

VI. évfolyam.
1928.

9. szám,
szeptember.

MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL.

Megjelenik havonta.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 10 pengő
Közliv. részére 6
közalk. }

Igazgató:

KOVÁCS ALAJOS dr.
h. államtitkár, a M. Tud. Akad. I. tagja.

Szerkesztő:

DOBROVITS SÁNDOR dr.
miniszteri osztálytanácsos.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

**Budapest,
II., Keleti Károly-utca 7.**

TELEFON: Aut. 500-20.

TARTALOM:

	Old.		Old.
<i>Terület és népesség.</i>		<i>Konzuli jelentések.</i>	
A születések csökkenése	957	Nagy-Britannia	1027
Középiskoláink az 1926/27. tanévben. — <i>Asztalos József dr.</i>	960	<i>Irodalmi Szemle.</i>	
<i>Szociális statisztika.</i>		<i>Könyvismertetések</i>	1033
Az Ipari Balesetek és Foglalkozási Betegségek V. Nemzetközi Nagy- gyűlésének statisztikai vonatko- zásai.	974	<i>Lesenyi Ferenc: A magyar erdőgazdaság.</i> Magyar Biztosítási Evkönyv XX. évfolyam 1927/28.	
A mezőgazdasági munkásbiztosítás az utóbbi években	983	Könyvtári szaporulat	1035
Lakóházépítkezés az 1928. év II. negye- dében	987	Folyóiratszemle	1037
<i>Mezőgazdaság.</i>		<i>Egyéb.</i>	
Az 1928. évi termés	988	Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.	1040
Magyarország. — Külföld.		Személyi hírek. — Szakosztályi ülések.	
<i>Ipar.</i>		Kisebb közlemények.	1044
A magyar nyomdaipar statisztikája. — <i>Elekes Dezső dr.</i>	991	M. kir. Központi Statisztikai Hivatal. (Statiszti- kai Szakvizsgáló Bizottság. — Kinevezés. — Jellegadómanóvázás. — Berendelés. — Nyugdíjazás. — Vitézzéavatás.) Nemzetközi Statisztikai Intézet. (Tagválasztás.) A Német Statisztikai Társaság első tisztelet- beli tagjai. Svájci Statisztikai Társaság. Az angol Királyi Statisztikai Társaság. Személyi hírek. A legújabb görög népszámlálás. A Genfben székülő Nemzetközi Munkaügyi Hivatal pályázati hirdménye.	
<i>Kereskedelem és közlekedés.</i>		Németalföld gazdasági adatai.	1050
Magyarország külkereskedelme 1928 augusztus havában	1008	Összefoglaló helyzetjelentés.	1052
Közúti forgalmi balesetek Magyar- országon az 1928. év első felében. — <i>Várszeghy János dr.</i>	1010	Népmozgalom. — Munkanélküliség. — Gépjár- mállomány. — Áralakulás. — Pénzüneteti be- tétek. — A részvények értéke. — Fizetékép- telenségek. — Váltóóvások. Gazdasági jelzőtábla.	
<i>Árstatisztika és pénzügy.</i>			
A magyarországi pénzünetetek 1925- ben és 1926-ban. (II. közl.) — <i>Szönyi Gyula dr.</i>	1017		

Utánnymás csak a forrás megjelölésével van megengedve.

Ára: 1 pengő 50 fillér.

REVUE HONGROISE DE STATISTIQUE

RÉDIGÉE ET PUBLIÉE PAR L'OFFICE CENTRAL DE STATISTIQUE DU ROYAUME DE HONGRIE.

Paraît chaque mois. — Abonnement :
Hongrie.

Un an . . . . . 10 pengős

Etranger, port compris.

Un an . . . . . 12 pengős

Directeur :

Dr ALOYSE KOVÁCS
sous-secrétaire d'Etat, membre corresp. de
l'Académie Hongroise des Sciences.

Rédacteur :

Dr ALEXANDRE DOBROVITS
conseiller de section.

Rédaction et administration :

Budapest,
II., Keleti Károly-u. 7.

Téléphone: Aut. 500—20.

SOMMAIRE :

	Page		Page
<i>Territoire et population.</i>		<i>Rapports consulaires.</i>	
La diminution des naissances	957	Grande-Bretagne	1027
Les écoles secondaires de Hongrie dans l'année scolaire 1926—1927. — <i>Dr Joseph Asztalos</i>	960	<i>Revue littéraire.</i>	
<i>Statistique sociale.</i>		Chronique de livres	1033
La V ^e Conférence internationale des accidents d'industrie et des maladies professionnelles au point de vue statistique	974	<i>François Lesenyi</i> : La sylviculture hongroise. Annuaire hongrois des Assurances. Année XX, 1927/28.	
L'assurance d'ouvriers agricoles en Hongrie dans les dernières années . .	983	Accroissement de bibliothèque	1035
Construction d'habitations en Hongrie, II ^e trimestre de 1928	987	Revue	1037
<i>Agriculture.</i>		<i>Autres.</i>	
La récolte de 1928	988	Commission hongroise pour la fixa- tion des valeurs de statistique com- merciale	1040
<i>Industrie.</i>		Nouvelles personnelles. — Séances de section.	" 61
Statistique de l'industrie hongroise de l'imprimerie. — <i>Dr Désiré Elekes</i>	991	<i>Petites communications</i>	1044
<i>Commerce et communications.</i>		Office central royal hongrois de statistique (Commission d'examen pour la statistique.— Nomination. — Promotion. — Rattache- ment. — Mise à la retraite. — Ordre des braves).	
Commerce extérieur de la Hongrie en août 1928	1008	Institut International de Statistique (Election de membres).	
Accidents de la circulation en Hon- grie, I ^{re} moitié de 1928. — <i>Dr Jean</i> <i>Várszeghy</i>	1010	Les premiers membres honoraires de la So- ciété Statistique d'Allemagne. Société Statistique de Suisse. Royal Statistical Society (Londres). Nouvelles personnelles.	
<i>Finances. — Prix.</i>		Le récent recensement de la population en Grèce.	
Etablissements de crédit de Hongrie en 1925 et 1926 (II ^e partie). — <i>Dr Jules</i> <i>Szőnyi</i>	1017	Concours du Bureau International du Tra- vail à Genève.	
		Données économiques des Pays-Bas	1050
		Résumé de la situation en Hongrie	1052
		Mouvement de la population. — Chômage. — Effectif des véhicules à moteur. — Forma- tion des prix. — Dépôts en banque. — Indices des actions. — Insolvabilités. — Lettres de change protestées.	
		Tableau économique.	

La reproduction des articles est permise, à condition d'indiquer la source.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS!

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“ *szöveges* ismertetés keretében *rajzok* (grafikonok) alkalmazásával *gyorsan*, könnyen érthetően és mérleghetően közli a hazai és külföldi népesedési, közegészségügyi, kulturális, szociális, mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi, közlekedési, pénzügyi, közigazgatási, bűnügyi, stb. **statisztikai adatokat**. Célja a háború óta teljesen megváltozott hazai állapotok feltárása és nemzetközi viszonylatban való megvilágítása, továbbá a statisztikai adatgyűjtések szükségességének, célszerűségének és gyakorlati hasznának bemutatása.

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“ az 1928. évben is havonként, változatlan terjedelemben jelenik meg. Előfizetési díja (a postaköltség beszámításával) Magyarországon:

egész évre 10 pengő.
Közalkalmazottak, közhivatalok részére: egész évre 6 pengő.

A „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“ ezidőszert *negyedévenként* megjelenő füzetek részletes és rendszeresen visszatérő táblázatokban közlik Magyarország legújabb népesedési, közegészségügyi, vándorlási, **külkereskedelmi forgalmi** és **árstatisztikai** adatait, valamint időszakosan (függetlenül) megjelenő táblázatokban nyilvánosságra hozzák a fontosabb mezőgazdasági, ipari stb. statisztikai adatokat és a társadalmi biztosítások statisztikai eredményeit

A „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“ előfizetési díja (a postaköltség beszámításával) Magyarországon (közalkalmazottak és közhivatalok részére is):

egész évre 12 pengő. Egy negyedévi összevont szám ára 4 pengő.

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“-re és a „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“-re **együttesen** is lehet előfizetni.

A két közlemény együttes (kombinált) előfizetési díja (a postaköltség beszámításával) Magyarországon:

egész évre 20 pengő.
Közalkalmazottak, közhivatalok részére: egész évre 16 pengő.

A „**MAGYAR STATISZTIKAI SZEMLE**“-re és a „**STATISZTIKAI HAVI KÖZLEMÉNYEK**“-re a magyar kir. központi statisztikai hivatalnál (**Budapest, II., Keleti Károly-utca 7. szám, földszint 14.**) lehet előfizetni.

Felkérjük t. Előfizetőinket, hogy a pontos expedíció érdekében ugyanerre a címre sürgősen közölgék az esetleges címváltozásokat és az előfizetési díj beküldése kapcsán nevüket és lakásuk pontos címét olvashatóan írva tudassák a kiadóhivattalal.

Szeptember közepén jelent meg Magyarország közgazdaságának és pénzügyeinek egyetemes kézikönyve, az

UNGARISCHES WIRTSCHAFTS-JAHRBUCH

A gazdasági élet és közigazgatás szakembereinek közreműködésével szerkesztették:

GRATZ GUSZTÁV dr.

IV. évfolyam:

BOKOR GUSZTÁV dr.

b. t. t., ny. m. kir. külügyminiszter

1928.

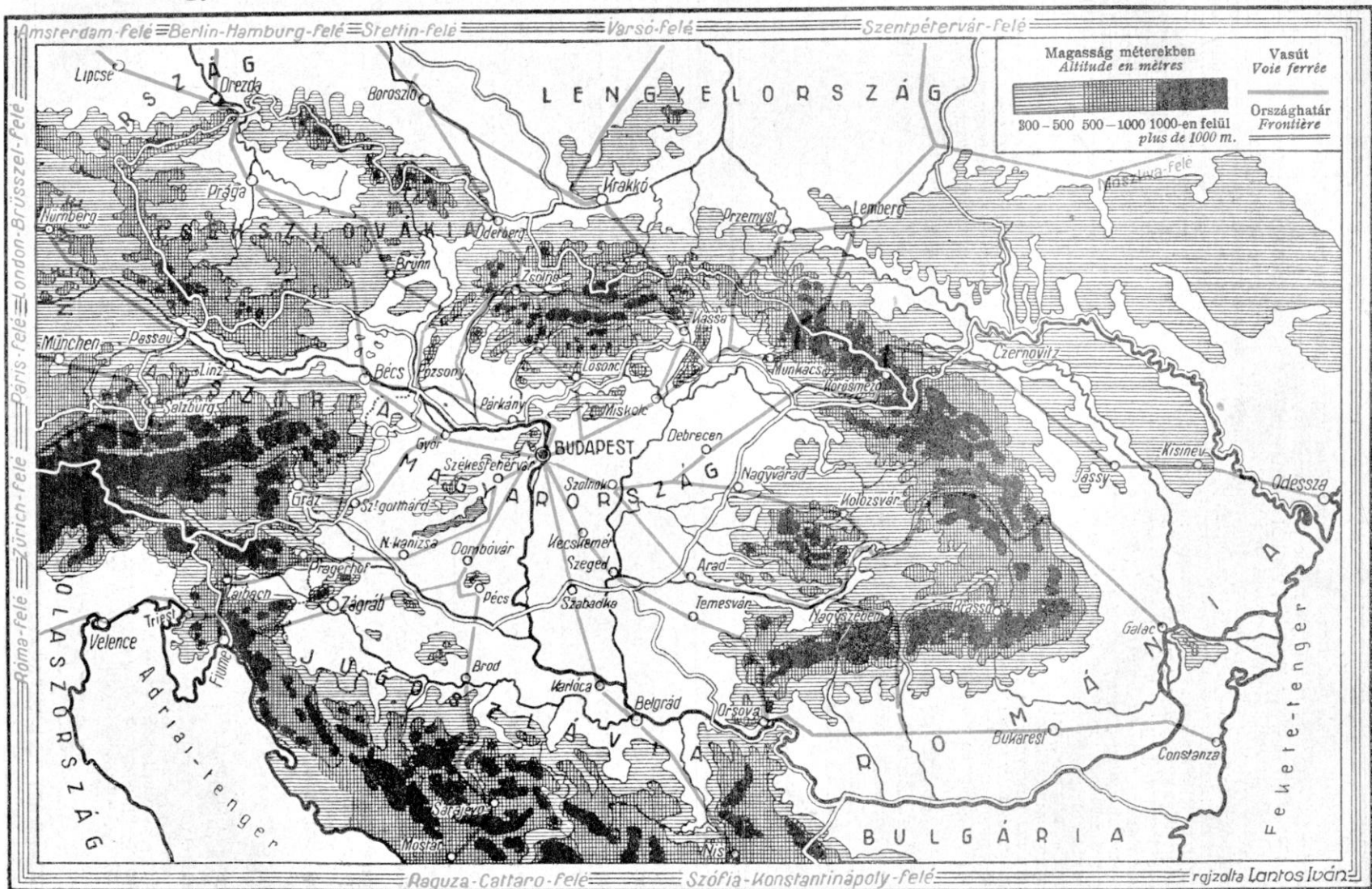
felelős szerkesztő

A Jahrbuch a közgazdaság valamennyi ágát felöleli és 32 fejezetben tárgyalja a mezőgazdaság, iparbel- és külkereskedelem, közlekedésügy, állami pénzügy, bank- és hitelügy, biztosítás, szociálpolitika és a gazdasági törvényhozás aktuális kérdéseit. A könyv minden politikai színezetet mellőzve, elsősorban a *tények* tárgyilagos előadására fekteti a fősúlyt és az 1927/28. *gazdasági év legújabb statisztikai adatait tartalmazza*. Az idei kötet munkatársai a következők: *Éber Antal dr.*, a Magyar-Olasz Bank v.-igazgatója; *Farkasfalvi Sándor dr.*, min. oszt.-tan.; *Ferencki Izsó dr.*, h. áll.-titkár; *Fellner Frigyes dr.*, egyet. tanár; *Fellner Pál*, a Leipziger Vilmos cég beltagja; *Hubert Ernő*, Máv. főfelügyelő; *Kállay Tibor dr.*, ny. pénzügymin.; *Kádas Károly dr.*, min. titkár; *Kemény Dezső dr.*, a bp. keresk. és iparkamara titkára; *Kovalóczy Rezső dr.*, gabonakereskedő; *Kutasi Elemér dr.*, a BIOSZ igazgatója; ifj. *Leopold Lajos*, földbirtokos; *Lamotte Károly dr.*, székesszék-fővárosi tanácsnok; *Makai Ernő dr.*, a Belv. Takarékp. vezérig.; újlaki *Müller Pál dr.*, vezérigazgató; *Müller Vilmos*, tőzsdebizományos; *Nagy Iván dr.*, min. tanácsos; *Nikt Béla*, a M. F. T. R. felügyelője; *Nizsalovszky Endre dr.*, min. o.-tanácsos; *Pap Dezső dr.*, ny. h. államtitkár; *Pap Géza*, népjóléti min. államtitkár; *Quandt Richárd*, a Magy. Nemzeti Bank ellenőre; *Schandl Károly*, az OKH. alelnök-vezérigazgatója; *Strowski Lajos*, Máv. igazg.-helyettes; br. *Szalay Gábor*, posta- és távirada-vezérigazg.; *Szegő Ernő dr.*, a bp. keresk. és iparkamara titkára; *Szende Péter Pál dr.*, ügyvéd; *Szladits Károly dr.*, egyetemi tanár; *Tormay Béla* a m. kir. postatakarékpénztár v.-igazgatója; báró *Tornyay Rezső*, a M. Cukorgyárosok Orsz. Egy. elnöke; *Tószeghy Emil dr.*, vezérigazgató; *Vassel Károly*, m. kir. légügyi igazgató.

A 393 szövegoldalra terjedő munka a szerkesztőség (II., Bátor Liphay-u. 7.) kiadásában jelent meg és a főbizományosnál, a *Grill-féle udv. könyvkereskedésnél* (V., Dorottya-u. 2., telefon: aut. 813—45) kapható.

A famentes papíron, elegáns vászonkötésben megjelent könyv ára 20 pengő.

Magyarország és a szomszédos államok. — La Hongrie et les pays limitrophes.

——— A régi Magyarország természet által nem jelzett határa. — Frontière non naturelle de la Hongrie ancienne.

A születések csökkenése.

La diminution des naissances.

Résumé. Lors de la fête nationale du 20 août dernier, organisée en mémoire de Saint-Etienne, premier roi de Hongrie, on a introduit en Hongrie la prime aux familles nombreuses; la diminution des naissances est donc devenue là aussi un problème aigu.

On sait que le fléchissement accéléré des naissances est un phénomène mondial. Les statistiques disponibles pour 1927 en donnent, pour la plupart des pays, un tableau stupéfiant; le mal a pris de telles proportions que la suprématie même de la race blanche en est menacée. — Quoique les naissances diminuent fort presque partout en Europe, il est curieux qu'après les Slaves qui sont toujours les plus prolifiques des trois principales races européennes, ce sont les Latins qui viennent à présent et non les Germains, comme avant la guerre. La population ne s'accroît plus que faiblement en Allemagne, dans la Grande-Bretagne et dans les pays scandinaves, tandis qu'elle augmente considérablement au Portugal et en Espagne; l'Italie a pris aussi à cet égard un développement très sain qui n'est dépassé, parmi les pays germains, que par les Pays-Bas.

Bien que les Germains et surtout les Anglo-Saxons s'accroissent encore assez bien hors d'Europe, toutefois ils présentent une tendance décroissante aussi en Amérique et en Australie; et les populations latines de l'Amérique du Sud augmentent d'une façon plus saine que les peuples de l'Amérique du Nord.

Cependant la race jaune s'accroît toujours; au Japon, l'accroissement de la population et de la natalité dépassent même l'année 1914, ce qui est un fait presque unique depuis la guerre.

*

Az idei Szent István-ünnepen első ízben eszmélt rá a magyar társadalom arra a nagy veszedelemre, amely az országot az egyke terjedésével fenyegeti. A Szent István-napi ünnepségek programjába ezúttal először vettek be egy olyan számot, amely, ha állandósul, hivatva lesz sok tekintetben megváltoztatni azt a felfogást, amely az ország egyes vidékein az egykéről, illetőleg a gyer-

mekáldás korlátozásáról el volt terjedve. A magyar társadalom felismerte kötelességét e téren s azt hisszük, hogyha a sokgyermekes anyák jutalmazása rendszerré válik s amellet maga az állam is segítségére jön a társadalomnak azzal, hogy a sokgyermekes családokat minden téren előnyben részesíti, akkor az anyák nem szégyennek és gondnak fogják tekinteni a gyermekáldást, hanem büszkélkedni fognak vele és igyekezni fognak kiérdemelni a Szent István-napi nagy megtiszteltetést.

A születések állandó csökkenése nemcsak nekünk okoz gondot, hanem úgyszólván világjelenség. Alig van állam Európában és Európán kívül, ahol a születések száma — legalább is a lakossághoz viszonyítva — ne mutatna csökkenést. Most már a legtöbb államról rendelkezésünkre állanak az 1927. évi adatok s így a legújabb adatok világánál tekinthetjük át ezt a világproblémát és ítélni tudjuk meg Magyarország helyzetét a többi államok között. A születési arány csökkenése tulajdonképpen nem baj addig, míg azzal a halálozási arány csökkenése lépést tud tartani. A világháború előtt is, majdnem általánosan lehetett konstatálni a születési arány csökkenését, de minthogy a halálozási arány javulása is lépést tartott ezzel, aggodalomra nem volt ok, sőt mondhatni, hogy a század első évtizedéig még javultak is a szaporodási viszonyok. Közvetlenül a háború előtt azonban már jóval erősebb mértékben csökkent a születések száma, különösen Németországban és Angliában, úgyhogy e két vezető államban a szaporodási arány lassú lemorzsolódása volt észlelhető. A háború után azt lehetett gondolni, hogy a születések száma a háború alatti születések elmaradása folytán a békebelinél is magasabbra fog szökni és a hiány pótlása utáni vágy még a későbbi években is magasán fogja tartani a születési számot. Ez a várakozás azonban nem vált be. Csupán a háború után közvetlenül következő évben észlelhetjük a születések számának erős megnövekedését, azt is főképpen a háború utáni házasságkötések abnormis magas száma folytán. Azóta azonban a születési számnak a legtöbb államban — még azokban is, amelyek nem vettek részt a világháborúban — olyan rohamos

az esése, amilyenre a háború előtt nem volt példa.

A háború előtt Franciaország közismert volt alacsony születési arányáról. Franciaországban már a háború előtt 1000 lélekre csak 19 születés esett évenként, a többi európai államban pedig 24-től (Svédország, Svájc) 45-ig (Oroszország) terjedt a születések gyakoriságát jelző szám. Ma már az a helyzet, hogy a skandináv államokban, Ausztriában, Belgiumban, Svájcban és Angliában, sőt Németországban is alacsonyabb a születési arány 20-nál, sőt ma már Svédország, Angolország, Svájc és Ausztria születési arányi kisebb, mint Franciaországé. Franciaország születési aránya ugyanis 1927-ben 18·1 volt, Ausztriáé ellenben 17·8, Svájcé 17·3, Svédországé 16·1, Angolországé 16·7 és Németországnak az az óriási előnye Franciaország felett, hogy népessége a háború előtt a sokkal magasabb születési arány folytán 10-szer nagyobb mértékben növekedett, mint Franciaországé, ma már koránt sincs meg, mert a Németbirodalomban 1927-ben már csak 18·3 a születési arány Franciaország 18·1 arányával szemben, tehát a különbség már egészen jelentéktelen. Egyedüli előnye még Németországnak, hogy halálozási aránya viszont csak 12·0, Franciaország 16·5-es halálozási arányával szemben.

Azokban az országokban, amelyekről az 1927-es adatok ismereteseek, következő volt a születési arány összehasonlítva a háború-előttivel:

O r s z á g <i>Pays</i>	Születési arány <i>Natalité</i>		Csökkenés <i>Diminution</i>	
	1910—14 átlag <i>moyennes</i>	1927	Tényleg <i>effective</i>	%
Spanyolország <i>Espagne</i>	31·2	28·6	2·6	8·3
Olaszország — <i>Italie</i>	32·0	26·4	5·6	17·5
Magyarország <i>Hongrie</i>	35·0	25·2	9·8	28·0
Cseh-Szlovákia <i>Tchéco-Slovaquie</i> . .	29·8	23·4	6·4	21·5
Németalföld <i>Pays-Bas</i>	28·2	23·1	5·1	18·1
Skócia — <i>Ecosse</i> . .	25·9	19·8	6·1	23·5
Dánia — <i>Danemark</i>	26·4	19·6	6·8	25·8
Németország <i>Allemagne</i>	28·2	18·3	9·9	35·1
Franciaország — <i>France</i>	19·0	18·1	0·9	4·7
Norvégia — <i>Norvège</i>	25·4	18·8	6·6	26·0
Svájc — <i>Suisse</i> . .	23·8	17·3	6·5	27·3
Angolország <i>Angleterre</i>	24·3	16·7	7·6	31·3
Svédország — <i>Suède</i>	23·7	16·1	7·6	32·1

A háborúelőtti állapothoz képest a felsorolt országok mindegyikében apadás mutatkozik, a legkisebb apadás természetesen Franciaországban, amelynek már a háború előtt is túlalacsony volt a születési aránya. Tagadhatatlan, hogy Franciaország népességének propagatív ereje a háború óta nem hogy még jobban megromlott volna, hanem valamivel javult is, abban azonban valószínűleg része van az idegen munkások beözönlésének (a külföldi honosok száma az utóbbi 5 év alatt 1½ millióról 2½ millióra emelkedett Franciaországban) ami abból is látszik, hogy a szaporodási viszonyok azokban a megyékben a legkedvezőbbek, ahol a legtöbb idegen munkás él. Meglepő Spanyolország születési arányának viszonylag csekély csökkenése, amit még ellensúlyoz az, hogy viszont a halálozási arány még nagyobb mértékben javult, úgyhogy ma Spanyolország egyike a legegészségesebben szaporodó államoknak. Feltűnő a skandináv államoknak, azután Angliának és Németországnak nagy visszaesése, ami annál nagyobb súllyal esik a latba, mert ezeknek az államoknak már a háború előtt sem volt nagyon kedvező születési arányuk. Különösen katasztrófális a születési arány csökkenése Svédországban, ahol már ennek következtében a természetes szaporodás egészen minimálisra csökkent. Magyarország helyzete ezek között az államok között még elég kedvező, viszont aggasztó az, hogy Németországot kivéve Magyarországon esett legnagyobb mértékben a születési arány, amely ma 9·8-del kisebb, mint a háború előtt volt. Ezzel szemben a halálozási arány 1000 lélekre csak 6-tal lett kisebb, úgyhogy a szaporodási arányszám 11·4-ről 7·6-re esett le. Kevés vigasztalás, hogy Franciaország és Spanyolország kivételével valamennyi felsorolt országban romlott a természetes szaporodás mérlege, a legnagyobb mértékben Svédországban, ahol a háborúelőtti 9·8-es szaporodással szemben 1927-ben már csak 3·4 volt az 1000 lélekre eső szaporodási szám és Angolországban, ahol 10·4-del szemben 1927-ben már csak 4·4 lélekkel szaporodott a lakosság 1000 lélekre. A felsorolt európai országok közül ma már csak kettő, Németalföld (12·8) és Olaszország (10·9) mutat fel 10-en felüli szaporodási arányt. Igaz, hogy az 1927. év az elején fellépett influenzajárvány következtében nem volt egészen normális esztendő, — a most folyó évben tényleg mindenütt javulás is mutatkozik, — mégis tagadhatatlan, hogy

majdnem egész Európában a születési arány nagy csökkenése következtében a természetes szaporodás számai fokozatos visszafejlődésben vannak. A fehér faj dekadenciája Európa legnagyobb részében már nagyon erősen látszik. Európán kívül még mindenütt igen egészségesnek mutatkozik a fehér faj szaporodása, így Amerikában, Délafrikában és Ausztráliában. De ott, ahol angol fajtájú vagy származású népek laknak, különösen az Amerikai Egyesült Államokban, már mindenütt lehet látni a népszaporodás visszafejlődését. Az Egyesült Államokban pl. 1925-ben már csak 21·4 volt a születési arány és 9·2 a természetes szaporodás.

Európában a legszaporább ország ma is Oroszország, ahol — ha hinni lehet a bolsevik statisztikának — még 1925-ben is 47·0 volt a születési arány és 25·9 a halálzási arány 1000 lélekre, úgyhogy a szaporodás 21·1-et tett, vagyis évenként több, mint 2%-ot. Ukrajnában és Fehér-Oroszországban kisebb születési és halálzási arányok mellett a szaporodás még nagyobb, 22·7, illetőleg 22·4 1000 lélekre. Igen kedvező még Bulgária szaporodása: 1925-ben 17·8 (37·0 születési arány mellett), azután Portugáliáé 35·0 (1926) születési arány mellett 14·4, végül Romániáé 34·7 születési arány mellett (1925) 14·0. A Szerb-Horvát-Szlovén állam természetes szaporodási viszonyai nem ismeretesek; a háború óta ott nem látott napvilágot népmozgalmi statisztika. Az országot alkotó részek régebbi adataiból azonban sejthetjük, hogy itt is erős szaporodással van dolgunk.

Európában tehát a helyzet az, hogy legjobban szaporodnak a szláv népek, különösen félelmetesen a bolsevik Oroszország s a hozzája csatlakozó szovjet államok, azután Franciaország kivételével igen egészségesen szaporodnak az összes román országok, ellenben a germán faj életereje, az egy németalföldi népet kivéve, kialvóban van. A románok és a germánok között a háború előtt fordított volt a helyzet, akkor a germán fajú népek szaporodtak sokkal erősebben, mint a román fajú népek. Ma már Amerikában is lehet látni, hogy Észak-Amerika germán népei sokkal gyengébb szaporodást érnek el, mint a délamerikai spanyol

államok. Argentínában pl. 18-on felül van a természetes szaporodási arány. Az angol viláгурalmat és az angol nyelvnek felsőbb-ségét erősen veszélyeztetni fogja a jövőben ez a körülmény. Ott van aztán a sárga faj diadalmas előretörése. Ott van az immár 60 milliós japán nép, amelynek születési aránya ma jóval magasabb, mint a háború előtt volt. A háború előtt 31·9, most 34·7, s minthogy viszont a halálzási arány csökkent, *Japán ma a háborúelőtti 11-es szaporodási aránnyal szemben 15·5-ös szaporodást mutat fel.*

A fajoknak és viláгурalmaknak a problémája bennünket kevésbé érdekel, ránk nézve csak az a fontos, hogy a szomszédos népekkel való versenyben álljunk meg a helyünket. Sajnos, éppen e tekintetben vált veszélyessé a helyzet, elsősorban a születési arány csökkenése következtében. Romániának és a Sz. H. Sz. államnak természetes szaporodása feltétlenül jóval kedvezőbb, mint Csonka-Magyarországé, Cseh-Szlovákiáé pedig alig valamivel gyengébb, mint a mienk. Igaz, hogy Cseh-Szlovákiában a tótok és a ruthének javítják meg az ország szaporodási arányát, maguk a csehek már körülbelül ott állnak, ahol az angolok és a svédek. Romániában és a Sz. H. Sz. államban pedig, s ez nekik mindenesetre előnyük, magának az anyaállamnak a népe szaporodik leg-erősebben, ellenben a Magyarországtól elszakított részek lakossága legkevésbé. Az államok versenyében azonban, mindenesetre az egész állam népereje jön számításba, már pedig kétségtelen, hogy ma keleti és déli szomszédunk lakossága jóval erősebben szaporodik, mint Csonka-Magyarországé. Ez is mementő kell, hogy legyen nekünk, hogy állam és társadalom együttes erővel igyekezék azon, hogy születési arányunkat legalább ezen a nívón megtartsuk s ezzel szemben a halálzási arányt leszorítsuk, mert mint a németalföldi példa mutatja, Magyarországhoz hasonló születési aránnyal még igen kedvező szaporodást lehet elérni. Ezért kell örömmel üdvözölni a Szent István-napi kezdeményezést, amely, ha rendszerré válik, az egykés nép gondolkozásmódját is megváltoztathatja és sokat javíthat szaporodási viszonyainkon.

K. A. dr.

Középiskoláink az 1926/27. tanévben.

Les écoles secondaires de Hongrie dans l'année scolaire 1926—1927.

Résumé. Nous publions ci-dessous les principaux résultats de l'année scolaire 1926—1927,¹⁾ faisant ressortir en particulier la religion du personnel enseignant et des élèves, ainsi que, des chiffres relatifs à la connaissance de langues et à l'examen final, ceux concernant la religion et la profession, combinés avec le degré de cet examen. Le tableau Ier présente, suivant les entreteneurs, les chiffres les plus importants des établissements d'enseignement secondaire; le tableau II la répartition des élèves par classes; le tableau III la religion du personnel enseignant et des élèves; les tableaux IV et V la connaissance de langue des élèves; le tableau VI la répartition de ceux-ci suivant le lieu de domicile; le tableau VII la religion des élèves ayant fait leurs études avec succès; le tableau VIII la situation sociale des parents de ces élèves.

Les récents programmes d'études ont développé l'enseignement des langues modernes. L'allemand est enseigné à partir de la Ire classe dans les écoles réales et les écoles secondaires de jeunes filles et à partir de la IIe classe dans les gymnases et les gymnases réels; le français (respectivement en moindre partie l'anglais ou l'italien) est obligatoire dans les écoles réales et les écoles secondaires de jeunes filles à partir de la IIIe classe et dans les gymnases réels, à partir de la Ve; en outre, dans certaines institutions, les langues modernes sont enseignés comme matière extraordinaire. La

grande majorité des nationalités de Hongrie ayant été transférée aux Etats successeurs, les élèves magyars ont moins l'occasion qu'autrefois d'apprendre les langues minoritaires (le slovaque, le roumain, le serbe).

*

Középiskoláink adatait a Szemle múlt évi 12. számában részletesen ismertettük. Ezúttal ennek az ismertetésnek kiegészítéseként a legújabb — 1926/27. tanévi — adatokat közöljük, kiválasztva ezek közül a legfontosabbakat, másrésről azonban részletesebben ismertetve a középiskolai élet egyes olyan viszonyait, amelyekre eddig nem volt alkalmunk kiterjeszkedni.

Az 1926/27. tanévben a középiskolák száma, amely a négy előző tanéven át alig változott, négygel emelkedett; így összesen 156 középiskolánk volt. A gyarapodás egy új reálgimnázium (és pedig a szeghalmi református jellegű) és három új leányközépiskola felállításának köszönhető. Ezenkívül átszervezés is történt: két reálgimnáziumunk ismét gimnáziummá alakult. A jelzett tanévben ilyenformán 30 gimnázium, 69 reálgimnázium, 22 reáliskola (változatlanul) és 35 leányközépiskola állott a középiskolai oktatás szolgálatában. A középiskoláknak jelleg (fönntartó) szerint való megoszlását a megfelelő %-os arányszámok mellett az 1. sz. táblán közölt adatok teszik szemléltetővé.

1. A középiskolák főbb adatai jelleg szerint.

Données principales des écoles secondaires, suivant le caractère des écoles.

Az iskolák jellege Caractère des écoles	Az iskolák Écoles		A tanárok ²⁾ Professeurs ²⁾		A tanév végén jelen volt Elèves présents à la fin de l'année scol.			
	száma nombre	0/0	száma nombre	0/0	nyilvános él. réguliers	magán- él. privés	összes — total	
					t a n u l ó k s z á m a			0/0
Állami — <i>Éc. d'État</i>	59	37.8	1.256	41.9	22.941	2.247	25.188	41.2
Kir. kath. — <i>Éc. cath. royales</i>	7	4.5	119	4.0	2.431	184	2.615	4.3
Községi — <i>Éc. communales</i> ..	11	7.0	241	8.1	4.749	293	5.042	8.3
Róm. kath. — <i>Éc. cath. rom.</i>	36	23.1	632	21.1	12.692	967	13.659	22.4
Református — <i>Éc. calvinistes</i> ..	22	14.1	381	12.7	7.510	546	8.056	13.2
Ág. hitv. ev. — <i>Éc. luthériennes</i>	9	5.8	1.8	5.3	3.004	174	3.178	5.2
Izraelita — <i>Éc. israélites</i>	4	2.6	82	2.7	1.563	90	1.653	2.7
Egyesületi — <i>Éc. de sociétés</i> ..	3	1.9	58	1.9	977	55	1.032	1.7
Magán — <i>Éc. privés</i>	5	3.2	67	2.3	588	6	594	1.0
Összesen — Total	156	100.0	2.994	100.0	56.455	4.562	61.017	100.0

¹⁾ Pour 1925—1926, voir n° 12, 1927, de cette Revue.

²⁾ A bejáró óraadó hitoktatók nélkül. — *Les maîtres de religion ne faisant pas partie du corps de professeurs.*

Kimutatásunk szerint 66 középiskolát az állam, 71-et a felekezetek tartottak fenn és 19 iskolát egyéb közületek. A középiskolák 42%-a ilyenformán az állam rendelkezése, 38%-a (és pedig a községi, a róm. kath., az izraelita, a társulati és a magánintézetek) az állam vezetése alatt áll, míg 20% autonóm felekezeti (ref. és ág. ev.) iskola.

Az új iskolák felállítása által az összes évfolyamok száma emelkedett valamivel, amennyiben 1.166 (1925/26-ban 1.157 volt; ezzel szemben a párhuzamos osztályok száma (301) néhányval csökkent, így 1926/7-ben összesen 1.467 osztályban folyt a tanítás. A párhuzamos osztályok közül a reáliskolákra jutott a legnagyobb hányad (30·1%), míg a reálgimnáziumokra a legkisebb (15·9%); a többi két intézetcsoportnál 21—22% volt a párhuzamos osztályok aránya.

A tanári létszám alig mutat emelkedést; mindössze 35 főnyi (1·2%) gyarapodásról van szó, ami az iskolák szaporulata mellett könnyen érthető. Ezenkívül még 333 bejáró hitoktató is működött középiskoláinkban. Az egyes iskolafajok közt a jelzett létszám a következőképp oszlik meg:

	tanár	hitoktató
Gimnáziumok	598	44
Reálgimnáziumok	1241	159
Reáliskolák	475	38
Leányközépiskolák	680	92
Összes középiskolák	2.994	333

A tanulók összes létszámában ez alkalommal először ütközött ki az a szomorú tény, amely a tanulók számának a háborús születésekkel kapcsolatos megcsappanásából ered. Az 1922/23. tanévtől kezdve ugyanis négy tanéven át évenként néhány százalékkal állandóan nőtt a tanulók száma, míg 1926/27-ben az előző tanévvel szemben több mint 700-zal apadt a létszám; ez a körülmény tisztán az I. és II. osztály létszámának a csökkenésére vezethető vissza. A tanulók osztályok szerint való megoszlását feltüntető adatokból (I. a 2. sz. táblát) kitűnik, hogy az 1926/27. tanévben a III.-tól felfelé minden osztályban növekedett a tanulók száma, amint ezt a százalékos arányszámok is mutatják, míg az I. és II. osztályban csökkent. Az I. osztályú tanulók száma eszerint, amíg 1924/25-ben kerekén 9%-os emelkedést mutat, 1925/26-ban 11%-kal, 1926/27-ben pedig már 15%-kal apadt. (Ezzel párhuzamos, de még nagyobb arányú a polgári iskolai I. osztályú tanulók számának a csökkenése: 1925/26-ban

2. A középiskolai tanulók osztályok szerint.

Les élèves des écoles secondaires par classes.

Osztály Classes	A nyilvános és magántanulók — <i>Élèves réguliers et élèves privés</i>			
	1925/26		1926/27	
	szám nombre	%	szám nombre	%
I.	10.979	17·8	9 325	15·3
II.	10.763	17·4	9.882	16·2
III.	9.527	15·4	9.782	16·0
IV.	8.592	13·9	9.024	14·8
V.	6.415	10·4	6.991	11·5
VI.	5.545	9·0	5.840	9·6
VII.	5.005	8·1	5.200	8·5
VIII.	4.931	8·0	4.973	8·1
Mindössze Total génér.	61.757	100·0	61.017	100·0

17%, 1926/27-ben pedig 16%). A következő (1927/28.) tanévben (erre nézve még az országos eredmények nem állanak rendelkezésünkre) már kevésbé csökkent az I. osztályú tanulók száma, mivel ebben a tanévben nagyban-egészben az 1917. évben születettek kerültek fel, amikor már jóval kisebb volt a születések apadása. Még további javulás várható ebben a tekintetben a most folyó (1928/29.) tanévben.

A tanulók összes létszámából (61.017) az állami iskolákra, ideértve a kir. kath. intézeteket is, 45·5%, a felekezeti iskolákra pedig 43·5% jut és csupán 11·0% a községi és egyéb iskolákra. Az egyes iskolafajok közül viszont a gimnáziumokra 23·4, a reálgimnáziumokra 44·5, a reáliskolákra 14·5 és a leányközépiskolákra 17·6% jut a tanulók számából.

A magántanulók aránya évről-évre csökken. Az 1920/21. tanévben még 10·7% volt ez az arány, 1926/27-ben pedig már csak 7·5%, ami 4.562 főnek felel meg. A magántanulók aránya a reálgimnáziumokban a legnagyobb (9·5%) és a reáliskolákban a legkisebb (3·8%); a másik két iskolafajnál átlag 7% az arány.

A leányok alig $\frac{1}{5}$ részét teszik az összes tanulóknak. Arányuk az 1924/25. tanév óta fokozatosan emelkedett. A nyilvános tanulók közt 18%-ot, a magántanulók közt 34%-ot tesz a leányok száma. A fiúközépiskolák közül aránylag a reálgimnáziumokban legtöbb a leánymagántanuló, a magánúton vizsgázottaknak jó $\frac{1}{4}$ része.

A tanulmányi eredményben némi javulást látunk. Összehasonlítva ugyanis adatainkat az 1920/21. tanévi adatokkal, az tűnik ki, hogy a jeles és jó általános osztály-

zatot nyert tanulók aránya emelkedett és pedig az előbbieké 8·0%-ról 9·0%-ra, az utóbbiaké 21·3%-ról 22·5%-ra; az elégséges osztályzatú tanulók száma változatlanul 50% körül mozgott, míg az egy vagy több tárgyból elégtelen osztályzatot kapott tanulóké 20·1%-ról 18·1%-ra esett.

*

A tanulók vallását feltüntető adataink szerint a 61 ezer főt tevő tanulósergeből 34 ezer (55·7%) jut a róm. katolikusokra; 10 ezernél nagyobb az izraeliták létszáma (17·7%) és közel ilyen arányú (17·5%) a reformátusok száma; ezenkívül már csak az ág. evangélikusok szerepelnek nagyobb (4.000 főt meghaladó) számmal, ami arányszámban kifejezve 7·0%-ot tesz. A többi vallásfelekezetekhez tartozók száma együttesen 2%-nak felel meg. A háború óta általában az izraeliták aránya csökkenőben van és az így előállott kevesebbet a két legnagyobb csoport — a róm. katolikusok és a reformátusok — javára esik. A népességi arányt (azaz az illető valláshoz tartozó lakosságnak az összes népességben elfoglalt arányát) az izraelita tanulók aránya azonban még így is jelentékenyen meghaladja (annak éppen háromszorosát teszi) s ezzel szemben a többi felekezetek aránya a népességi arányt nem éri el. Iskolafajok szerint egyébként a következő volt az izraeliták aránya: a gimnáziumokban 10·3, a reál-gimnáziumokban 15·5, a reáliskolákban 22·6 és a leányközépiskolákban 29·1%.

Rendkívül érdekes képet mutat a tanerők és tanulók vallásának az egybevetése. Erre nézve, részben a kívülről felmerült óhajoknak is eleget teendő, ez alkalommal egy külön kimutatást állítottunk össze (l. a 3. sz. táblát), amely az egyes iskolafajok, illetve a különféle jellegű középiskolák csoportjainak a tanári létszámát és mellette közvetlenül a tanulók létszámát tünteti fel, mindkettőt vallás szerint részletezve. Különös érdeklődésre tarthatnak itt igényt az arányszámok, amelyek nemcsak arra mutatnak rá, hogy az egyes iskolafajoknál milyen arányban oszlanak meg a különböző vallású tanerők és tanulók, hanem annak a körülménynek az összehasonlítását is lehetővé teszik, hogy a tanerők és tanulók vallása milyen arányban áll egymással.

Tekintettel arra, hogy az 1926. év végére kiszámított adatok szerint a népességben

64·3% a róm. katolikusok,

2·3% a gör. katolikusok,

20·8% a reformátusok,

6·2% az ág. evangélikusok,

0·6% a gör. keletiek,

0·1% az unitáriusok,

5·6% az izraeliták,

0·1% az egyéb vallásúak

aránya, megállapítható, hogy az ág. evangélikus, továbbá az unitárius tanerők és tanulók száma a népességi arányt meghaladja, az izraelita tanárok száma pontosan megfelel a népességi aránynak, az izraelita tanulóké ellenben — mint említettük — háromszorosát teszi annak s ezzel szemben a többi vallási csoportoknál — úgy a nagyobbaknál, mint a kisebbeknél egyaránt — azt látjuk, hogy sem a tanerők, sem a tanulók száma nem éri el a népességi arányt. Különösen szembetűnő ez a róm. katolikusoknál, akik pedig úgy a tanerők, mint a tanulók létszámának a zömét teszik. A 3. sz. táblán feltüntetett adatainkból kitűnik, hogy a róm. kath. vallású tanerők aránya a reáliskoláknál a legnagyobb, viszont a róm. kath. tanerők és tanulók közt a tanárok javára mutató aránykülönbség, mely általában mindegyik iskolafajnál fennáll, a leányközépiskoláknál a legerősebb. Hasonló aránykülönbség áll fenn a tanerők javára a reformátusoknál és még inkább az ág. evangélikusoknál (különösen a reáliskoláknál és a leányközépiskoláknál), míg az izraelitáknál a tanulók nagy száma és szétszórtsága miatt a tanulók terhére mutatkozik rendkívül erős aránykülönbség. Az izraelita tanerők és tanulók arányai közt ennek ellenére mégis bizonyos párhuzam áll fenn: amelyik intézetfajnál nagyobb az izraelita tanulók aránya, ott a tanerőké is magasabb.

A 3. sz. táblánk ezenkívül jelleg szerint is részletezi a vonatkozó adatokat. Itt mindenekelőtt szembetűnő, hogy a felekezeti jellegű iskolák (főképpen a két protestáns felekezet iskolái) a tanulók számát messze meghaladó arányban vannak a megfelelő valláshoz tartozó tanerőkkel ellátva. (Jelentéktelen kivételt itt csupán az izraelita felekezeti iskolák mutatnak.) Az állami és a községi iskoláknál aránylag a róm. kath. és az ág. evangélikus, a kir. kath. iskoláknál a róm. és gör. katolikus, az egyesületi iskoláknál a református, a magániskoláknál pedig az ág. evangélikus és főképpen az izraelita tanárok vannak nemcsak a tanulók arányszámát, hanem a népességi arányt is meghaladó mértékben képviselve.

*

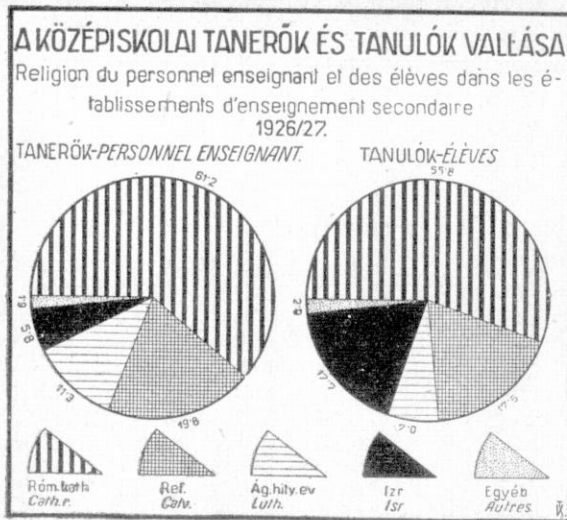
3. A középiskolai tanerők vallása, összevetve a tanulók vallásával.

Religion du personnel enseignant dans les écoles secondaires, confrontée avec la religion des élèves.

Az iskolák neve, illetve jellege <i>Genre et caractère des écoles</i>		Összesen ¹⁾ <i>Total</i>	Róm. kath. <i>Cath. rom.</i>	Gör. kath. <i>Cath. gr.</i>	Református <i>Calviniste</i>	Ág. hitv. ev. <i>Luthérienne</i>	Görög-kelet. <i>Gréco-orient.</i>	Unitárius <i>Unitaire</i>	Izraelita <i>Israélite</i>	Baptista <i>Baptiste</i>	Egyéb <i>Autres</i>
1. Gimnáziumok <i>Gymnases</i>	tanerők — <i>pers. ens.</i> szám — <i>nombre</i>	598	365	8	157	55	—	—	13	—	—
	%	100.0	61.0	1.4	26.3	9.2	—	—	2.1	—	—
	tanulók — <i>élèves</i> szám — <i>nombre</i>	14 287	8.315	266	3 278	889	23	33	1.475	2	6
	%	100.0	58.2	1.9	23.0	6.2	0.2	0.2	10.3	0.0	0.0
2. Reálgimn. <i>Gymn. réals</i>	tanerők — <i>pers. ens.</i> szám — <i>nombre</i>	1.241	755	20	254	140	1	5	66	—	—
	%	100.0	60.8	1.6	20.5	11.3	0.1	0.4	5.3	—	—
	tanulók — <i>élèves</i> szám — <i>nombre</i>	27.117	15.689	508	4.625	1.920	67	19	4.214	13	2
	%	100.0	57.9	1.9	17.1	7.1	0.2	0.3	15.5	0.0	0.0
3. Reáliskolák <i>Écoles réales</i>	tanerők — <i>pers. ens.</i> szám — <i>nombre</i>	475	303	8	66	61	—	6	31	—	—
	%	100.0	63.8	1.7	13.9	12.8	—	1.3	6.5	—	—
	tanulók — <i>élèves</i> szám — <i>nombre</i>	8.845	4.915	64	1.103	697	24	30	2.002	3	7
	%	100.0	55.6	0.7	12.5	7.9	0.3	0.3	22.6	0.0	0.1
4. Leányközépisk. <i>Écoles second. de jeunes filles</i>	tanerők — <i>pers. ens.</i> szám — <i>nombre</i>	680	409	5	116	84	1	1	63	—	1
	%	100.0	60.2	0.7	17.1	12.4	0.1	0.1	9.3	—	0.1
	tanulók — <i>élèves</i> szám — <i>nombre</i>	10.768	5.085	80	1.630	785	21	32	3.129	5	1
	%	100.0	47.2	0.7	15.2	7.3	0.2	0.3	29.1	0.0	0.0
Összes középiskolák (1—4) <i>Total des écoles second.</i>	tanerők — <i>pers. ens.</i> szám — <i>nombre</i>	2 994	1 832	41	593	340	2	12	173	—	1
	%	100.0	61.2	1.4	19.8	11.3	0.1	0.4	5.8	—	0.0
	tanulók — <i>élèves</i> szám — <i>nombre</i>	61 017	34 004	918	10 636	4 291	135	174	10 820	23	16
	%	100.0	55.8	1.5	17.5	7.0	0.2	0.3	17.7	0.0	0.0
Részletezés jelleg szerint: — <i>Spécific. par caractère d'école:</i>											
Állami <i>Ecoles d'État</i>	tanerők — <i>pers. ens.</i> szám — <i>nombre</i>	1.256	854	19	182	125	2	12	62	—	—
	%	100.0	68.0	1.5	14.5	9.9	0.2	1.0	4.9	—	—
	tanulók — <i>élèves</i> szám — <i>nombre</i>	25.188	14 184	398	3.509	1.574	73	106	5.334	9	1
	%	100.0	56.3	1.6	13.9	6.3	0.3	0.4	21.2	0.0	0.0
Kir. kath. <i>Ec. cath. royales</i>	tanerők — <i>pers. ens.</i> szám — <i>nombre</i>	119	108	10	—	—	—	—	1	—	—
	%	100.0	90.8	8.4	—	—	—	—	0.8	—	—
	tanulók — <i>élèves</i> szám — <i>nombre</i>	2.615	1.951	178	211	109	5	1	160	—	—
	%	100.0	74.6	6.8	8.1	4.2	0.2	0.0	6.1	—	—
Községi <i>Ec. communales</i>	tanerők — <i>pers. ens.</i> szám — <i>nombre</i>	241	175	2	37	22	—	—	5	—	—
	%	100.0	72.6	0.8	15.4	9.1	—	—	2.1	—	—
	tanulók — <i>élèves</i> szám — <i>nombre</i>	5 042	3 065	18	449	246	16	23	1.222	3	—
	%	100.0	60.8	0.3	8.9	4.9	0.3	0.5	24.2	0.1	—
Róm. kath. <i>Ec. cath. rom.</i>	tanerők — <i>pers. ens.</i> szám — <i>nombre</i>	632	617	10	2	2	—	—	1	—	—
	%	100.0	97.6	1.6	0.3	0.3	—	—	0.2	—	—
	tanulók — <i>élèves</i> szám — <i>nombre</i>	13 659	12 043	184	567	290	18	8	545	—	4
	%	100.0	88.1	1.4	4.2	2.1	0.1	0.1	4.0	—	0.0
Református <i>Ec. calvinistes</i>	tanerők — <i>pers. ens.</i> szám — <i>nombre</i>	381	5	—	346	30	—	—	—	—	—
	%	100.0	1.3	—	90.8	7.9	—	—	—	—	—
	tanulók — <i>élèves</i> szám — <i>nombre</i>	8.056	1.390	84	5.296	519	10	24	728	4	1
	%	100.0	17.3	1.0	65.7	6.5	0.1	0.3	9.0	0.1	0.0
Ág. hitv. ev. <i>Ec. luthériennes</i>	tanerők — <i>pers. ens.</i> szám — <i>nombre</i>	158	1	—	13	142	—	—	1	—	1
	%	100.0	0.6	—	8.3	89.9	—	—	0.6	—	0.6
	tanulók — <i>élèves</i> szám — <i>nombre</i>	3.178	809	47	441	1.341	2	7	529	—	2
	%	100.0	25.4	1.5	13.9	42.2	0.1	0.2	16.6	—	0.1
Izraelita <i>Ec. israélites</i>	tanerők — <i>pers. ens.</i> szám — <i>nombre</i>	82	1	—	1	—	—	—	80	—	—
	%	100.0	1.2	—	1.2	—	—	—	97.6	—	—
	tanulók — <i>élèves</i> szám — <i>nombre</i>	1.653	—	—	4	1	—	—	1 648	—	—
	%	100.0	—	—	0.2	0.1	—	—	99.7	—	—
Egyesületi <i>Ec. de sociétés</i>	tanerők — <i>pers. ens.</i> szám — <i>nombre</i>	58	35	—	8	13	—	—	2	—	—
	%	100.0	60.3	—	13.8	22.4	—	—	3.5	—	—
	tanulók — <i>élèves</i> szám — <i>nombre</i>	1.032	349	5	116	174	10	3	363	4	8
	%	100.0	33.8	0.5	11.2	16.8	1.0	0.3	35.2	0.4	0.8
Magán <i>Ec. privées</i>	tanerők — <i>pers. ens.</i> szám — <i>nombre</i>	67	36	—	4	6	—	—	21	—	—
	%	100.0	53.7	—	6.0	9.0	—	—	31.3	—	—
	tanulók — <i>élèves</i> szám — <i>nombre</i>	594	213	4	43	37	1	2	291	3	—
	%	100.0	35.9	0.7	7.2	6.2	0.2	0.3	49.0	0.5	—

¹⁾ A tanárok számában a bejáró óraadó hitoktatók nem szerepelnek. A tanulók létszáma a tanév végén osztályozott nyilvános és magántanulókat foglalja magában. — *Au nombre des professeurs, les maîtres de religion enseignant dans l'école, mais ne faisant pas partie du corps de professeurs ne sont pas compris. L'effectif des élèves comprend les élèves réguliers et les élèves privés ayant été notés à la fin de l'année scolaire.*

A régi Magyarország egyik legnagyobb problémája a nemzetiségi kérdés volt s ezért a statisztika terén is mindig előtérben állott az anyanyelv kérdése. Ma az anyanyelvre vonatkozó statisztikának már kevesebb a jelentősége, a közoktatási statisztika terén is legfeljebb az elemi oktatás körében lehet nagyobb szerepe, minthogy itt körülbelül 10%-nyi kisebbségi nyelvű tanulóval kell számolnunk. A többi, magasabb iskolafajok már alig tudnak felmutatni 2—3%-nál több kisebbségi nyelvű tanulókat. Így a középiskolai tanulók közt is alig 2%-nyi német anyanyelvű tanuló akad és ezenkívül csak egy kisebb töredék esik az egyéb anyanyelvű tanulókra.

A súlypont e helyett a nyelvi kérdést illetőleg egy másik térre, a *nyelvismeret* kérdésére helyeződött át. A tanulók nyelvismeretére vonatkozó adatok jóval változatosabb képet is mutatnak. Magyarország mai helyzetében, a külföld előtt való megismertetésünk, az egyetemes emberi életbe, a nemzetközi viszonylatokba való bekapcsolódásunk végett — akár gazdasági, akár kulturális szempontból nézzük — a magyarságnak, mondhatni, létérdeke a nyelvismeretnek már kezdetben, az iskola keretén belül való kifejlesztése. A középiskolai oktatás reformjában már nagy szerepet játszik a nyelvtanítás intenzív művelése; 1924-ben a reálgymnáziumok felállításával, a múlt tanévben pedig az új típusú leányközépiskolák szervezésével kapcsolatban megállapított új tanterveknek egyik legfontosabb része a modern idegen nyelvek tanítása. Az 1926/27. tanévi adatok szerint 69 reálgymnáziumunk közül az V. osztálytól kezdődőleg 38 tanította a francia, 15 az

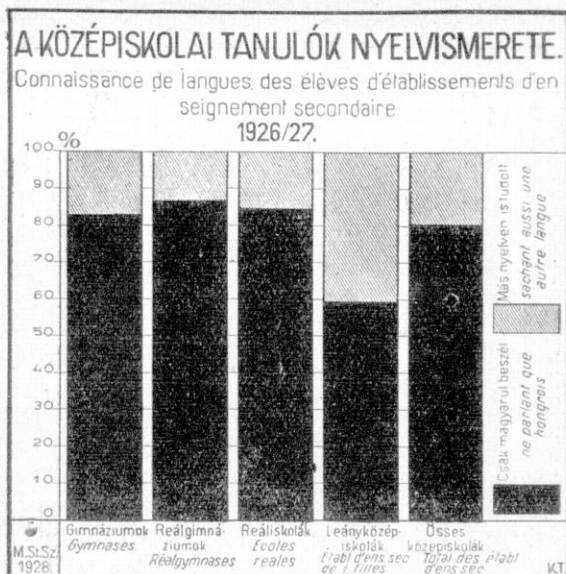
angol, 3 az olasz, 1 alternative az olasz és francia nyelvet. Öt reálgymnáziumunk még fejlődésben van, magasabb osztályait még nem nyitotta meg és így a modern nyelveket sem taníthatta rendes tárgyként, a többi 7 reálgymnázium pedig valamilyen akadályozó körülmény miatt még nem vezethette be a modern nyelv tanítását; az utóbbi tanintézetek is azonban többnyire a francia vagy az angol nyelv tanítását vették fel tantervükbe. A francia nyelv tanításával a reáliskolák még intenzívebben foglalkoznak, amennyiben a III. osztálytól kezdődőleg tanítják azt. Újabban egyes reáliskolák a francia helyett az angol vagy az olasz nyelvet tanítják. Az újonnan szervezett leánygymnáziumok és leányliceumok is általában a francia nyelvet tanítják a III. osztálytól kezdődőleg; a múlt tanévben egyelőre csupán két leánygymnázium volt kijelölve az angol és kettő az olasz nyelv tanítására.

A középiskolai tanulók nyelvismeretére nézve Statisztikai Évkönyveinkben az 1908/909. tanévtől kezdve találunk részletes adatokat. Ez az adatközlés azonban később — az 1916/17. tanévtől kezdődőleg — megszakad, a háború után pedig csupán az első két tanévben állították össze a megfelelő adatok, később a szanálással kapcsolatos egyszerűsítések miatt kimaradtak és csak legújabbban dolgoztattak ismét fel. A régi Magyarországra vonatkozó adatokból az tűnik ki, hogy a *más nyelven is tudó* magyar anyanyelvű középiskolai tanulóknak mintegy $\frac{1}{4}$ része tudott németül, 20—22%-a pedig tótul, 8—10%-a oláhul, körülbelül 4%-a horvátul, ill. szerbül, mintegy 2—3%-a olaszul vagy egyéb hazai nyelven is tudott. Adatgyűjtésünk ez időben ugyanis csupán a hazai nyelvek ismeretét tudakolta. A mai Magyarországra vonatkozó adatok arról tanuskodnak, hogy a mai határok közt jóval nagyobb hányadot (84%) tesz a németül tudók aránya a *más nyelven is tudó* magyar anyanyelvűek között; ez a körülmény egyrészt a mai Magyarország lakosságának más műveltségi összetételéből, másrészt pedig a német nyelv szükségességének felismeréséből ered.

A német nyelv elsajátítására tanulóinknak leghamarabb is nyílik alkalmuk nemcsak az iskolában, hanem odahaza is, gyakran magánúton való taníttatás által.

Újabb statisztikánk szerint erős tért hódít a francia nyelv művelése; a más nyelven is tudó magyarajkú középiskolai tanu-

lók közül ugyanis 16% foglalkozott a francia nyelv tanulásával, illetve vallotta a francia nyelvű tudott nyelvnek. Ezenkívül közel 7% a tót, 5% az angol, 3% a horvát-szerb, 2% az oláh, alig 1% az olasz nyelvet vallotta többé-kevésbé tudott nyelvnek; ezenkívül a fentnevezett tanulók 2%-a más.

itt fel nem sorolt nyelvet tudott. Az összes magyar anyanyelvű középiskolai tanulók számához viszonyítva a németül tudók aránya 16,4, a franciául tudóké 3,1, a tótul tudóké 1,3%-ot tesz, míg a többi nyelvek ismerői külön-külön legfeljebb 0,1—1%-ot tesznek. A régi Magyarországra vonatkozó adatokkal szemben mindenesetre feltűnő az a körülmény, hogy a mai területen a magyar anyanyelvű tanulók jóval kisebb % -a tud a kisebbségek nyelvén. Különösen a tótul és oláhul tudó magyar anyanyelvűek aránya csappant meg erősen, ami igen természetszerű dolog s inkább arra mutat, hogy a régi határok közt levő nemzetiségek nyelvét magyarajkú tanulóink annak idején szép számmal sajátították el. Ma nagyobb számú nemzetiségi lakosság híján az említett nyelvek elsajátítására sincs alkalom.

Figyelembe kell vennünk adataink elbírálásánál azt, hogy a tanulóifjúság már az idegen nyelv tanulásának tartama alatt, sőt már sok esetben valószínűleg annak kezdetén elsajátítottak, tudottnak vallja a tanulót nyelvet. A bevallások tehát már ilyen szempontból véve is többet mondanak a va-

5. A középiskolai tanulók %-os megoszlása nyelvismeret szerint.
Répartition en %, suivant la connaissance de langues, des élèves des écoles secondaires.

Az iskolák neve, ill. jellege <i>Genre et caractère des écoles</i>	Összes száma <i>Nombre total</i>	A más nyelven is tudó magyar anyanyelvű tanulók <i>Élèves de langue mat. hongroise sachant d'autres langues</i>							
		közül — notamment							
		német <i>Fallemand</i>	tót <i>le slovaque</i>	oláh <i>le roumain</i>	horvát-szerb <i>le croate-serbe</i>	francia <i>le français</i>	angol <i>l'anglais</i>	olasz <i>l'italien</i>	egyéb <i>d'autres langues</i>
nyelven tudott %-ban ¹⁾ — en % ¹⁾									
1. Gimnáziumok — <i>Gymnasies</i>	2.420	78,4	10,8	3,4	3,6	11,2	7,1	0,7	1,6
2. Reálgimnáziumok — <i>Gymnasies réels</i>	3.560	79,0	10,7	3,2	4,5	5,4	4,6	0,7	2,0
3. Reáliskolák — <i>Écoles réelles</i>	1.289	94,3	2,9	0,9	2,2	6,1	3,4	0,7	1,9
4. Leányközépisk. — <i>Écoles secondaires de jeunes filles</i>	4.316	89,6	2,1	0,8	0,8	29,8	4,8	0,7	2,6
Összes középiskolák (1-4) <i>Ensemble des écoles secondaires</i>									
Állami — <i>de l'État</i>	4.507	84,3	6,4	3,2	2,8	13,3	5,2	0,9	2,5
Kir. kath. — <i>royales cath.</i>	339	78,8	13,0	3,2	5,3	8,6	5,6	2,1	1,5
Községi — <i>communales</i> . .	1.259	88,2	1,3	1,3	2,1	21,4	4,8	0,8	3,1
Róm. kath. — <i>cath. r.</i> . . .	2.812	88,2	4,7	1,3	4,1	19,6	4,7	0,4	1,7
Református — <i>calvinistes</i>	550	81,6	5,1	3,5	1,5	11,1	5,1	0,4	2,9
Ág. hitv. ev. — <i>luthériennes</i>	876	63,8	27,9	1,0	1,4	8,2	5,3	0,1	0,9
Izraelita — <i>israélites</i> . . .	573	86,7	1,8	0,7	0,4	13,8	5,6	0,5	1,1
Egyesületi — <i>d'Associations</i>	357	89,3	2,0	0,3	1,1	20,5	3,1	0,8	3,9
Magán — <i>privées</i>	312	97,7	0,3	0,6	—	30,8	6,1	0,8	—
Mindössze — <i>Totaux</i>	11 585	84,4	6,6	2,1	2,7	15,8	5,0	0,7	2,1

¹⁾ A százalékok összege 100-nál többet tesz, minthogy a több nyelven is tudó tanulók annyiszor szerepelnek, ahány nyelven tudnak. — *Le total des % est supérieur à 100, car les élèves sachant plusieurs langues y sont représentés autant de fois qu'ils savent de langues.*

lóságánál. Hisz a nyelvismeret mértéke rendkívül különböző a szóban és írásban való tudás, a megértés és megértetés különböző fokai szerint; hozzá kell gondolnunk még ehhez, hogy a bevallás szubjektív megítélés alapján történik.

Adataink szerint a *más nyelven is tudó* magyar anyanyelvű reáliskolai és leányközépiskolai tanulók közt jóval nagyobb (94, illetve 90%) a németül tudók aránya, mint a gimnáziumokban és a reálgimnáziumokban (78—79%); a német nyelvet ugyanis a tanterv értelmében az előbbi két iskolafaj már az I., az utóbbi két iskolafaj pedig a II. osztálytól kezdve tanítja. Hasonló körülmény (t. i. a francia nyelvnek már a III. osztálytól kezdve rendes tárgyként való tanítása) okozza azt, hogy a leányközépiskolai tanulóknak rendkívül nagy része (az idegen nyelven tudó magyarajkúak 30%-a) vallotta a francia nyelvet tudott nyelv gyanánt, szemben a reálgimnáziumokkal és a reáliskolákkal (5—6%). A leánytanulóknak a nyelvtanulás iránt való kedvsége, valamint az, hogy a szülők kedvezőbb társadalmi, illetve anyagi helyezete következtében magánúton is többen tanulják a francia nyelvet, szintén kitűnik itt. Figyelemreméltó körülmény az is, hogy a gimnáziumokban a tanulóknak nagyobb része tud franciául, illetve angolul, mint a többi fiúközépiskolákban, holott ezt a két modern nyelvet a gimnáziumi tanulók csak rendkívüli tárgyként tanulhatják; ezt a körülményt csupán azzal magyarázhatjuk, hogy a gimnáziumi tanulók általában több tanulmányi követelménynek tudnak megfelelni.

A középiskolai tanulók nyelvismeretére vonatkozó részletes adatok egyébként abszolút számokban a 4. és arányszámokban az 5. sz. táblán található fel.

A magyar anyanyelvű tanulók száma az iskolák valamennyi csoportjánál (lásd a 4. sz. táblát) általában 95—99% között mozog; ennél alacsonyabb (31%) arányt csupán az egyesületi (birodalmi német) reáliskolánál találunk, amely német tanítási nyelvű. Ami a *más nyelven is tudó magyar anyanyelvű tanulók* számarányait illeti, ez az arány a régi Magyarországon jóval kedvezőbb volt, általában 33—34%, minthogy — amint említettük — a magyarajkú tanulók jó része tudott nemzetiségeink nyelvén is. A mai Magyarországon ez az arányszám már leszállott 25%-ra, sőt újabbán 20%-ot sem tett. Mindenesetre igen megszívlelendő körülmény, hogy ebben a tekintetben az utóbbi

években kedvezőtlenebb lett az arányszám: 1920/21-ben még a magyar tanulók 27%-a tudott más nyelven is, 1922/23-ban már csak 25%, 1924/25-ben 21%, legújabbán pedig alig 20%. (Az erre vonatkozó adatokat grafikai ábránk is szemlélteti.) Valószínű, hogy annak a változásnak, amely a tanulók társadalmi tagozódásában a háború óta végbement s amelynél fogva a vidéki törzslakosság gyermekei egyre számottevőbb részt vesznek a középiskolai életben, nagy része van a csak magyarul, illetve más nyelven is tudó magyar anyanyelvű tanulók száma adatainak ilyenforma eltolódásában.

*

A tanulókat szüleik (gyámjaik stb.) lakóhelye szerint is kimutatják adataink. E szerint a tanulóknak közel $\frac{2}{3}$ része (66%) az illető középiskola székhelyén, 17% pedig ugyanazon vármegye más községében és 15% más vármegyében lakott. Ezenkívül 2% jut az elszakított magyar területeken lakókra. A mai Magyarország területén lakó tanulókat adataink vármegyék és városok szerint is részletezik. A vármegyék közül adataink szerint Pest vm. jelentékenyen kimagaslik, minthogy a tanulók 12·3%-a ebben a vármegyében lakik. Pest megye után Jász-Nagykun-Szolnok (3·7%), Szabolcs-Ung (3·3%), Vas (2·9%), Békés (2·9%), Somogy (2·8%), Heves (2·5%), Zala (2·4%) és Borsod-Gömör (2·2%) vármegyéket említhetjük meg, mint olyanokat, amelyekből a középiskolai tanulók a legnagyobb számmal kerülnek ki. A városok közül Budapest 30·6%-kal részesedik a létszámban; itt is a leányközépiskolák és a reáliskolák jóval nagyobb (45·6, illetve 40·7%) aránnyal szerepelnek, mint a másik két iskolafaj; a főváros után viszont a debreceni (3·0%), a szegedi (2·5%) és a miskolci (2·0%) lakosú tanulók szolgáltatják a legnagyobb kontingenst a középiskolai tanulók számára.

A tanulók lakóhelye szerint való megoszlását egyébként a 6. sz. tábla mutatja be, amely egyúttal a megfelelő korú lakossághoz viszonyítva is feltünteti a tanulók számát. Az adatok elsősorban a városok rendkívül kedvező helyzetére mutatnak rá, hisz a városokban a 10—17 éves korban levő lakosságnak átlag 12·5%-a, a vármegyékben pedig csak 2·6%-a jár középiskolába; a városok közt is kitűnik Budapest 15%-os arányszámával, majd Pécs, Székesfehérvár és Sopron (13—14%).

Az idevonatkozó adatokat intézetenkint vizsgálva, azt látjuk, hogy egyes vidéki intézetek különösen sok növendéket fogadnak be a távolabbi vidékekről, azaz szoro-

sabban: más vármegye területéről. Így a vidéki gimnáziumok közül legnagyobb vonzóerővel bírnak

6. A középiskolai tanulók szülei (gyámjaik stb.) lakóhelye szerint.

Les élèves des écoles secondaires, suivant les lieux d'habitation de leurs parents (ou tuteurs).

Folyószám — Nos d'ordre	Törvényhatóság Municipalités	A 10—17 éves lakóinak száma az 1920. évi népszámlálás szerint Nombre des habitants de 10 à 17 ans, suivant le recensement de 1920	A középiskolai tanulók lakóhelye szerint — <i>Élèves d'éc. second., suivant le lieu d'habitation</i>		A 3. rovatban feltüntetett létszámból <i>De l'effectif de la rubrique 3, élèves de</i>			
			összesen total	% os aányban (a 2. rovatban feltüntetett létszámhoz viszonyítva) — <i>proportion en % par rapport à l'effectif de la rubrique 2.</i>	gimnáziumi gymna-ses	reál-gimn. gymn. réals	reál-iskolai écoles réales	leányközép-iskolai éc. sec. de jeunes filles
1	2	3	4	5	6	7	8	
Vármegyék — Comitats								
1	Abauj-Torna	16.403	353	2.2	52.1	28.1	10.2	9.6
2	Bács-Bodrog	17.355	197	1.1	8.1	79.2	3.6	9.1
3	Baranya	38.793	639	1.7	30.2	41.6	16.9	11.3
4	Békés	58.700	1.706	2.9	25.4	56.9	1.4	16.3
5	Bihar	29.680	279	0.9	28.7	50.2	7.1	14.0
6	Borsod, Gömör és Kishont	49.188	1.311	2.7	32.9	41.3	11.2	14.6
7	Csanád, Arad és Torontál	32.328	655	2.0	13.9	72.7	4.4	9.0
8	Csongrád	28.092	743	2.7	8.8	84.1	2.3	4.8
9	Fejér	42.639	650	1.5	14.5	58.6	18.3	8.6
10	Győr, Moson és Pozsony . .	27.331	634	2.3	33.6	50.5	9.0	6.9
11	Hajdu	33.832	687	2.0	15.9	71.6	5.1	7.4
12	Heves	55.827	1.495	2.7	28.8	36.1	21.2	13.9
13	Jász-Nagykun-Szolnok . . .	73.416	2.148	2.9	4.7	81.4	1.7	12.2
14	Komárom és Esztergom . . .	30.265	1.186	3.9	32.6	39.5	24.6	3.3
15	Nógrád és Hont	37.261	825	2.2	14.2	77.2	2.8	5.8
16	Pest Pilis-Solt-Kiskun	217.274	7.253	3.3	19.0	64.4	8.3	8.3
17	Somogy	63.778	1.642	2.6	7.9	69.2	3.4	19.5
18	Sopron	26.337	512	1.9	43.4	34.8	10.7	11.1
19	Szabolcs és Ung	65.258	1.977	3.0	19.1	64.7	2.0	14.2
20	Szatmár, Ugocsa és Bereg	25.452	450	1.8	34.9	50.4	2.9	11.8
21	Tolna	45.569	1.068	2.3	10.7	81.8	4.3	3.2
22	Vas	52.193	1.750	3.4	28.1	27.6	23.3	21.0
23	Veszprém	42.944	1.129	2.6	61.1	29.8	5.3	3.8
24	Zala	62.981	1.413	2.2	11.0	69.0	16.8	3.2
25	Zemplén	25.592	743	2.9	44.9	46.2	3.9	5.0
	Összesen — Total	1.198.488	31.445	2.6	22.2	58.4	9.0	10.4
Törvényhatósági jogú városok								
<i>Villes municipales</i>								
1	Baja	3.359	231	6.9	1.3	95.7	2.6	0.4
2	Budapest	121.946	18.441	15.1	22.5	32.3	19.3	25.9
3	Debrecen	18.177	1.785	9.8	27.8	31.0	19.5	21.7
4	Győr	8.502	941	11.1	34.2	1.3	30.7	33.8
5	Hódmezővásárhely	10.663	394	3.7	95.9	2.3	0.3	1.5
6	Kecskemét	13.752	986	7.2	21.5	26.7	28.9	22.9
7	Miskolc	9.476	1.222	12.9	33.5	21.6	19.8	25.2
8	Pécs	7.542	1.043	13.8	19.1	27.7	30.0	23.2
9	Sopron	5.929	780	13.2	20.7	9.7	38.3	31.3
10	Szeged	20.317	1.534	7.5	38.8	18.8	17.8	24.6
11	Székesfehérvár	6.909	956	13.8	—	29.2	30.9	39.9
	Összesen — Total	226.572	28.313	12.5	24.5	29.0	20.8	25.7
	Mindössze — Total général	1.425.060	59.758	4.2	23.3	44.4	14.6	17.7

¹⁾ Az elszakított területen lakó és egyéb külföldi tanulók nélkül. — *Sans les élèves habitant dans les territoires détachés et dans les autres pays étrangers.*

	%
az esztergomi bencés	46·6
a pápai református	42·5
az egri cisztercita	33·3
a pécsi püspöki	31·6
a veszprémi kegyesrendi	30·4
a debreceni református	29·9
a győri bencés	29·6
a váci kegyesrendi	28·9

más vármegyében lakó tanulóval. A vidéki reálgimnáziumok közül viszont ebből a szempontból felsorolhatók:

	%
a kalocsai érseki	43·6
a hajduböszörményi református	36·8
a mezőcsáti református	28·1
a pesterzsébeti állami	24·9
az újpesti állami	24·0

olyan tanulóval, akiknek szülei (gyámjai stb.) más vármegyében laknak. (A dült betűvel szedett intézetek mellett internátus is működik.)

A vidéki reáliskolák közül csupán a reáliskolai nevelőintézeteket (Pécs, Kőszeg, Sopron) említhetjük itt meg; az ezek kötelekébe tartozó tanulók valamennyien bennlakók; legnagyobb részüknek (90—95%-nak) az intézet vármegyéjének a határain kívül van a lakóhelye.

E helyütt szándékosan nem említettük a fővárosi középiskolákat, amelyeknek a legnagyobb része beletartozik a nagy vonzóerővel bíró, tanulók nagy részét a vidékről felvevő intézetek sorába.

*

Középiszkolai érettségi vizsgára az 1926/27. tanév folyamán 5.868 tanuló jelentkezett. Ezek közül 831 tanuló (14·2%) javító, illetve ismétlő érettségire állott ki. Sikeresen érettségizett 4.941 tanuló azaz 84·2%. Az előző tanévhez képest kevés, mindössze 70 főnyi (1·4%) a gyarapodás. Az általános eredmény azonban kedvezőbb, minthogy az előző tanévben 82·7% volt a sikeresen érettségizettek aránya.

A sikeres érettségit tett tanulók közt 15·6%-kal (1925/26-ban 14·6%-kal) szerepeltek a lányok.

Az érettségi fokozatát tekintve, a sikeresen érettségizett tanulók 17·2%-a jelesen, 26·3%-a jól és 56·5%-a egyszerűen érettt. (Az előző tanévi eredmény 17·0, 27·0 és 56·0% volt.) Legkedvezőbb az eredmény a leányközépiszkolákban és legkevésbé kedvező a reálgimnáziumokban. A fiútanulók közt 15·1% volt a jeles, 24·5% a jól és 60·4% az egyszerűen érettek száma, míg

a lányok közt 28·8, 35·8 és 35·4%, tehát jóval kedvezőbb; volt a megfelelő arány.

Az érettségizettek pályaválasztására vonatkozó, az érettségizettek által előzetesen bemondott adataink szerint a tanulók 78·4%-a (1925/26-ban 79·7%-a) folytatta tovább tanulmányait, 15·6% (1925/26-ban 14·5%) kereső pályára lépett, 4·0% (1925/26-ban 4·7%) otthon maradt. Ezek legnagyobb része leány. Végül az érettségizettek 2·0%-ánál nem volt előre megállapítható a választott pálya.

A sikeres érettségit tett tanulók vallására vonatkozó adatokat a 7. sz., az érettségizettek szüleinek foglalkozására vonatkozó adatokat pedig a 8. sz. táblán közöljük; mindkét tábla intézetfajonkint, az érettségi fokozatával kombinálva tünteti fel az adatokat. Az említett táblák b-vel jelzett csoportjában feltüntetett arányszámok arra mutatnak, hogy az egyes vallási, illetve foglalkozási kategóriákban milyen arányban szerepelnek a jelesen, jól vagy egyszerűen érettt tanulók, a c-vel jelzett csoport százalékszámai viszont azt jelzik, hogy a jelesen, jól vagy egyszerűen érettt tanulók milyen arányban oszlanak meg az egyes vallási, illetve foglalkozási kategóriák között.

A vallási megoszlást feltüntető adatok szerint a róm. katolikus és református tanulók tanulmányi eredményei általában nem oly kedvezőek, mint az ág. evangélikus és az izraelita tanulóké. Ez a körülmény főképp a reálgimnáziumoknál és a reáliskoláknál tűnik fel. A jeles érettek közt az ág. evangélikusok aránya a legkedvezőbb, ezután az izraeliták, majd a róm. katolikusok következnek; a jól érettek közt az izraeliták, majd az ág. evangélikusok állanak a sorrendben elől s utánuk sorakoznak a róm. katolikusok; az egyszerűen érettek arányszáma is ehhez igazodik: legkevesebb egyszerűen érettet az ág. evangélikusok és az izraeliták közt találunk, a róm. katolikusok közt már jóval többet és még többet a reformátusok közt. Az arányszámok természetesen intézetfajonkint itt is meglehetősen változnak. (L. a 7. sz. tábla %-os arányszámait.)

Rendkívül érdekes képet nyújtanak az érettségizetteknek a szülők foglalkozása szerint részletezett adatai is. (L. a 8. sz. táblát.) Az egyes foglalkozási kategóriákat itt három főcsoportba vonhatjuk össze:

I. Az önálló őstermelők, iparosok, kereskedők, egyzóval a gazdasági ágazatok-

Az iskolák neve, az érettségi fokozata <i>Genre des écoles, résultat du baccalauréat</i>	Az érettségizet- tek 6-ésesen <i>Total des ba- cheliens</i>	Róm. kath. <i>Cath. rom.</i>	Gör. kath. <i>Cath. grecs</i>	Ref. <i>Calvinistes</i>	Ag. h. tv. ev. <i>Luthériens</i>	Gör. kel. <i>Grecs orientaux</i>	Unitárius <i>Unitaires</i>	Izraelita <i>Israélites</i>	Egyéb <i>Autres</i>
4. Leányközépiskolák <i>Éc. second. de jeunes filles</i>									
jelesen érett — <i>avec la note éminente</i>	30·2	30·2	50·0	32·9	42·0	—	50·0	26·5	—
jól — " " " " <i>bonne</i>	36·3	34·9	25·0	36·6	29·0	100·0	50·0	39·4	—
érett — " " " " <i>suffisante</i>	33·5	34·9	25·0	30·5	29·0	—	—	34·1	—
Összesen — <i>Total . . . . .</i>	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	—
Összes középiskolák (1—4) <i>Total des écoles secondaires (1 à 4)</i>									
jelesen érett — <i>avec la note éminente</i>	17·2	17·0	15·5	14·3	21·6	10·5	14·3	18·8	—
jól — " " " " <i>bonne</i>	26·3	25·9	12·1	23·6	28·2	15·8	23·8	29·6	—
érett — " " " " <i>suffisante</i>	56·5	57·1	72·4	62·1	50·2	73·7	61·9	51·6	100·0
Összesen — <i>Total . . . . .</i>	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
c) Százalékban: vallás szerint. — <i>En %, suivant la religion.</i>									
1. Gimnáziumok — Gymnases									
jelesen érett — <i>avec la note éminente</i>	100·0	57·0	1·6	15·2	7·8	—	—	18·4	—
jól — " " " " <i>bonne</i>	100·0	58·0	0·6	13·0	8·4	0·3	0·3	19·4	—
érett — " " " " <i>suffisante</i>	100·0	51·7	1·7	19·0	7·9	0·4	0·4	18·8	0·1
Összesen — <i>Total . . . . .</i>	100·0	54·3	1·4	16·7	8·0	0·3	0·3	18·9	0·1
2. Reálgimnáziumok — Gymnases réals.									
jelesen érett — <i>avec la note éminente</i>	100·0	52·7	1·0	15·0	9·3	0·3	0·7	21·0	—
jól — " " " " <i>bonne</i>	100·0	50·9	0·7	18·2	8·4	0·2	0·4	21·2	—
érett — " " " " <i>suffisante</i>	100·0	53·8	1·8	20·0	5·7	0·7	0·4	17·5	0·1
Összesen — <i>Total . . . . .</i>	100·0	53·0	1·5	18·9	6·8	0·5	0·5	18·8	0·0
3. Reáliskolák — Écoles réales									
jelesen érett — <i>avec la note éminente</i>	100·0	42·7	—	7·3	10·9	0·9	—	38·2	—
jól — " " " " <i>bonne</i>	100·0	47·8	—	10·5	7·2	—	0·6	33·9	—
érett — " " " " <i>suffisante</i>	100·0	52·6	0·5	13·3	5·8	0·3	1·0	26·5	—
Összesen — <i>Total . . . . .</i>	100·0	49·8	0·3	11·6	7·0	0·3	0·7	30·3	—
4. Leányközépiskolák <i>Éc. second. de jeunes filles</i>									
jelesen érett — <i>avec la note éminente</i>	100·0	47·9	1·0	13·8	8·2	—	0·5	28·6	—
jól — " " " " <i>bonne</i>	100·0	46·2	0·4	12·7	4·7	0·4	0·4	35·2	—
érett — " " " " <i>suffisante</i>	100·0	50·0	0·5	11·5	5·0	—	—	33·0	—
Összesen — <i>Total . . . . .</i>	100·0	48·0	0·6	12·6	5·8	0·2	0·3	32·5	—
Összes középiskolák (1—4) <i>Total des écoles secondaires (1 à 4)</i>									
jelesen érett — <i>avec la note éminente</i>	100·0	51·5	1·1	13·8	8·8	0·2	0·4	24·2	—
jól — " " " " <i>bonne</i>	100·0	51·5	0·6	14·8	7·5	0·2	0·4	25·0	—
érett — " " " " <i>suffisante</i>	100·0	52·8	1·5	18·1	6·2	0·5	0·5	20·3	0·1
Összesen — <i>Total . . . . .</i>	100·0	52·2	1·2	16·5	7·1	0·4	0·4	22·2	0·0

ban elfoglalt polgári osztály. (3., 4., 7. és 10. rovat.)

II. A tisztviselők, illetve értelmiségi osztály. (5., 8., 11., 13—15., 17., 19. rovat.)

III. Az altisztek, munkások, segédzémélyek stb. csoportja. (6., 9., 12., 16., 18. és 20. rovat.)

Az I. csoportba az érettségizettek 29%-a, a II. csoportba 59%-a, a III. csoportba 12%-a tartozik. Az érettségi fokozata szerint százalékos arányszámban a következőképpen oszlik meg a tanulóknak az egyes kategóriákhoz tartozó száma:

Az iskolák neve, az érettségi fokozata <i>Genre des écoles, résultat du bac- calauréat</i>	Az érettségizettek összes száma <i>Total des bacheliers</i>	Östermelés <i>Production du sol</i>				Bányászat és ipar <i>Mines et industrie</i>	Keresk., hitel és közlekedés <i>Commerce, crédit et com- munications</i>						Értelmiség <i>Profession intel- lectuelle</i>				Egyéb foglalkozások <i>Autres professions</i>			
		3	4	5	6		7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
4. Leányközépisikolák <i>Éc. second. de jeunes filles</i>																				
jelcsen } érett <i>avec</i> { éminente jól } érett <i>la note</i> { bonne érett } érett <i>la note</i> { suffisante	30.2 36.3 33.5	30.4 39.2 30.4	28.6 14.3 57.1	33.3 50.0 16.7	— — —	23.0 38.5 38.5	21.8 47.8 30.4	27.2 36.4 36.4	21.3 37.4 41.3	27.2 36.9 35.9	20.0 40.0 40.0	36.2 34.1 29.7	42.6 29.4 28.0	25.3 44.3 30.4	— 66.7 33.3	41.4 31.0 27.6	— 42.9 57.1	31.4 33.3 35.3	42.9 14.2 42.9	
Összesen — Total	100.0	100.0	100.0	100.0	—	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
Összes középisikolák (1-4) <i>Total des écoles second. (1 à 4)</i>																				
jelcsen } érett <i>avec</i> { éminente jól } érett <i>la note</i> { bonne érett } érett <i>la note</i> { suffisante	17.2 26.3 56.5	14.6 24.9 60.5	15.5 26.4 58.1	6.3 28.6 65.1	14.8 33.3 51.9	13.0 22.9 64.1	18.0 29.9 52.1	15.1 23.8 61.1	14.9 26.6 58.5	18.4 28.8 52.8	15.3 23.7 61.0	19.0 26.0 55.0	27.1 26.0 46.9	18.8 33.2 48.0	14.9 23.9 61.2	19.5 28.5 52.0	5.1 25.8 69.1	18.0 24.0 58.0	8.6 13.7 77.7	
Összesen — Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	
1. Gimnáziumok — Gymnases	c) Százalékban foglalkozási ágak szerint — <i>En %, suivant les branches de profess.</i>																			
jelcsen } érett <i>avec</i> { éminente jól } érett <i>la note</i> { bonne érett } érett <i>la note</i> { suffisante	100.0	2.5	9.0	0.4	1.2	9.4	2.5	1.6	9.4	7.0	1.6	12.7	11.5	9.4	0.4	8.2	1.2	9.9	2.1	
Összesen — Total	100.0	3.3	6.6	1.2	0.7	10.8	3.5	2.6	9.3	10.4	1.3	11.3	9.1	7.7	1.1	7.8	1.1	8.3	3.9	
2. Reálgimnáziumok <i>Gymnases réels</i>																				
jelcsen } érett <i>avec</i> { éminente jól } érett <i>la note</i> { bonne érett } érett <i>la note</i> { suffisante	100.0	3.3	5.0	—	0.3	6.7	4.4	3.0	8.0	12.4	3.0	13.0	15.3	6.0	1.7	8.3	0.3	8.0	1.3	
Összesen — Total	100.0	4.3	6.7	1.5	0.8	9.7	3.0	2.6	10.0	9.3	3.3	11.8	8.7	5.2	1.6	8.0	2.6	8.2	2.7	
3. Reáliskolák — Écoles réales																				
jelcsen } érett <i>avec</i> { éminente jól } érett <i>la note</i> { bonne érett } érett <i>la note</i> { suffisante	100.0	3.6	1.8	0.9	—	9.1	5.5	2.8	11.8	14.5	2.8	8.2	12.7	3.6	3.6	7.3	0.9	10.9	—	
Összesen — Total	100.0	2.8	2.5	1.0	—	9.6	4.0	3.8	12.8	10.1	2.8	13.4	5.5	7.3	1.3	6.5	2.3	11.3	3.3	
4. Leányközépisikolák <i>Éc. sec. de jeunes filles</i>																				
jelcsen } érett <i>avec</i> { éminente jól } érett <i>la note</i> { bonne érett } érett <i>la note</i> { suffisante	100.0	3.6	1.0	1.0	—	4.6	2.6	1.5	8.2	12.8	1.0	16.8	14.8	10.2	—	12.2	—	8.2	1.5	
Összesen — Total	100.0	3.5	1.1	0.9	—	6.0	3.5	1.7	11.5	14.2	1.5	14.0	10.5	12.2	0.5	8.9	1.1	7.8	1.1	
Összes középisikolák (1-4) <i>Total des écoles second. (1 à 4)</i>																				
jelcsen } érett <i>avec</i> { éminente jól } érett <i>la note</i> { bonne érett } érett <i>la note</i> { suffisante	100.0	3.2	4.8	0.5	0.5	7.3	3.5	2.2	8.9	11.2	2.1	13.2	13.8	7.6	1.2	9.1	0.6	8.9	1.4	
Összesen — Total	100.0	3.7	5.4	1.3	0.6	9.6	3.4	2.5	10.3	10.5	2.4	11.9	8.7	7.0	1.4	8.0	2.0	8.5	2.8	

I. Polgári osztály:

1.437 érettségizett közül

14·4% jeles, 25·1% jól, 60·5% egysz. érett.

II. Értelmiségi osztály:

2.930 érettségizett közül

19·7% jeles, 27·7% jól, 52·6% egysz. érett.

III. Munkásosztály:

574 érettségizett közül

11·9% jeles, 22·1% jól, 66·0% egysz. érett.

Általános eredmény: 17·2% jeles, 26·3% jól, 56·5% egysz. érett.

Az értelmiségi osztályból kikerült érettségizettek tanulmányi eredménye tehát fellette áll a másik két osztályénak, e két utóbbi (I. és III.) osztály közül viszont a

polgári osztályé kedvezőbb, mint a munkásosztályé.

Ha az egyes foglalkozási csoportokat részleteiben külön vizsgáljuk, hasonló eredményre jutunk. A jelesen érettek közt itt a papok, tanárok, tanítók gyermekei válnak ki 27·1%-os arányszámukkal, a jól érettek közt viszont az önálló értelmiségi foglalkozások (orvosok, ügyvédek stb.) körébe tartozók tűnnek ki 33·2%-os arányszámukkal, de a többi értelmiségi csoportoknál is magas úgy a jeles (18—19%), mint a jól érettek (24—30%) aránya a másik két társadalmi osztály sokszor meglehetősen alacsony arányszámaival szemben.

Asztalos József dr.

SZOCIÁLIS STATISZTIKA

Az Ipari Balesetek és Foglalkozási Betegségek V. Nemzetközi Nagygyűlésének statisztikai vonatkozásai.

La Ve Conférence internationale des accidents d'industrie et des maladies professionnelles au point de vue statistique.

Résumé. Du 2 au 8 septembre 1928 a eu lieu à Budapest, en présence de près de 2500 médecins hongrois et étrangers, la Ve Conférence internationale des accidents industriels et des maladies professionnelles. A la séance d'ouverture, tenue dans la salle d'honneur de l'Académie hongroise des Sciences en la présence du *Chef de l'Etat*, *M. Joseph Vass*, ministre du Travail et de la Prévoyance sociale, a souhaité, en latin, la bienvenue aux membres de la Conférence. Après l'allocution de *M. Tibor Verebely*, président, *M. Tibor Györi*, conseiller ministériel, professeur d'Université, *sir Ollivier Thomas*, le célèbre savant anglais de près de 80 ans, président de la Société royale médicale d'Angleterre et *M. Kaufmann*, professeur à l'Université de Zurich, ont prononcé des discours.

Au cours des communications d'intérêt statistique, *M. Koelsch*, professeur à l'Université de Munich, traita des maladies professionnelles d'industrie, en exposant l'importance au point de vue de l'assurance. Ayant rappelé qu'en Allemagne le tiers des jeunes gens inaptes au service militaire sont atteints de ces maladies, il énuméra les maladies professionnelles qui y sont les plus fréquentes, à savoir le saturnisme, les affections pulmonaires, causées par la poussière, des tailleurs de pierre, des peintres, etc., l'empoisonne-

ment par le sulfure de carbone, matière nécessaire à l'industrie allemande du caoutchouc, les rhumatismes et les affections d'articulations des mineurs, les difformités, dues aux gros travaux, des jeunes ouvriers. *M. Pryll*, directeur de la Caisse d'assurance ouvrière de Berlin, a fait une communication de haut intérêt sur les statistiques de maladies de la Caisse de malades, illustrées par une foule de relevés et de graphiques exposés dans une salle à part. Ayant fait ressortir l'avantage des statistiques de Caisse ouvrière au point de vue surtout de l'hygiène industrielle, ainsi que les difficultés se présentant dans ce domaine pour la confection d'une statistique détaillée, il a résumé les expériences qu'il y eut: avantage du dépouillement par machines; nécessité d'élargir, vu la loi des grands nombres, le champ d'investigations; d'adopter, pour les maladies, la nomenclature internationale; de préciser et d'écrire plus lisiblement les diagnostics; d'établir la proportion de morbidité des différentes branches de professions. D'après ses calculs, en 1927 sur 100 membres il y a eu en moyenne 66·7 cas de maladies ayant entraîné une incapacité de travail; le maximum (152·3 par an) a été constaté dans l'industrie du bâtiment, le minimum (32·5) chez les domestiques; tant pour les hommes que pour les femmes, c'est à l'âge

de 20 ans que les maladies sont les plus fréquentes. En outre, il a traité à fond les rhumatismes des articulations et le diabète. M. Gorn, médecin en chef allemand, parlant des rhumatismes en tant que maladie professionnelle des mineurs, a abouti à cette conclusion qu'à présent ceux-là atteignent de 5 ou 6 ans plus vite les mineurs qu'avant la guerre. M. Weisbach, professeur à l'Université de Dresde, soulignait, dans sa communication: „L'enseignement de l'hygiène industrielle au service de la statistique“ et l'importance de la statistique au point de vue de la direction d'hygiène publique des établissements de grande industrie et la nécessité de confirmer les diagnostics par des diagnostics définitifs. M. Quensel, professeur à l'Université de Leipsick, a exposé les expériences relatives aux maladies professionnelles industrielles; MM. Sleeswijk, Jölten, Ollivier Thomas, Sayers et Jont ont traité des maladies professionnelles dues à la respiration de la poussière. D'après M. Sleeswijk, les affections causées par l'aspiration de la poussière de silicium sont considérablement diminuées dans les lieux où il y a aussi de la poussière de chaux (la quantité de la poussière aspirée pendant un certain temps par les ouvriers des différents ateliers a été illustrée aussi par tableaux). M. Fabinyi parla des maladies mentales dans l'industrie; MM. Betke, Baader, Koelsch, Bodnár, Gerbis, Wollin, etc., exposèrent les empoisonnements industriels; MM. Barla Szabó, Záborszky, Tasner et Friedrich, directeurs et médecins en chef de la Caisse ouvrière de Hongrie, des sujets ayant trait à l'assurance ouvrière hongroise.

MM. Lattés, Crouson, Valjims, Hornig, Rochi, Reuter, Hüttl, Perez, Fiechenfeld, Stuelp, Zádor, Havacs, Blazsek, etc. ont traité des accidents. Des tableaux montraient la fréquence des accidents pour les membres du corps; à l'Exposition organisée à l'occasion de la Conférence on a présenté aussi des cartes statistiques sur les proportions des accidents dans les villes de la Hongrie d'aujourd'hui, ainsi que des ouvrages sur la protection contre les accidents et sur les marchands d'orviétan. La Conférence a été terminée par des excursions et par un dîner offert par la ville de Budapest.

Szeptember 2—8-ig közel harmadfél ezer magyar és külföldi orvos jelenlétében tartották meg Budapesten az Ipari Balesetek és Foglalkozási Betegségek V. Nemzetközi Nagygyűlését, amelyen számos előadás hangzott el.

A nagygyűlésre minden világrész és majdnem valamennyi állam elküldötte delegátusait. Amerikából 50 kiküldött érkezett, Angliából közel húszan; Japán, Afrika és Szovjet-Oroszország is küldött képviselőket.

A túlnyomóan orvosi tárgyú tudományos előadások közül csak a statisztikai vonatkozásúakat ragadva ki, említésre méltó Koelsch müncheni egyetemi tanár előadása: „Az ipari foglalkozási megbetegedések“.

Koelsch az ily betegségek fogalmának kifejtése után a rendelkezésre álló statisztikai adatokat ismertette. Ha a foglalkozási betegségek a baleseteknél sokkalta ritkábbak is, mégis nagy gyakorlati jelentőségük van. A foglalkozási megbetegedéseknek ugyanis igen nagy biztosítási jelentőségük van az ily megbetegedésből s elhalálózásból származó kártérítési igény miatt. Közgazdasági érdek is az ipari egészségügyi károsodások elhárítása: az üzemek prosperitásának feltétele. Etikai követelmény is, hogy olyan munkafeltételek alakuljanak ki, amelyek mellett mindennapi munkáját mindenki olyképen végezhesse, hogy a mellett egészsége s vele megélhetése ne legyen kockára téve. Különös érdeklődésre tarthatnak számot az orvosi, klinikai szempontból különleges ipari foglalkozási megbetegedések, melyeket az orvosok széles rétegei nem ismernek úgy, ahogy kellene. Az iparhigiéniai elővigyázatossági rendszabályok mellett a biztosítási jogi rendelkezéseket is tovább kell kiépíteni, illetve az újabb tudományos vívmányoknak megfelelően módosítani. Az ipari megbetegedések arányát statisztikailag nem lehet az egész népességre kiszámítani, mert hiányzanak az egész népességre vonatkozó adatok. A munkáspénztárak adatgyűjtései a népességnek csak egy kis részére vonatkoznak, az általános biztosítási kötelezettség miatt azonban a népszámlálásnál szereplő ipari népesség nem sokban különbözik a biztosított népességtől s az átszámítás útján nyert adatok a valóságot mindjobban megközelítik. Van azonban más forrás is: ilyenek pl. a katonai sorozásoknál szereplő alkalmatlansági arányok. Németországban a katonai szolgáltra

alkalmatlanok $\frac{1}{3}$ része foglalkozási betegségek miatt alkalmatlan. (Hasonlóképen $\frac{1}{3}$ rész esik az általános testi gyengeségre s $\frac{1}{3}$ az egyébre.) Németországban a foglalkozási betegségben szenvedőket 1895 óta az orvosok a hatóságoknak bejelenteni kötelesek. E jelentésekből kitűnik; hogy az ólommérgezés a leggyakoribb foglalkozási betegség (85%). A porban dolgozók (kőfaragók, festők stb.) 60%-a betegszik meg tüdőbajban (pneumoconiosisban, tuberkulózisban, bronchitisben stb.). Gyakori baj a német gummiiparban szükséges szénkénnel való mérgezés. A testi fejlődésre is behat az ipari foglalkozás. A fiatal kereskedősegedek túl hosszúak; lakatosok, pékek szélesek; kovácsok keze, karja fejlett; bányamunkások között a reuma- és ízületi bajok gyakoriak, stb.

A következő előadás, *Pryll* berlini munkáspénztári igazgatóé, statisztikai tárgyú volt és statisztikai szempontból messze kimagaslott a nagygyűlés hasonló tárgyú összes referátumai közül. „*Betegpénztári betegségi statisztika iparcsoportok szerint* (statisztikai táblákkal)“ című ezen előadáshoz számos rajz, statisztikai ábra készült, amelyek az Akadémia egyik szobájában elhelyezett asztalon voltak felhalmozva s megtekintésre kiállítva.

Pryll német nyelven tartott előadása rövid vázlatban a következő:

Az elhalálozások és megbetegedések gyakoriságának foglalkozási ágak szerint való vizsgálata fontos módszer az egészség és a foglalkozás között lévő számos bonyolult összefüggés vizsgálatára és felismerésére. A statisztika feladata, hogy részletes leírást adjon a halálozásoknak és megbetegedéseknek az egyes foglalkozási ágakban való gyakoriságáról. Ebben a nemet, kort, családi állapotot, jövedelmet és sok más körülményt is tekintetbe lehet venni. A statisztikának a nyert adatok boncolása és más adatokkal való összehasonlítása útján is kell ismeretünket tovább fejlesztenie. A statisztikából az ipari higiénia fontos támpontokat nyerhet közegészségügyi rendeletekhez. Ellenőrizheti e rendelkezések szükségességét és célszerűségét. Az egyéni egészségügyi munkásvédelem, a pályaválasztási tanácsadás, és a munkaközvetítés mind-mind felhasználhatják a statisztikai adatokat eredményes tevékenységre.

Az iparegészségügyi szakemberek éppen ezért régóta kérik a német kötelező biztosítás szerveit, hogy az ipari higiénia cél-

jainak megfelelő módon figyelje meg és dolgoztassa fel a biztosítottak morbiditási és mortalitási statisztikáját. Az 1905. évi részletes lipcei statisztikától eltekintve e követelménynek a német betegpénztárak eddig kellekén nem feleltek meg. Ennek nem az az oka, hogy a pénztárak nem becsülik kellekén az ipari higiénia jelentőségét, melyet a dolgozó nép egészségének fenntartása tekintetében betölt. Ezt az áldásos befolyást a betegpénztárak saját működésükből jól ismerik. Ennek több egészen más oka van. Ezek részben lényegbeli, részben azonban csak technikai természetűek.

Tárgyi, lényegbeli természetűek a következők: Először, hogy a német kötelező betegbiztosítás szervei elsősorban gazdasági célúak. Két főfeladatuk: 1. a modern bér munkás élete bizonytalanságának elhárítása, 2. munkaerejének biztosítása. Legfontosabb szolgáltatásuk: a betegpénz. Ennek az a célja, hogy pótolja a betegség miatt elmaradt munkabért. A munkásra nézve gazdasági biztonságot és erkölcsi megnyugvást jelent a betegpénzre való jog. Ez a munkaadóra sem közömbös, mert a munkásság megnyugtatása és biztonsága a termelés állandóságát s a munkaadó és munkás közötti jó viszonyt jelenti. A munkakép telenséget okozó betegségeket a betegpénztárak már kezdettől fogva, de csak addig a határig figyelték meg, ameddig azt saját biztosítástechnikai céljuk megkívánta. Statisztikai anyaguknak ezen túlmenő feldolgozása, más természetű orvosi tudományos és iparegészségügyi statisztikák készítése hatáskörükön kívül esik, mert a munkásbetegpénztárak működése törvényes előírásokkal a biztosítás céljainak lelkiismeretes teljesítésére van szorítva.

A betegpénztárak másik feladata a munkaerőnek, mint közgazdasági értéknek fenntartása. E feladat teljesítésére szolgál elsősorban az orvosok munkája. Az orvosi munkateljesítmény fejlődése az utóbbi években a pénzbeli teljesítményét felülmúlja s mind határozottabban alakul ki az a jelenség, hogy a munkáspénztári kötelező biztosítás főcélja mégis csak a munkaerő védelme. Ilyképpen közgazdasági, szociáletikai, népegészségügyi s más oldalról, a nem kevésbé fontos magángazdasági szempontból is, a pénztáraknak a betegségek megelőzése és az egészségápolás terén is vezető szerepük van. A betegségek okozta testi és anyagi károk jóvátételétől a pénztárak figyelme így mindinkább a betegségmegelő-

zés és egészségápolás felé fordul. Ez igen nagy jelentőségű az ipari higiénia szempontjából.

A betegpénztáraknak racionálisan, üzletszerűen kell szükségleteiket kielégíteniök. A betegpénztáraknak, mint gazdálkodási rendszernek a törvényhozás kezdettől fogva két célt tűzött ki: 1. hogy a szükségesség a biztosítási tevékenység alapja és határa, 2. hogy felelősek a pénztári szervek a gondos üzletvezetésért, éppen úgy, mint a kezések azokért, akikért kezességet vállaltak. Ezek az alapelvek ugyanazt mondják, amit üzemgazdasági racionalizálásnak neveznek: a lex minimi, a legkisebb fáradsággal a legnagyobb eredményt!

Amily mértékben gyarapszik a tárgyi szolgáltatások aránya a betegpénztárak részéről teljesített fizetésekkel szemben s minél gondosabban alkalmazzák a gazdaságosság elvét, annál több statisztikát kell a betegpénztáraknak vezetniök. Ebből a fejlődésből az ipari higiénianak mind nagyobb előnye van. Természetesen ennek a statisztikának lényege konzumstatisztika, fogyasztási statisztika. Körülbelül azt jelenti ez a statisztika a betegpénztári igazgatás és az ő szociálisbiztosítási orvosi tanácsadói részére, amit az írónak jelent az anyaggyűjtés és a beható diszpozíció, az építésznek különböző léptékű vázlatok, a kereskedőnek az évközben készült mérlegek: minden részlet beható ismeretét, az alapos tájékoztatást a pénztári igazgatás számára, a reá érdekek híró viszonyok és körülmények ismeretét, hogy minden továbbfejlesztés könnyen, gyorsan és helyesen történhessék meg. E statisztikából az ipari higiénia és az orvosok is merítenek. Meggyőződtek róla, hogy legalább százezer biztosítotttra kell az ily statisztikának kiterjednie, hogy jelentősége legyen. (Nagy számok törvénye!) Meggyőződtek róla, hogy számológépek bevezetése szükséges, hogy a statisztikai technikai munka gazdaságos legyen. Nemcsak a berlini, hanem más német városok betegpénztárai is gépekkel végzik statisztikai összehasonlásaikat. A betegségek megnevezése és rendszere a nemzetközi haláloki és betegségi nomenklatura szerint történik, így nemcsak helyi, hanem nemzetközi összehasonlítások is lehetségesek. Mivel a Berlini Általános Betegségélyző Pénztár ezt a nemzetközi nomenklaturát már régen elfogadta, az ő statisztikájának eredményei már most összehasonlíthatók más népekével, úgy, ahogy azt a Népszövetség mellett működő

statisztikai bizottság ajánlja, ami úgy tudományos, mint gyakorlati szempontból hasznos lehet. A betegpénztárak betegségi statisztikája új alakjában működési statisztika (Leistungsstatistik) lesz. Az a célja, hogy lehetővé tegye, hogy a biztosításra szorulóknak szociális ellátását az eddiginél is jobbá lehessen fejleszteni. Kiindulópontja a tagok jól részletezett statisztikája. Felöleli a készpénzbeli és tárgyi szolgáltatásokat, kiemelve a táppénzre szoruló betegségek különböző szempontok szerint tagolva. A részletekbe ezen rövid ismertetés keretében nem hatolhatunk be; a betegpénztári irodalomban (a Berlini Általános Betegbiztosító Pénztár 1926. és 1927. évi jelentésében) azok megtalálhatók. A betegségek e statisztikájában gyakoriságuk, időtartamuk, nem, kor, jövedelem és iparcsoportok szerint való megoszlásuk van részletezve. Gazdag anyagforrás ez az ipari higiénia számára. A 270 oldalas kötethez a szöveget maga az előadó, *Pryll* írta. Egyes részleteket *Roesle* is kidolgozott.

A betegpénztárak betegségi statisztikája fejlődésének még sok akadály van. Ezek között első helyen áll a pénztári mortalitási és morbiditási statisztikát feldolgozóknak az orvosi haláloki és megbetegedési megjelölésekkel való elégedetlensége. E megjelölések: 1. határozatlanok, 2. túl általánosak, 3. nem teljesek, 4. nincsenek elég érthetően fogalmazva és 5. olvashatatlanul vannak írva. Az orvosi megjelölések hiányossága rendszerint nem abból származik, hogy az orvosok nem ismerik fel a halálkokat vagy a betegségi tüneteket, hanem abból, hogy az orvosok félreismerik az ő egyéni orvosi megfigyeléseik statisztikájának a nép s annak egyes rétegeinek egészsége szempontjából való fontosságát. A statisztika értékének ezen félreismerése ellen való küzdelmet már az egyetemen meg kellene kezdeni az orvosi statisztikának rövid, de alapos tanításával. Az bizonyos, hogy az orvos nem tud mindig már a betegség kezdetén pontos diagnózist adni. Éppen ezért végdiagnózislapok szükségesek. Nem lehet elkerülni a szimptomás és funkcionális betegségmegjelöléseket sem és éppen ezért fel kellene azokat venni a betegségek jegyzékébe. Erről a Népszövetség Statisztikai Bizottságnak kellene gondoskodnia.

Az elégtelen betegségi megjelölések ismertek és alig kell őket bővebben kifejteni. Semmitmondó vagy elégtelen adatok pl.: női

baj, gyomorbélpanaszok, általános gyengeség, szívgyengeség stb., oly megjelölések, amelyek „az egyéb és elégtelenül megnevezett betegségek” tömegsírját haszontalanul növelik. Nem kell arra utalni, hogy pl.: a „szívgyengeség” nem is halálok, hanem csak egy betegség végső állapota, amely a szívet is tönkretette és sok esetben a halál így a szív munkaképtelensége miatt áll be. A haláloki statisztikának azonban nem az a feladata, hogy végállapotot, hanem sokkal inkább, hogy a kezdő okok számszerű arányát állapítsa meg. Hasonlót kell a morbiditástatistikában a fő- és mellékbetegség megkülönböztetését illetőleg mondanunk. Kerülni kell a daganat, dagadás, vérzés k. m. n. stb. megjelöléseket. A rák-, a gümőkór- és nemibetegségek statisztikájában különösen gyakoriak a fentnevezett hiányok. A rákstatistikák összehasonlítása arra vezet, hogy e téren a legutolsó 25 évben az orvostudomány alig fejlődött. A nemibetegségek statisztikájában pedig azt látjuk, hogy az eseteknek több, mint a fele takaródiagnózisok alá van rejtve. A balesetek statisztikája is még mindig komoly nehézségbe ütközik, még inkább az abortuszszal, szüléssel és gyermekágygal kapcsolatos betegségeké és haláleseteké. Mindezek a felsorolt és más itt nem említett hiányok az orvosi haláloki és megbetegedési statisztikában egy körülményes, nehéz és költséges visszakérdezőrendszert (Rückfragesystem) tesznek szükségessé. És ha ez még oly jól is van szervezve, még akkor is lényeges hiányok maradnak fenn, úgyhogy érthető, hogy nagyobb intézmények sajnálják beható statisztikára a beruházási tőkét.

Egy további hiány, különösen a betegségek statisztikájában, hogy a megbetegedési esetek s nem a megbetegedett egyének számláltatnak össze. Hiányzik a visszaesések és az ismételt megbetegedések statisztikája is. A berlini betegpénztár statisztikájában sincs ez még meg, de a jövő évtől kezdve már meglesz.

A betegpénztári statisztikának főhiánya, hogy az egyes foglalkozások megbetegedési arányai még nem állapíthatók meg, csak durván bizonyos foglalkozási csoportoké. Ez az iparhygiéniai szempontból is leszállítja a betegpénztári statisztika értékét. A betegpénztárak — bár erre a legkomolyabban törekszenek — sokszor nem képesek a foglalkozásokat oly pontosan körülírni, elhatárolni, ahogy az szükséges volna. Pedig csak szabatos egyenmű foglalkozási ada-

toknak van jelentőségük. Így pl. elegáns személyautók és teherautók soffőrjeinek megbetegedési valószínűségei között lényeges különbség van, s nem elég a soffőr megjelölés — amint ez statisztikánkban előfordul.

A Berlini Általános Betegpénztár statisztikájában az egyes foglalkozási csoportok megbetegedési arányainak kiszámításakor még egy sor különleges nehézséggel állunk szembe, amelyek e pénztár különleges viszonyaiból származnak. Elsősorban az e pénztárhoz tartozók nagy száma okoz nehézséget. Ez a nagy tömeg megnehezíti az anyag beható feldolgozását. Ígyképen csakis a munkaképtelen betegeket vesszük jelenleg számba, ezek Berlinben évente mintegy 300.000 megbetegedést jelentenek. Ezenkívül a berlini statisztika is szenved az elégtelen orvosi megjelölések és a takaró diagnózisok fentemlített hibájában; jól szervezett visszkérdezőrendszerrel sem lehetett azt teljesen megszüntetni.

Az ipari csoportok szerint való betegségek statisztikánk megértéséhez bizonyos általános előzetes megjegyzések szükségesek.

A berlini betegpénztári statisztika a következő 26 ipari csoportot ismeri: 1. kertészet és állattenyésztés, 2. kő- és földipar, 3. fémfeldolgozás, 4. gépipar (műszerek), 5. kémiai ipar, 6. erdőipari melléktermékek ipara, 7. textilipar, 8. papirgyártás, 9. bőripar, 10. faipar, 11. élelmiszerfeldolgozás, 12. ruházati ipar, 13. tisztítóipar, 14. építőipar, 15. sokszorosító- és nyomdaipar, 16. művészi iparosok, 17. kereskedőüzemek, 18. biztosítótársaságok, 19. közlekedés, 20. vendéglős- és szállodásipar, 21. házi szolgálatok, 22. szabad foglalkozások, 23. egyéb biztosításra jogosak, 24. ideiglenes alkalmazottak, 25. vándoriparok, 26. háziiparok. Ezekhez csatlakozik 27-iknek a munkanélküliek csoportja.

Röviden csak a legtöbb tagot számláló 14 iparcsoportra szorítkozunk, ezenkívül csak a munkanélkülieket említjük fel. 1927-ben, amikor Berlin Általános Betegpénztárának 472.869 tagja volt és pedig 213.040 (vagyis 45%) férfi és 259.829 (azaz 55%) nő, ezen fentemlített legnépesebb iparcsoportok taglétszáma az 1. sz. táblázat szerint alakult.

Az 1927. évi fentemlített átlagos taglétszámból megbetegedett 126.076 férfi, 39,99% és 189.220 nő azaz 60,01%. A munkaképtelenséggel járó megbetegedéseknek az egyes iparcsoportok között való megoszlását s az

1. A különböző iparcsoportok taglétszáma a Berlii Általános Betegpénztárnál 1927-ben, nemek megkülönböztetésével s mindkét nembeliek nagyságrendjében.

I p a r c s o p o r t	Mindkét nembeli		Fér fi		N ő	
	t a g o k					
	absz. száma	a taglétszám %ában	absz. száma	a férfi taglétsz. %ában	absz. száma	a nő taglétsz. %ában
Kereskedői üzemek	88.614	18·7	52.925	24·8	35.689	13·7
Munkanélküliek	73.852	15·6	47.913	22·5	25.939	10·1
Ruházati ipar	68.127	14·4	18.734	8·8	49.393	19·0
Házi szolgálatok	31.167	6·6	238	0·1	30.929	11·9
Háziipar	29.872	6·3	3.179	1·5	26.693	10·3
Szabadfoglalkozások	20.598	4·4	9.679	4·5	10.919	4·2
Gépipar (műszerek)	19.579	4·1	16.080	7·6	3.499	1·4
Tisztítóipar	16.635	3·5	2.498	1·2	14.137	5·4
Élelmiszerfeldolgozás	15.248	3·2	9.368	4·4	5.880	2·3
Építőipar	13.064	2·8	12.644	6·0	420	0·2
Vendéglős- és szállodásipar	9.302	2·0	4.683	2·2	4.619	1·8
Fémfeldolgozás	8.361	1·8	6.401	3·0	1.960	0·8
Faipar	6.050	1·3	4.371	2·1	1.679	0·7
Közlekedés	5.572	1·2	5.152	2·4	420	0·2
Textilipar	5.653	1·2	1.874	0·9	3.779	1·5

egy-egy iparcsoportba tartozókhöz való viszonyát az alábbi táblázat tünteti fel:

2. A munkaképtelenséggel járó megbetegedések száma az összes munkaképtelenségekhez s az illető iparban biztosítottakhoz viszonyított aránya Berlinben, 1927-ben.

I p a r c s o p o r t	A munkaképtelenséggel járt megbetegedések		
	absz. számban	az összes munkaképtelen esetek %ában	az oldalt megnevezett iparág száz tagjára számított arányosságban
Építőipar	19.900	6·3	152·3
Élelmiszerfeldolgozás	15.167	4·8	99·5
Közlekedés	5.429	1·7	97·4
Vendéglős- és száll. ipar	8.782	2·8	94·4
Tisztítóipar	14.133	4·5	85·5
Háziipar	25.031	7·9	83·8
Textilipar	4.685	1·5	82·9
Fémfeldolgozás	6.859	2·2	82·0
Szabadfoglalkozások	16.748	5·3	81·3
Ruházati ipar	53.090	16·8	77·9
Faipar	4.581	1·5	75·7
Gépipar (műszerek)	14.344	4·6	73·3
Kereskedői üzemek	61.910	19·6	69·9
Házi szolgálatok	10.118	3·2	32·5

Látható, hogy Berlinben az építőiparban van legtöbb, a házi szolgálatoknál legkevesebb megbetegedés. 100 tagra átlag 66·7 megbetegedés esik (1927.). Ennek több mint kétszerese (152·3) az építőiparban előforduló megbetegedések aránya, fele (32·5) a házi

szolgálatok körében található. Nagy különbség van nem szerint is. 100 férfitagra 59·2, 100 nőtagra 72·8 megbetegedés esik, (természetesen most tekintet nélkül a betegség tartamára). Nem szerint 1927-ben a már tárgyalt iparcsoportok száz-száz tagjára az alábbi számú megbetegedés esett:

3. Morbiditás iparcsoportok és nem szerint.

I p a r c s o p o r t	A férfiak	A nők
	megbetegedési aránya 100 oldalt megnevezett iparcsoportbeli tagra számítva	
Építőipar	151·2	187·1
Házi szolgálatok	149·6	31·6
Közlekedés	98·1	89·2
Élelmiszerfeldolgozás	86·7	119·8
Fémfeldolgozás	73·9	108·7
Szabadfoglalkozások	72·7	89·0
Vendéglős- és száll. ipar	72·1	117·1
Faipar	69·8	91·1
Tisztítóipar	67·4	88·1
Gépipar (műszerek)	64·2	114·9
Ruházati ipar	61·3	84·2
Textilipar	57·4	95·5
Kereskedői üzemek	57·0	88·9
Háziipar	53·9	87·4

Férfiaknál a házi ipar, nőknél a házi szolgálatok körében foglalatostkodók betegednek meg legritkábban; az építőipar mindkét nemre a legegészségtelenebb.

Kor szerint a megbetegedési arányszámok a következőképen alakultak:

4. A munkások morbiditása kor és nem szerint.

Korcsoport	Esett 1927-ben 100 oldalt megnevezett korú	
	férfira	nőre
	egy év alatt megbetegedés	
14 éven alul	51.1	60.8
15 éves	63.7	68.1
16 "	50.5	67.7
17 "	43.5	51.8
18 "	45.6	53.7
19 "	61.1	89.4
20 "	72.8	111.9
21—25 "	62.7	87.4
26—30 "	66.9	85.5
31—35 "	65.9	86.3
36—40 "	60.6	73.8
41—45 "	57.4	68.5
46—50 "	57.2	61.5
51—55 "	54.9	60.1
56—60 "	50.8	55.1
61—65 "	52.3	52.8
65 éven felül	59.3	46.4

Látható, hogy Berlinben mindkét nemnél a 20 éves korban fordul elő legtöbb megbetegedés, innen az idősebbek felé mindkét nemnél esik az arány; a fiatalabbak felé csak a 17. életévig tart a csökkenés, onnan ismét gyarapodók az arányok. Pryll ezután még tovább kombinálta a kort az egyes foglalkozási csoportokkal is és a megfelelő morbiditási arányszámokat is bemutatta. A betegségek közül a következőket különböztette meg iparágak szerint: I. a) a járványos fertőző bajokat, I. b) a gümőkört s más nem járványos fertőzőbajokat, I. c) a nemi betegségeket; II. általános betegségeket; III. a) az idegrendszer megbetegedéseit, III. b) a szem-bajokat; III. c) a hallószerv megbetegedéseit; IV. a vérkeringési rendszer bajait; V. a légzőszervi bajokat; VI. az emésztőszervi bajokat; VII. a húgy-ivarszervek ú. n. nem nemi bajait; VIII. a terhesség és szülés következményeit; IX. a bőr és bőralatti kötőszövet bajait; X. a csontok s a mozgási szervek bajait; XI. fejlődési rendellenességeket; XII. az aggkor betegségeit; XIII. külső behatásokat; és végül XIV. az elégtelen megnevezésű bajokat.

Az egyes iparcsoportokban a következő betegségek szerepeltek legnagyobb arányban: a textiliparban, a kereskedőknél, szabad foglalkozásúaknál és a házi-szolgálatoknál a fertőző járványos bajok, a háziiparnál az idegrendszer, a ruházati iparnál az emésztőszervek, az építőiparnál a csontok és mozgási szervek

megbetegedései, a többieknél pedig a külső behatások, vagyis a balesetek.

Pryll behatóan külön két betegség előfordulási arányát részletezte az izomrheumát és a cukorbetegséget. Az izomrheuma 1927-ben 22.007 esetben okozott munkaképtelenséget, az összes munkaképtelenségi esetek 6.98%-ában. Férfiaknál 10.884 esetben, 8.6%-ban, nőknél 11.123 esetben vagyis 5.9%-ban szerepelt. Az egyes ipari csoportokban absz. számban és az ott szereplő összes megbetegedések, s az illető iparban biztosítottak százalékában, az izomrheuma ez évben az 5. sz. táblázatunkban feltüntetett arányokban lépett fel.

Az izomrheuma Berlinben az építőiparban leggyakoribb, akár az iparcsoportok összes munkaképtelenségét okozó eseteihez, akár az illető iparcsoporthoz tartozók számához viszonyítunk. A legkedvezőbb a védettség e betegséggel szemben a nőknél s a házi szolgálatok csoportjában. A férfiak e betegségnek jobban ki vannak téve, mint a nők; pedig fentebb láttuk, hogy a férfiak általános megbetegedési aránya a nőknél kisebb. Száz tagra átlag 4.7 izomrheumás megbetegedés esett, száz férfira ezzel szemben 5.1, száz nőre pedig csak 4.3.

Pryll által behatóan vizsgált másik betegség a cukorbetegség; ezt is kombinálja nemmel, korral, foglalkozási csoportokkal, sőt vagyonossággal is. A diabetes hosszantartó betegség lévén, az átlagnál továbbtartó munkaképtelenséget okoz. A munkaképtelenség átlagos tartamát, mely 26.95 nap, — férfiaknál 24.6, nőknél 28.5 nap —, e bajban szenvedők messze túlhaladják. Felemlíti még, hogy ráktól nem, de neurastheniától vannak még nagyon megterhelve a német pénztárak.

E vizsgálatok mind azt mutatják, hogy a statisztikai adatokból az ipari higiéné sokat meríthet, s hogy a statisztika csodás eredményekre vezethet megfelelő tudományos feldolgozás és logikus következtetés mellett; csak nem szabad azt hinnünk, hogy a statisztikából mindent s mindennek az ellenkezőjét bizonyíthatjuk.

W. Gorn előadása tárgya szerint szorosán csatlakozik Pryll referátumához. Címe: *A rheuma mint a bányászok foglalkozási betegsége.* (Statisztikai táblákkal.) Előadta először a rheumára vonatkozó nomenclatura nagy bizonytalanságát, hogy izombeli, izületi s mily különböző aetiológiájú (fertőzőes, hüléses, toxicus stb.)

5. Az izomrheuma előfordulása iparcsoportonként.

Iparcsoport	Az izomrheuma előfordulása iparcsoportonként						
	mindkét nemnél			a férfiaknál		a nőknél	
	absz. számban	az illető iparcsoport összes munkaképteleni %-ában	az illető iparcsoporthoz tartozók %-ában	az illető iparcsoport összes férfi munkaképteleni %-ában	az illető iparcsoportbeli férfiak %-ában	az illető iparcsoport összes női munkaképteleni %-ában	az illető iparcsoportbeli nők %-ában
Építőipar	2.722	13·68	20·83	13·88	20·97	8·91	16·67
Közlekedés	570	10·50	10·23	10·67	10·46	8·27	7·38
Háziipar	2.387	9·54	7·99	10·85	5·85	9·44	8·25
Élelmiszerfeldolgozás	1.417	9·34	9·29	11·41	9·90	6·96	8·33
Tisztítóipar	1.174	8·31	7·06	8·61	5·81	8·27	7·28
Faipar	370	8·08	6·12	9·44	6·59	5·35	4·88
Fémfeldolgozás	509	7·42	6·09	8·90	6·58	4·13	4·49
Gépipar (műszerek)	984	6·86	5·03	7·52	4·83	5·17	5·95
Ruházati ipar	3.291	6·20	4·84	7·89	4·85	5·73	4·83
Vendéglős- és szállodásipar	526	5·99	5·66	6·31	4·55	5·79	6·78
Kereskedői üzemek	3.565	5·76	4·02	7·08	4·04	4·49	4·00
Szabadfoglalkozások	945	5·64	4·59	6·78	4·93	4·82	4·29
Textilipar	257	5·49	4·54	6·60	3·79	5·15	4·92
Házíj szolgálatok	372	3·68	1·19	8·15	12·19	3·51	1·11

bajok tartoznak e csoportba. Említi, hogy az általa felülvizsgált brandenburgi vidéken (a königsbergi köszén-, kő és kálisóbányákban stb.) mily elterjedt e betegség. 2600 általa összeszámolt munkaképtelenségi esetből 2387-et vagyis 90%-ot a rheuma okozott. Izomrheuma ebből 1670 eset, vagyis 69%, ízületi pedig csak 20%. Okát a bányákban vizes helyen való dolgozásnak, az izmok, ízületek túleröltetésének, hülésnek és infekciónak gondolja s e foglalkozásokban a rheumát foglalkozási megbetegedésnek tartja. Hangoztatja, hogy a bányákba vitt alkalmi munkások is röviden rheumások lesznek s hogy e bányákban a munkások a háború után 5—6 évvel rövidebb idő alatt lesznek rheumásokká, mint azelőtt.

Weisbach dr., drezdai egyetemi tanár „Az iparhygieniai tanítás a statisztika szolgálatában” címmel tartott előadást. Előadása szerint:

1. A foglalkozási megbetegedések exakt statisztikai megfigyelése az iparból származó egészségi veszélyek ismeretének legfontosabb forrása.

2. Csak a foglalkozási betegségek beható messzemenő differenciálása után lehetséges a veszélyeztetett munkások körét pontosan meghatározni.

3. A betegségi esetekre vonatkozó abszolút számokat mindig arányszámokkal kell kiegészíteni. Oly arányszámokkal, ame-

lyek a megbetegedések és a munkaerők között levő viszonyt kifejezik.

4. Csak ezek a viszonzyszámok tezik lehetővé annak figyelemmel kísérését, hogy apad-e az ipari betegségek forrása, avagy nem fakadtak-e éppen új forrásai. A jelenlegi statisztikáknál, melyek a kártérítési kötelezettség alá tartozó ipari megbetegedésekre vonatkoznak, a bejelentett esetekre vonatkozó számadatok nem használhatók éppen oly kevéssé az elismert esetekre vonatkozóknak. A bejelentett esetek számában a hibás diagnózisok is bennfoglaltaknak. Az elismert esetek száma pedig nem ad pontos képet a mindig gyakran fellépő könnyebb egészségi zavarokról, amelyek az ipari higienikusnak azonban ujjmutatásul szolgálhatnak. Nagyon fontos lenne ezért, hogy az ipari foglalkozási megbetegedés megállapításánál minden orvos szükségét érezze a betegség végén annak, hogy megerősítse a betegség kezdetén adott diagnózist, illetve azt megváltoztassa.

5. A statisztikában a „megerősített esetek”-ről külön rovatot kellene vezetni s ez volna a kutató munka további alapja.

6. Általános ipari hygieniai kioktatás céljára szükséges volna a legfontosabb statisztikai adatokat, jelenségeket, statisztikai képekkel szemléltethetőbbé tenni.

Quensel lipcsei egyet. tanár számos statisztikai adatot említett „Ipari foglalkozási megbetegedésekre vonatkozó tapasztalatok”

címmel tartott előadásában. Több mint száz esetre vonatkozó megfigyelései, pl., hogy a foglalkozási megbetegedések ritkábbak, mint a balesetek, hogy a leggyakoribb az ólommérgezés, aztán a szénkénnel való, hogy viszonylag kevés üzemben fordulnak elő ily bajok, hogy gyógyításuk rendszerint hálás feladat, viszonylag kevés-halálesettel járnak stb. — túlnyomóan olyanok, amelyek a már eddig ismertett előadásokban is előfordultak. (L. *Koelsch* ismertett előadását.).

A porbelélegzős foglalkozási megbetegedésekről s a különböző tüdőbajoknak különösen tuberkulózisnak a porbelélegzés arányához, minőségéhez, módjához stb. való viszonyáról adtak elő *Sleeswijk* (Delft), *Jötten* (Münster), *Thomas Olivér* (New-Castle), *Sayers és Yant*. Érdekes táblázatot mutatott fel a különböző iparágakban eltérő mérvű porbelélegzés összehasonlítására a nagygyűléssel kapcsolatos kiállításra. A belélegzett por súlya ezen táblázat szerint egy munkásnál 10 órai napi munka mellett 30 év alatt a következő:

6. Porbelélegzés 30 év alatt a különböző iparágaknál.

Ipar	Porbelélegzés 30 év alatt grammokban
Cementgyártás	10.080
Nemez, cipőgyár	7.710
Vasöntő (csiszoló)	3.180
(öntő)	1.260
Őrlőmalomipar	1.260
Papírgyár	1.080
Műgyapjú	900
porszívóval	270
Fűrészmalom	750
Lószőrfonógyár	450
Laboratórium	62

Igen érdekesek voltak *Sleeswijk*-nek a különböző porok között tett megkülönböztetései, mely szerint a mészporok viszonylag ártalmatlanok, sőt a mészpor jelenléte

a tüdőre sokkal veszélyesebb szilícium rossz hatását is képes ellensúlyozni, illetve gyengíteni. Különböző arányokat sorolt fel a pneumokoniosisok (porbelélegzős tüdőbajok) gyakoriságára.

Fabinyi (Budapest) az elmebajoknak az ipari munkások között való elterjedtségére hozott fel adatokat. Ismertette a gyengeelméjűek gondozásának szociális irányelveit, majd ilyenmű gyógyintézeteink működéséről olvasott fel adatokat.

Az előadások hosszú sora foglalkozott azután az ipari foglalkozási mérgezésekkel pusztán orvosi és nem statisztikai szempontból.

Blažsek (Pécs) előadásában a szénbányákban leggyakrabban előforduló balesetekről és azok elhárításáról értekezett. A baleseteknek testrészenként különböző gyakori előfordulását (I. a 7. táblázatot) a kapcsolatos kiállításon kifüggesztett kördiagramm szemléltette.

7. Balesetek megoszlása testrészenként.

Testrész	Száz baleset közül éri
Egy kezét	21.2
Két kezét	0.9
Kar	19.8
Két lábat	15.3
Lábszárt	4.6
Térdet	5.2
Fejet	10.2
Egyéb testrészt	22.8
Összesen	100.0

A forgalmi baleseteknek hazánk különböző városaiban való gyakorisági arányairól is készült egy térkép. A foglalkozások különböző veszélyességi fokára is több adatot olvastak fel. *Gold* (Wien) az eiselbergi klinika mentőállomásának 17 éves baleseti statisztikájáról tartott előadást.

A mezőgazdasági munkásbiztosítás az utóbbi években.

L'assurance d'ouvriers agricoles en Hongrie dans les dernières années.

Résumé. D'après les chiffres de la Caisse nationale d'ouvriers agricoles, dans les trois dernières années le nombre des membres a augmenté de 26·1% (surtout par suite de l'accroissement de l'effectif des membres assurés en cas d'accidents), et les recettes se sont élevées de 239·0%, les dépenses de 101·0%, l'actif de 120·6%. En 1927 les recettes et les dépenses se décomposent de la façon suivante: Recettes: primes d'assurance, 16·4%; contributions de patrons, 14·2%; dons, intérêts de fondations, autres recettes, 62·4%; dépenses: secours, 64·4%; frais médicaux et de traitement, 23·3%; frais d'administration, 12·3%. L'actif consistait en 19·5% de créances sur comptes courants, 79% d'immeubles et 1·5% d'argent liquide; le passif, en 99·9% de réserves de primes et 0·1% d'argent transitoire, de fondations et de dons.

Au cours de l'année 1927, sur les membres assurés en cas d'accident, 130 ont eu un accident mortel et 3884 se sont remis des suites des accidents arrivés à eux. Ceux-ci se répartissaient ainsi au point de vue de leur lésion: 43·8%, contusions; 13%, lésions faites par des instruments tranchants; 10·8%, fractures; 32·4%, lésions par autres causes.

Au battage et à la rentrée des produits où il arrive ordinairement le plus d'accidents, il y a eu 822 lésions guérissables et 28 lésions mortelles en 1927. Des accidents mortels, 21·5% sont survenus au battage et aux travaux de rentrée, 19·2% pendant qu'on soignait les animaux, 26·2% pendant d'autres travaux agricoles, 33·1% pendant d'autres travaux. Les machines agricoles ont causé 25 accidents mortels et 837 accidents guérissables; parmi les victimes de ces derniers, il y avait 94·1% d'hommes et 5·9% de femmes.

*

A mezőgazdasági munkások biztosításával hazánkban az Országos Gazdasági Munkáspénztár foglalkozik. Az Országos Gazdasági Munkáspénztár adatai, a taglétszámra vonatkozóak éppúgy, mint az üzleti eredményeket vagy a mérleget bemutató adatok, a pénztári eredmények fokozatos fejlődéséről számolnak be.

A munkáspénztárnak 1925-ben (l. az 1. sz. kimutatást), 457.070, a múlt évben pe-

dig már 576.293 tagja volt. A taglétszámnak három év alatti emelkedése tehát 26·1%-ot tesz ki. A taglétszám gyarapodása azonban nem minden tagcsoportban, hanem csupán a balesetbiztosítási csoportban mutatkozik, a többi tagcsoportokban levő biztosítottak száma ugyanis a tárgyalt idő alatt fokozatosan kevesbedett. Az 1927. évben a pénztári tagoknak 97·6%-át a baleset ellen biztosított tagok alkották, úgyhogy a többi tagcsoportokban az összes tagoknak csak mintegy 2·4%-a találtatott. A baleset ellen biztosított tagoknak 50·5%-át a gazdasági cselédek, 49·0%-át a gépmunkások adták; az itt nyilvántartott rendkívüli tagok ennek a csoportnak alig 0·5%-át tették ki. Legkevesebb tagot (781) a régi rendes tagcsoport számlál s utána a haláleseti kötvénnyel biztosított tagok (1478 főnyi) csoportja következik.

A pénztár bevételeit és kiadásait feltűntető adataink (l. a 2. sz. kimutatást) szerint az üzleti eredmények az utolsó három esztendőben fokozatosan emelkedtek. A tárgyalt idő alatt a bevételek összege 239·0%-kal, a kiadások összege pedig 101·0%-kal növekedett s mert a bevételek a kiadásokat állandóan jelentékeny mértékben meghaladják, minden évben tekintélyes bevételi többlet mutatkozik. Az 1927. évben a bevételeknek 16·4%-a biztosítási díjakból,

Az országos gazdasági munkáspénztár 1925-től 1927-ig.

Caisse nationale des ouvriers agricoles de 1925 à 1927.

1. Taglétszám az év végén.

Total des membres à la fin de l'année.

É v — A n n é e	Nombre des membres		Baleset ellen biztosított Assurés en cas d'accidents.			Nombre	
	A nyugdíjcsoporthoz levő dans le groupe de pension de retraite	A régi rendes tagcsoportokban levő dans les groupes anciens de membres ordinaires	gazdasági			Haláleseti kötvénnyel biztosított des membres assurés par police d'assurance en cas de décès	Az összes de tous les membres
			rendkívüli — membres extraordinaires, nombre	cselédek — domestiques agricoles	gépmunkások — ouvriers de machine agric.		
tagok száma	száma — nombre	tagok száma	száma — nombre	tagok száma	száma — nombre	tagok száma	száma — nombre
1925	12.799	926	6.756	225.116	209.990	1.483	457.070
1926	12.065	862	6.378	231.457	234.920	1.479	487.161
1927	11.761	781	2.837	283.936	275.500	1.478	576.293

2. Üzleti eredmények.

Résultats d'affaires.

Év Année	Bevételek pengőben — Recettes, pengős					Kiadások pengőben — Dépenses, pengős				Bevételi többlet P Excédent des recettes, pengős
	Munkaadók hozzájáru- lása Contributions de patrons	Biztosi- tási díjak Primes d'assurance	Kamat elhelyezett tőkék után es bérjő- vedelem — Intérêts pour capitaux pla- cés et recettes pro- venant de baux	Alapítványok és adományok kamatai és egyéb bevételek Intérêts de fonda- tions et dons, autres recettes	összesen total	Segélyek Secours	Orvosi és gyógy- kiadások Dépenses pour méde- cins et re- mèdes, etc.	Igazgatási költségek Dépenses d'admini- stration	összesen total	
1925	412.479	353.841	62.733	1	829.054	112.567	35.413	36.035	184.015	645.039
1926	353.278	418.217	136.244	1,126.550	2,034.289	200.117	75.555	38.602	314.274	1,720.015
1927	399.944	460.354	196.434	1,753.395	2,810.127	238.368	86.131	45.359	369.858	2,440.269

3. Mérleg.

Bilan.

Év Année	Teher pengőben — Passif, pengős					Vagyon pengőben — Actif, pengős			
	Alapítványok és adományok Fondations et dons	Díjtartalékok Réserves de primes			Átmeneti pénzek Sommes d'argent transitoires	Összesen Total	Folyó- számla- követelések Créances sur compte courant	Készpénz és érték- papirok Encaisse et valeurs	Ingatlan Immeu- bles
		Rendes tagok díj- tartaléka des mem- bres ordi- naires	Rokkant- sági d'invalidité	Egyéb autres					
1925	23	707.951	385.783	12.442	98	1.106.297	732.218	34.757	339.322
1926	23	1,160.776	557.763	1.417	307	1,720.286	768.863	38.003	913.420
1927	23		2,440.269		521	2,440.813	475.215	37.667	1,927.931

14·2% -a a munkaadók hozzájárulásából, 62·4% -a alapítványok, adományok kamataiból és egyéb bevételekből származott. Az elhelyezett tőkék kamata és a bérjővedelem az összes bevételnek mindössze 7·0% -át adta. A kiadások között legnagyobb összeggel természetesen a tagok részére kifizetett segélyek szerepelnek. A múlt évben a kiadásoknak segélyekre 64·4% -a, orvosi és gyógyköltségekre 23·3% -a fordított. Az igazgatási költségek az összes kiadásoknak csak 12·3% -át emésztették fel.

A mérlegben feltüntetett adatok (1. 3. sz. kimutatást) azt mutatják, hogy az Országos Gazdasági Munkáspénztárnak vagyona állandóan növekedett; a növekedés az utolsó három évben 120·6% -ot tett ki. A pénztár vagyona 19·5% -ban folyószámlakövetelésekből, 79·0% -ban ingatlanokból és 1·5% -ban készpénzből és értékpapirokból áll. A mérlegszámla teheroldalán viszont díjtartalékok, átmeneti pénzek, alapítványok szerepelnek. A díjtartalékok a terheknek nem kevesebb, mint 99·9% -át képezik, úgyhogy a többi terhekre együttvéve is alig 0·1% jut. A díjtartalékok 1927-ben egy ösz-

szegben vannak kimutatva, 1926-ról ellenben részletesebb adataink vannak. Ezek szerint a díjtartalékoknak 1926-ban 67·5% -át a rendes tagok díjtartaléka, 32·4% -át a rokkantsági díjtartalék, 0·1% -át pedig egyéb díjtartalék képezte.

*

A mezőgazdasági munkálatok közben előforduló balesetekről a Központi Statisztikai Hivatal részletes adatokat gyűjtött a világháború befejeztéig. Azóta azonban a vonatkozó adatgyűjtés szünetel, úgyhogy ezidőszert a mezőgazdasági balesetek alakulását illetőleg kizárólag csak azokra az adatokra támaszkodhatunk, melyeket 1925 óta az Országos Gazdasági Munkáspénztár, csupán az ott biztosított tagok baleseteiről évenként a hivatal rendelkezésére bocsát. A hivatal vonatkozó adatgyűjtése azonban nem szűnt meg véglegesen; megindítása arra az időre van tervbe véve, mikor a gazdasági balesetbiztosítás újból szabályoztatni fog.

Az alábbiakban tehát most csak az Országos Gazdasági Munkáspénztár által tag-

jainak baleseteiről gyűjtött és közölt adatokat áll módunkban ismertetni.

A rendelkezésre álló adatok szerint a mezőgazdasági munkálatok végzése közben

megsérült egyének száma az utolsó három évben fokozatosan emelkedett; 1925-ben 2 211, 1926-ban 3.007, a múlt évben pedig 3.884 felgyógyulással végződött sérülés tör-

A mezőgazdasági balesetek 1925-től 1927-ig.

Accidents agricoles de 1925 à 1927.

4. A sérülés foka és neme.

Degré et genre des lésions.

Év; a munka megnevezése, amely közben a baleset történt Année, désignation des travaux pendant lesquels les accidents sont arrivés	A sérültek száma Nombre des blessés			A sérülés foka — Degré des lésions							Az elveszett munka- napok száma Nombre des journées de travail perdues	A sérülés neme Genre de la lésion			
	Férfi — Hommes	Nő — Femmes	Összesen — Total	A sérültek száma, akik — Nombre des personnes ayant eu								A vágás coupure	A zúzódás contusion	A törés fracture	Egyéb ok autres
				une incapacité de travail de											
				3-7 napi jours	1-2	3-4	5-10	11-13	halálos sé- lest — in- accid. mort.	folytán megsérültek száma — Nombre des personn. ainsi blessés					
1925	2.139	72	2.211	401	468	606	582	154	91	58.433	273	867	300	771	
1926	2.922	85	3.007	559	704	930	685	129	81	71.399	569	1.411	450	577	
1927	3.708	176	3.884	764	1.354	846	699	221	130	101.301	504	1.700	420	1.260	
<i>Ebből: — Dont:</i>															
I.															
Szántás, vetés, kapálás — <i>Labourage, ensemence- ment, sarclage . . . . .</i>	229	6	235	41	80	56	41	17	9	5.895	45	87	33	70	
Aratás, kaszálás — <i>Mois- son, fauchage . . . . .</i>	80	22	102	20	33	32	16	7	1	2.175	74	6	—	22	
Termények betakarítása, cséplés — <i>Rentrée de produits, battage . . . . .</i>	735	87	822	172	298	163	160	29	28	25.121	38	387	80	317	
Takarmánykészítés — <i>Pré- paration de fourrage . . . . .</i>	319	13	332	52	111	71	74	24	5	8.869	67	126	44	95	
Állatok gondozása — <i>En soignant des animaux</i>	750	4	754	166	258	151	134	45	25	16.678	11	394	84	265	
Másmezőgazdasági munka <i>Autres travaux agricoles</i>	913	21	934	179	309	216	176	54	34	27.149	187	390	109	248	
Szőlőművelés — <i>Viticulture</i>	17	1	18	2	6	5	3	2	—	561	5	6	1	6	
Erdei munka — <i>Travaux forestiers . . . . .</i>	95	1	96	13	35	22	17	9	1	2.955	12	52	14	18	
Földmunka — <i>Travaux de terre . . . . .</i>	88	1	89	16	46	9	16	2	5	1.831	7	56	10	16	
Egyéb munka — <i>Autres travaux . . . . .</i>	482	20	502	103	178	121	68	32	22	10.067	58	196	45	203	
II.															
Gép mellett tört. sérülések: <i>Nombre des lésions cau- sées par:</i>															
lokomobil — <i>locomo- biles . . . . .</i>	42	1	43	8	17	9	6	3	2	1.005	1	21	6	15	
járgány — <i>manèges</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
cséplőgép — <i>battuses</i>	282	28	310	58	96	72	46	38	11	7.169	7	192	32	79	
szeceksavágó — <i>haches- paille . . . . .</i>	62	1	63	6	16	11	17	13	—	2.630	34	11	5	13	
répavágó — <i>haches- navet . . . . .</i>	29	2	31	3	11	9	6	2	—	828	17	5	2	7	
daráló — <i>égrenouses</i>	17	—	17	1	6	5	3	2	—	514	1	9	2	5	
arató és kaszálógép — <i>moissonneues et fau- cheuses . . . . .</i>	4	—	4	—	1	1	1	1	—	159	2	2	—	—	
egyéb gazdasági gép <i>autres machines ag- ric. . . . .</i>	352	17	369	46	118	98	78	29	12	10.123	56	186	46	81	
Összesen — Total	788	49	837	122	265	205	157	88	25	22.428	118	426	93	200	

5. A sérültek személyi viszonyai.¹⁾*Situation des blessés.¹⁾*

Részletezés <i>Spécification</i>	A sérültek száma <i>Nombre des blessés</i>	A sérültek életkora <i>Âge des blessés</i>							A sérültek családi állapota — <i>Etat civil des blessés</i>				A sérült keresetéből élő <i>Nombre</i>			
		15 évesnél fiatalabb <i>moins de 15 ans</i>							60 évesnél idősebb <i>plus de 60 ans</i>				gyermek des en/ants	házastársak des époux ou des épou- ses	szülők és egyéb ro- konok des parents	összes egyének loial des individus
		15—16	17—20	21—30	31—40	41—60	nőtlen, hajadon <i>célibataires des 2 sexes</i>	nős, férjes <i>mariés des 2 sexes</i>	özvegy, elvált <i>veufs et div. des 2 s.</i>	száma —	vivant du salaire	des blessés				
1925	2.211	53	115	346	705	362	515	115	866	1.299	46	2.878	1.260	456	4.594	
1926	3.007	84	162	481	879	574	673	154	1.178	1.764	65	3.644	1.764	446	5.854	
1927																
Megsérült <i>Ont été blessés</i>																
férfi — <i>hommes</i>	3.708	128	233	591	1.131	670	810	145	1.563	2.065	80	4.024	2.065	469	6.558	
nő — <i>femmes</i>	176	20	37	63	32	13	11	—	140	32	4	33	14	7	54	
Összesen — <i>Total</i>	3.884	148	270	654	1.163	683	821	145	1.703	2.097	84	4.057	2.079	476	6.612	

¹⁾ Az adatok csak a később felgyógyultakra vonatkoznak. — *Les données ne se rapportent qu'aux blessés guéris.*

tént. A sérülések számának növekedése, a nőmunkásoknál jóval nagyobb arányú, mint a férfiaknál, mert míg a tárgyalt három év alatt a nőmunkások sérülési eseteinek növekedése 144·5%-ot tett ki, addig a sérült férfimunkások száma csak 73·4%-kal gyarapodott.

A múlt esztendőben a sérüléseknek 19·7%-a könnyű, 80·3%-a súlyos volt. Halálzással 130 baleset végződött. A súlyos sérülések leggyakrabban (1.354 esetben) 1—2 heti munkaképtelenséget okoztak. A balesetek következtében 1925-ben 58.433 munkanap, 1926-ban már 71.399 munkanap, végül a múlt évben 101.301 munkanap veszett el. Az elveszett munkanapok száma tehát valamivel kisebb mértékben emelkedett, mint a sérülések száma, amely körülmény a súlyos sérülések számának viszonylagosan kisebb mértékű emelkedésében leli magyarázatát.

A baleseteknek legnagyobb hányada zúzódás folytán áll elő, vágást és törést aránylag a legkevesebb balesetnél szenvedett a sérült munkás. Az 1927. évben a baleseteknek 43·8%-ában zúzódással, 13·0%-ában vágással, 10·8%-ában töréssel végződött a sérülés, 32·4%-ban pedig egyéb ok működött közre. Az 1925. évi adatokhoz viszonyítva a zúzódások és vágások aránya emelkedett, a törés és egyéb ok folytán megsérültek arányszáma ellenben hanyatlott. Legtöbb baleset általában a cséplésnél és a termények betakarításánál szokott előfordulni. Ezeknél a munkálatok-

nál 1927-ben 822 gyógyítható és 28 halálzással végződött sérülés történt. A múlt évben azonban a legtöbb baleset nem a cséplés és betakarításnál, hanem „más gazdasági munka“ elnevezés alatt kimutatott munka közben fordult elő. Elég nagy még a sérülések száma az állatok gondozásánál is (1927-ben 754). Legkevesebb szerencsétlenség viszont szőlőművelés közben (18) érte a munkásokat, de a föld- és erdei munkánál megsérültek száma is a 100 alatt maradt.

A halálosvégű baleseteknek 21·5%-a a cséplésnél és betakarításnál, 19·2%-a állatok gondozásánál, 26·2%-a „más gazdasági munka“ közben s végül 33·1%-a egyéb munkálatnál történt.

A gépek mellett bekövetkezett balesetekre vonatkozó adataink az összes ilyen mű sérülésekről beszámolnak, mert a gépmunkásoknak az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál való biztosítása kötelező. Az 1927. évben gépek mellett 837 felgyógyulással végződött sérülés és 25 halálos kimenetelű baleset történt. A sérült munkásoknak 94·1%-a férfi, 5·9%-a pedig nő volt.

A gazdasági gépek közül a cséplőgépek mellett igen sok szerencsétlenség szokott történni. Az 1925. évben a gépek mellett előfordult sérüléseknek 59·2 (1927-ben 37·0) %-a, a halálzással végződött baleseteknek pedig 40·9 (44·0) %-a cséplőgépekkelés közben fordult elő. A sérüléseknek 40·8%-át (1927-ben 44·1%-át), a halálos kimenetelű baleseteknek pedig 59·1%-át

(48·0%-át) „egyéb mezőgazdasági gép” munkája okozta.

A balesetet szenvedett, de felgyógyult egyének személyi viszonyaira vonatkozólag említést érdemel, hogy az 1927. évben a sérült férfimunkások között legtöbb 21—30 éves, a nőmunkások közül pedig legtöbb 17—20 éves volt; a sérült férfiaknak 3·5%-a, a nőknek pedig 11·4%-a a 15 évet nem érte el. Hatvan évnél idősebb nő egyáltalán nem szerepel a balesetet szenvedettek között, ilyenkorú férfi azonban 145 találtatott.

A sérülésekre vonatkozó adataink továbbá azt mutatják, hogy a ferfimunkássérültek közül legtöbben nők, viszont a nőmunkások között legtöbben hajadonok voltak. Özvegy és elvált családi állapotú sérültek az összes sérülést szenvedett munkásoknak mindössze 2·2%-át tették. A sérültek keresetéből 1927-ben 6612 hozzátartozó élt. A hozzátartozóknak 61·4%-át gyermekek, 31·4%-át házastársak, végül 7·2%-át szülők és egyéb rokonok képezték.

Sz. Z. dr.

Lakóházépítkezés az 1928. év II. negyedében. (Előzetes eredmények.)

Construction d'habitations en Hongrie, IIe trimestre de 1928.

(Résultats préliminaires).

Résumé. Au cours du 2e trimestre de l'année en cours, la construction d'habitations a continué à progresser. Par rapport au trimestre précédent, dans les 110 communes envisagées par l'enquête, l'accroissement net des habitations a été de 84%, celui des logements de 58%, celui des chambres de 56%.

La majeure partie de cet accroissement est due aux constructions de province. A Budapest, le nombre des logements a augmenté de 10·2% et celui des chambres de 2·5%.

*

A lakástermelés — mint előre látható volt — a f. év második negyedében is emelkedő tendenciát mutat. A lakóházak tiszta szaporulata 84%, a lakásoké 58% s a lakószobák szaporulata közel 56%-os emelkedést mutat az előző negyed eredményeivel szemben, a megfigyelés alá vett 110 helységben.

Ennek a többletnek nagyobb része azonban a vidéki építkezésekre esik, mert a székesfővárosnál az emelkedés alig számottevő. A lakások számánál az emelkedés mindössze 10·2%-ot tesz, a lakószobáknál még feltűnőbb a szaporodás alacsony volta, mely az előző negyedhez képest alig tesz ki 2·5%-ot. Ez utóbbi viszonyszámok egyúttal rámutatnak arra a jelenségre is, hogy a tárgyalt negyedben a kislakások építése nyomult előtérbe a fővárosban. Míg az első negyedben az összes új lakásoknak csak 23·9%-a volt egyszobás lakás, ad-

dig a második negyedben ez a viszonyszám 36·7-re emelkedett. Lehetséges azonban, hogy ez a jelenség csupán annak tulajdonítható, hogy az előző negyedben még a múlt évben befejezetlenül maradt nagyobb bérházak — melyekben az egyszobás lakások kisebb szerepet játszanak — készültek el s adattak át a forgalomnak, míg a második negyedben a folyó évben megkezdett kisebb méretű lakóházak jutottak tető alá. Ezt a feltevést alátámasztja az a körülmény is, hogy a fővárosban a második negyedben a lakóházak tiszta szaporulata majdnem a dupláját teszi az előző negyedév lakóházszaporulatának, míg a lakások és lakószobák szaporulata — mint már előzőleg rámutattunk — alig számbavehető.

A vidéki építkezéseknél a rt. városok és a Budapestet környező 10.000 lelken aluli községek tűnnek fel a 87%-os és 127%-os lakásszaporulatukkal, míg a tj. városok s a 10.000 léleknél népesebb községek csak mérsékelt szaporulattal dicsekedhetnek. Az előbbieket 36%-os, az utóbbiakat 63%-os lakásszaporulatot mutatnak fel az előző negyeddel szemben.

Nyilvánvaló, hogy úgy a fővárosnál, mint tj. városoknál — melyeknél a hosszabb ideig épülő nagyobb bérházakra esik a túlsúly — csak a következő negyedekben fog az évi eredmény teljes valószínűségében kibontakozni s a múlt évi eredményekhez való összehasonlításra megfelelő alapul szolgálni.

A lakóházépítkezési tevékenység előzetes eredményei.

Résultats préliminaires de la construction d'habitations.

1928. II. negyedév 1928 II trimestre		Törvényhatósági jogú városok Villes municip.	Rengetett tanácsú városok Villes à conseil organisé	10.000 léleknél népesebb községek Communes de plus de 10000 habitans	Budapestet környező 10.000 lelken aluli községek Communes de moins de 10000 habitans aux environs de Budapest	Mindössze Total général					Nagy-Budapest Grand-Budapest	Budapest székes-főváros Ville de Budapest			
Lakóházak Habitations	szám szerint nombre % 24.6	781 24.6	1.249 39.4	817 25.8	323 10.2	3.170 100.0					1.394 44.0	255 8.5			
Lakások Logemens	szám szerint nombre % 45.5	2.298 45.5	1.523 30.2	893 17.7	334 6.6	5.048 100.0					2.862 56.7	1.520 30.1			
Lakószobák Chambres	szám szerint nombre % 50.2	4.670 50.2	2.709 29.2	1.401 15.1	514 5.5	9.294 100.0					5.282 56.9	3.205 34.5			
Lakáskategóriák Catégories de logements		sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%	sz. szerint nombre	%
Az újonnan keletkezett Nouveaux		lakások — logemens		sz. szerint nombre		%		sz. szerint nombre		%		sz. szerint nombre		%	
1 szobás — chambre	969	39.5	830	50.2	583	59.2	203	59.2	2.585	47.6	1.390	46.8	590	36.7	
2 " " " "	793	32.3	524	31.7	291	29.5	104	30.2	1.712	31.5	929	31.3	510	31.7	
3 " " " "	487	19.9	194	11.8	83	8.4	31	9.4	795	14.7	471	15.8	350	21.8	
4 " " " "	145	5.9	73	4.4	26	2.6	3	0.8	247	4.5	133	4.5	113	7.3	
5 " " " "	46	1.9	18	1.1	2	0.2	1	0.2	67	1.2	36	1.2	32	1.9	
6 v. több — 6 chambr. ou plus	13	0.5	13	0.8	1	0.1	1	0.2	28	0.5	13	0.4	11	0.6	
összes — total		2.453	100.0	1.652	100.0	986	100.0	343	100.0	5.434	100.0	2.972	100.0	1.606	100.0
fürdőszobák — chambr. de bain		1.178	48.0	254	15.4	38	3.9	55	16.1	1.525	28.1	1.109	37.3	976	60.8
cseléd-szobák — chambr. de domestiques.		849	34.6	142	8.6	20	2.0	24	7.0	1.035	19.0	751	25.2	693	43.2

MEZŐGAZDASÁG

Az 1928. évi termés.

La récolte de 1928.

Magyarország. — Hongrie.

A Földművelésügyi Minisztérium legutóbbi hivatalos vetésjelentése szerint az utolsó három hét időjárását változó hőmérséklet és igen kevés csapadék jellemezte. A nappali meleg nagy ingajelzéseket mutatott, amennyiben a hőmérséklet 15 és 35 C fok között váltakozott. Az éjjeli lehűlések a három hét folyamán általában normálisak voltak. A hűvös éjszéken kiadós harmatok képződtek. Ez a körülmény örvendetesnek mondható, annál is inkább, mert a három hét csapadéka rendkívül kevés volt. Országos eső csak egy napon és pedig aug. 29-én fordult elő. Ezenkívül augusztus 22-én egy közel országos terjedelmű eső esett.

A száraz időjárás a betakarítási munkálatoknak igen kedvezett, annál kedvezőtlenebb volt azonban

a szántási és vetési munkálatokra. A nagy szárazság miatt a szántás csak a lazább talajokon volt lehetséges, de ott is igen nehezen és lassan haladt.

A gabonaneműek cséplését befejezték, csak néhány uradalomban van még folyamatban. A többi gazdasági munkálatok közül gyűjtés és hordás, tengetítés, répaszedés, tengeriszár-vágás, burgonyaszedés, trágyahordás és teregetés, vetőmagelőkészítés, dohánytyörés, kender- és lenáztatás van folyamatban.

A tengeri fejlődését a szárazság hátrányosan befolyásolta, a csövek sok helyen rövidek, a szemképződés hiányos. A szemek kényszerértek. Úgy mennyiségre, mint minőségre nézve gyenge termést ad.

A burgonya a hőség és szárazság folytán visz-

1. A fontosabb kapásnövények terméskilátásai.

Prévisions pour les principales plantes sarclées.

A termény neve <i>Désignation du produit</i>	A földművelésügyi minisztérium becs- lésének időpontja <i>Date des prévisions du ministère de l'Agriculture</i>	A bevett terület (ideiglenes adat) kat. hold <i>Superficie ense- mencée (chiffres provisaires), arp. cad.</i>	Átlagtermés q. kat. holdankint (becslés) <i>Production moyenne par arp. cad., q (estimat.)</i>	A termés mennyisége (becslés) <i>Quantité produite (estimation) q</i>	Fogyás <i>Diminution %</i>
Tengeri — <i>Maïs</i>	1928. VIII. 1	1,854.603	6.51	12,073.941	5.2
	1928. VIII. 22		6.17	11,442.911	
	1928. IX. 15		6.09	11,310.841	
Burgonya — <i>Pomme de terre</i>	1928. VIII. 1	460.918	32.27	14,872.132	5.2
	1928. VIII. 22		30.59	14,101.749	
	1928. IX. 15		29.62	13,653.490	
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i>	1928. VIII. 1	115.270	96.42	11,113.854	5.6
	1928. VIII. 22		90.99	10,487.990	
	1928. IX. 15		87.67	10,106.203	

szamaradt. A gumók fejletlenek és aprók. A korai fajtákat szedik.

A cukorrépa nem fejlődhetett. Gyökere azonban mégis egészséges. Szedését már megkezdték.

Erre a három fontos kapásnövényre vonatkozólag eddig közzétett jelentések adatait az 1. sz. táblázatunkban bemutatjuk. Adataink szerint a nagy hőség, főleg pedig a csapadékhiány miatt a terméskilátások fokozatosan rosszabbodtak. Az első és az utolsó termésjelentés közzététele között eltelt idő alatt a tengeri valószínű termése 6.3%-kal, a burgonya terméskilátása 8.2%-kal, a cukorrépa előrelátható termése pedig mintegy 9.1%-kal csökkent. A legutolsó termésjelentésben közzétett termésadatok, a tengerire és a burgonyára vonatkozólag nagyjában véglegeseknek tekinthetők, mert a szeptember-hó közepe táján járt országos esők ennek a két terménynek terméskilátásain már nem változtathattak semmit. A cukorrépánál, azokon a területeken, ahol azt még nem szedték fel, a csapadék némi javulást hozott, de az esők termésfokozó hatása folytán remélhető terméstöbblet a legutóljára közölt termésmennyiségnek valószínűleg 1%-át sem fogja meghaladni.

A takarmányrépa a tartós szárazságot szintén sínyli. Kiadós eső a termésben még némi javulást okozhatna. Az őszi repevetések a szárazság miatt sok helyen még nem keltek ki. A korán vetett kelt ugyan, de hiányosan és fejlődésében megállott. A kerti vetemények szedése folyamatban van. A várható hozam gyenge közepes. A paprika csak az öntözött területeken adott kielégítő termést, egyébként a cső apró maradt és gyenge közepes termésre számíthatunk. A vöröshagyma szedése folyamatban van. Úgy minőségileg, mint mennyiségileg közepes termést ad. A bab szedése a legtöbb helyen befejeztetett és cséplése folyamatban van. Gyenge termést adott. Az egyéb hüvelyesek szedése és cséplése a legtöbb helyen gyenge közepes eredménnyel befe-

jeztetett. A káposzta fejlődését a szárazság megakasztotta. A fejek aprók, de aránylag elég tömöttek. Kiadós eső még némi javulást hozhat. A komló szedése folyamatban van. Minőségileg jó, mennyiségileg közepes termést ad. A köles vágását megkezdték. A szem szorult, a szár alacsony maradt. A tatárkát helyenként vágják. Általában ritka és alacsony maradt. A cirkot főleg mint szegélynövényt termelik. Általában a legtöbb helyen a bugák rövidek. A kender és len nyüvése befejezve, áztatása és tilolása folyamatban van. Hozama közepes, minősége jó. A dohány törése, fűzése és szárítása folyik. A levélzet apró, de egészséges. A mesterséges takarmányok közül a lóhere és lucerna a szárazság miatt egyáltalában nem fejlődik. A magherék általában gyenge termést adnak. Az egyéb mesterséges takarmányok közül a csalamádé, bükköny és muhar szintén gyengén állanak.

2. A terméskilátások jelzőszámai 1928. évi szeptember hó 12-én.

Prévisions agricoles au 12 septembre 1928.

(1 = kitünő, 2 = jó, 3 = közepes, 4 = gyenge, 5 = rossz.)

(1 = excellent, 2 = bon, 3 = moyen, 4 = faible, 5 = mauvais)

Takarmányrépa — <i>Betterave fourragère</i>	3.33
Őszi repece (új vetés) — <i>Colza d'automne (nouv. sem.)</i>	3.36
Kerti vetemények — <i>Plantes potagères</i>	3.64
Paprika — <i>Piment</i>	3.30
Vöröshagyma — <i>Oignon</i>	2.79
Bab — <i>Haricots</i>	3.99
Egyéb hüvelyesek — <i>Autres légumineuses</i>	3.65
Káposzta — <i>Choux</i>	3.57
Komló — <i>Houblon</i>	3.11
Köles — <i>Millet</i>	3.74
Tatárka — <i>Sarrasin</i>	3.57
Cirok — <i>Sorgho</i>	3.46
Kender — <i>Chanvre</i>	3.08
Len — <i>Lin</i>	2.90
Dohány — <i>Tabac</i>	3.16
Lóhere — <i>Trèfle</i>	4.04
Lucerna — <i>Luzerne</i>	3.99

Egyéb mesterséges takarmányok — <i>Aulres four-</i> <i>rages artific.</i>	4'00
Rét — <i>Prairies</i>	4'24
Legelő — <i>Pâturages</i>	4'68
Szilva — <i>Prune</i>	3'24
Alma — <i>Pomme</i>	3'20
Körte — <i>Poire</i>	3'04
Őszi barack — <i>Pêche</i>	3'45
Dió — <i>Noix</i>	3'69

A rétek sarjúkasználása csak elvélve és a mélyebben fekvő helyeken adott kielégítő termést. A legelők is csak a mélyebben fekvő helyeken adnak táplálékot a jószágnak.

Az őszi gyümölcsfélék szedése és piacra vitele nagyrésztben megkezdődött. Úgy minőségileg, mint mennyiségileg közepes termést adnak. Mennyiségre nézve aránylag legjobb a szilva és az alma hozama.

A szőlők állapota. A rendkívül meleg és száraz időjárás következtében a későbbben érő szőlőfajták bogyói aprók és fejletlenek maradtak. Szőlőmoly egyes helyeken még észlelhető. Ezidőszerint közepes termésre van kilátásunk.

Külföld. — *Etranger.*

A római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet közlése szerint Lengyelországban a gabonafélék aratása, különösen július hónap kedvező időjárása folytán, az idén általában jobban sikerült, mint remélték. A múltévi terméshez képest a rozs, árpa és zab terméseredménye emelkedett, egyedül a búza termése csökkent a folyó évben némileg. Becslés szerint a következő gabonamennyiség termelt az idén: búza 14·6 millió q, rozs 59 millió q, árpa 19 millió q és zab 36·5 millió q. Az idei termésmennyiség az előző évi termésnek a búzánál 98·9%-át, a rozsnál 103·7%-át, az árpánál 116·3%-át s a zabnál 107·7%-át tette ki.

Németország gabonatermése a folyó évben a zab kivételével szintén nagyobb, mint az előző években volt; termelt ugyanis 34·9 millió q búza, 78·1 millió q rozs, 28·9 millió q árpa és 61·4 millió q zab. A búzatermés több, mint 2 millió q-val nagyobb, mint 1927-ben volt és 9 millió q-val több, mint az 1922—1926. évek átlagos búzatermése. A rozs 10, illetve 14 millió q-val szintén meg-

haladta az előző esztendő termését, illetve az említett ötévi átlagot. Az árpánál az emelkedés 1·5, illetve 4 millió q-t tett ki. Egyedül a zab termése hanyatlott. A folyó évben termelt zab mennyisége ugyanis 2 millió q-val kevesebb az 1927. évinél és 6 millió q-val kisebb, mint átlag az 1922—1926. években.

Oroszországban a gabonaneműek legutolsó terméscsúcsa általában kedvezőbb eredményről számol be az idén, mint az előző években, amennyiben az összes gabonafélék folyó évi termése mintegy 765 millió q-t tesz ki, szemben az 1927. évi 720 millió q-val. A rozs kivételével, valamennyi gabonanemű termése kedvezőbb, mint annakelőtte. Termelt az idén összesen 234 millió q búza (1927-ben 203 millió q), 199 millió (237 millió) q rozs, 57 millió (46 millió) q árpa és 161 millió (131 millió) q zab.

Kanadai jelentés szerint ott 149·8 millió q búza, 4·3 millió q rozs, 31·5 millió q árpa, 73·1 millió q zab és 1·1 millió q lenmag az idei terméseredmény. Az emelkedés az előző évi terméshez viszonyítva a búzánál 25·1, a rozsnál 12·9, az árpánál 49·5, a zabnál 7·9%-ot tesz ki, a gabonaneműek termése tehát ott is jobban sikerült, mint tavaly. A lenmag terméseredménye már nem oly jó, amennyiben a közölt termésmennyiség csak 85·9%-át adja az előző évinek.

Az Amerikai Egyesült Államokban a legutóbbi becslés szerint 245·2 millió q búzatermésre (az 1927. évinek 103·3%-ára), 75·3 millió q árpára (131·1%), 211 millió q zabtermésre (122·8%) és 744·4 millió q (105·2%) tengeritermésre számítanak. Észak Amerika búzatermése tehát, Kanada termését is beszámítva, a folyó évben 395 millió q-ra becsülhető, mely termésmennyiség az eddig legjobb termésű 1915. év 386 millió q-ás rekordtermését is meghaladja.

A délafrikai unió területén a gyapjútermelés a folyó gazdasági évben jobban sikerült, mint az előző esztendőben. A zsíros gyapjúhozam ugyanis az idén 129 millió kg-ot tesz ki, szemben az előző évi 109 millió kg-os hozammal. Az emelkedés tehát 19%-os.

A magyar nyomdaipar statisztikája.

Statistique de l'industrie hongroise de l'imprimerie.

Résumé. La première imprimerie hongroise fut fondée dès 1473, à Bude, alors que seule l'Allemagne, la France, l'Italie et la Suisse avaient des imprimeries. A la fin du XVIIIe siècle (1787), on en comptait 29 en Hongrie; en 1817, 52; en 1848, 70; en 1894, 488; en 1913, plus de 1200. A cause du démembrement du pays, le nombre n'en était que de 631 en 1927 (dont 243 à Budapest) et celui des ouvriers a diminué de moitié. Dans la Hongrie d'avant-guerre, on avait 2836 presses à imprimer (chiffre de 1913) et 1445 dans la Hongrie actuelle (969 à Budapest). Bien que le territoire actuel soit considérablement inférieur à celui d'avant-guerre, l'effectif des machines à composer a fort augmenté par suite du progrès de la composition par machines, s'élevant de 271 en 1913 à 393 en 1927 (dont 350 à Budapest); en 1927, la plupart de celles-là (258) étaient des Linotypes; il y avait en outre 71 Monotypes et 64 machines Typographe.

Les chiffres ci-dessus ont été fournis par une enquête privée, les relevés officiels ne comprennent que les imprimeries ayant, par leur grandeur et leur outillage, un caractère manufacturier, dont plus de la moitié appartient à des Sociétés anonymes. Sur le territoire ancien, on avait 175 imprimeries de cette catégorie; sur le territoire actuel, 107 en 1913 et 113 en 1927. 50% des propriétaires et des directeurs-gérants en sont israélites et 25% catholiques (aux imprimeries appartenant à des Coopératives et Sociétés anonymes, c'est la religion des directeurs-gérants qui est relevée). Le nombre des jours d'exploitation a été de 34.000 en 1927; celui des heures d'exploitation, de 273.000; celui des machines motrices s'éleva de 1314 en 1921 à 1800 en 1927; celui des HP de 3647 en 1921 à près de 6000 en 1927 (dont neuf dixièmes à Budapest). L'effectif du personnel, qui dans les années ayant suivi immédiatement la guerre dépassait 7000, s'élevait à plus de 8000 en 1926 (dont plus de 800 employés). Les salaires des ouvriers d'imprimerie sont des meilleurs par rapport aux autres branches d'industrie; considérable-

ment relevés depuis la guerre, ils sont montés de 4.3 millions de pengős en 1921 à plus de 25 millions en 1927. La valeur des matières premières et autres matières employées a augmenté de plus de trois fois depuis 1921; elle était supérieure à 1.6 million de pengős en 1927. La valeur des produits d'imprimerie s'est élevée dans une mesure encore plus grande: de 16.3 à 60.1 millions de pengős; c'était due principalement au relèvement des prix, car la quantité de la production a bien moins augmenté. (Dans la Hongrie d'avant-guerre, la valeur de ces produits n'a été que de 43 millions de couronnes-or, dont 85.1% pour le territoire actuel, 6.7% pour celui transféré à la Roumanie, 5.3% pour celui transféré à l'Etat SCS, 2% pour celui transféré à la Tchéco-Slovaquie). Quant au papier à imprimer, les imprimeurs hongrois sont obligés de l'importer.

On peut établir en somme que l'industrie hongroise de l'imprimerie s'est rapidement remise depuis la guerre; elle aurait progressé encore plus si une grande partie des régions où elle plaçait de grosses quantités, n'avait pas été enlevée à la Hongrie.

*

A magyar nyomdaipar jelenlegi helyzetéről rendelkezésre álló statisztikai anyag meglehetősen fogyatékos. Sem teljesség, sem részletesség szempontjából nem alkalmasak az adatok arra, hogy azok alapján ennek az iparágnak viszonyait a maga egészében feltárni lehessen.

A jelen ismertetés nem is kíván kimerítő képet nyújtani a magyar nyomdászat állapotáról. Célunk csupán az, hogy lerögzítsük mindama fontosabb adatokat, amelyeket a hivatalos statisztika s elfogadható magánforrások a nyomdaiparról nyújtanak.

A nyomdászatra vonatkozó legutolsó adatok ismertetése előtt a fejlődés vonalának menetét, nyomdatörténetünk statisztikai adalékai alapján, szemmel kísérjük a múltban is s amennyiben lehetséges, a nyomdászat kialakulásának nemzetközi hátterét is vizsgáljuk.

A nyomdászat történetének statisztikai adatai.¹⁾

a) Külföld.

A nyomtatás első kezdetleges kísérleteinek azokat a bélyegzők és pecsétnyomók által történt névnyomásokat tekinthetjük, amelyeket Babylonban agyagtáblákba karcolt okiratokon aláírásképen alkalmaztak. Turáni kutatók újabban megállapítják, hogy bizonyos ugorfajta népeknél a könyvnyomtatás már Kr. u. 400 körül ismeretes volt. Kinában, a bennszülött történészek feljegyzése szerint, agyagból készített mozgatható betűkkel Kr. u. a 7—10. században tudtak nyomtatni olyanforma eljárással, ahogyan a kefelevonat ma készül.

Európa azonban e találmányról nem vett tudomást. Európában még a 12. században is legfeljebb fábametszett figurákkal találkozunk, amelyeket szövetekbe való nyomásra használtak. Később a 14. és 15. század fordulóján favészetek festékekkel való bedörzsölése útján már képeket tudtak sokszorosítani.

A tulajdonképeni nyomdászat megindulása *Gutenberg* János nevéhez fűződik. A Mainzban 1400 körül született Gutenberg azonban nemcsak feltalálója a könyvnyomtatásnak, hanem azt ezermesteri tudásával és zsenialitásával oly tökélyre is emeli, hogy évszázadokon át eljárásának sok része lényegében alig tökéletesbedett. A fejlődés útjának jelzőkövei a nyomás szempontjából a kézisajtóról a tiszteres teljesítményre képes gyorsajtóra (feltalálója König Frigyes 1810) való áttérés és a körforgógép (rotációs) feltalálása, a szedés terén pedig a kéziszedést mindinkább kiszorító, óránként immár tízezer betűt meghaladó teljesítményre is képes szedőgépek.

Az első nyomdák keletkezésének adatait vizsgálva, büszkén hivatkozhatunk arra, hogy Magyarországot kevés ország előzte meg a nyomdaalapítás terén.

Az első nyomdák (nyomtatóműhelyek) keletkezésének adatai *Faulmann* szerint a következők (egyik-másik évszám csak megközelítő):

¹⁾ Források: *Ballagi* Aladár: A magyar nyomdászat történelmi fejlődése 1472—1877, *Firtinger* Károly: Ötven esztendő a magyarországi könyvnyomtatás közelmúltjából, *Firtinger* Károly: A magyar állam nyomdászat-történelmi térképe, *Pusztai* Ferenc: Nyomdászati enciklopédia, *Fuchs* Zsigmond: A gépterem, *Karl Faulmann*: Illustrierte Geschichte der Buchdruckerkunst, stb.

alapítási év: város:

1450 . .	Mainz
1460 . .	Strassburg
1461 . .	Bamberg
1462 . .	Köln
1465 . .	Subiaco
1467 . .	Eltwyl, Róma
1468 . .	Augsburg, Basel
1469 . .	Velence, Milánó
1470 . .	Nürnberg, Foligno, Trevi, Verona, Beromünster, Párizs
1471 . .	Speyer, Bologna, Ferrara, Firenze, Nápoly, Pavia, Treviso
1472 . .	Cremona, Fivizzano, Jesi, Mantua, Montereale, Pádua
1473 . .	Esslingen, Laugingen, Merseburg, Buda, Ulm, Parma, Brescia, Messina, St. Ursino, Lyon, Aalst, Utrecht.

A német nyomdákon kívül tehát csupán Olaszország, Svájc és Franciaország nyomdái korábbi eredetűek, mint a budai nyomda. S azok az államok is, amelyekben aránylag korán kezdődött meg a könyvnyomtatás (Belgium, Hollandia, Anglia, Spanyolország, Csehország, Lengyelország, Ausztria, Dánia, Svédország), csak a budai nyomda felállítása után alapítottak nyomdákat.

Bár a könyvnyomtatás Németországból indult ki, Olaszországban terjedt el a leggyorsabban. 1480-ban ebben az országban már 40 városban találunk nyomdát, holott ugyanekkor Németországban még csak 23 városnak volt nyomdája.

Franciaország szintén hamar felkarolja a könyvnyomtatást. 1510-ben csupán Párizsban 20 nyomda létezett.

A könyvnyomtatás feltalálásának évszázadában, a XV. században, Európában mintegy 910 nyomda létesült. Ezek között voltak már jelentős nagyságú műhelyek is, mint pl. a strassburgi nyomda, amelyről ismeretes az az adat, hogy naponta 300 ívet nyomott, avagy *Koberg* Antal nürnbergi nyomdája, amely több száz alkalmazottal s mintegy 100 kézisajtóval dolgozott.

A nyomdászat, amely a 19. századig aránylag lassú tempóban fejlődött, a 19. század közepe táján vesz hatalmas lendületet.

A 17. században még csak 434 helyen találunk Németországban és a monarchiánkban nyomdát, 1855-ben már 818 németországi, ausztriai és magyarországi városnak (helységnek) összesen 1.643 könyvnyomdája van, 3.310 kézisajtóval és 969 gyorsajtó-

val, ezenkívül 922 könyvnyomda * működik 2.439 sajtóval. 1880-ban csak Németországban (Ausztria és Magyarország nélkül) 1.300 helyen 2.386 könyvnyomdát, 1610 könyvnyomdát, 659 könyv- és könyvnyomdát, összesen 4.655 üzemet mutatnak ki a források. A könyvnyomdáknak 3.000 kézi- és 5.900 gyorsajtó, a nyomdáknak 6.800 kézi- és 1.090 gyorsajtó dolgozik. E nyomdák 52.000 férfi-, 11.000 női alkalmazottat és 8.400 tanoncot foglalkoztatnak. Csupán Berlinben ekkor már 215 nyomda van.

Az Osztrák-Magyar Monarchiában 1856-ban 109 nyomdahely volt, 262 könyvnyomdával, míg 1881-ben már 368 nyomdahely 998 nyomdával, holott az 1856-os adatban még az olasz városok adatai is szerepelnek, amelyek közül Milánónak Bécsnél is több nyomdája volt. (Milánó 37, Bécs 28, Velence 27, Buda és Pest 9, Prága 9).

Olaszországban 1859-ben 600 körül van a könyvnyomdák száma, amelyekben 2.000 kézisajtó s még csak néhány gyorsajtó van; az 1879. év 1.300 könyvnyomdájában a gyorsajtók száma már 800. A két időpont között a munkások száma 10 ezerről 25 ezerre emelkedett.

Franciaországban 1854-ben 1.024 könyvnyomdát számláltak, csak Párizsban 88-at.

Hollandiában az 1839. évi nyomdászám 146 volt, ami 1880-ig 425-re emelkedett.

A többi országok nyomdaiparának kialakulásáról alig van számbeli adatunk. Angliában későn terjed el a nyomdászat, csak a 18. században mutatkozik az első megmozdulás, e század végén Londonban 32 nyomda van. A 19. század második felében azonban már igen virágzó a nyomdaipar Angliában. Az Amerikai Egyesült Államok, tekintve, hogy az első amerikai nyomda csak 1638-ban létesült (Cambridgeban), gyors fejlődéssel érte el mostani vezetőhelyét a nyomdaipar terén.

b) Magyarország.

Az első magyarországi nyomdát Mátyás király uralkodása alatt Garai László budai prépost és alkancellár kezdeményezésére rendezték be Budán 1472-ben, működését 1473-ban kezdte meg. A budai nyomda rövid életű volt. Megszűnése után több mint félszázadon át nem volt nyomdája az országnak, külföldi nyomdáknak azonban nyomattak hazai munkákat. Az 1529-ben Szebenben létezett nyomdáról nem tudunk biztosat. 1535-től 1596-ig Brassóban megszakítás nélkül működött a Honter János-

féle nyomda. E két erdélyi nyomdától eltekintve a tulajdonképeni Magyarországon csak 65 évvel a budai nyomda felállítását követően találunk újabb nyomdát, amelyet gróf Nádasdy Tamás 1537-ben létesített Újszigeten (Sárvár). Ebben a nyomdában nyomtattak először magyarnyelvű munkákat. Ugyanezen időtájtban feltehetőleg már több papírmalmunk volt.

Az előidőkben igen sok nyomda volt rövidéletű, vagy általában, vagy csak helyileg. A 16. század második felében létezett nyomdák nagy része ú. n. *vándornyomda* volt. A 16. század nyomdáit a reformáció keltette életre s annak érdekében dolgoztak.

A török hódoltság alatt feltűnő a nyomdák hiánya a törökök által megszállott területeken.

A 17. század második felében az erdélyi fejedelmek állítanak fel több nyomdát.

A 18. század végén a cenzúra miatt is elhanyagolt nyomdászat II. József szabad- elvű intézkedései következtében lendülni kezd. 1787-ben a nyomdák száma 29-re emelkedik.

Az 1810. évben az Erdély nélküli területen (de Horvátországgal együtt) 36 nyomdáról tudnak forrásaink.

Nyomdászatunk távolabbi múltjában gyéren találkoznak olyan adatokkal, amelyek alapján nyomdáink működéséről statisztikai képet rajzolhatnánk.

A budai kir. m. egyetemi nyomdáról 1810-ből — amidőn ez a nyomda állott első helyen az ország nyomdái között — a következő adatok állnak rendelkezésre:

Volt a nyomdában:

- 8 nyugdíjképes hivatalnok,
- 21 szedő,
- 28 nyomómunkás,
- 16 betűöntő,
- 12—14 nyomtatóprás.

Ugyanezen nyomdában 1822-ben már 34 szedő,

- 42 nyomómunkás,
- 19 betűöntő,
- 3 korrektor és
- 20 nyomtatóprás

működött. A nyomda ekkor másfélmillió forint értéket képviselt, évi forgalma 200.000 forintot, jövedelme 30.000 forintot tett s évente 1.200—1.500 bál papírt használt fel.

A hazai nyomdászat állapotára vonatkozó becslésünk van 1817-ről. Ebben az időben a Magyarbirodalomban (Erdélyt és Horvát-Szlavonországot is figyelembe véve) volt:

52 könyvnyomda,
150—160 szedő,
200—230 nyomó.

Természetesen sok nyomdában nem volt személyzet. Ezekben a főnök (tulajdonos) maga végezte a szedés és nyomás munkáját. Az 52 nyomda legalább 5.000 bál papírt használt fel, amelyet 44 hazai papírmalom állított elő. Ebben az időben az egyetemi nyomda mellett *Trattner* János Tamás szintén fővárosi nyomdája jelentős.

A nyomdai munkások bérvizonyairól is vannak régi adataink. A 18. század végén Debrecenben a nyomdai munkások egész évre, némi természetbeni konvenciókon kívül, 161 rénus forint és 20 krajcár fizetést kaptak. (1 rénus forint kb. megfelelt 80 háború előtti fillérnek). Később a 19. század elején a készpénzbér is emelkedett s a természetbeni járandóságokat is kezdték pontosan megállapítani, különösen egyes vidéki városokban. Van adatunk arról, hogy a segédeknek a készpénzfizetésen kívül 1 köből búzát, 6 köből kétszerest és 3 öl fát adtak évi természetbeni illetményképen. Az inasoknak is 1 köből tiszta búza és 3 köből kétszeres járt. A szabad sajtó kivívásakor megindult bérjavítási mozgalom előtt a fővárosban 6—7 pengő forint volt a hetibér, vidéken többnyire 1—2 pengő forint, teljes ellátással.

A munkaidő a mostani 8 órás munkaidő helyett reggeli 6 órától este 6 óráig tartott, déli megszakítással. Később találkoztunk napi 13 órás munkaidővel is.

A szabad sajtó kikiáltása előtt 1848 január 1-én a Magyarbirodalomban 70 nyomda található, amelyek 55 város (község) között oszlottak meg. Budán és Pesten 5 nyomda működött.

Az 1848-at megelőző időben a nyomdászat fellendülésével egyidejűleg a hírlapirodalom és a könyvtermelés is első virágzását érte el. A 19. század három első évtizedében mintegy 4.000, 1831—1847-ig további 7.000 könyvet nyomtak. A legelterjedtebb könyv, a Komáromi Magyar Kalendárium, évenként 84 ezer példányban nyomtatott (1836 körül).

A nyomdászattal rokon iparágak (famestés, fényképészet, könyvkötés, papírgyártás) szintén még 1848 előtt számottevő művelésre találtak.

Az 1848-as idők fordulópontot jelentenek a nyomdászat történetében. Ha rövid időre is: sok új nyomda keletkezett, a meglévő nyomdák alkalmazottai rohamosan

megszaporodtak. Javulás állott be az alkalmazottak javadalmazásában is.

A szabadságharc leverése a magyar nyomdászatra új tespedést hozott. De a hazai nyomdászat további fellendülését már sejteti, hogy a század közepén a gyorsajtók kezdik kiszorítani a még Gutenberg által konstruált kézi nyomósajtókat.

1860-ban az osztrák elnyomás enyhülésével újból szaporodik a nyomdák száma. Pesten 12, Budán 2 nyomdát találunk; az Erdély nélküli szoros értelemben vett Magyarország vidéki városaiban pedig 54 nyomda működött. Csupán a fővárosban a kézisajtókon kívül már 42 gyorsajtó dolgozott, amelyek napi produkciója 420 ezer nyomásívre becsülhető. Ugyancsak 1860 óta színes- és krétanyomással dolgozó könyvnyomó intézetek is keletkeztek.

1866-ban a fővárosban 17-re, a vidéken 105-re szaporodik a nyomdák száma. Szomorú adat ebből az időből, hogy tüdőbajban a nyomdai munkások 25%-a hal meg. Egy nyomdászsegéd átlagos keresete 13 forint 31 krajcár hetenkint.

A 70-es évekhez fűződik a nyomdamunkások társadalmi helyzetük megjavítása érdekében folytatott mozgalmainak megindulása.

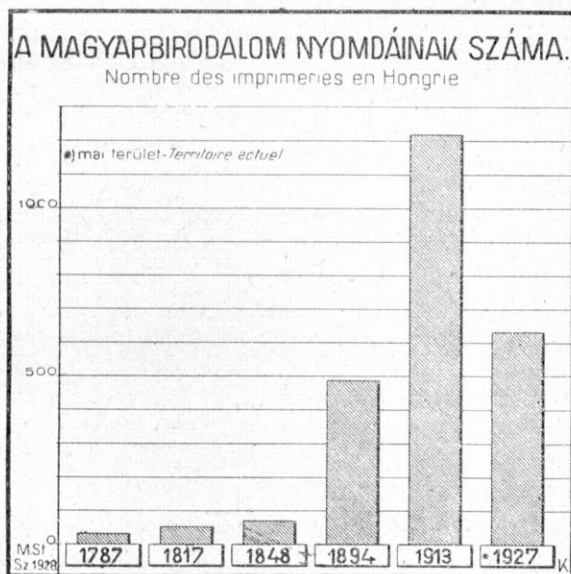
A kiegyezés utáni kulturális evolúció s az újságirodalom erőteljes fellendülése a 70-es évek végére ugrásszerűen növeli a nyomdák számát. 1877-ben Budapesten 51 nyomda volt, ugyanannyi, mint Németország nagy könyvkereskedő városában, Lipcsében. Az ország vidéki városaiban és községeiben (Dalmáciával együtt) pedig 198, azaz az országban összesen 249 nyomda van működésben. Pozsonyban 8, Zágrábban 7, Nagyszébenben 5 és Temesvárott 5, Aradon, Kolozsvárott és Pécsen 4 a nyomdák száma.

Az ez időbeli nyomdaviszonyokra tájékoztató, hogy egyik legnagyobb nyomdánk naponként 60—80 rizsma papírt fogyasztott, a felhasznált papír értéke évente elérte a 160 ezer forintot, üzemének összes kiadásai a 400 ezer forintot; személyzete a 200-at felülhaladta.

Papíriparunkra vonatkozóan felemlítjük, hogy a 70-es évek közepén a szoros értelemben vett Magyarországon (Erdély nélkül) 39 műhely működött, amelyekben mintegy 1.400 munkással 110.000 q papírt állítottak elő. Papírgyáraink nem voltak képesek a nyomdák szükségletét fedezni, úgyhogy a papírgyártáshoz szükséges nyersanyag nagyrésze a külföldre vándorolt s

mint feldolgozott papír került vissza. A Királyhágón túl 14 volt a papírgyárak száma.

A múlt évszázad 80-as éveitől kezdve a világháború kitöréséig nyomdászatunk fokozatos s eléggé egyenletes fejlődésben van. Ismertetésünk vázlatos volta miatt nem térhetünk ki az e korszakra vonatkozó adatok felsorakoztatására. Csupán egy közbülső adatot említünk még meg: 1894 körül Magyarországon 488 nyomdát találunk 5417 szedővel. A fejlődés mérvét jellemzi, hogy a megjelent könyvek száma e több, mint három évtizedet tevő időszak (1880—1913) folyamán csaknem megháromszorozódott, az időszaki sajtótermékek száma pedig majdnem négyszeresre növekedett meg. Nyomdászatunk fejlődése azonban még nagyobb arányú, mint a sajtótermékek emez adatai mutatják, mert az előállított példányszám az egyes sajtótermékeknél folyvást növekszik; így például az időszaki sajtótermékek példányszáma 1880—1913-ig mintegy hat-szorosra duzzadt meg.

Összefoglalva a nyomdák számára vonatkozó történeti adatokat, a következő áttekintést kapjuk:

Volt a Magyarbirodalomban nyomda:	
1473-ban	1
1787-ben	29
1810-ben (Erdély nélkül)	36
1817-ben	52
1848-ban	70
1860-ban (Erdély és Horv.-orsz. nélkül)	68

1866-ban (Erdély és Horv.-orsz. nélkül)	122
1877-ben (Dalmáciával)	249
1894-ben	488

A nyomdaipar hazai elterjedéséről területi vonatkozásban nyújt tájékoztatást az itt következő felsorolás, amely *Firtinger* Károly nyomdászat-történelmi térképének adatai alapján készült s amely azt tünteti fel, hogy az egyes városokban (községekben) mikor tűnik fel az *első* nyomda.

1473.
Buda
1501—1600.

1. Abrudbánya, 2. Alsólendva, 3. Bártfa, 4. Besztercebánya, 5. Brassó, 6. Debrecen, 7. Detrekő, (Detrekőváralja), 8. Eperjes, 9. Fiume, 10. Galgóc, 11. Gyulafehérvár, 12. Kolozsvár, 13. Komját, 14. Magyaróvár, 15. Monyorókerék, 16. Nagyszében, 17. Nagyszombat, 18. Nagyvárad, 19. Nedelic (Dráva-vásárhely), 20. Németkeresztúr (Sopronkeresztúr), 21. Németlövő (Lövő, Sopron vm.) 22. Németújvár, 23. Pápa, 24. Pozsony, 25. Rárbok (Nádasfő), 26. Sempte, 27. Szászváros, 28. Újsziget (Sárvár), 29. Vizsoly; — 30. Zágráb, 31. Zengg, 32. Varasd.

1601—1700.

1. Csepreg, 2. Csíksomlyó, 3. Kassa, 4. Keresd, 5. Komárom, 6. Kőszeg, 7. Loretom, 8. Lőcse, 9. Sárospatak, 10. Sárvár, 11. Somorja, 12. Sopron, 13. Szászsebes, 14. Tejfalu, 15. Trencsén, 16. Zsolna.

1701—1800.

1. Balászfalva, 2. Beszterce, 3. Bihardiószeg, 4. Eger, 5. Esztergom, 6. Győr, 7. Kalocsa, 8. Késmárk, 9. Marosvásárhely, 10. Medgyes, 11. Nagyenyed, 12. Nagykároly, 13. Pest, 14. Pécs, 15. Puhó, 16. Selmecebánya, 17. Szakolca, 18. Szombathely, 19. Temesvár, 20. Újvidék, 21. Vác, 22. Veszprém; — 23. Eszék.

1801—1850.

1. Arad, 2. Kaposvár, 3. Kecskemét, 4. Keszthely, 5. Kézdivásárhely, 6. Kismarton, 7. Kismartonváralja, 8. Máramarosziget, 9. Miskolc, 10. Nagybecskerek, 11. Nyitra, 12. Rozsnyó, 13. Szabadka, 14. Szarvas, 15. Szatmárnémeti, 16. Szeged, 17. Szekszárd, 18. Székesfehérvár, 19. Ungvár, 20. Zalaegerszeg; — 21. Károlyváros.

1851—1895.

1. Ada, 2. Alsókubin, 3. Apatin, 4. Aranyosmarót, 5. Aszód, 6. Baja, 7. Balassagyarmat, 8. Bánffy-hunyad, 9. Battonya, 10. Beregszász, 11. Békés, 12.

Békéscsaba, 13. Belényes, 14. Bicske, 15. Bonyhád, 16. Breznóbánya, 17. Búziás (Búziásfürdő), 18. Cegléd, 19. Csáktornya, 20. Csákova (Csák), 21. Csíkszereda, 22. Csongrád, 23. Csorna, 24. Detta, 25. Devecser, 26. Dés, 27. Déva, 28. Dicsőszentmárton, 29. Dunaföldvár, 30. Dunaszerdahely, 31. Erzsébetváros, 32. Érmihályfalva, 33. Érsekújvár, 34. Fehértéplom, 35. Felsőőr, 36. Félegyháza (Kiskunfélegyháza), 37. Fogaras, 38. Galánta, 39. Gyergyóditró (Ditró), 40. Gyergyószentmiklós, 41. Gyoma, 42. Gyula, 43. Gyöngyös, 44. Gyönk, 45. Győrsziget, 46. Hajduböszörmény, 47. Hajduszoboszló, 48. Halas (Kiskunhalas), 49. Hatvan, 50. Holics, 51. Hódmezővásárhely, 52. Huszt, 53. Igló, 54. Ipolyság, 55. Jászberény, 56. Kabold, 57. Kapuvár, 58. Karánsebes, 59. Karcag, 60. Királyhelmec, 61. Kiscell (Cell-dömölk), 62. Kisvárd, 63. Körmend, 64. Körnöcbánya, 65. Kula, 66. Kunszentmiklós, 67. Léva, 68. Lippa, 69. Liptószentmiklós, 70. Losonc, 71. Lugos, 72. Makó, 73. Malacka, 74. Mátészalka, 75. Mezőtúr, 76. Mindszent, 77. Mohács, 78. Módos, 79. Mór, 80. Munkács, 81. Muraszombat, 82. Nagyatád, 83. Nagybánya, 84. Nagybecse, 85. Nagykanizsa, 86. Nagykikinda, 87. Nagykőrös, 88. Nagymihály, 89. Nagyőrce, 90. Nagyszalonta, 91. Nagyszentmiklós, 92. Nagyszöllős, 93. Nagytapolcsány, 94. Nezsider, 95. Németbogsán (Boksánbánya), 96. Németpalánka (Palánka), 97. Nyíregyháza, 98. Oravicabánya, 99. Orsova, 100. Orosháza, 101. Óbecse, 102. Ódombóvár (Dombóvár), 103. Ókanizsa (Magyarakanizsa), 104. Paks, 105. Pancsova, 106. Perjámos, 107. Petrozsény, 108. Pécska, 109. Pöstyén, 110. Putnok, 111. Resicabánya, 112. Rimaszombat, 113. Rózsahegy, 114. Salgótarján, 115. Sárbogárd, 116. Sátoraljaújhely, 117. Segesvár, 118. Sepsiszentgyörgy, 119. Siklós, 120. Stájerlakanina, 121. Sümeg, 122. Szamosújvár, 123. Szászrégen, 124. Szeghalom, 125. Szempe (Szenc), 126. Szenice, 127. Szentés, 128. Szentgotthárd, 129. Szered, 130. Szerenes, 131. Székelyhíd, 132. Székelyudvarhely, 133. Széplak (Öszéplak), 134. Szigetvár, 135. Szilágysomlyó, 136. Szolnok, 137. Tab, 138. Tamási, 139. Tapolca, 140. Tata, 141. Tolna, 142. Topolya, 143. Torda, 144. Török-szentmiklós, 145. Túrócszentmárton, 146. Újpest, 147. Újverbász, 148. Vágújhely, 149. Versec, 150. Zenta, 151. Zilah, 152. Zombor, 153. Zólyom, 154. Zombolya; — 155. Belovár, 156. Bród, 157. Diakovár, 158. Gospić, 159. Ilok, 160. Kapronca, 161. Karlóca, 162. Körös, 163. Mitrovica, 164. Óvukovár, 165. Petrinja, 166. Pozsega, 167. Ruma, 168. Sid, 169. Sušak, 170. Sziszek, 171. Újgradiska, 172. Verőce, 173. Vinkovci, 174. Virje, 175. Zimony.

Az új nyomdahelyek keletkezésének adatai tehát ezek:

	Magyar-ország	Horv.-Szlavorsz.	Összesen
15. század	1	—	1
16. „	29	3	32
17. „	16	—	16
18. „	22	1	23
19. „ első fele	20	1	21
1851—1895.	154	21	175
Együtt	242	26	268

Vagyis 1895-ig Magyarország 242, Horvát-Szlavonország 26, az egész ország 268 városában vagy községében állítottak fel nyomdát.

Az újabb adatok.

a) *A teljes nyomdaiparra vonatkozó, nem hivatalos adatok.*

Vizsgáljuk ezek után nyomdászatunk helyzetét a világháború kitörése előtti időben a régi Magyarország területén s a Trianon utáni Magyarországon.

A nyomdászat ez újabb statisztikai adatait kétféle forrásból merítjük. Sajnos, mint említettük, egyik adatgyűjtés sem öleli fel egész nyomdaiparunkat. Mégis azt hisszük, hogy a két forrás adatainak összevetése sok világosságot derít nyomdaiparunk háborús veszteségére, a háború utáni évek viszonyaira s a legújabb állapot kialakulására.

Egyik forrásunk a *Nyomdász-Évkönyv és Útikalauz*, amely csaknem minden évben közöl statisztikai adatokat nyomdászatunkról, másik forrásunk a Központi Statisztikai Hivatal gyáripari adatgyűjtése.

A Nyomdász-Évkönyv adatgyűjtése, bár kevés adatot ölel fel, kiterjed az összes nyomdákra, míg a hivatalos, jóval részletesebb adatgyűjtés reprezentatív statisztika, csak a gyáripari adatgyűjtés körébe vont nyomdákat tárgyalja.

1. A nyomdák száma.

Nombre des imprimeries en Hongrie.

Év Année	Budapest	Vidék Province	Összesen Total
1) 1913	279	938	1.217
1922	268	332	600
1924	279	343	622
1927	243	388	631

1) Régi országterületen Horvát-Szlavonország nélkül. — *Hongrie ancienne, non compris la Croatie-Slavonie.*

Azonban a Nyomdász-Évkönyv adatgyűjtése sem mondható teljesnek, mert mint magánadatgyűjtés, nem képes megfogni az

ország összes nyomdait. Feltehető mégis, hogy ama nyomdák száma, amelyek az Évkönyv részére nem szolgáltatnak be adatokat, aránylag kevés s adataik elhanyagolása jelentős hibaforrást nem okoz. Valószínűnek vehetjük azt is, hogy az adatgyűjtésből kimaradt kontingens évről évre nagyjában egyforma s így az adatok, ha nem is teljesekek, az évről évre való összehasonlításra eléggé alkalmasak. A Nyomdász-Évkönyv kötetiben feltalálható adatokat első három táblázatunkban foglaltuk össze.

Az 1. számú táblázat a *nyomdák számának* alakulását mutatja.

A magyar anyaországban (Fiumével, de Horvát-Szlavonországok nélkül) 1913-ban a nyomdák száma 1.217 volt. A világháború utáni években a mai országterületen már csak félelnyi a nyomdák száma: 1922-ben 600, amely szám 1927-ig 631-re emelkedik.

A háború a fővárosi nyomdák számában aránylag kismérvű változást okozott. Az 1913. évben 279 nyomda működött Budapesten, az 1920-as években alig kevesebb. Minimális az utolsó év adata: 243. A vidéki nyomdáknak a trianoni békekötéssel mintegy kétharmad részét veszítettük el. 1913-ban 938, 1922-ben 332 vidéki nyomdánk volt. A vidéki nyomdák száma azonban a háború után fokozatosan szaporodott s 1927-ben, mintegy a főváros rovására, 388-ra emelkedik.

2. számú táblázatunk a nyomdák *munkáslétszámáról* tájékoztat. A munkáslétszám 1913-ban 12.157 volt. Éppúgy, mint a nyomdák száma, a munkáslétszám is mintegy felére csökkent le a háború utáni területen. 1927-ben 5.850 a munkások száma, ami fogyást jelent az 1922. évi csaknem hetedfélezer munkással szemben is. Míg a nyomdák száma a vidéken jóval nagyobb, mint a fővárosban, a munkáslétszám a fővárosban a nagy üzemek révén átlag háromszor annyi, mint a vidéken. A munkáslétszám egyébként a fővárosban már a háború előtt is meghaladta a vidék munkáslétszámát. A munkáslétszám adataiban a tanoncok is bennfoglaltatnak. Ezek száma a világháború után sokkal nagyobb mértékben csökkent, mint a tulajdonképeni munkásoké, mert míg a régi országterületen 1874 volt a tanoncok száma, a mai területen 1927-ben is, amely év a maximumot képviseli, csak 537 tanonc dolgozott nyomdáinkban.

A 2. sz. táblázat adatainak kiegészítésül megemlíttjük, hogy a közölt munkáslétszámokban az *éjjeli* munkások száma 1927-ben a következő volt:

szedő	150
gépmester	50
gépszedő	259
korrektor	38

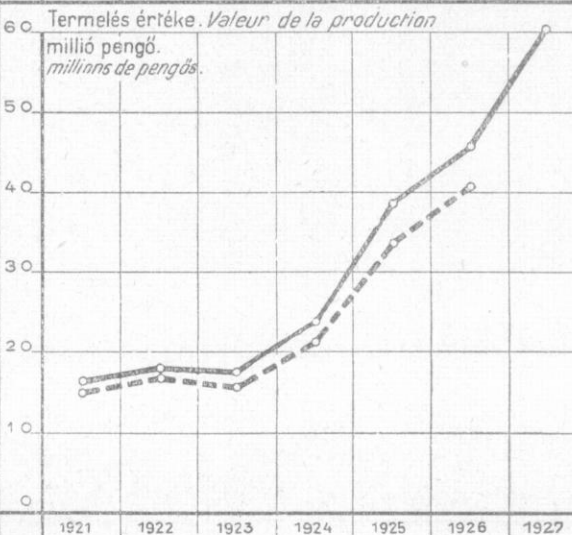
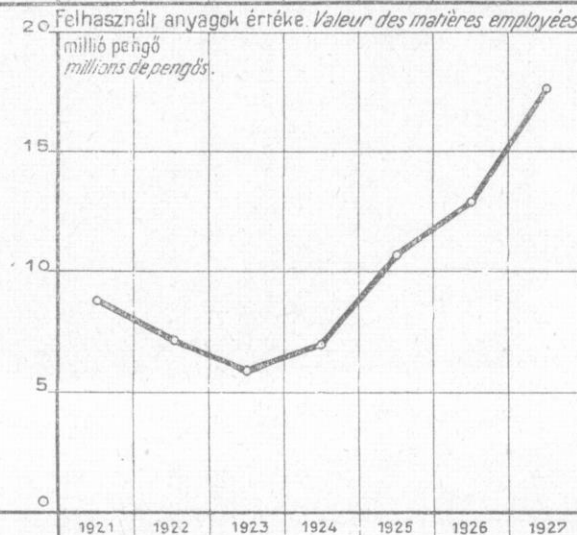
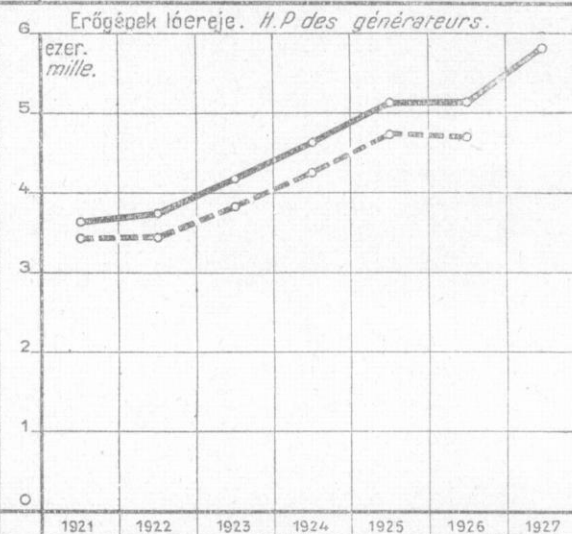
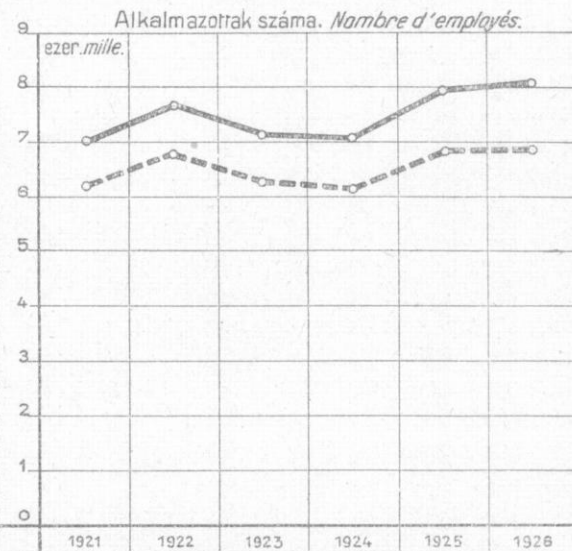
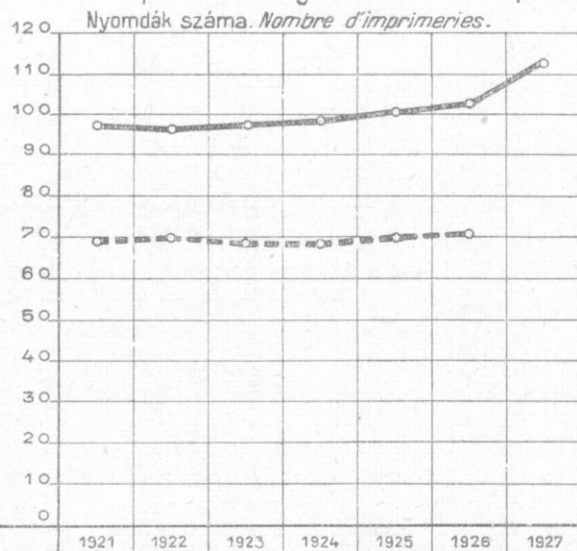
2. A nyomdák munkáslétszáma. — Effectif des ouvriers d'imprimeries.

Év — Année	Budapest										Vidék — Province										Összesen — Total												
	szedő — compositeurs	gépmester — maîtres de machine	gépszedő — compositeurs à la mach.	korrektor — correcteurs	segédmunkás — ouvriers auxiliaires	munkásnő — ouvrières	betű- és tömönítő — fondeurs de caractères et stéréotypers	szedőgép-mest. — maître de mach. à comp.	szedő- és gépmestertanonc — apprentis comp. et apprentis maître de mach.	együtt, tanoncok nélkül — ensemble, non compris les apprentis	mindössze — total général	szedő — compositeurs	gépmester — maîtres de machine	gépszedő — compositeurs à la mach.	korrektor — correcteurs	segédmunkás — ouvriers auxiliaires	munkásnő — ouvrières	betű- és tömönítő — fondeurs de caractères et stéréotypers	szedő- és gépmestertanonc — apprentis comp. et apprentis maître de mach.	együtt, tanoncok nélkül — ensemble, non compris les apprentis	mindössze — total général	szedő — compositeurs	gépmester — maîtres de machine	gépszedő — compositeurs à la mach.	korrektor — correcteurs	segédmunkás — ouvriers auxiliaires	munkásnő — ouvrières	betű- és tömönítő — fondeurs de caractères et stéréotypers	szedőgép-mest. — maître de mach. à comp.	szedő- és gépmestertanonc — apprentis comp. et apprentis maître de mach.	együtt, tanoncok nélkül — ensemble, non compris les apprentis	mindössze — total général	
1) 1913	3066	675	—	151	537	1323	160	—	505	5912	6417	2460	558	—	31	344	884	94	—	1369	4371	5740	5526	1233	—	182	881	2207	254	—	1874	10.283	12.157
1922	2138	584	—	178	528	1167	206	—	151	4801	4952	730	185	—	10	92	272	6	—	220	1295	1515	2868	769	—	188	620	1439	212	—	371	6.096	6.467
1924	1836	387	387	132	364	986	166	—	96	4258	4354	692	203	52	7	83	269	7	—	141	1313	1454	2528	590	439	139	447	1255	173	—	237	5.571	5.808
1925	1422	527	464	137	478	1092	213	—	181	4333	4514	705	202	56	13	89	338	9	—	183	1412	1595	2127	729	520	150	567	1430	222	—	364	5.745	6.109
1927	1341	541	480	126	432	1030	207	31	359	4188	4547	635	177	140	29	50	60	1222	178	1125	1303	1976	718	620	155	482	1090	219	53	537	5.313	5.850	

1) Régi országterületen Horvát-Szlavonország nélkül. — Hongrie ancienne, non compris la Croatie-Slavonie. — 2) Az országos adatból Budapest és a vidék részesedése becslés alapján számítottak. — La part de Budapest et de la province a été établie par estimation, d'après la donnée relative au pays entier.

A GYÁRIPARI ADATGYŰJTÉSBE SZEREPLŐ NYOMDÁK ADATAI.

Imprimeries figurant dans l'enquête sur l'industrie manufacturière.

segédmunkás	105
tömöntő	45

Az éjjeli munkások nagyobb részét a fővárosi nyomdák foglalkoztatták, amelyekben az éjjeli munkások közül dolgozott:

szedő	87
gépmeister	44
gépszedő	205
korrektor	34
segédmunkás	103
tömöntő	42

A háború előtti területen az egy nyomdára eső munkáslétszám (a tanoncokat is beleértve) 10 volt. 1922-ben 11 munkás jutott átlagban egy nyomdára, míg 1927-ben csak 9. Ha az egy nyomdára eső munkáslétszámot külön Budapesten és külön a vidéken vizsgáljuk, azt találjuk, hogy Budapesten egy-egy nyomda átlag 19, a vidéken pedig csak 3 munkással dolgozik. A háború előtt a munkáslétszám átlaga Budapesten 23, a vidéken 6 volt.

A Nyomdász-Évkönyv a munkabérekről is tartalmaz adatokat, egyes munkakategóriáknál kimutatva a munkabérszabályzatban megállapított minimális és a minimumot meghaladó bérért dolgozó munkások számát. Az 1927. évi adatokból, amelyek csupán 194 nyomda adatbevállásán alapulnak s 3.131 budapesti és 498 vidéki szakmunkás bérvizonyaira vonatkoznak, közzöljük a következőket:

Nem napilapnál dolgozik munkás:

	Buda- pesten	a vidé- ken
a bérminimumért	675	204
a minimumnál 1—5 pengő- vel magasabb bérért	840	128
a minimumnál 5—10 pengő- vel magasabb bérért	384	60

a minimumnál 10—15 pengő- vel magasabb bérért	202	23
a minimumnál 15—20 pengő- vel magasabb bérért	119	15
a minimumnál 20 vagy több pengővel magasabb bérért	94	15

Napilapnál:

a bérminimumért	42	66
a minimumnál 1—5 pengő- vel magasabb bérért	76	16
a minimumnál 5—10 pengő- vel magasabb bérért	146	9
a minimumnál 10—15 pen- gővel magasabb bérért	86	24
a minimumnál 15—20 pen- gővel magasabb bérért	23	—
a minimumnál 20 vagy több pengővel magasabb bérért	22	—

3. számú táblázatunk a nyomdagépek számának alakulásáról ad képet.

A nyomógépek száma a régi területen 1913-ban 2836, a mostani Magyarországon 1927-ben csak 1.445. Budapest adata: 969. Feltűnő, hogy a nyomógépek száma, amely még a háború utáni években is meghaladta a 2 ezret, 1927-re jelentősen csökkent. Ha a Nyomdász-Évkönyv részére az adatszolgáltatás az egyes években egységes elvek szerint történt, a nyomdagépek csökkenését egyrészt üzemredukcióra kell visszavezetnünk, másrészt talán arra a körülményre, hogy újabb típusú nyomógépek beszerzése régebbi típusú egységek aránylag nagyobb számát tette feleslegessé.

A szedőgépek száma 271 volt a háború előtti Magyarországon. Számuk 1927-ben a megkisebbedett ország területén is jelentősen nagyobb: 393. A kéziszedés helyébe

3. A nyomdagépek száma.

Nombre des machines d'imprimeries.

Év Année	B u d a p e s t				V i d é k — P r o v i n c e				Ö s s z e s e n — T o t a l						
	Nyomógép Presses à imprimer	S z e d ő g é p Machines à composer			Nyomógép Presses à imprimer	S z e d ő g é p Machines à composer			Nyomógép Presses à imprimer	S z e d ő g é p Machines à composer					
		Linotype	Monotype	Typographe		Együtt Ensemble	Linotype	Monotype		Typographe	Együtt Ensemble	Linotype	Monotype	Typographe	Együtt Ensemble
1) 1913	1.389	104	57	0	191	1.447	37	6	37	80	2.836	141	63	67	271
1922	1.408	155	47	37	239	826	19	9	16	44	2.234	174	56	53	283
1924	1.255				272	838				42	2.093				314
1927	969	239	69	42	350	476	19	2	22	43	1.445	258	71	64	393

1) Régi országterületen Horvát-Szlavonország nélkül. — Hongrie ancienne, non compris la Croatie-Slavonie.

újabbban egyre nagyobb mértékben lép a gépszedés, amely tökéletesebb alakjában csak a múlt évszázad 80-as és 90-es éveinek találmánya. A szedőgépek legnagyobb része a fővárosban van üzemben (350). A Nyomdász-Évkönyv által kimutatott három fő-típus közül a Linotype a legelterjedtebb. Ilyen szedőgép 258 van az országban, míg a Monotype gépek száma 71, a Typograph gépeké pedig 64.

Adatokat tartalmaz végül a Nyomdász-Évkönyv a nyomdák helyiségeinek *egészségügyi helyzetéről* is. Az e szempontból adatokat szolgáltatott nyomdák közül volt 1927-ben:

	Budapesten	a vidéken
egészséges	114	193
kevésbé egészséges	16	14
egészségtelen	49	49

b) A gyáripari termelési statisztika adatai.

A Nyomdász-Évkönyvnek a kisüzemekre is kiterjedő statisztikájával szemben a Központi Statisztikai Hivatal adatgyűjtése csupán azokra a nyomdákra vonatkozik, amelyek üzemük nagyságánál fogva, illetve gépi felszerelésükre való tekintettel a gyáripari termelési adatgyűjtés keretébe illeszkednek.

A háború után megreformált hivatalos gyáripari termelési adatgyűjtés fokról-fokra törekszik az iparstatisztika minél specializáltabb művelésére, amely törekvésnek mindenestre határokat szab az ezzel járó nagy költség- és munkaszaporulat. Az iparstatisztika, amely egyike a legnehezebb módszerű statisztikáknak, vizsgálódásának meglehetősen heterogén területét csak úgy képes bevilágítani, ha figyelemmel van az egyes iparok sajátos viszonyaira. A nyomdászatnak pedig különleges szempontok szerint való elbírálása nagyon is indokolt.

A rendelkezésre álló feldolgozások a nyomdaipar adatait még csak a gyáripar általános szempontjai szerint részletezik. A Központi Statisztikai Hivatal azonban legközelebbi feladatai közé sorozza a generalizáló kezelés alul kikivánczó eme ágazat fejlesztését.

A specializálásnál a következő főbb adatgyűjtési és feldolgozási elvek keresztülvitele jön számításba.

A nyomdaipar a jelenlegi osztályozás szerint a gyáripar XII. főcsoportjában, a *sokszorosító- és a műipar* főcsoportban helyezkedik el, amelynek két alcsoportja van: a nyomdaipar és a filmgyártás. A filmgyártás szünetelése folytán a főcsoport ma úgy-

szólván teljes egészében a nyomdaüzemeket öleli fel, csupán egy-két műipari, illetve sokszorosító *eszközt* előállító gyár (klisé- és bélyegzőgyár) tartozik még ide, amelyeknek adatai a jelenlegi hivatalos feldolgozásban s így az itt ismertetendő adatokban is bennfoglaltaknak. E néhány nem nyomdaüzem adatai, bár a jelen adatközlésben elhanyagolhatóan jelentéktelenek, a tulajdonképeni nyomdaipar adataitól elkülönítendőek lesznek.

A gyáripari adatgyűjtés keretébe felvett nyomdaüzemek kategóriája e mellett bővítésre szorul. Annak elbírálásánál, hogy valamely üzem gyárnak tekintessék-e, a munkáslétszám, az erőgépek lóereje és a raktárra való termelés jönnek figyelembe. A nyomdáknek a gyári üzemek közé való sorozásánál elsősorban az irányadó, hogy a nyomda motorikus erőre van-e berendezve. Ez alapon azonban az ország több mint 600 nyomdájából csak mintegy 100 nyomda adatai kerülnek számbavételre. Ha nem is osztjuk azt a túlzó véleményt, hogy minden nyomdát gyárnak lehet tekinteni, bizonyos, hogy e tipikusan gépi munkára alapozott iparág természeténél és fontosságánál fogva is megérdemli, hogy üzemének osztályozása olyan szempontok szerint történjék, amelyek alapján legfeljebb a jelentéktelen üzemek maradnának ki a gyáripari statisztika megfigyelése köréből.

A nyomdaiparra vonatkozólag gyűjtött adatok különösen a munkások, a munkagépek s a termelés kategorizálása szempontjából szorulnak specializálásra.

A munkások osztályozásánál a gyáripari adatgyűjtés általános kategóriáinak (tisztviselő, művezető, előmunkás, szakmunkás, napszámos, stb.) kimutatása mellett kívánatos volna a szakmai foglalkoztatás szerint való taglalás is. E csoportosítás a következő:

kéziszedők,
 gépszedők,
 korrektorok,
 revizorok,
 nyomók,
 gépmesterek,
 szedőgépmesterek,
 betűöntők,
 tömöntők,
 segédmunkások,
 munkásnők,
 szedőtanoncok,
 gépmestertanoncok,
 tanulóleányok.

A gépberendezésnek a nyomdaiparban megkívánt részletezésére a gyáripari adatgyűjtés mai rendszere is módot nyújt s még inkább az a már életbeléptetett reform, amely a munkagépekre vonatkozóan részletes adatbevallást kíván. Az adatfeldolgozásnak legalább a következő fontosabb munkagépekre kell kiterjednie:

Nyomógépek:

tégelysajtók,
gyorsajtók,
mélynyomó gyorsajtók,
körforgógépek,
mélynyomó körforgógépek.

Szedőgépek:

Linotype,
Typograph,
Monotype,
Monoline.

A termelés mennyiség és érték szerinti részletezésében a következő három főkategória volna külön tartandó:

könyvek,
időszaki sajtótermékek,
egyéb nyomtatványok.

Átérve a gyáripari statisztika adatainak ismertetésére (4—15. sz. táblázat), részletesebb adataink vannak az 1921—1926. évekről s az 1927. évi felvételnek előzetes főeredményei szintén rendelkezésre állanak.

E háború utáni adatokon kívül a régi *gyári törzskönyvi adatgyűjtés* néhány fontosabb 1913. évi adatát is közöljük, amelyekre vonatkozóan meg kell jegyeznünk, hogy a korábbi adatgyűjtés más rendszere miatt, az összehasonlításra teljes mértékben nem alkalmasak.

Ami a *nyomdák számát* illeti, a gyáripari adatgyűjtés 1913-ban a régi Magyarbirodalomban 175 nyomdára terjedt ki. E nyomdák közül 107 a mai területen volt üzemben. 1921-ben az adatszolgáltató ipar-telepek száma 97 volt, 1926-ban 103, 1927-ben 113-ig emelkedett. Mint említettük, az ipar-telepek, egy-két üzemet leszámítva,

4. Összefoglaló adatok.

Résumé des données.

Év Année	Az ipar-telepek Établ. industriels		Az alkalmazottak száma október 1-i állapot szerint Effectif du personnel, situation au 1er octobre										Anvagfelhasználás Consommation de matières			Termelés Production					
	száma — nombre	erőgépeinek összes löereje totál des H. P. des machines motrices	Tisztviselők Employés		Szolgák, örök, kocsisok Domestiques, veilleurs, cochers		Művezetők Contremaitres		Munkások, napszámások, tanoncok Ouvriers, journaliers, apprentis		Összesen Total		A felhasznált — Ont été consommés			Az előállított iparcikkek Articles industr. produits					
			férfi hommes	nő femmes	férfi hommes	nő femmes	férfi hommes	nő femmes	férfi hommes	nő femmes	férfi hommes	nő femmes	együtt ensemble	tüzelő- és világióanyagok Mat. combustibles et d'éclairage	nyersanyagok, félgyártmányok gyártmányok Mat. premières, demi-produits, objéts fabr.	kereskedelmi anyagok Mat. commerciales	összes értéke Valeur totale	az össz. értékből val. de ceux vendus		értékesített ipar- cikkekre esik	Az év végén raktáron maradt ipar- cikkek értéke — Valeur des articles industr. en stock à la fin de l'année
																		bel- földön	kül- földön		
	1 000 P — pengős																				
M a g y a r o r s z á g — H o n g r i e																					
1921	97	3.647	463	277	151	12	124	4.038	1.947	4.776	2.236	7.012	550	8.137	96	16.294	15.628	181	485		
1922	96	3.751	504	277	158	15	134	4.284	2.280	5.080	2.572	7.652	598	6.488	38	17.824	17.186	284	354		
1923	97	4.167	534	283	155	9	154	3.998	1.980	4.841	2.272	7.113	606	5.137	78	17.124	16.331	193	600		
1924	98	4.632	519	295	147	8	139	4.021	1.919	4.826	2.222	7.048	975	5.880	96	23.608	22.879	98	631		
1925	101	5.125	594	289	148	9	114	4.539	2.229	5.395	2.527	7.922	1.424	9.181	110	38.669	37.574	78	1.017		
1926	103	5.113	576	238	115	11	110	4.772	2.229	5.573	2.478	8.051	1.430	11.419	124	45.640	44.464	43	1.133		
¹⁾ 1927	113	5.798	.	.	.	.	.	8.583	.	.	.	.	1.641	15.924	.	60.148	.	.	.		
E b b ő l — D o n t B u d a p e s t																					
1921	69	3.423	404	233	130	12	97	3.604	1.731	4.235	1.976	6.211	.	.	.	14.878	14.264	169	445		
1922	70	3.431	432	229	141	15	102	3.824	2.041	4.499	2.285	6.784	.	.	.	16.637	16.025	279	333		
1923	68	3.835	454	227	136	7	122	3.562	1.753	4.274	1.987	6.261	548	4.517	70	15.486	14.739	190	557		
1924	68	4.242	428	229	125	8	109	3.574	1.679	4.236	1.916	6.152	865	5.393	87	21.086	20.445	84	557		
1925	70	4.718	479	233	124	9	85	4.017	1.906	4.705	2.148	6.853	1.283	8.382	97	34.565	33.628	77	860		
1926	71	4.696	442	177	92	11	81	4.193	1.878	4.808	2.066	6.874	1.271	10.343	109	40.636	39.652	40	944		

¹⁾ Előzetes adatok. — Données préliminaires.

5. Az 1927. évi előzetes eredmények.

Résultats préliminaires de 1927.

Az ipartelepek — Établissements industriels.		Az üzemnapok — Jours d'exploitation		Az üzemórák — Heures d'exploitation		Egy ipartelepre esett átlag üzemnap — Moyenne des jours d'exploitation par établisss. industr.		Munkaórák száma 1.000 Heures de travail, 1.000		Egy munkásra esett átlag munkanap — Moyenne des jours de travail par ouvriers		A munkanapok száma 1.000 Jours de travail, 1.000		Munkások (művezetőkkel) létszáma október hó 1-én		Nombre des ouvriers (et des contremaîtres)		Munkabérek és tisztviselői fizetések Salaires et traitements d'employés		Ebből a munkásoknak (művezetőkkel) jutott — Dont salaires des ouvriers (et des contremaîtres)		Az erőgépek lőerőinek száma — Nombre des HP des machines motrices avec source d'énergie		Szénfogyasztás q Consumption de charbon, q		A termelésnél felhasznált nyersanyagok, félgyártmányok, évtárgyak és üzemisegédanyagok értéke — Valeur des matières, combust. et fél. Matières employées à la production		A többiermelési és üzemi költségek együtt — Ensemble des princ. frais de product. et d'exploitat.		Az előállított összes iparcikkek értéke — Valeur totale des articles industriels produits					
száma nombre														október 1-én au 1er octobre		átlag az évben moyenne annuelle		összesen total		átlag 1 főre-moyenne par tête		saját propre		idegen étrangère		1.000 P		1.000 P		1000 P		az össz. term. érték %-ában en % de la valeur tot. de la prod.			
113	33826	273459	299	19926	297	2490	5657	2926	8583	5583	2808	8391	25419	22130	2637	585	5213	34786	1641	15924	42984	60148	2-2												

mind nyomdaüzemek voltak s a nem nyomdaüzemek adatai számszerűleg is jelentéktelenek. Ezért az egyszerűség kedvéért a továbbiakban tárgyalandó adatokat a nyomdaipar adataiként ismertetjük. A fővárosban lévő telepek száma 1913-ban 74 volt s a háború után is állandóan 70 körül mozog.

6. A cég jellege és a tulajdonos vallása.

Caractère des firmes et religion des propriétaires.

Év — Année	Az ipartelepek közül azoknak a száma, amelyek tulajdonosa — Nombre des établissements industriels ayant pour propriétaire					A tulajdonosok vallása ¹⁾ — Religion des propriétaires ¹⁾				
	egyéni cég — une firme indivi duelle	betéti és közvet. társaság — une société à dépôts	részvénytársaság — une société anonyme	egyéb jogi személy — une autre personne civile		róm. kath. — cath. rom.	református — calviniste	ág. hitv. ev. — luthérienne	izraelita — israélite	egyéb és ismeretlen — autres et inconn.
1921	28	23	36	10	23	7	8	51	—	
1922	27	19	41	9	27	5	11	46	—	
1923	29	12	47	9	24	9	9	47	—	
1924	27	12	49	10	23	11	9	47	—	
1925	30	11	50	10	23	9	11	50	—	
1926	26	13	53	11	24	7	13	50	—	

¹⁾ Az egyéb jogi személyek ipartelepeire vonatkozó vallási adatok — kivéve a szövetkezeteket — mellőztettek; a szövetkezeteknél és részvénytársaságoknál az ügyvezető igazgató vallása szerepel. — Non compris les données sur la religion des établis. industriels appartenant aux „autres personnes civiles“ — sauf les coopératives —; pour les Coopératives et les Sociétés anonymes, c'est la religion du directeur-gérant qui est indiquée.

A cég jellegét tekintve, nyomdáink mintegy fele részvénytársaság. Az egyéni cégek

száma a háború utáni években 26—30 körül ingadozott.

A nyomdatulajdonosok, illetve szövetkezeteknél és részvénytársaságoknál az ügyvezető igazgatók vallás szerinti megoszlása azt mutatja, hogy az izraelita vallás állandóan több, mint 50%-kal dominál, az utána legjobban képviselt római katolikus vallás mintegy 25%-ot képvisel.

Az üzemben volt nyomdák közül alig akad olyan, amelyik az év folyamán 200-nál kevesebb munkanapon dolgozott. A legtöbb nyomda 200—300 munkanapon foglalkoztatta üzemét. Az ilyen nyomdák száma újabban 60 körül ingadozott. Megközelítette a 40-et azoknak a telepeknek a száma is, amelyek legalább 300 munkanapon át dolgoztak, sőt 1921-ben és 1922-ben az ilyen telepek száma 51 volt. Munkaviszály miatt hosszabb üzemszünet csak 1924-ben volt. Azoknak a nyomdáknak a száma, amelyek éjjel is dolgoznak, állandóan meghaladta a 20-at (1926:25), míg a vasár- és ünnepnapon dolgozó nyomdák száma jelentéktelen. Az összes üzemnapok száma, amely a korábbi években a 28—30 ezer körül mozgott, az 1927. évi előzetes adat szerint 33.826 volt, egy-egy nyomdára átlag 299 üzemnap jutott.

Az üzemórák száma ugyanekkor 273.459 volt.

A berendezést véve szemügyre, nyomdáinkban 30 és egynéhány gőzkazánt — összesen mintegy 800 m² fűtőfelülettel — s mindössze 2 túlhevítőt találunk. Az erőgépek száma az 1921. évi 1.314 darabról

7. Üzemi idő és munkaidő.

Durée d'exploitation et heures de travail.

É v Année	Az üzemnemek összes száma — Nombre total des journees d'exploitation	Az üzemben volt ipartelepek közül azoknak a száma, amelyek Nombres des établissements industr. en activité										
		ayant travaillé				ayant chômé			ayant travaillé			
		megtérítés nélküli sans interruption	legalább 300 pendant au moins 300	legalább 201—299 pendant 201—299	200-nál kevesebb pendant moins de 200	50 nél		munka- vizsálya par suite de confl. de t.	egyéb ok d'autres causes	vasárnapon le dimanche	finncpnapon les jours fériés	éjjel is la nuit aussi
						több pendant plus de 50	keve- sebb moins de 50					
1921		4	51	41	—	—	—	—	1	1	23	
1922		1	51	43	1	1	—	—	3	3	28	
1923	28.975	8	33	56	—	—	1	—	3	2	21	
1924	27.718	2	35	60	1	—	19	19	3	1	22	
1925	30.735	1	37	62	1	—	—	—	—	2	21	
1926	30.466	—	38	62	3	1	—	—	2	6	25	
1) 1927	33.826	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	

1) Előzetes adat. — Données préliminaires.

8. Berendezések száma.

Nombre des installations.

Év Année	Gőzkazánok Chaudières à vapeur	Tűlhevítők Surchauffeurs	Machines motrices		
			Összes au total	Villamos électriques	Egyéb autres
			erő gépek		
darabszáma — nombre					
1921	22	2	1.314	1.299	15
1922	31	2	1.389	1.373	16
1923	23	2	1.484	1.468	16
1924	33	2	1.508	1.494	14
1925	33	2	1.762	1.750	12
1926	31	2	1.807	1.795	12

1926-ig fokozatosan 1.807 darabra emelkedett. Csaknem mindegyikük villamoserőgép volt.

Az összes erőgépek 1921-ben 3.647 lóerőt képviseltek, ami 1926-ig 5 ezeren felül emelkedett. Az 1927. évi előzetes adat szerint a lóerőszám már 5.798 volt. A nyomdaiparnak a fővárosban való koncentrációjára jellemző, hogy a lóerő országos adatából Budapestre több mint $\frac{9}{10}$ rész esik.

A gőzkazánok üzemóráinak száma 1925-ben és 1926-ban 44 ezer körül volt, kétszerannyi, mint a legkisebb adatú 1923. évben. Az erőgépek üzemóráinak száma az utolsó esztendőekben 11 ezer körül állapodott meg.

Az összes alkalmazottak száma — az október 1-i állapot alapján — a háború utáni években állandóan meghaladta a 7 ezret, 1926-ban már a 8 ezret. Itt említjük meg, hogy az 1927. április 4-i állapotra vonatkozó öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosítási felvétel adata szerint a nyomdaipar alkalmazottainak száma 8.920

volt, amelyből 6.433 volt férfi és 2.487 nő. Összevetve ezt az adatot a gyáripari adatgyűjtés adatával, azoknak az alkalmazottaknak számát, akik nem a gyárjellegű nyomdákban foglalkoztak, jelentéktelennek találjuk.

Az alkalmazottak adatait táblázataink 4 főkategóriában taglalják.

A tisztviselők kategóriájában 1926-ban 814 tisztviselőt mutatnak ki adataink, akik közül 238 nő volt. A tisztviselők 1925. évi létszáma 883 volt, tehát számuk redukálódott.

A szolgák, kocsisok, örök és nem ipari munkát végző egyéb alkalmazottak csoportjában 1926-ban 126 egyént találunk az előző évek magasabb adatával szemben.

A művezetők száma szintén fogyott s 1926-ban 110 volt.

A tisztviselők és a művezetők iskolai végzettség szerinti megoszlását is bemutatják adataink.

A munkások száma (tanoncokkal együtt) — ellentétben a többi kategóriákkal — emelkedést mutat. Számuk 1926-ban kerek számban 7 ezer, az 1927. évi ideiglenes adat szerint pedig már 8 és félezer körül volt. A háború előtti mai országterületre eső munkáslétszámot még nem értük el. A munkások csaknem egyharmad része női munkás. Feltűnő, hogy a Nyomdász Évkönynek az összes nyomdákra kiterjedő adatgyűjtése általában kevesebb munkást mutat ki, mint a gyáripari adatgyűjtés, amely a kevésbé jelentős üzemek munkásságát figyelmen kívül hagyja. Az eltérés okát abban keressük, hogy a gyáripari adatgyűjtés a munkások szélesebb kategó-

9. Berendezések fűtőfelület, lóerő és üzemórák szerint.

Installations suivant les surfaces de chauffe, les chevaux-vapeur et les heures d'exploitation.

Év Année	Gőzkazánok tűhevítők nélkül — Chauffères à vapeur (sans surchauffeurs)	Tűhevítők — Surchauffeurs	Erőgépek — Machines motrices								Összes total
			kipuffogó à échappement	kondenzációs à condensation	világító- gáz- à gaz d'éclairage	generátor- gáz- à gaz générateur	Benzin- à benzine	Dieselv. ha- sonló rend- szerű syst. Diesel ou s. semblable	Villamos- électrique	mótorok — à moteur	
fűtőfelülete négyzet- méterben — surface de chauffe en mètres carrés			dugattyús gőzgépek à vap. à piston								
1921	529	32	155	100	140	—	12	40	3.200	3.647	
1922	500	32	155	100	140	22	—	40	3.294	3.751	
1923	763	32	155	100	140	22	—	40	3.710	4.167	
1924	715	32	155	100	20	28	—	200	4.129	4.632	
1925	803	31	155	100	16	28	—	200	4.626	5.125	
1926	761	32	155	—	16	28	—	200	4.714	5.113	
¹⁾ 1927	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5.798	
Üzemórák száma ezrekben — Nombre des heures d'exploitation en mille heures											
1921	26	3	6	2	—	—	2	—	—	10	
1922	28	3	6	2	—	4	—	—	—	12	
1923	22	3	5	2	3	5	—	—	—	15	
1924	23	3	5	—	—	6	—	—	—	11	
1925	44	3	5	—	—	6	—	—	—	11	
1926	44	3	5	—	—	6	—	—	—	11	

¹⁾ Előzetes adat. — Donnée préliminaire.

riáját öleli fel, kimutatván az expedíciónál s a nyomdákkal kapcsolatos könyvkötési, stb. üzemeknél alkalmazott munkásokat is, amelyeknek egyes, nem szorosan vett nyomdai munkát végző kategóriái a Nyomdász Évkönyv adatgyűjtésénél bizonyára nem kerültek számbavételre. Különben is a gyáripari adatgyűjtésben nem szereplő kisebb üzemek összességükben is igen csekély munkáslétszámmal dolgoztak s így beszámításuk aránylag kevésbé szaporítaná a gyáripari statisztika által kimutatott munkáslétszámot.

A gyáripari adatgyűjtés a munkásoknak (tanoncok nélkül) életkor és családi állapot szerinti megoszlásáról is tájékoztat.

Adataink vannak az év folyamán alkalmazott legnagyobb munkáslétszámról is. A legnagyobb munkáslétszám adata ismeretes a régi Magyarország területén is s alkalmas nyújt annak megállapítására, hogy Budapest nyomdaipara a munkáslétszám szempontjából is döntő súlyú.

Az 1913. évben ugyanis a régi területen 11.040 volt az évi legnagyobb munkáslétszám, amelyből a mai területre 9.230 esett annak folytán, hogy csupán Budapesten a létszám kerekében 8 ezer volt. A háború után a legnagyobb munkáslétszám így alakult:

	Férfi	Nő
1921 . . .	4.493	2.227
1922 . . .	4.859	2.367
1923 . . .	4.545	2.380
1924 . . .	4.616	2.240
1925 . . .	5.140	2.592
1926 . . .	5.468	2.683

Az 1927. évi előzetes eredmények nem a legnagyobb, hanem csak az évi átlagos munkáslétszámot mutatják ki, amely (itt a művezetők beszámításával) 8.391 volt; a kongruáló adat az előző évben 7.130, 1925-ben 6.650.

Az összes alkalmazottak részére kifizetett illetmények és bérek összege 1913-ban a mai területen 16.179 ezer aranykorona, vagyis mintegy 19 ezer pengő volt. Az illetményeknek és béreknek a háború után nagyon alázuhant összege az utóbbi években jelentős emelkedést mutat. 1921-ben összegük még csak 4.3 millió pengőt tett, az 1927. évi előzetes adat szerint pedig 25.4 millió volt. Az 1913. évben a mai területen kifizetett összeg körülbelül ugyanannyi, mint az 1925. évi, de fontolóra veendő, hogy a pénz vásárlóereje 1913-ban nagyobb volt, másrészt azonban, hogy az 1913. évi összeg nagyobb létszámra vonatkozik. Végeredményben egy alkalmazott illetményét 1913-ban átlagban évi ezer aranykoronára

10. Az alkalmazottak az október 1-i állapot szerint.

Salariés et employés suivant l'état du 1er octobre.

Megnevezés Désignation	1921		1922		1923		1924		1925		1926	
	összesen total	ebből férfi dont hom- mes	összesen total	ebből férfi dont hom- mes	összesen total	ebből férfi dont hom- mes	összesen total	ebből férfi dont hom- mes	összesen total	ebből férfi dont hom- mes	összesen total	ebből férfi dont hom- mes
Tisztviselők összesen — Total des employés	740	463	781	504	817	534	814	519	883	594	814	576
Ebből — Dont ont fait :												
Tudománygyetemi és más főiskolai — l'Université ou n. autre Haute école ..	26	24	38	32	45	40	39	38	48	47	47	45
Műgyetemi — la Polytechnique ..	11	11	12	12	13	13	11	11	14	14	16	16
Kereskedelmi akadémiai — l'Académie de commerce ..	17	17	13	12	13	12	11	11	12	12	19	19
Középiskolai — l'école secondaire ..	89	55	100	70	149	108	162	108	161	116	219	152
Felsőiparisiskolai — l'école supérieure d'in- dustrie ..	2	2	2	2	1	1	—	—	3	3	3	3
Ipari szakiskolai — l'école professionnelle industrielle ..	28	28	29	29	33	32	32	31	29	29	32	32
Más műszaki — d'autres écoles techniques	37	37	44	44	42	42	33	33	35	35	29	29
Felső kereskedelmi iskolai — l'école supé- rieure de commerce ..	100	94	125	117	133	127	133	124	149	139	142	132
Más kereskedelmi iskolai — d'autres éco- les de commerce ..	169	33	151	24	144	14	154	15	194	32	103	10
Egyéb — d'autres écoles ..	261	162	267	162	244	145	239	148	238	167	204	138
Szolgák, kocsisok, örök — Domestiques, cochers, veilleurs	163	151	173	158	164	155	155	147	157	148	126	115
Művezetők összesen — Total des con- tremaîtres	124	124	134	134	154	154	139	139	114	114	110	110
Ebből — Dont ont fait :												
Középiskolai — l'école secondaire ..	5	5	4	4	4	4	4	4	—	—	2	2
Felsőiparisiskolai — l'école supérieure d'in- dustrie ..	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2
Ipari szakiskolai — l'école profession- nelle industrielle ..	35	35	34	34	38	38	33	33	38	38	37	37
Kereskedelmi iskolai — l'école commerc.	3	3	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1
Egyéb — d'autres écoles ..	79	79	94	94	110	110	99	99	73	73	68	68
Munkások összesen — Total des ou- vriers	5.985	4.038	6.564	4.284	5.978	3.998	5.940	4.021	6.768	4.539	7.001	4.772
Ebből — Dont :												
Előmunkások — Chefs d'équipe	76	74	104	99	100	94	86	81	82	80	93	91
Szak-, tanulmunkások — Ouvriers qua- lifiés ..	4.263	2.994	4.483	3.078	4.127	2.827	4.149	2.879	4.673	3.291	4.729	3.324
Napszámósok — Journaliers	1.363	763	1.620	888	1.406	859	1.399	868	1.542	897	1.478	945
Tanoncok — Apprentis	283	207	357	219	345	218	306	193	471	271	701	412
Az alkalmazottak összes száma — Total général des salariés et des employés	7.012	4.776	7.652	5.080	7.113	4.841	7.048	4.826	7.922	5.395	8.051	5.573

11. A munkások életkora és családi állapota.

Âge et état civil des ouvriers.

Év Année	Az ipartelepeken okt 1-én foglalkoztatott előmunkások, szakmunkások és napszámósok — Chefs d'équipe, ouvriers qualifiés et journaliers employés au 1 ^{er} octobre dans les établissements industriels													
	k ö z ü l — a y a n t													
	18 évesek és idősebbek 18 ans et plus		16—17		14—15		12—13		Összesen — Total			Ebből házas Dont mariés		
	férfi hommes	nő femmes	férfi hommes	nő femmes	férfi hommes	nő femmes	férfi hommes	nő femmes	férfi hommes	nő femmes	együtt Ensemble	férfi hommes	nő femmes	együtt Ensemble
1921	3.804	1.726	25	115	2	30	—	—	3.831	1.871	5.702	2.388	673	3.061
1922	4.024	2.001	35	111	6	29	—	1	4.065	2.142	6.207	2.729	856	3.585
1923	3.748	1.750	26	80	5	20	1	3	3.780	1.853	5.633	2.630	757	3.387
1924	3.799	1.740	27	62	1	4	1	—	3.828	1.806	5.634	2.767	692	3.459
1925	4.189	1.911	55	102	24	16	—	—	4.268	2.029	6.297	2.993	828	3.821
1926	4.337	1.885	11	51	12	4	—	—	4.360	1.940	6.300	3.244	924	4.168

12. Az alkalmazottak részére kifizetett illetmények.

Traitements et salaires du personnel.

Év Année	A tisztviselők Employés	A művezetők Contremaîtres	A munkások Ouvriers	A szolgák Domestiques	Az összes alkalmazottak Personnel entier
	részére az év folyamán kifizetett illetmények, bérek — montant des traitemens et salaires touchés par eux au cours de l'année				
1000 P.					
1921	542	132	3.529	70	4.273
1922	587	161	4.224	73	5.045
1923	646	151	3.936	67	4.800
1924	1.895	364	8.572	160	10.991
1925	3.036	505	15.345	263	19.149
1926	3.017	562	17.665	225	21.469
¹⁾ 1927		22.130			25.419

¹⁾ Előzetes adat. — Données préliminaires.

tehetjük. 1921-ben átlagban csak 609 pengő évi illetmény esett egy alkalmazottra, 1926-ben egy-egy alkalmazott átlagos részesedése már 2.667 pengőt tett ki, ami 1921-gyel szemben csaknem 4 és félszeres növekedést jelent.

Csupán a munkásoknál és a művezetők-nél vizsgálva az egyesek átlagos munkabérének emelkedését, azt találjuk, hogy az átlagos évi munkabér 1921-ben a 600 pengőt sem érte el, míg az 1927. évi ideiglenes adat szerint az átlagos munkabér a 2 és félszer pengőt meghaladta. Az 1921. évben egy un-

13. Az alkalmazottak átlagos illetményei.

Traitements (salaires) moyens des employés (ouvriers).

Év Année	Egy alkalmazott átlagos évi illetménye Traitement moyen annuel d'un employé		Egy munkás (művezető) átlagos munkabérének Salaire moyen annuel d'un ouvrier (contre-maître)	
	P	index—indice 1921=100	P	index—indice 1921=100
1921	609.38	100.00	599.28	100.00
1922	659.30	108.19	654.67	109.24
1923	674.82	110.74	666.50	111.22
1924	1.559.45	255.90	1.469.98	245.29
1925	2.417.19	399.66	2.319.28	387.01
1926	2.666.62	437.60	2.566.82	428.32
1927	—	—	2.637.35	440.09

kásra (és művezetőre) eső bért 100-zal véve egyenlőnek, az évi emelkedés indexe a következő: 1922 : 109, 1923 : 111, 1924 : 245, 1925 : 387, 1926 : 428, 1927 : 440.

Az egyes években kifizetett illetményeknek (munkabéreknek) a pénz vásárlóerejének változását figyelembe vevő s a háború előtti állapotra is kiterjedő vizsgálatára itt nem térhetünk ki részletesebben. Csupán megemlítjük, hogy a megélhetési indexszám, amely az 1913. évi 100-zal szemben 1924-ben 149 volt, a következő években így változott: 1925 : 119, 1926 : 119, 1927 : 125. Az illetmények és munkabérek tehát a megélhetési indexhez képest legalább is 1924. óta kedvezően alakultak s csupán 1926-ról 1927-re mutatkozik kisebbmértvű javulás a munkabérekben, mint azt a megélhetési index emelkedése kívánta volna.

14. Anyagfelhasználás.

Consommation de matières.

Év Année	Fűtésre, kazántüzelésre, motorhajtásra és világításra felhasznált Matières employées pour le chauffage et le chauffage des chaudières, pour actionner les moteurs et pour l'éclairage										A felhasznált — Valeur de la consommation des			
	szén — charbon	kovácsszén houille maréchale	sajtolt szén briquettes de charbon	pirszén (ko sz) coke	fa — bois	faszén charbon de bois	benzin — benzine	kőolaj — pétrole	gázolaj (nyersolaj) gasoilne (huile brute)	gáz	villamos áram	tüzező és világító anyagok — matières de chauffage et d'éclairage	nyersanyagok, félgártmányok, gyártmányok és üzemi segédanyagok — mat. premières, demi-produits, objets fabriqués et matières auxil. d'exploitation.	kereskedelmi anyagok matières commerc.
										gáz	villamos áram			
	mennyisége q — quantité en q										mennyisége 1.000 quantité en 1.000			
1921	48.753	60	—	2.637	12.123	1	60	20	27	951	1.369	550	8.137	96
1922	40.004	—	—	3.502	11.444	196	9	32	5	1.034	1.507	598	6.488	38
1923	43.155	5	—	5.480	12.848	230	52	130	—	1.011	1.514	606	5.137	78
1924	36.456	10	—	5.534	12.530	306	61	126	—	1.101	1.837	975	5.880	96
1925	33.357	2	100	6.584	12.859	310	198	299	—	1.287	2.384	1.424	9.181	110
1926	29.598	—	3	8.304	10.684	284	294	217	12	1.423	2.467	1.430	11.419	124
¹⁾ 1927												1.641	15.924	

¹⁾ Előzetes adat. — Données préliminaires.

A nyomdai munkások bérhelyzete egyébiránt a múlt év április havában végrehajtott munkásbiztosítási felvétel adata szerint is, amely az irodai és háztartási alkalmazottak tekintetbevételével 7·4 pengő napi-bérátlagot mutat ki, az összes ipari munkások között egyike a legkedvezőbbeknek.

Az *anyagfelhasználásra* vonatkozó adatok szerint a *szénfogyasztás* 1926-ig csökkenő tendenciát mutatott. 1921-ben még 48·8 ezer q szenet használtak fel nyomdáink, 1926-ban alig 30 ezer q-t. Az 1927. évi előzetes adat azonban emelkedést mutat: a szénfogyasztás 34·8 ezer q volt. A szénfogyasztásnál mutatkozó csökkenést részben ellensúlyozni látszik a *pirszénfogyasztásnak* az 1921. évi 2·6 ezer q-ról 1926-ig 8·3 ezer q-ra történt emelkedése. A felhasz-

nált *gáz* mennyisége ugyanezen idő alatt 951 ezer m³-ről 1·4 millió m³-re, a felhasznált *villamosáram* mennyisége pedig 1·4 millió kilowattóráról 2·5 millió kilowattórára emelkedett. A *fűtésre, motorhajtásra és világításra felhasznált összes anyagok* értéke az 1921. évi 550 ezer pengőről több mint háromszorosra emelkedve, az 1927. évi eredmény szerint 1·6 millió pengőn felül volt.

Az anyagfelhasználás másik nagy csoportja, amelybe a *nyersanyagok, félgyártmányok, gyártmányok és üzemi segédanyagok* tartoznak, már nem mutat ilyen nagy értékelkedést. A felhasznált érték itt az 1921. évi 8·2 millió pengővel szemben 1927-ben 15·9 millió pengő volt. (Bérmunkánál a bérnymásra átvett papír értéke nélkül.)

15. Termelés — Production.

Év Année	Az előállított iparcikkek — Articles industriels produits												Az év végén raktáron maradt iparcikkek értéke Valeur des articles industr. en stock à la fin de l'année		
	Összes értékéből — Valeur de ceux vendus														
	dans les territoires transférés à														
	belföldön à l'intérieur		Ausztriához l'Autriche		Cseh-Szlovákiahoz — la Tchéco-Slov.		Romániához la Roumanie		Szerb-Horvát-Szlav. áll.-hoz l'Etat S.C.S.		egyéb külföldön — en d'autres pays étrangers				
csatolt területen															
értékesített iparcikkekre esik															
1000 P		%		1000 P		%		1000 P		%		1000 P		%	
1921	16.294	15.628	95·9	32	0·2	35	0·2	62	0·4	39	0·2	13	0·1	485	3·0
1922	17.824	17.186	96·4	6	0·0	42	0·3	148	0·8	31	0·2	57	0·3	354	2·0
1923	17.124	16.331	95·4	3	0·0	30	0·2	75	0·4	25	0·2	60	0·3	600	3·5
1924	23.608	22.879	96·9	1	0·0	24	0·1	39	0·2	28	0·1	6	0·0	631	2·7
1925	38.669	37.574	97·2	—	—	20	0·1	38	0·1	11	—	9	0·0	1.017	2·6
1926	45.640	44.464	97·4	—	—	7	—	8	—	9	—	19	0·1	1.133	2·5
¹⁾ 1927	60.148														

¹⁾ Előzetes adat. — *Donnée préliminaire.* — ²⁾ 1921—26-ban az előző évi raktári maradvánnyal. — *Pour 1921—1926, y compris les articles en stock à la fin de l'année précédente.*

A *nyomdai termelés értéke* a háború után igen alásiett. 1913-ban a régi területre vonatkozó adat szerint 50 és félmillió aranykorona volt a termelés értéke (az egész sokszorosító- és műiparban), amelyből a mai Magyarországra 43 millió aranykorona jutott. Százalékban az ország területén osztozó államok részesedése a következő volt:

Magyarország	85·1%
Románia	6·7%
Sz. H. Sz. állam	5·3%
Cseh-Szlovákia	1·9%
Olaszország	0·6%
Ausztria	0·4%

A termelés értékelkedése (bérmunkánál értéként a munkabér szerepel) jóval nagyobb, mint a termelésnél felhasznált anyagoké. A termelés értéke 1921-ben még

csak 16·3 millió pengő volt. Három éven át az értékadat alig változott, 1924-től kezdve azonban szinte ugrásszerűen emelkedett: 1924-ben 23·6, 1925-ben 38·7, 1926-ban 45·6, 1927-ben 60·1 millió pengő volt. E számok mérlegelésénél tekintetbe kell vennünk, hogy a nyomdatermékek árai is jelentősen növekedtek az évek folyamán s ezért *mennyiségileg* a termelés korántsem emelkedett olyan mértékben, mint azt a termelési érték (eladási ár) adataiból következtetni lehetne.

Az előállított termékek legnagyobb része a belföldön értékesített. A külföldi értékesítés eltörpülő adatai csökkenő tendenciát vettek.

A nyomdaiparról nyújtott kép teljessége kedvéért a vele szoros kapcsolatban álló *papírgyártás és papírkülforgalom* adatait is érintenünk kell.

A papírgyártással igen röviden végezhetünk, minthogy papírgyárainkat az elvesztett területekkel elvesztettük. Az ország jelenlegi egyetlen papírgyárának produkciója

nyomdai célokra szolgáló papírtelmes szempontjából nem jön számításba. A mai országterület nyersanyaghiánya a papírgyártás terén különösen érezhető.

16. Nyomópapiros külforgalma.

Commerce extérieur du papier à imprimer.

Megnevezés Désignation	1) 1913		1920		1921		1922		1923		1924		1925		1926		1927	
	Behozatal — Importations	Kivitel — Exportations	Behozatal — Importations	Kivitel — Exportations	Behozatal — Importations	Kivitel — Exportations	Behozatal — Importations	Kivitel — Exportations	Behozatal — Importations	Kivitel — Exportations	Behozatal — Importations	Kivitel — Exportations	Behozatal — Importations	Kivitel — Exportations	Behozatal — Importations	Kivitel — Exportations	Behozatal — Importations	Kivitel — Exportations
m é t e r m á z s a — q u i n t a u x m é t r i q u e s																		
Simítatlan rotációs papiros — <i>Papier-rotation non lissé</i>	300.445	10.662							74.290	1.979	80.549	294	127.271	15	131.216	6	159.367	
Simított és simítatlan iv- és simított rotációs papiros — <i>Feuille lissée, feuille non lissée et papier-rotation lissée</i>			93.576		141.230	2.002	185.058	2.051										
	2) 132.817	9.218							56.320	113	48.001	259	108.884	9	125.976	1	118.343	
Összesen — <i>Total</i>	433.262	19.880	93.576		141.230	2.002	185.058	2.051	130.610	2.092	128.550	553	236.155	24	257.192	7	277.710	

1) Mai terület. — *Territoire actuel.*

2) E mennyiségben az írópapi is — kb. 60.000 q — befnogialtatik. — *Y compris le papier à écrire (environ 60.000 q).*

Nyomópapírosszükségletünket tehát úgy szólván teljes egészében külföldről kell beszerezni.

A külkereskedelmi statisztikának a fontosabb nyomópapírkategóriákra vonatkozó adatait 16. sz. táblázatban mutatjuk be. Papírbehozatalunk (a ligninmentes nyomó- és írópapi nélkül) 1927-ben 277 ezer q volt. Bár a papírbehozatal emelkedő irányzatot mutat, a háború előtti adattól még messze állunk. Az import legnagyobb részét Auszt-

ria fedezi, kisebb részét Cseh-Szlovákia és Németország.

Végző tanulságul levonhatjuk, hogy a magyar nyomdaipar háború utáni süllyedésből hamarosan erőre kapott. Hogy fejlődésének üteme jobban meg nem gyorsult, azt a magyar nyomdai termelés fogyasztóterületének megcsökkenése s a trianoni határokon fennálló sajtóvesztégek okozta.

Elekes Dezső dr.

● KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ●

Magyarország külkereskedelme 1928 augusztus havában.

Commerce extérieur de la Hongrie en août 1928.

La valeur des importations ayant été en août de 967 millions de pengós et celle des exportations de 751 de millions, la balance du commerce extérieur s'est soldée par un excédent d'importations de 216 millions. Par suite de la vive régression de l'importation, le passif a été inférieur de 10 millions à celui d'août 1927. En janvier-août la valeur des importations a été de 7492 millions et

A folyó év augusztus havában a behozott áruk értéke 967, a kivitt áruk értéke pedig 751 millió pengót tett, a külföldi árucseré mérlegének behozatali többlete tehát 216 millió pengő volt. A behozatal örvendetes csökkenése miatt a passzívum keken tízmillió pengővel volt kevesebb, mint a múlt év augusztus havában. A januártól augusztus végéig terjedő időszakban a behozatal értéke 7492,

Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1928. év augusztus havában.

Commerce extérieur de la Hongrie en août 1928.

Az áruk megnevezése <i>Désignation des marchandises</i>	1927	1928	1927	1928	Az érték 1928 aug. ha- vában több (+), v. ke- vesebb (-) ezer pengő- ben — Augment (+) ou diminution (-) de la valeur en août 1928, en milliers de pengős	Az 1928. évi aug. havi összeérték % ában — En % de la valeur totale de août 1928.		
	augusztus — août							
	q	1000 P — pengős						
A) Behozatal. — A) Importations.								
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré</i>	2,856.187	2,705.901	12.179	11.986	—	193	12-39	
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	15.221	7.483	11.782	6.525	—	5.257	6-75	
Szén — <i>Charbon</i>	1,416.321	1,581.389	5.805	5.933	+	128	6-13	
Gyapjúszövet — <i>Tissus de laine</i>	6.401	3.507	9.215	5.915	—	3.300	6-12	
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	19.636	22.200	5.195	5.056	—	139	5-23	
Papiros és papirosárúk — <i>Papier et art. en pap.</i>	44.693	67.230	2.666	3.965	+	1.299	4-10	
Nyersfémek — <i>Métaux bruts</i>	20.551	23.848	2.750	2.527	—	223	2-61	
Ásványolaj — <i>Huiles minérales</i>	230.007	171.498	3.940	2.517	—	1.423	2-60	
Pamutfonál és cérna — <i>Fils de coton et fils retors de cot.</i>	6.896	4.674	3.029	2.265	—	764	2-34	
Kikészített bőr — <i>Cuir préparés</i>	2.492	1.460	3.087	2.211	—	876	2-29	
Vasárúk — <i>Articles en fer</i>	11.759	10.272	1.996	1.947	—	49	2-01	
Gaze, kreppszövet, tiszta selyemből — <i>Gazes, tissus de soie façon crêpe</i>	219	196	2.486	1.804	—	682	1-87	
Gyapjúfonal — <i>Fils de laine</i>	4.424	3.134	2.241	1.789	—	452	1-85	
Nyerspamut — <i>Coton brut</i>	7.085	6.131	1.512	1.703	+	191	1-76	
Személyszállító automobil — <i>Autos pour personnes</i>	1) 1.998	2) 3.719	998	1.696	+	698	1-75	
Villamosgépek és készül. — <i>Machines et appar. électr.</i>	1.317	1.789	835	1.617	+	782	1-67	
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	db — <i>pièce</i>	53.738	66.007	37.770	37.276	—	494	38-53
	pár — <i>paire</i>	80.903	57.972					
	q — <i>q</i>	1,396.940	1,287.461					
Behozatal össz. — <i>Import. totales</i>	db — <i>pièce</i>	53.738	66.007	107.486	96.732	—	10.754	100-00
	pár — <i>paire</i>	80.903	57.972					
	q — <i>q</i>	6,042.147	5,901.892					
B) Kivitel. — B) Exportations.								
Búza — <i>Froment</i>	554.331	395.174	18.570	11.262	—	7.308	14-99	
Liszt — <i>Farines</i>	192.521	203.257	9.471	8.438	—	1.033	11-23	
Rozs — <i>Seigle</i>	160.102	281.790	4.803	7.327	+	2.524	9-75	
Vágó- és igásáll. — <i>Anim. de boucherie et de trait</i> ³⁾	17.701	15.868	6.932	6.107	—	825	8-13	
Ebből — <i>Dont</i> : Szarvasmarha — <i>Bêtes à corne</i> ³⁾	4.579	4.682	2.903	2.882	—	21	3-84	
Sertés — <i>Porcs</i> ³⁾	9.812	7.397	2.711	2.064	—	647	2-75	
Ló — <i>Chevaux</i> ³⁾	2.372	2.830	1.257	1.122	—	135	1-49	
Friss gyümölcs — <i>Fruits frais</i>	98.744	119.419	2.868	3.830	+	962	5-10	
Gyapjú — <i>Laine</i>	5.419	8.432	1.699	3.286	+	1.587	4-37	
Baromfi — <i>Volaille</i>	4) 8.393	5) 6.175	2.145	1.767	—	378	2-35	
Ebből — <i>Dont</i> : Élő baromfi — <i>Volaille vivante</i>	4) 4.052	5) 2.809	957	716	—	241	0-95	
Leölt baromfi — <i>Volaille morte</i>	4) 4.341	5) 3.366	1.188	1.051	—	137	1-40	
Toll — <i>Plumes</i>	2.589	2.535	1.929	1.742	—	187	2-32	
Vasfélgyártmányok — <i>Articles en fer à moitié ouvrés</i>	56.472	90.291	1.021	1.577	+	556	2-10	
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	5.029	9.124	803	1.512	+	709	2-01	
Friss főzelék — <i>Légumes frais</i>	56.121	74.039	1.017	1.386	+	369	1-85	
Borsó, száraz, hántolatlan — <i>Pois, secs, non écorchés</i>	8.025	24.464	281	1.272	+	991	1-69	
Villamosgépek és készül. — <i>Mach. et appar. électr.</i>	1.822	2.338	796	1.264	+	468	1-68	
Vasárúk — <i>Articles en fer</i>	13.398	15.010	655	1.243	+	588	1-66	
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	db — <i>pièce</i>	562	532	22.858	23.116	+	258	30-77
	pár — <i>paire</i>	1.731	4.961					
	q — <i>q</i>	976.154	1,035.562					
Kivitel össz. — <i>Exportations totales</i>	db — <i>pièce</i>	18.263	16.400	75.848	75.129	—	719	100-00
	pár — <i>paire</i>	1.731	4.961					
	q — <i>q</i>	2,139.120	2,267.610					

1) 170, 2) 305 db — *pièces*. — 3) A mennyiség darabokban van kimutatva. — *La quantité est relevée en têtes*. — 4) Az 1927. év augusztus havában az élő baromfi 385.333 darab, a leölt baromfi 194.895 darab, összesen 580.228 darab. — *En août 1927, on a exporté 385.333 volailles vivantes et 194.895 volailles mortes; au total 580.228 pièces*. — 5) Az 1928. év augusztus havában az élő baromfi 263.200 darab, a leölt baromfi 175.593 darab, összesen 438.793 darab. — *En août 1928, on a exporté 263.200 volailles vivantes et 175.593 volailles mortes; au total 438.793 pièces*.

celle des exportations de 500·5 millions. Pour les huit premiers mois de l'année, le passif a donc été de 248·7 millions contre 236·3 millions à l'époque correspondante de 1927.

A l'importation, comparativement au mois d'août 1927, ont progressé le plus le papier, les articles de papier, les automobiles pour personnes, les machines électriques. Les entrées des articles habituellement importées en gros ont extraordinairement diminué: le coton de plus de 5 millions de pengős, les tissus de laine de 3 millions, l'huile minérale près de 1·5 million. En somme pour les articles importés on a payé de 11 millions de moins qu'au mois correspondant de l'année dernière.

A l'exportation, le résultat total a été au niveau d'août 1927. Cependant, dans la composition du mouvement nous voyons de grands changements. Par rapport au mois d'août 1927 le seigle a progressé de 2·5 millions de pengős, la laine de 1·5 million de p., les fruits frais et les pois secs près de 1 million de p. chacun. Des machines et des appareils et des articles en fer (à moitié ouverts ou finis), on a exporté pour chacun pour 0·5 million de p. Par contre de froment a fléchi de 7 millions de p., la farine de près de 1 million de p., les animaux de boucherie et de trait, l'alcool et l'orge chacun de presque de 1 million de p. L'exportation de lard, de saindoux et de volailles également fléchi.

a kivitel értéke pedig 500·5 millió pengőt tett ki. A nyolc hónap mérlege 248·7 millió pengő passzívummal zárult a múlt év első nyolc hónapjának 236·3 millió passzívumával szemben.

A behozatalban a múlt év augusztus havával összehasonlítva a legnagyobb emelkedés a papiros és papirosárúk csoportjában volt, ezenkívül lényegesen gyarapodott a személyszállító autók és a villamos gépek importja. A rendszeren nagy behozatallal szereplő cikkek rendkívüli mértékben visszaestek. A pamutszövet több, mint ötmillió pengővel, a gyapjuszövet hárommillió pengővel, az ásványolaj közel másfélmillióval esett vissza. Végeredményben a külföldön vásárolt árukért ez év augusztusában 11 millió pengővel kevesebbet fizetünk a külföldnek, mint a múlt év ugyanezen hónapjában.

A kivitel e havi eredményének végösszege ugyanolyan színvonalon volt, mint a múlt év augusztusában. A forgalom belső összetételében azonban nagy változásokat látunk. A rozs két és félmillió pengővel, a gyapjú másfélmillió pengővel, a friss gyümölcs és a szárazborsó pedig egyenkint közel egymillió pengővel volt több, mint a múlt év augusztusában. A gépek és készülékekből, továbbá a vasfélgártmányokból és vasárúkból egyenkint félmillió pengővel többet szállítottunk külföldre. Ezzel szemben a búza hétmillióval, a liszt egymillióval kisebb értékkel szerepelt, a vágó- és igásállatokból, szeszből és árpából pedig külön-külön közel egymillió pengő értékkel kevesebbet adtunk el a külföldnek. A disznósír és szalonna, továbbá a baromfi kivitele is visszaesett.

Közúti forgalmi balesetek Magyarországon az 1928. év első felében.

Accidents de la circulation en Hongrie, 1re moitié de 1928.

Résumé. D'après les résultats provisoires de l'enquête reprise au début de cette année sur les accidents de la circulation, dans la 1re moitié de 1928 il y a eu 1424 accidents de cette espèce, dont plus de 50% par automobiles et motocyclettes. Le nombre des victimes a été de 1290 dont près des trois cinquièmes furent plus ou moins gravement blessés dans des accidents d'automobile ou de motocyclette. Par rapport à la population annuelle moyenne, il y a donc eu 155 victimes pour 1 million d'habitants; cette proportion était de 89 pour les véhicules à moteur et de 66 pour les autres véhicules.

*

Az év elejével újonnan megindított forgalmi balesetekre vonatkozó adatgyűjtés

első hat hónapjának eredményeit tesszük ez alkalommal közzé. Előre kell bocsátanunk, hogy adataink nem véglegesek, amennyiben még állandóan fut be néhány jelentés. Az utólag beérkező esetek száma azonban egészen jelentéktelen, úgyhogy azok az általános képet nem igen befolyásolják.

Az 1928. év első felében az ország területén 1.424 közúti forgalmi baleset fordult elő, melyeknek valamivel több mint a felét a különféle gépkocsik és motorkerékpárok idézték elő. A balesetek összesen 1.290 emberáldozatot követeltek, akiknek közel háromötödrészen automobil és motorbicikli okozott könnyebb, vagy súlyosabb természetű sebesülést. Általában tehát az évi közép népességhez viszonyítva a forgalmi esz- közöknek az ország minden egymillió la-

1. A balesetek száma Magyarországon havonként 1928. I. felében.

Nombre des accidents en Hongrie, par mois, Ire moitié de 1928.

Hónap Mois	Gépkocsik és motorkerékpárok Automobiles et motocyclétes			Egyéb — Autres j á r m ű v e k — v é h i c u l e s			Az összes — Total des		
	által előidézett balesetek — accidents causés par eux								
	száma nombre des accidents	áldozatai — victimes		száma nombre des accidents	áldozatai — victimes		száma nombre des accidents	áldozatai — victimes	
		szám szertint nombre	egy millió lakoshoz viszonyítva rapportées à 1 million d'hab.		szám szertint nombre	egy millió lakoshoz viszonyítva rapportées à 1 million d'hab.		szám szertint nombre	egy millió lakoshoz viszonyítva rapportées à 1 million d'hab.
I.	112	74	8.9	90	68	8.2	202	142	17.1
II.	91	91	10.9	109	81	9.7	200	172	20.6
III.	154	143	17.2	108	93	11.2	262	236	28.4
IV.	133	153	18.4	117	97	11.6	250	250	30.0
V.	127	128	15.4	126	107	12.9	253	235	28.3
VI.	137	151	18.1	120	104	12.5	257	255	30.6
Össz.-Total	754	740	88.9	670	550	66.1	1.424	1.290	155.0

kosa közül 155 áldozata volt. Ez az arány a gépjárműveknél kereken 89-et, a többi járműveknél pedig 66-ot tett ki.

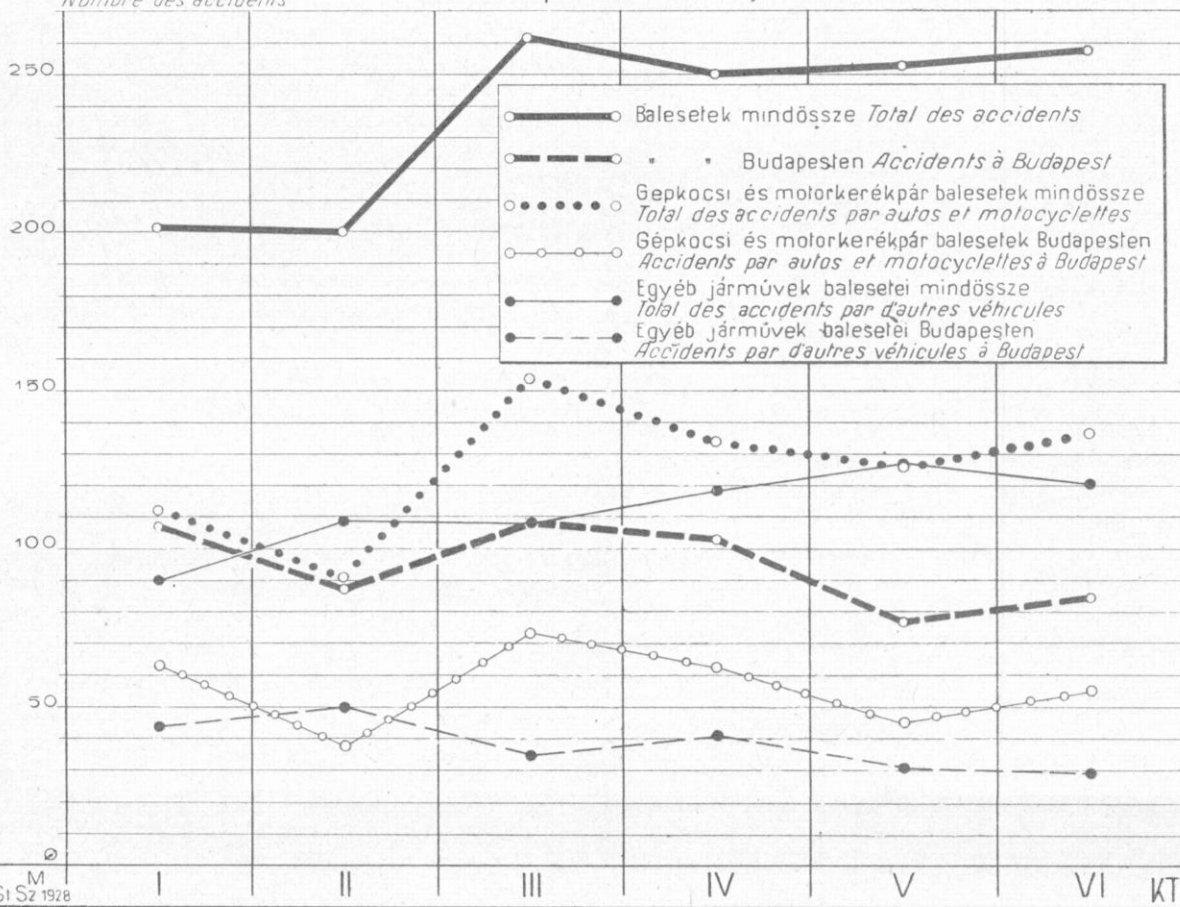
A balesetek számának havonkénti válto-

zásából az ezidőszerint rendelkezésünkre álló néhány hónap adatából nem igen vonhatunk le következtetést. Az év első két hónapjában 200 körül járt a balesetek száma;

BALESETEK HAVONKINT 1928. I-VI.

Balesetek száma
Nombre des accidents

Accidents par mois. 1928, I-VI.

majd márciusban 262 esettel eléri a félev maximumát. Innen kezdve állandóan a 250 körül mozog.

Ahhoz, hogy a balesetek számának növekedéséből, vagy csökkenéséből a forgalom biztonságára, a berendezések és intézkedések megfelelő voltára következtethessünk, ismernünk kellene azokat a tényezőket is, melyek a balesetek gyakoriságát befolyásolják. Így tudomással kellene bírunk az egyes forgalomban levő járművek számáról, a forgalom sűrűségéről, stb., hogy erre a kérdésre a megfelelő választ megkaphassuk. Ilyen szempontból egyedül a gépkocsi és motorkerékpár-balesetek alakulását vehetjük csak némileg alaposabb vizsgálat alá, amennyiben itt legalább az ország területén az egyes hónapokban forgalomban volt gépjárművek állományára nézve pontos adatok állanak rendelkezésünkre. Az idevonatkozó adatainknál az állomány, illetőleg balesetek száma mellett indexszámokat is adunk, ahol a januári állapotot százal vettük egyenlőnek. Adataink a következők:

Hónap	Gépjárműállomány		Gépjárműbalesetek	
	szám szerint	index-számokban	szám szerint	index-számokban
I.	18.121	100	202	100
II.	18.446	102	200	99
III.	18.819	104	262	130
IV.	19.819	109	250	124
V.	19.985	110	253	125
VI.	20.640	114	257	127

Fenti indexszámokkal egész világosan rámutattunk arra, hogy a gépjárműbalesetek a gépjárművek állományánál aránylag erősebb tempóban szaporodtak. Itt tehát forgalombiztonsági szempontból bizonyosfokú rosszabbodás észlelhető.

Az ország területrészeit tekintve a baleseteknek több mint egyharmada (39·7%) Budapesten történt, a balesetek folytán szerencsétlenül járt személyeknek pedig csaknem fele (43·3%) a főváros lakosaiból került ki. A forgalmi balesetek áldozatainak a népességhez viszonyított aránya a fővárosban jóval felülmúlja az országos átlagot, amennyiben Budapesten egy millió lakosra annak csaknem négyszerese, vagyis 602 esett.

Az országban előfordult baleseteknek körülbelül felénél, számszerint 664 esetben elgázolás történt; 379 alkalommal különböző járművekkel való összeütközés foly-

tán következett be a baleset, végül 362 esetben más különféle okok (lovak megbokrosodása, túlterhelt kocsik felfordulása, járművekről való fel- és leugrálás, stb.) játszottak közre. Az elgázolásoknak csaknem fele, pontosan 324 Budapestre esett; az összeütközésekből 129 történt a fővárosban.

A balesetek okának kipuhatólása lenne a közúti forgalmi balesetek statisztikájának a legfontosabb feladata. Ezen a téren azonban igen nagy nehézségekkel kell megküzdeni, mert a baleset előidézésében közrejátszó okok felderítése legtöbbször hosszabb ideig tartó rendőri nyomozást, tanúkihallgatásokat igényel, ami sokszor hónapokig is elhúzódik. Az adatok frissesége, illetőleg az adatgyűjtés mozgékonyasága és az esetleges többszöri számbavétel elkerülése végett az esetek bejelentésénél a tényállás teljes kivizsgálását bevárni nem lehet. Meg kell tehát elégednünk ezekkel az egyes esetekben vélelem alapján megállapított okokkal, melyeket az adatszolgáltató hatóságok a baleset alkalmával rendelkezésükre álló adatok alapján képesek meghatározni. Ezen az alapon csoportosítva adatainkat, az eseteknek több mint felénél (60·0%) a baleset valószínűleg a járművek vezetőinek hibájából következett be. A vélelem szerint jóval kevesebb alkalommal (23·2%) írhatóak a balesetek a gyalogosok terhére. Más különféle okok játszottak közre a balesetek 13·6%-ánál s az esetek 3·2%-ában az ok nem volt megállapítható. A valószínűség szerint a vezetők hibájából bekövetkezett baleseteknek 55·5%-ánál vigyázatlan hajtás, 11·6%-ánál a gyors hajtás szerepel. A gyalogosok által előidézett baleseteknek legnagyobb részét az úttesten vigyázatlanul áthaladó gyalogosok (45·8%) és a mozgásban levő járművekre fel- és leugráló község (13·6%) idézte elő. A különféle gyűjtőnév alá foglalt okoknál leggyakrabban a lovak megbokrosodása (42·3%) és a gépjárművekben beállott műszaki hiba (14·9%) fordul elő.

A balesetek előidézésében részes járműveket tekintve, a fővárosban a baleseteknek csaknem felét a személyszállító gépkocsi okozták; mellettük legnagyobb arányban a közúti villamosvasút (19·3%) és a motorkerékpár (8·1%) balesetek szerepelnek. Az ország többi részén a személyszállító gépkocsik mellett, melyek az összes balesetek 30·8%-át tették, a lábbal hajtott kerékpárok 27·5%, voltak a legtöbb balesetnek az előidézői. A balesetknél szereplő

2. Balesetek és áldozataik törvényhatóságokint 1928. I. felében.

Les accidents et leurs victimes, par comitat et ville municipale, Ire moitié de 1928.

Törvényhatóság Comitats et villes municipales	Gépkocsik és motor- kerékpárok — Automobiles et motocyclottes			Egyéb — Autres			Az összes — Tous les				
	j á r m ű v e k - v é h i c u l e s										
	által előidézett balesetek — Accidents causés par eux										
	száma — nombre	áldozatai victimes			száma — nombre	áldozatai victimes			száma — nombre	áldozatai victimes	
számszerint nombre		egy millió lakoshoz viszonyítva rapportées à 1 million d'hab.		számszerint nombre		egy millió lakoshoz viszonyítva rapportées à 1 million d'hab.		számszerint nombre		egy millió lakoshoz viszonyítva rapportées à 1 million d'hab.	
Vármegyék. — Comitats.											
Abauj-Torna	2	2	21·8	2	2	21·8	4	4	43·6		
Bács-Bodrog	5	2	20·0	1	2	20·0	6	4	40·0		
Baranya	3	4	16·2	4	6	24·3	7	10	40·5		
Békés	34	21	64·8	30	19	58·7	64	40	123·5		
Bihar	—	—	—	2	3	17·6	2	3	17·6		
Borsod, Gömör és Kishont	4	6	21·2	4	4	14·1	8	10	35·3		
Csanád, Arad, Torontál	19	26	147·9	5	7	39·8	24	33	187·7		
Csongrád	11	12	80·2	18	15	100·3	29	27	180·5		
Fejér	4	4	16·9	3	2	8·5	7	6	25·4		
Győr, Moson és Pozsony	6	10	64·9	1	1	6·5	7	11	71·4		
Hajdu	6	3	16·9	5	2	11·2	11	5	28·1		
Heves	33	32	102·6	26	21	67·4	59	53	170·0		
Jász-Nagykun-Szolnok	30	42	103·7	28	17	42·0	58	59	145·7		
Komárom és Esztergom	8	5	28·2	10	9	50·8	18	14	79·0		
Nógrád és Hont	4	6	27·7	4	5	23·1	8	11	50·8		
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	121	123	101·4	99	79	65·1	220	202	166·5		
Somogy	4	4	10·5	6	6	15·8	10	10	26·3		
Sopron	3	3	20·4	3	2	13·6	6	5	34·0		
Szabolcs és Ung	5	7	19·1	2	2	5·5	7	9	24·6		
Szatmár, Ugocsa és Bereg	2	2	13·7	1	—	—	3	2	13·7		
Tolna	12	11	40·5	3	3	11·0	15	14	51·5		
Vas	13	8	28·3	37	26	91·8	50	34	120·1		
Veszprém	10	7	28·6	18	10	41·0	28	17	69·6		
Zala	8	13	35·8	12	11	30·3	20	24	66·1		
Zemplén	1	1	6·9	5	3	20·6	6	4	27·5		
Vármegyék összesen — Total des comitats	348	354	52·2	329	257	37·9	677	611	90·1		
Városok. — Villes municip.											
Baja	5	3	157·3	14	7	366·9	19	10	524·2		
Budapest	336	338	364·9	230	220	237·5	566	558	602·4		
Debrecen	2	3	28·3	1	1	9·4	3	4	37·7		
Győr	3	2	39·3	15	11	216·3	18	13	255·6		
Hódmezővásárhely	2	2	32·4	7	7	113·4	9	9	145·8		
Kecskemét	3	2	26·2	3	5	65·5	6	7	91·7		
Miskolc	6	10	172·3	5	5	86·2	11	15	258·5		
Pécs	12	12	256·1	11	11	234·7	23	23	490·8		
Sopron	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Szeged	34	12	98·3	52	23	188·3	86	35	286·6		
Székesfehérvár	3	2	50·9	3	3	76·3	6	5	127·2		
Tjv. összesen — Total des villes municipales	406	386	250·3	341	293	189·9	747	679	440·2		
Mindössze — Total général	754	740	88·9	670	550	66·1	1.424	1.290	155·0		

járművek, 17 kivételével, melyeket nők vezettek, férfiak kezére voltak bízva. A gépjárművek vezetőinek minőségére vonatkozó adataink — sajnos — nagyon hiányosak. Budapesten az eseteknek körülbelül felénél,

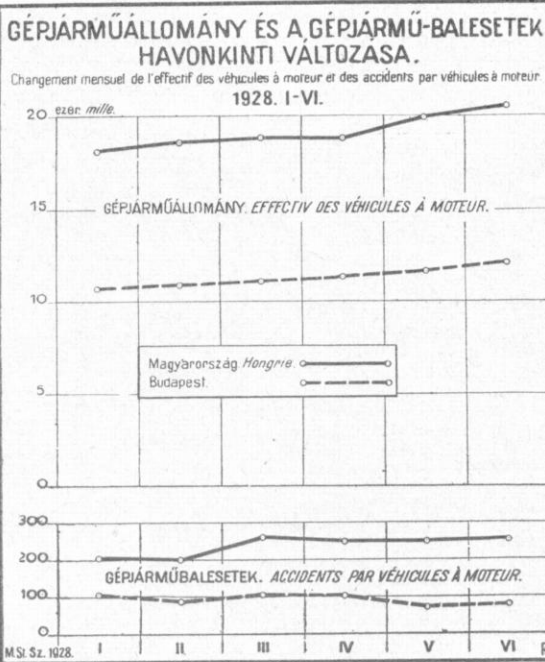
az ország többi részét illető adatoknál pedig az eseteknek körülbelül egyötödénél nincs tudomásunk arról, hogy hivatásos vagy nem hivatásos vezető irányította-e a gépet. A fővárosban az ismeretes eseteknek

3. A balesetek valószínű oka.

Cause probable des accidents.

A balesetek okainak megnevezése <i>Désignation des causes probables des accidents</i>	A balesetek — <i>Accidents</i>					
	száma <i>nombre</i>		közül — <i>dont</i> <i>causés par</i>			
	mindössze <i>total</i>	Budapesten <i>à Budapest</i>	a gépköcsi és motorkerékpár <i>automobiles et</i> <i>motocycl.</i>		egyéb jármű <i>autres véhicules</i>	
			által előidézett balesetek száma <i>nombre des accidents</i>			
		mind- össze <i>total</i>	à Buda- pesten	mind- össze <i>total</i>	à Buda- pesten	
I. Vezetők hibája — <i>Faute du conducteur</i>						
Vigyázatlan hajtás vagy vezetés — <i>Conduite im- prudente</i>	474	251	265	164	209	87
Vigyázatlan előzés — <i>En dépassant imprudemment une personne ou une autre voiture</i>	39	10	27	9	12	1
Vigyázatlan ki- vagy behajtás — <i>En sortant ou entrant imprudemment</i>	17	9	9	8	8	1
Szabálytalan hajtás vagy vezetés — <i>Conduite ir- régulière</i>	99	7	37	6	62	1
Szabálytalan ki- vagy behajtás — <i>Sortie ou entrée irrégulière</i>	28	2	16	2	12	—
Szabálytalan előzés — <i>Dépassement irrégulier</i>	19	3	16	3	3	—
Szabálytalan kitérés — <i>Ecart irrégulier</i>	1	—	—	—	1	—
Gyorshajtás — <i>Conduite trop rapide</i>	87	18	41	9	46	9
Hátrátolatás — <i>Recul</i>	1	—	—	—	1	—
Jelzés elmulasztása — <i>Manque de signal</i>	28	2	10	2	18	—
Jelzés figyelmen kívül hagyása — <i>Manque de tenir compte du signal d'autres voitures</i>	8	2	5	2	3	—
Hajtás vagy vezetésben való járatlanság — <i>Man- que d'expérience de conduire</i>	11	—	8	—	3	—
Kivilágítási szabályok megszegése — <i>Infraction au règlement à l'éclairage</i>	7	2	4	1	3	1
Vezető ittassága — <i>Ivresse du conducteur</i>	24	4	10	1	14	3
Egyéb — <i>Autres</i>	11	6	4	3	7	3
Együtt — <i>Ensemble</i>	854	316	452	210	402	106
II. Gyalogjárók hibája — <i>Fautes de piétons</i>						
Úttestre vigyázatlanul lelépő gyalogos — <i>Impru- dence de piétons passant sur la chaussée</i>	151	81	90	51	61	30
Mozgójárműre való fel- vagy leugrás — <i>Saut dans un (ou d'un) véhicule en marche</i>	45	37	5	4	40	33
Testi hiba (nagyothallás, stb.) — <i>Défaut physique (oreille dure, etc.)</i>	11	2	6	1	5	1
Ittas állapot — <i>Ivresse</i>	17	10	11	6	6	4
Egyéb — <i>Autres</i>	106	64	56	36	50	28
Együtt — <i>Ensemble</i>	330	194	168	98	162	96
III. Különféle okok — <i>Causes diverses</i>						
Műszaki hiba — <i>Défaut technique</i>	29	3	26	3	3	—
Lovak megbokrosodása — <i>Chevaux emballés</i>	82	2	35	—	47	2
Nedves, csúszós talaj — <i>Sol humide, glissant</i>	21	7	15	2	6	5
Gondozatlan úttest — <i>Voie non entretenue</i>	13	2	10	2	3	—
Egyéb — <i>Autres</i>	49	6	25	1	24	5
Együtt — <i>Ensemble</i>	194	20	111	8	83	12
IV. Ismeretlen okok — <i>Causes inconn.</i>						
	46	36	23	20	23	16
Mindössze — <i>Total général des accidents</i>	1.424	566	754	336	670	230

körülbelül egyharmadában, az ország egyéb részein körülbelül egynegyedében szerepelt nem hivatásos vezető. A járművezetők korára és állampolgárságára vonatkozó adataink is igen hiányosak. Az ismert esetekben majdnem felénél a vezető a 21—30 évesek, körülbelül egynegyedénél a 31—40

évesek korcsoportjába tartozott. Az állampolgárságot tekintve, 9 kivétellel, valamennyi járművezető magyar állampolgár volt.

Magyarország területén, mint már elől is említettük, az 1928. év első felében 1.424 közúti forgalmi baleset történt. A balesetek közül 291 alkalommal (20·4%) a baleset személyek sérülése nélkül végződött. A személyek sérelme nélkül végződött balesetek Budapesten 7·4, az ország többi részében pedig 29·0%-át tették az összes baleseteknek, ami arra mutat, hogy a fővárosi balesetek súlyosabb kimenetelűek voltak. Ezt a feltevésünket erősíti meg az a körülmény is, hogy míg a Budapesten lejátszódott 566 baleset 558 emberáldozatot követelt, addig az ország egyéb részein történt 858 baleset alkalmával 732 volt a könnyebben vagy súlyosabban megsebesültek száma. Az áldozatoknak körülbelül egy negyed része tartozott a női nemhez. Korukat tekintve legtöbbször (17·8%) a 21—30 évesek közül kerültek ki; mellettük még a legöregebbek, az 50 éven felüliek és a 10 éven aluli gyermekek estek legnagyobb számmal a forgalmi eszközök áldozataul (14·1, illetőleg 11·6%). A sebesüléseknek több, mint fele (52·6%) könnyebb, 36·7%-a súlyosabb, 7·7%-a pedig halálos volt. Buda-

4. A baleseteknél szereplő járművek és azok vezetői 1928 I. felében.

Véhicules et conducteurs ayant figuré aux accidents, 1re moitié de 1928.

Megnevezés Désignation	A baleseteknél szereplő — Accidents																													
	járművek — véhicules										járművezetők — conducteurs																			
	neme — genre										neme — sexe		minősége — qualité		kora — âge				állampolgársága — qualité de ressortissant											
	összes száma — nombre total	vasút — train	közúti vill.-vasút — tramway électr.	személyszállító gépkocsi — automobile pour personnes	teherzáll. gépkocsi — autocamion	oldalkocsi nélküli motorkerékpár — motocycl.	oldalkocsis motorkerékpár — side-car	bértocsi — voiture de louage	maganfogat — voiture privée	teherkocsi — camion	szekér — char ordinaire	kerékpár — bicyclette	egyéb — autres	ismeretlen — inconn.	összes száma — nombre total	férfi — hommes	nő — femmes	hivatásos — professionnels	nem hivatásos — non professionnels	ismeretlen — inconn.	15 éves és azon aluli — 15 ans et moins	16-20	21-30	31-40	41-50	50 éven felüli — plus de 50 ans	ismeretlen — inconn.	magyar — hongrois	idegen — étrangers	ismeretlen — inconn.
Gépkocsik és motorkerékpárok — Automobiles et motocycl.	754	—	518	127	74	34	—	—	—	—	—	—	1	754	752	2	345	141	268	—	28	275	138	46	6	261	490	8	256	
Ebből — Dont à Budapest	336	—	254	35	30	16	—	—	—	—	—	—	1	336	334	2	94	50	192	—	5	93	54	19	1	164	159	3	174	
Egyéb járművek — Autres véhicules	670	32	138	—	—	—	8	19	98	59	303	10	3	670	655	15	—	—	—	39	110	154	68	38	18	243	400	1	269	
Ebből — Dont à Budapest	230	14	109	—	—	—	2	2	29	—	67	5	2	230	228	2	—	—	—	1	12	29	19	10	4	155	60	—	170	
Összes járművek — Véhicules au total	1.424	32	138	518	127	74	34	8	19	98	59	303	10	4	1.424	1.407	17	345	141	268	39	138	429	206	84	24	504	890	9	525
Ebből — Dont à Budapest	566	14	109	254	35	30	16	2	2	29	—	67	5	3	566	562	4	94	50	192	1	17	122	73	29	5	319	219	3	344

5. A balesetek áldozatai 1928. I. felében.

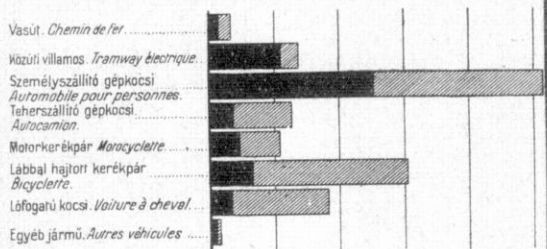
Les victimes des accidents, Ire moitié de 1928.

Megnevezés Désignation	A balesetek — Accidents		A balesetet szenvedett egyének — Persones ayant eu un										A baleset folytán — Par suite des accidents																			
	összes száma — nombre total	közül személyek sérülése nélkül végződött — sans accident de personnes	összes száma — nombre total	neme — sexe		kora — âge						50 éven felüli — plus de 50 ans	ismeretlen — inconn.	súlyos — grave			összes sz. — nombre total	faja — espèce	megrongálódott járművek — véhicules endommagés													
				férfi — masc.	nő — fémin.	éves — ans								könnyű — légère	súlyos — grave	halálos — mortelle			ismeretlen — inconn.	lo — cheval	egyéb — autre	ismeretlen — inconn.	neme — genre									
						10 éven aluli — moins de 10 ans	11—15	16—20	21—30	31—40	41—50												összes száma — nombre total	vasúti v. közuti v. jármű — voiture de chemin de fer ou tramway	gépkocsi — automobile	motorkerékpár — motocyclette	hintó — calèche	szekér — chariot	kerékpár — bicyclette	egyéb — autre	ismeretlen — inconn.	
Gépjárművek — Véhicules à moteur	754	147	740	573	167	65	28	53	140	81	76	74	223	375	299	45	21	45	37	8	—	282	7	144	25	2	15	45	44	—		
Ebből — Dont à Budapest	336	24	338	263	75	19	15	25	57	32	25	30	135	152	161	22	3	1	1	—	—	45	5	26	4	—	—	8	2	—		
Egyéb járművek — Autres véhicules	670	144	550	390	160	84	34	39	89	54	43	108	99	304	175	54	17	22	22	—	—	182	18	24	5	3	14	86	32	—		
Ebből — Dont à Budapest	230	18	220	167	53	13	9	14	31	20	19	47	67	78	103	33	6	4	4	—	—	19	11	1	1	—	—	4	2	—		
Összes járművek — Total des véhicules	1.424	291	1.290	963	327	149	62	92	229	135	119	182	322	679	474	99	38	67	59	8	—	464	25	168	80	5	29	131	76	—		
Ebből — Dont à Budapest	566	42	558	430	128	32	24	39	88	52	44	77	202	230	264	55	9	5	5	—	—	64	16	27	5	—	—	12	4	—		

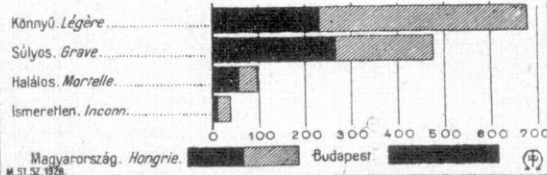
A BALESEK ÁLDOZATAI.

Victimes des accidents.
1928. I-VI.

JÁRMŰVENKINT PAR VÉHICULE.

A SEBESÜLÉS FOKA SZERINT SÚVANT LE DEGRÉ DE LA BLESSURE.

Magyarország, Hongrie.

Budapest.

(4)

pesten, mint azt előbb is megjegyeztük, jóval súlyosabb következményűek a balesetek, mint az ország egyéb részein. A fővárosra esett ugyanis a halálos kimenetelű baleseteknek 55,5%-a, a súlyos baleseteknek 55,7%-a.

A balesetek az anyagiakban is elég tekintélyes kárt okoztak. A balesetek folytán megsebesült vagy elpusztult állatok száma 67 volt; közöttük természetesen legnagyobb számmal — szám szerint 59 db. — a járművek vontatására felhasznált lovakat találjuk. A különféle járművek közül 464 db. rongálódott meg. Ebben a számban gépkocsit és lábbal hajtott kerékpárt találunk legtöbbet (36,2%, illetőleg 28,2%).

Néhány nagyobb külföldi város forgalmi baleseti viszonyait a Szemle következő számában fogjuk ismertetni.

Várszeghy János dr.

A magyarországi pénzügyintézetek 1925-ben és 1926-ban.

Etablissements de crédit de Hongrie en 1925 et 1926.

II. közlemény. — IIe partie.

Résumé. Après avoir parlé, dans le no 7, 1928, de cette Revue, des Sociétés anonymes d'établissement de crédit, nous présentons ci-dessous les données des Coopératives de crédit.

Le nombre des Coopératives de crédit inscrites aux registres de firmes des Tribunaux (1576 en 1924, 1504 en 1925, 1458 en 1926) a successivement diminué depuis l'inflation; et comme une partie en était en liquidation et quelques-unes en faillite, il n'y en avait en fonctionnement que 1278 en 1924, 1210 en 1925 et 1197 en 1926. La grande majorité en faisait partie de la Coopérative centrale de crédit, le nombre des Coopératives indépendantes diminuait fort. La plupart en ont dressé le 1er janvier 1926 leur bilan de réévaluation, lequel avait cependant bien moins d'importance que celui des Sociétés anonymes d'établissement de crédit. L'actif des Coopératives de crédit montait à 19.6 millions de pengős en 1924, à 53.8 millions en 1925, à 78.8 millions en 1926; l'effectif des traites respectivement à 11.7, 37.7 et 50.5 millions de p.; le total des prêts sur obligations s'est élevé de 2.6 millions de p. en 1924 à 4.4 millions en 1925 et à 11.3 millions en 1926; le développement a donc été assez considérable depuis la ruine des capitaux causée par l'inflation. Les capitaux appartenant en propre aux Coopératives de crédit se sont élevés de 3.7 millions de pengős en 1924 à 8.1 millions en 1925 et à 13.6 millions en 1926; les dépôts d'épargne, de 2.3 millions en 1924 à 9.6 millions en 1925 et à 18.4 millions en 1926; les profits nets de 556.000 en 1925 à 748.000 en 1926; les dividendes payés de 297.000 en 1925 à 443.000 en 1926.

*

A részvénytársasági alapon működő magyarországi hitelintézetek 1925. és 1926. évi statisztikai adatait a M. Stat. Szemle ez évi 7. száma közölte. Most a hitelszövetkezetek adatai kerülnek ismertetésre.

A magyarországi hitelszövetkezetek száma az 1924., 1925. és az 1926. években

a kir. törvényszékek cégjegyzékei szerint a következő volt:

	A hitelszövetkezetek száma az		
	1924.	1925.	1926.
	évvégi állapot szerint		
Külön törvények alapján működő szövetkezetek	4	4	5
Az O. K. H. kötelékébe tartozó hitelszövetkezetek	1.138	1.145	1.147
Az I. O. K. Sz. kötelékébe tartozó hitelszövetkezetek	5	5	5
Köteléken kívül álló szövetkezetek	429	350	301
Összesen	1.576	1.504	1.458

A szövetkezetek száma tehát az 1924. évvégi állapothoz viszonyítva csökkent és az 1925. év végén 5, az 1926. év végén 8% -kal volt az előbbinél alacsonyabb. Az a folyamat tehát, mely a hazai pénzügyintézeteknél az inflációs konjunktúra megszűnte után a meglévő intézetek számát fokozatosan csökkentette, a szövetkezetek számának alakulásánál is világosan nyomon követhető és 1926 végén 118-cal kevesebb a bejegyzett szövetkezetek száma a két év előttinél. Különösen jellemző a köteléken kívül álló szövetkezetek számának nagyarányú csökkenése két év alatt 429-ről 301-re, amiben némi szerepe annak a körülménynek is van, hogy a szövetkezetek a fennálló törvényes rendelkezések intencióinak megfelelően mindinkább egyetlen nagy hitelszövetkezeti központunkban, az OKH-ben tömörülnek. Az OKH szövetkezetek száma ennek következtében nem csökkent, hanem csekély mértékben emelkedett. Az Iparosok Országos Központi Szövetkezetéhez mindössze öt hitelszövetkezet tartozott, melyek száma a tárgyalt két évben nem változott.

A külön törvények alapján működő szövetkezetekhez speciális rendeltetésű, szövetkezeti formában megalakult pénzügyintézetek és a szövetkezeti központok tartoznak, és pedig a Pénzügyintézeti Központ, az OKH, az IOKSz és a Magyar Pénzügyi Szindikátus, amelyekhez csatlakozott azután 1926-tól kezdve a Magyar Pénzügyintézetek Záloglevél-kibocsátó szövetkezte.

A most feltüntetett adatok mind a szövetkezeteknek a törvényszékek cégjegyzé-

1. A hitelszövetkezetek felértékelési mérlege. — *Bilan de réévaluation des Coopératives de crédit.*
Vagyon. — *Actif.*

Tételek — <i>Postes</i>	Magyarország — <i>Hongrie</i>			Budapest				
	Allomány <i>Effectif</i> 1925. XII. 31.	Felértékelés folytán a mérlegtétel emel- kedett (+) v. csök- kent (-) <i>Augment.</i> (+) ou <i>dimin.</i> (-) <i>par suite de réval.</i>	Allomány <i>Effectif</i> 1926. I. 1.	Allomány <i>Effectif</i> 1925. XII. 31.	Felértékelés folytán a mérlegtétel emel- kedett (+) v. csök- kent (-) <i>Augment.</i> (+) ou <i>dimin.</i> (-) <i>par suite de réval.</i>	Allomány <i>Effectif</i> 1926. I. 1.		
							p e n g ő b e n — p e n g ő s	
Készpénz — <i>Argent en caisse</i>	1,034.071	+	52	1,034.123	57.635	—	57.635	
Valuták és devizák — <i>Monnaies et devises</i>	98	+	2.560	2.658	—	—	—	
Más pénzüintézeteknél elhelyezett tőkék — <i>Capitaux placés à d'autres établis. de</i> <i>crédit</i>	1,035.517	—	197	1,035.320	95.545	—	95.545	
Értékpapírallomány — <i>Effectif des valeurs</i>	581.403	+	29.988	611.391	11.895	—	11.095	
Különbféle alapok és alapítványok érték- papirjai — <i>Valeurs de différents fonds</i> <i>et fondations</i>	7.330	+	1.597	8.927	—	—	—	
Váltóallomány (a viszontleszámitott vál- tókkkal együtt) — <i>Effectif des traites</i> <i>(y compris les traites réescomptées)</i> . .	37,160.071	—	293	37,159.778	222.173	—	222.173	
Előlegek értékpapirokra és egyéb zálo- gokra — <i>Avances sur titres et sur autr.</i> <i>gages</i>	41.301	—	2	41.299	—	—	—	
Fedezett folyószámlahitelek — <i>Crédits</i> <i>couverts en compte courant</i>	2,510.549	+	16.237	2,526.786	331.400	—	331.400	
Fedezetlen folyószámlahitelek — <i>Crédits</i> <i>non couverts en compte courant</i>	1,328.018	+	22.270	1,350.288	185.273	—	185.273	
Jelzálogos kölcsönök (az átruházásokkal együtt) — <i>Prêts hypoth. (y compris les</i> <i>transferts)</i>	25.570	—	80	25.490	—	—	—	
Kölcsönök kötelezvényekre (kezesség mel- lett) — <i>Prêts sur obligations (garantis)</i>	4,129.913	+	525	4,130.438	528.446	—	528.446	
Áruk — <i>Marchandises</i>	653.372	—	14.349	639.023	464.131	—	449.731	
Berendezés — <i>Installation</i>	156.262	+	19.768	176.030	28.349	+	102	
Ingatlanok — <i>Immeubles</i>	372.724	+	1,348.755	1,721.479	182	+	44.945	
Be nem fizetett üzletrészek és törzsbeté- tek — <i>Part d'affaires et dépôts de souche</i> <i>non versés</i>	3.020	+	38.006	41.026	0	+	35.189	
Törzsbetétek emeléséből befolyt — <i>Pro-</i> <i>duit de l'augmentation de dépôts de</i> <i>souche</i>	—	+	22.401	22.401	—	—	—	
Különbféle követelések — <i>Diverses créances</i>	1,719.621	+	41.691	1.761.312	922.724	+	50.796	
Előre fizetett kamatok — <i>Intérêts payés</i> <i>d'avance</i>	40.133	—	5	40.128	—	—	—	
Be nem folyt kamatok — <i>Intérêts non</i> <i>payés</i>	20.031	—	2	20.029	1.676	—	1.676	
Veszteség — <i>Pertes</i>	16.620	—	16.604	16	8.353	—	8.353	
Összesen — <i>Total</i>	50.835.624	+	1,512.318	52,347.942	2,857.782	+	107.479	2,965.261

keiben szereplő számát tüntetik fel. A működő szövetkezetek száma ennél jelentékenyen kisebb. Ezek száma az 1924. év végén 1.278, 1925 végén 1.210, 1926 végén pedig 1.197 volt, ami azt jelenti, hogy 1924-ben 298, 1925-ben 294, 1926-ban pedig 261 szövetkezet állott felszámolás, illetőleg csőd alatt. Az utóbbiak — a csőd alatt állók — száma mindenestre jelentéktelen volt.

Az 1925. évben 25 új szövetkezet alakult és 97-et töröltek, mint megszűntet a cégjegyzékből, az 1926. évben pedig az újonnan keletkezett szövetkezetek száma 30, a törölké 76 volt. Az újonnan keletkezett szövetkezeteknek csekély száma is tulajdonképpen csak látszólagos, mert itt szerepelnek azok a köteleken kívül álló szövetkezetek is, melyek az OKH kötelekébe léptek és újjáalakulva itt folytatták működé-

2. A hitelszövetkezetek felértékelési mérlege. — *Bilan de réévaluation des coopératives de crédit. Teher. — Passif.*

Tételek — Postes	Magyarország — Hongrie			B u d a p e s t		
	Állomány Effectif 1925. XII. 31.	Felértékelés folytán a mérlegelés emel- kedett (+) v. esők- kent (-) Augment. (+) ou dimin. (-) par suite de réeval.	Állomány Effectif 1926. I. 1.	Állomány Effectif 1925. XII. 31.	Felértékelés folytán a mérlegelés emel- kedett (+) v. esők- kent (-) Augment. (+) ou dimin. (-) par suite de réeval.	Állomány Effectif 1926. I. 1.
	p e n g ö b e n — p e n g ö s					
Üzletrész- és törzsbetétke — <i>Capital de parts d'affaires et de dépôts de souche</i>	6,779.805	+ 725.986	7,505.791	151.245	+ 72.389	223.634
Tőketartalék — <i>Réserve de capital</i>	—	+1,136.786	1,136.786	—	+ 34.449	34.449
Értékcsökkenési és egyéb tartalékalapok <i>Fonds de réserve de diminut. de valeur et autres fonds de réserve</i>	793.768	— 401.520	392.248	126.423	+ 22.663	149.086
Nyugdíjartalék — <i>Réserve de p. de retraite</i>	—	+ 46.178	46.178	—	—	—
Nyugdíjalap, különböző idegen alapok és alapítványok — <i>Fonds de p. de retraite, divers fonds et fondations étrangers</i> . .	58.169	+ 185.321	243.490	1.109	+ 422	1.531
Takarékbetétek — <i>Dépôts d'épargne</i> . .	9,280.375	— 2.815	9,277.560	262.476	—	262.476
Viszontleszámitott váltók — <i>Traites réciproquées</i>	24,987.288	—	24,987.288	339.060	—	339.060
Fedezett folyószámlatartozások — <i>Dettes couvertes de compte courant</i>	1,086.235	— 16.510	1,069.725	459.531	— 16.511	443.020
Fedezetlen folyószámlatartozások — <i>Dettes non couvertes de compte courant</i>	2,488.079	+ 9.186	2,497.265	815.683	+ 253	815.936
Átruházott jelzálogos kölcsönök — <i>Prêts hypoth. transférés</i>	1.056	—	1.056	—	—	—
Adótartozások — <i>Impôts</i>	62.849	+ 1.259	64.108	3.256	—	3.256
Különféle tételek — <i>Postes divers</i>	3,484.589	+ 10.754	3,495.343	660.876	—	660.876
Előre befolyt kamatok — <i>Intérêts payés d'avance</i>	1,243.108	— 914	1,242.194	21.134	—	21.134
Hátralékos kamatok — <i>Arrérages d'intérêts</i>	16.096	— 315	15.781	—	—	—
Fel nem vett osztalék — <i>Dividendes non touchés</i>	44.684	+ 275.641	320.325	2.146	+ 7.032	9.178
Nyeréség — <i>Profits</i>	509.523	— 509.523	—	14.843	— 14.843	—
a) igazgatósági jutalék — <i>tantièmes de la Direction</i>	—	+ 36.610	36.610	—	+ 1.045	1.045
b) felügyelőbizottság általánya — <i>honoraires du Conseil d'administr.</i>	—	+ 10.848	10.848	—	+ 449	449
c) hivatalnokok jutalmazása — <i>rémunération des employés</i>	—	+ 3.021	3.021	—	+ 80	80
d) adakozás jótékony- és közcélokra — <i>dons pour bienfaisance et pour buts publ.</i>	—	+ 635	635	—	+ 40	40
e) átvitel a jövő év javára — <i>report à l'année suivante</i>	—	+ 1.690	1.690	—	+ 11	11
Összesen — Total	50,835.624	+1,512.318	52,347.942	2,857.782	+ 107.479	2,965.261

süket. A szövetkezetalapítási tevékenység jóformán teljesen szünetelt.

Az alábbiakban röviden összefoglalva a szövetkezetek 1925. és 1926. évi működése nyer ismertetést. Megjegyzendő, hogy az ismertető adatokban nem szerepelnek a külön törvények alapján működő szövetkezetek adatai. Ez a négy, illetőleg 1926-ban öt intézet annyira eltérő jellegű és célú a többi, tulajdonképeni szövetkezettől, hogy adataik az utóbbiakéval semmiképen sem foglalhatók össze és elkülönített ismertetést kívánnak.

Míg a részvénytársasági alapon működő hitelintézetek súlypontja Budapesten van,

a szövetkezetek a dolog természeténél fogva Budapesten csak alárendelt szerepet játszanak és főműködő területük a vidék, a falu.

A 7000/1925. sz. p. ü. miniszteri rendelet szerinti felértékelési, illetőleg megnyitó mérleget összesen 1.080 szövetkezet készítette el, az 1925-ben működő szövetkezeteknek valamivel kevesebb, mint 90%-a. Meg kell jegyezni, hogy a szövetkezetek nem valamennyien készítették el azonos időpontra vonatkozólag felértékelési mérlegüket. Messze túlnyomó többségük mindazonáltal 1926 január elsejét választotta a megnyitó mérleg szerkesztésének időpontjául és így

az alábbi adatok összefoglalásánál a megnyitó mérlegek időpontja a szövetkezeteknél általában 1926 január 1-gyel van jelezve, bár az adatokban azoknak az intézeteknek az adatai is szerepelnek, melyeknek felértékelési adatai az előző évnek valamelyik más időpontjára vonatkoznak. Általában 1926 január 1-én mérlegeltek a kötelekben álló szövetkezetek (OKH, IOKSz), míg a köteleken kívül álló szövetkezetek egy része más időpontot választott.

A felértékelés végrehajtásának a szövetkezetek mérlegeire távolról sem volt oly jelentősége, mint a r. t. intézeteknél. Az utóbbiak vagyon-tehermérlegének végösszegeinél a felértékelés 55,7%-os emelkedést hozott, míg a szövetkezeteknél ez az emelkedés nem érte el egészen a 3%-ot, 50,8 millió pengőről 52,3 millió pengőre emelkedve. Azok a mérlegtételek ugyanis, melyek a felértékelés szempontjából a r. t. intézeteknél a legfontosabb szerepet játszották, a szövetkezeteknél alig jöttek számba. Idetartoznak elsősorban a vagyon oldalon az ingatlanok és az értékpapírállomány. A r. t. bankok

és takarékpénztárak felértékelési mérlegében az ingatlanok magukban véve több mint 100 millió pengős értékemelkedést hoztak, míg a szövetkezeteknél az ingatlanok értéke a végrehajtott felértékelés után is csak 1,7 millió pengővel, tehát a végösszegnek csupán egy töredékével szerepel. Még kisebb arányú a változás az értékpapírállománynál, a folyószámlás hiteleknel és általában a mérlegnek összes tételeinél; a mérleg teheroldalát tekintve, azt látjuk, hogy míg a r. t. intézeteknél pusztán az alaptőke és a tőketartalék összege is 300 millió pengővel magasabb értékkel szerepel, a szövetkezetek üzletrész- és törzsbetét-tőkéjét a felértékelés alig érintette (6,8 millió pengőről 7,5 millió pengőre emelkedett) és ezzel együtt a tartalék növekedése is igen szerény keretek között mozgott. A budapesti szövetkezetek tőkéje a felértékelés után is csak 224 ezer pengő volt, az összes szövetkezetek üzletrész- és törzsbetét-tőkéjének nem egészen 3%-a, holott a r. t. intézetek alaptőkéjének 77%-a esett a budapesti bankok, illetőleg takarékpénztárakra.

3. A hitelszövetkezetek vagyonmérlege az 1925 és 1926. évben. — *Bilan des Coopératives de crédit, 1925-1926.*
Vagyon. — *Actif.*

T é t e l e k — P o s t e s	Magyarország — Hongrie				B u d a p e s t			
	1925 XII. 31.		1926 XII. 31.		1925 XII. 31.		1926 XII. 31.	
	1000 P pengős	%	1000 P pengős	%	1000 P pengős	%	1000 P pengős	%
Készpénz — <i>Argent en caisse</i>	1.095,0	2,0	1.554,3	2,0	73,5	1,7	85,3	1,6
Valuták és devizák — <i>Monnaies et devises</i> . .	0,1	0,0	2,3	0,0	—	—	—	—
Más pénzintézeteknél elhelyezett tőkék — <i>Capitiaux placés à d'autres établis. de Crédit</i> . .	1.174,4	2,2	1.161,0	1,5	129,7	3,0	112,7	2,1
Értékpapírállomány — <i>Effectif de valeurs</i>	750,8	1,4	1.310,5	1,7	178,0	4,1	195,6	3,6
Különféle alapok és alapítványok értékpapírjai — <i>Valeurs de différents fonds et fondations</i> . .	8,1	0,0	11,5	0,0	—	—	—	—
Váltóállomány (a viszontleszámitott váltókkal együtt) — <i>Effectif des traites (y compris les traites récomptées)</i>	37.684,1	70,1	50.503,4	64,1	269,9	6,3	518,8	9,6
Előlegek értékpapírokra és egyéb zálogokra — <i>Avances sur titres et sur autres gages</i>	73,4	0,1	152,8	0,2	—	—	0,0	0,0
Fedezett folyószámlás hitelek — <i>Crédits couverts de compte courant</i>	3.277,6	6,1	3.918,7	5,0	991,3	23,1	1.304,4	24,0
Fedezetlen folyószámlás hitelek — <i>Crédits non couverts de compte courant</i>	1.886,9	3,5	2.554,8	3,2	644,6	15,0	569,4	10,5
Jelzálogos kölcsönök (az átruházásokkal együtt) — <i>Prêts hypothéc. (y compris les transferts)</i>	84,0	0,2	556,1	0,7	—	—	1,8	0,0
Kölcsönök kötelezvényekre (kezeség mellett) — <i>Prêts sur obligations (garantis)</i>	4.426,2	8,2	11.345,1	14,4	557,6	13,0	1.175,2	21,7
Áruk — <i>Marchandises</i>	662,4	1,2	783,0	1,0	462,8	10,8	472,7	8,7
Ingatlanok — <i>Immeubles</i>	609,5	1,1	2.048,2	2,6	5,2	0,1	44,8	0,8
Be nem fizetett üzletrésztőke — <i>Parts d'affaires non payées</i>	31,2	0,1	34,9	0,0	20,0	0,5	19,6	0,4
Különféle követelések — <i>Diverses créances</i> . .	1.926,1	3,6	2.306,9	2,9	951,3	22,1	677,4	12,4
Előre fizetett kamatok — <i>Intérêts payés d'avance</i>	44,1	0,1	72,5	0,1	—	—	0,5	0,0
Be nem folyt kamatok — <i>Intérêts non payés</i>	32,1	0,1	99,1	0,1	3,8	0,1	0,1	0,0
Veszteség — <i>Pertes</i>	25,4	0,0	407,8	0,5	10,4	0,2	249,9	4,6
Összesen — Total	53.791,4	100,0	78.822,9	100,0	4.298,1	100,0	5.428,2	100,0

Ilyenformán dacára annak, hogy a szövetkezetek felértékelési mérlegének időpontjául általában csak az 1926. év január 1-ét lehet tekinteni, miután a szövetkezeteknél a megnyitómérlegek felállítása mélyreható változást nem hozott, az 1925. és 1926. évek rendes mérlegeinek adatai minden további nélkül alkalmasak az összehasonlításra és némileg szilárdabb alapokon nyugszik az 1924. évi adatokkal való összehasonlítás lehetősége is.

Az a határozott irányú fejlődés, melyet a r. t. bankok és takarékpénztárak adatainál láttunk, a szövetkezeteknél is jelentkezik. Úgy az 1925, mint az 1926. években jóformán az összes üzletágaknál jelentős fejlődést látunk. A szövetkezetek vagyommérlegének legfőbb adatai a következők voltak:

	1924. XII. 31.	1925. XII. 31.	1926. XII. 31.
Összes vagyon	19.597	53.791	78.823
Ebből:			
Váltóállomány	11.688	37.684	50.503
Kölcsönök kötelezvényekre	2.551	4.426	11.345
Fedezett folyószámlahitelek	1.416	3.278	3.919
Fedezetlen folyószámlahitelek	1.361	1.887	2.555
Ingatlanok	1.013	610	2.048

Az adatok a szövetkezetek tulajdonképeni működési körének jelentékeny fejlődését mutatják. A váltókon és kötelezvényeken alapuló kölcsönök tételét természetesen elsorvasztotta az infláció, és természetes, hogy ugyanitt kellett megindulnia a regenerálódásnak is. A váltóállománynak és a kötelezvényes kölcsönöknek ugrásszerű emelkedése mindenesetre biztató jelenség a szövetkezetek helyzetének gyógyulási folyamata szempontjából. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy a régi Magyarországon (Horvátország nélkül) mintegy 3000 szövetkezetnek váltó- és kötelezvényes kölcsönállománya jelentékenyen meghaladta az 500 millió aranykoronát, 1926 végén pedig valamivel több, mint harmadannyi működő szövetkezet még csak 61 millió pengő, vagyis kb. 53 millió aranykoronánál tartott, az addig elért eredményt bizony elég szerénynek kell tekintenünk akkor is, ha figyelmen kívül hagyjuk a pénz vásárlóképeségének a csökkenését. A következő évek bizonyára jelentős javulást fognak hozni. A váltóleszámitási üzlet emelkedését mutatja az is, hogy míg 1925-ben összesen 114 mililó pengő értékű váltó került leszámításra, 1926-ban ez az összeg már 177 millió

4. A hitelszövetkezetek vagyommérlege az 1925. és 1926. évben. — *Bilan des Coopératives de crédit, 1925—1926.*

Teher. — *Passif.*

Tételek — Postes	Magyarország — Hongrie				B u d a p e s t			
	1925 XII. 31.		1926 XII. 31.		1925 XII. 31.		1926 XII. 31.	
	1000 P pengős	0/0	1000 P pengős	0/0	1000 P pengős	0/0	1000 P pengős	0/0
Saját tőke: — <i>Capital propre</i> :	8.121·5	15·1	13.618·7	17·3	364·6	8·5	481·9	8·9
Ebből — <i>Dont</i>								
üzletrész- és törzsbetétőke — <i>capital de parts d'affaires et de dépôts de souche</i>	7.228·7	—	11.447·1	—	234·1	—	376·5	—
tőketartalék — <i>réserve de capital</i>	580·5	—	1.402·5	—	42·5	—	42·4	—
rendes, értékesítési és egyéb tartalékalap — <i>fonds ordín., de diminut. de valeur et autres fonds de réserve</i>	312·3	—	666·3	—	88·0	—	63·0	—
nyugdíjartalék — <i>réserves de retraite</i>	—	—	102·8	—	—	—	—	—
Nyugdíjalap, különböző idegen alapok és alapítványok — <i>Fonds de p. de retraites, divers fonds et fondations étrangers</i>	159·7	0·3	211·9	0·3	1·1	0·0	4·8	0·1
Takarékbetétek — <i>Dépôts d'épargne</i>	9.622·2	17·9	18.429·8	23·4	262·5	6·1	335·0	6·2
Viszontleszámitott váltók — <i>Traites réescomptées</i>	25.171·9	46·8	31.245·7	39·7	88·2	2·1	519·4	9·6
Fedezett folyószámlatartozások — <i>Dettes couvertes de compte courant</i>	1.025·9	1·9	597·4	0·8	392·9	9·1	99·3	1·8
Fedezetlen folyószámlatartozások — <i>Dettes non couvertes de compte courant</i>	4.150·4	7·7	5.974·0	7·6	2.215·0	51·6	3.152·9	58·1
Átruházott jelzálogos kölcsönök — <i>Prêts hypothéc. transférés</i>	0·1	0·0	343·3	0·4	—	—	—	—
Adótartozások — <i>Impôts</i>	66·8	0·1	72·6	0·1	3·6	0·1	2·8	0·0
Különböző tételek — <i>Postes divers</i>	3.634·1	6·8	6.175·6	7·8	924·9	21·5	757·8	13·9
Előre befolyt kamatok — <i>Intérêts versés d'avance</i>	1.264·3	2·4	1.383·2	1·7	26·0	0·6	38·7	0·8
Hátralékos kamatok — <i>Arrérages d'intérêts</i>	18·2	0·0	21·1	0·0	2·1	0·0	6·4	0·1
Nyereség — <i>Profits</i>	556·3	1·0	749·6	0·9	17·2	0·4	29·2	0·5
Összesen — Total	53.791·4	100·0	78.822·9	100·0	4.298·1	100·0	5.428·2	100·0

5. Jelzálogskölcsönök.

Prêts hypothécaires.

M e g n e v e z é s — D é s i g n a t i o n	Magyarország Hongrie		Budapest	
	1925	1926	1925	1926
a) Jelzálogos kölcsönök darabszáma¹⁾ — Nombre des prêts hypothécaires¹⁾				
Álladék az év elején — <i>Effectif au début de l'année</i>	811	421	—	—
Álladék az év végén — <i>Effectif à la fin de l'année</i>	753	551	—	1
Ebből — <i>Dont</i>				
a) földbirtokokra adott kölcsönök — <i>prêts accordés sur propriétés foncières</i>	376	349	—	—
b) bérházakra és gyárakra adott kölcsönök — <i>prêts accordés sur maisons de rapport et sur fabriques</i>	377	202	—	1
b) Jelzálogos kölcsönök összege 1000 Pengőben¹⁾ — Montants des prêts hypothécaires, 1000 Pengős¹⁾				
Álladék az év elején — <i>Effectif au début de l'année</i>	11·8	83·9	—	—
Folyósított — <i>Prêts versés</i>	101·6	178·1	—	1·8
Törlesztetett — <i>Amortissement de prêt</i>	29·5	49·2	—	—
Álladék az év végén — <i>Effectif à la fin de l'année</i>	83·9	212·8	—	1·8
Ebből — <i>Dont</i>				
a) földbirtokokra adott kölcsönök — <i>prêts accordés sur propriétés foncières</i>	32·6	79·0	—	—
b) bérházakra és gyárakra adott kölcsönök — <i>prêts accordés sur maisons de rapport et sur fabriques</i>	51·3	133·8	—	1·8

¹⁾ Az átruházott kölcsönök nélkül. — *Sans les prêts transférés.*

pengőre emelkedett. Eléggé emelkedett a folyószámlák tétele is, míg az ingatlanoknál 1925-ről 1926-ra beállott növekedés túlnyomórésben a felértékelés számlájára irandó. Meg kell emlékezni még itt a jelzálogkölcsönállományról, mely az 1926. évi mérlegnek is még csak alig számbavehető töredékét tette ki. 1925-ben a mérlegnek 0·2% -át, 1926-ban pedig 0·7% -át tette ki a jelzálogkölcsönök álladéka a vagyonmérlegnek, holott 1913-ban a régi Magyarország szövetkezeteinél a mérlegnek 18·5 százalékát érte el a jelzálogos kölcsönök álladéka. Az utóbbi évben a szövetkezetek jelzálogos kölcsönei meghaladták a 150 millió

aranykoronát, 1925-ben pedig a jelenlegi szövetkezetek 84 ezer pengő, 1926-ban pedig 556 ezer pengő értékű jelzálogos kölcsönt tudtak csak kimutatni. Hogy a jelzálogos kölcsönök a szövetkezeteknél is úgyszólván nullára redukálódtak az általános vagyonromlásban, ahhoz alig kell kommentár. 1925-ben azután — mint láttuk — még a r. t. intézeteknél is alig indult meg a jelzálogüzlet s csak a következő évben jelentkezik bizonyos erőteljesebbnek mondható javulás. A szövetkezeteknél mindenesetre lassúbb iramban igyekeznek visszafoglalni régi pozícióját a jelzálogkölcsönök tétele a vagyonmérlegben.

6. Értékpapírforgalom.

Mouvement des valeurs.

M e g n e v e z é s — D é s i g n a t i o n	Magyarország Hongrie		Budapest	
	1925	1926	1925	1926
	1000 P.			
Az értékpapírállomány mérlegértéke az év elején — <i>Valeur au bilan de l'effectif des valeurs au début de l'année</i>	—	787·0	—	178·5
Az év folyamán vásárolt papirokért fizetett összeg — <i>Sommes payées pour les valeurs achetées au cours de l'année</i>	—	447·8	—	22·7
Az eladott értékpapirokon elért nyereség — <i>Profits réalisés sur les valeurs vendues</i>	—	4·7	—	1·2
Felértékelés alkalmával elért nyereség — <i>Profit réalisé à la réévaluation</i>	—	126·4	—	0·3
Az év folyamán eladott papirokért kapott összeg — <i>Sommes reçues pour les valeurs vendues au cours de l'année</i>	—	40·8	—	5·9
Az év folyamán értékpapírtárcájából leírt összeg — <i>Sommes radiées du portefeuille de valeur au cours de l'année</i>	—	3·1	—	1·2
Az év folyamán eladott értékpapirokból származó veszteség — <i>Perte résultant de la vente des valeurs vendues au cours de l'année</i>	—	0·0	—	—
Az értékpapírállomány mérlegértéke az év végén — <i>Valeur au bilan de l'effectif des valeurs à la fin de l'année</i>	—	1.322·0	—	195·6

A tehermérleg legfontosabb tételei a következők:

	1924.	1925.	1926.
	XII. 31.	XII. 31.	XII. 31.
	ezer pengő		
Összes teher	19.597	53.791	78.823
Ebből:			
Saját tőke	3.654	8.122	13.619
Viszontleszámitott váltók	7.563	25.172	31.246
Takarékbetétek	2.273	9.622	18.430
Fedezetlen folyószámlatartozások	1.747	4.150	5.974

A felsoroltakon kívül nagyon számot-

tevő a „különféle tételek“ csoportja, mely az 1925. év mérlegében 3·6 millió, az 1926. évben 6·2 millió pengővel szerepelt.

A saját tőkék legnagyobb részét persze az üzletrész- és törzsbetétőkék alkották. A tartalékok együttes összege 1926-ban is alig haladta meg a 2 millió pengőt. A saját tőkék aránya kétségkívül észlelhető javulás dacára is még mindig kedvezőtlen. 1913-ban a magyar hitelszövetkezetek mérlegében 35·8%-kal részesedtek a saját tőkék, míg 1925-ben ez az arányszám 15·1%, 1926-ban pedig 17·3% volt.

7. Takarékbetétek.

Dépôts d'épargne.

M e g n e v e z é s — D é s i g n a t i o n	Magyarország Hongrie		Budapest	
	1925	1926	1925	1926
a) Betéti könyvek darabszáma — <i>Nombre des livrets d'épargne</i>				
Álladék az év elején — <i>Effectif au début de l'année</i>	135.939	134.043	674	849
Újonnan kiállított — <i>Nouvellement établis</i>	13.397	13.713	199	158
Kiegyenlített (megszűnt) — <i>Soldés</i>	12.674	53.697	24	480
Álladék az év végén — <i>Effectif à la fin de l'année</i>	136.662	94.059	849	527
b) Takarékbetétek összege 1000 pengőben <i>Montant des dépôts d'épargne (1000 pengős)</i>				
Álladék az év elején — <i>Effectif au début de l'année</i>	2.211·7	9.594·8	36·2	262·5
Új betét — <i>Nouveaux dépôts</i>	14.730·7	23.652·5	316·5	372·2
A betét után járó kamatok — <i>Intérêts de dépôts</i>	912·5	1.196·5	15·1	24·4
Visszafizetett tőke — <i>Capital remboursé</i>	7.922·1	15.812·3	101·8	320·7
Kifizetett kamatok — <i>Intérêts payés</i>	310·6	201·7	3·5	3·4
Álladék az év végén — <i>Effectif à la fin de l'année</i>	9.622·2	18.429·8	262·5	335·0

Az idegen tőkék közül leggyorsabban persze a takarékbetétek emelkedtek. Ezek viszonylagos jelentőségüket a mérlegben már majdnem vissza is nyerték, abszolút összegük azért még igen alacsony, különösen ha figyelembe vesszük, hogy a háború előtt szövetkezeteink közel negyedmilliárd

aranykorona összegű takarékbetétet kezeltek. A takarékbetétek alakulásánál egyéb hasonló jelenségek mutatkoznak a szövetkezeteknél is, mint azt a részvénytársasági alapon működő intézeteknél láttuk. 1925 végén még 137 ezernyi betéti könyvvel rendelkeztek a szövetkezetek, egy évvel

8. Folyószámlaüzlet forgalma.

Mouvement des affaires de comptes courants.

M e g n e v e z é s — D é s i g n a t i o n	Magyarország - Hongrie		B u d a p e s t	
	1925	1926	1925	1926
1 0 0 0 P — p e n g ö s				
Az év elején a követelések (+) és tartozások (-) egyenlege <i>Solde des créances (+) et des dettes (-) au début de l'année</i>	+ 377·6	+ 583·2	- 256·0	- 952·8
Az üzletév folyamán az intézet által teljesített kifizetések — <i>Payements effectués par l'établissement au cours de l'exercice</i>	91.290·7	98.688·5	13.952·8	11.572·3
Az üzletév folyamán az intézethez befolyt fizetések — <i>Payements reçus par l'établissement au cours de l'exercice</i>	90.505·7	98.208·6	14.539·1	11.885·2
Az év végén a követelések (+) és tartozások (-) egyenlege <i>Solde des créances (+) et des dettes (-) à la fin de l'année</i>	+ 1.162·6	+ 1.063·1	- 842·3	- 1.265·7

9. Váltóleszámitás.

Escompte de traites.

M e g n e v e z é s — D é s i g n a t i o n	Magyarország Hongrie		Budapest	
	1925	1926	1925	1926
a) A váltók darabszáma — Nombre des traites				
Váltóállomány az év elején — <i>Effectif des traites au début de l'année</i>	30.501	92.144	215	843
Ebből viszontleszámitott váltók — <i>Dont traites réescomptées</i>	15.961	52.577	82	179
Váltóállomány az év végén — <i>Effectif des traites à la fin de l'année</i>	92.505	135.954	843	1.770
Ebből — <i>Dont</i>				
a) viszontleszámitott váltók — <i>traites réescomptées</i>	53.484	100.202	179	1.008
b) jelzálogilag biztosított váltók — <i>traites garanties par hypothèque</i>	17.683	31.504	154	286
b) A váltók értéke 1000 pengőben — Valeur des traites (1000 pengős)				
Váltóállomány az év elején — <i>Effectif des traites au début de l'année</i>	11.671·7	37.590·8	87·2	269·9
Ebből viszontleszámitott váltók — <i>Dont traites réescomptées</i>	7.402·8	24.714·6	48·7	88·2
Leszámitott váltók összege az év folyamán — <i>Montant des traites escomptées au cours de l'année</i>	114.104·4	177.374·8	583·9	2.475·7
Ebből viszontleszámitott váltók — <i>Dont traites réescomptées</i>	72.233·9	123.883·2	228·0	1.800·8
Behajthatatlan (leírt) váltók — <i>Traités non recouvrables (radiés)</i>	21·2	17·9	0·1	
Váltóállomány az év végén — <i>Effectif des traites à la fin de l'année</i>	37.684·1	50.503·4	269·9	518·8
Ebből — <i>Dont</i>				
a) viszontleszámitott váltók — <i>traites réescomptées</i>	25.171·9	31.245·7	88·2	519·4
b) jelzálogilag biztosított váltók — <i>traites garanties par hypothèque</i>	9.759·5	16.359·9	88·2	129·3

10. A hitelszövetkezetek nyereség- és veszteségszámlája és a tiszta nyereség felosztása az 1925. és 1926. évben.

Compte de profits et pertes des Coopératives de crédit et répartition des profits nets, 1925—1926.

a) Jövedelmek. — Recettes.

T é t e l e k — P o s t e s	Magyarország Hongrie		Budapest	
	1925	1926	1925	1926
	é v b e n			
1000 P — pengős				
Befolyt kamatok: — Intérêts reçus:				
Pénzintézeteknél elhelyezett tőkék után — <i>Sur capitaux placés dans des établissements de crédit</i>	106·3	93·3	1·8	1·3
Értékpapírok után — <i>Sur valeurs</i>	5·9	23·3	0·0	0·1
Váltók után — <i>Sur traites</i>	7.989·7	6.814·9	134·2	70·4
Értékpapírokra és egyéb zálogokra adott előlegek után — <i>Sur avances sur titres et autres gages</i>	9·1	39·7	—	—
Folyószámlakövetelések után — <i>Sur créances de comptes cour.</i>	140·7	404·5	33·5	24·4
Jelzálogos kölcsönök után — <i>Sur prêts hypothec.</i>	11·8	31·9	—	—
Kezesség melletti kötvénykölcsönök után — <i>Sur prêts d'obligations garantis</i>	79·4	1.482·5	9·8	109·5
Késedelmi kamatok — <i>Intérêts de retard</i>	2·6	6·4	—	—
Egyéb kamatok — <i>Autres intérêts</i>	100·5	1.190·1	—	25·1
Ingatlanok jövedelme (hozádék) — <i>Revenu d'immeubles</i>	84·9	94·3	10·8	7·7
Jutalékok és díjak — <i>Commissions et taxes</i>	188·9	207·8	48·3	58·7
Nyereség — Profits:				
Értékpapírok eladásából — <i>De la vente de valeurs</i>	0·2	4·7	—	1·2
Értékpapírok felértékeléséből — <i>De la réévaluation de valeurs</i>	1·5	126·4	—	0·3
Ingatlanok eladásából — <i>De la vente d'immeubles</i>	0·5	3·2	—	—
Ingatlanok felértékeléséből — <i>De la réévaluation d'immeubles</i>	7·3	13·5	—	—
Berendezés felértékeléséből — <i>De la réévaluation de l'installation</i>	6·0	3·7	—	—
Árúüzletből — <i>D'affaires de marchandises</i>	460·4	230·1	378·2	164·6
Külföldi pénzek adás-vételéből — <i>D'achat et de vente de monnaies étrangères</i>	—	0·1	—	—
Különféle (nyereségek) jövedelmek — <i>Différents (profits) revenus</i>	358·6	187·8	59·8	10·4
Előzőző évről áthozott nyereség — <i>Profits reportés de l'année précédente</i>	2·4	10·0	0·0	0·3
Veszteség — <i>Pertes</i>	25·4	407·8	10·4	249·9
Bevételek összesen — Recettes totales:	9.582·1	11.376·0	686·8	723·9

utóbb az elértéktelenedett könyvecskék leírása következtében már csak 94 ezerrel.

A folyószámlaüzlet forgalma 1925-ről 1926-ra aránylag csak kis fejlődést mutat. A szövetkezetek által teljesített kifizetések 1925-ben 91·3 millió pengőt, 1926-ban 98·7 millió pengőt értek el, míg a befolyt fizetések összege 1925-ben 90·5 millió pengő, 1926-ban 98·2 millió pengő volt. Szaldójuk mind a két esztendőben pozitív volt.

A váltóleszámitási forgalom, — mint az már a tárcában levő váltók értékéből is kitűnik — nagyot fejlődött. 1925 elején a váltóállomány darabszáma alig 30.000 volt, az év végén azonban már 92 ezer, a következő év végén pedig már mintegy 136 ezer. Az év folyamán leszámított váltók összes értéke 1925-ről 1926-ra 114 millió pengőről 177 millió pengőre növekedett.

A szövetkezetek nyereség- és veszteségszámláján a jövedelmek végösszege 1925-ben 9·6 millió pengő, 1926-ban 11 millió P volt,

az emelkedés tehát mindössze 1·4 millió pengő, vagyis nem egészen 15%. Az emelkedés tehát az üzleti forgalom fellendüléséhez képest kis arányú. A jövedelmek legjelentősebb tétele, a váltók után befolyt kamatok összege a váltóleszámitási üzlet erős emelkedése dacára 1925-ről 1926-ra visszaesett, ami mindenképen egészséges tünet a nyújtott váltóhitelek szempontjából, mert az 1925. évi magas kamatlábak lefaragását dokumentálja. Igen nagy az emelkedés viszont a kezesség mellett nyújtott kötvénykölsönök tételénél, melyek után a befolyt kamatok 0·1 millió pengőről 1·5 millió pengőre növekedtek. Jellemző tünet az áruüzletből származó nyereség visszaesése, mely 1925-ben még 460 ezer pengő volt, 1926-ban már csak 230 ezer pengő. A költségek legnevezetesebb tétele úgy 1925-ben, mint 1926-ban a viszontleszámitott váltók után fizetett kamatok összege volt, az előbbi évben 2·4 millió, az utóbbiban

10. A hitelszövetkezetek nyereség- és veszteségszámlája s a tiszta nyereség felosztása az 1925 és 1926. évben. — *Compte de profits et pertes des coopératives de crédit et répartition des profits nets, 1925—1926.*

b) **Költségek.** — *Dépenses.*

T é t e l e k — P o s t e s	Magyarország Hongrie		Budapest	
	1925	1926	1925	1926
	é v b e n			
1000 P — pengős				
Fizetett és tőkésített kamatok: — <i>Intérêts payés et capitalisés:</i>				
Takarékbetétek után — <i>Sur dépôts d'épargne</i>	912·5	1.196·5	15·1	24·4
Vizontleszámitott váltók után — <i>Sur traites réescomptées</i>	2.416·5	3 542·3	15·6	45·6
Folyószámla- és csekkbetétek és egyéb folyószámlatart. után — <i>Sur dépôts de compte courant et de chèques et sur autres dettes de compte courant</i>	2.283·7	299·2	123·1	81·9
Átruházott jelzálogos kölcsönök után — <i>Sur prêts hypoth. transférés</i>				
Nyugdíjalap és jótékony- vagy közérdekű alapok után — <i>Sur fonds de retraite et de bienfaisance ou d'intér. publ.</i>	2·6	3·4	—	—
Egyéb tartozások után — <i>Sur autres dettes</i>	177·4	1.437·6	12·2	57·6
Kamatilleték — <i>Taxe sur les intérêts</i>	82·6	85·0	4·3	3·1
Az igazgatóság illetményei — <i>Traitements de la direction</i>	5·5	13·6	0·1	—
Felügyelőbizottsági tagok és napibiztosok díjai — <i>Honoraires des membres du Comité administ. et des commissaires j.</i>	1·8	3·1	0·3	0·4
A személyzet javadalmazása — <i>Traitements du personnel</i>	148·8	204·3	11·7	14·3
Üzleti költségek — <i>Frais d'administration</i>	2.332·2	2.968·7	386·7	407·3
Állami és községi adók és kincstári illetékek — <i>Impôts, contributions communales et taxes fisc.</i>	59·8	98·5	7·2	11·8
Leírások: — <i>Radiations</i>				
Ingatlanokból — <i>Sur immeubles</i>	36·9	154·2	—	0·3
Berendezésből — <i>Sur installation</i>	17·6	21·4	1·0	0·8
Váltókból — <i>Sur traites</i>	21·2	17·9	0·1	—
Folyószámlás követelésekből — <i>Sur créances de comptes courants</i> . .	5·4	13·0	4·2	—
Értékpapirokból — <i>Sur valeurs</i>	25·7	3·1	0·0	1·2
Egyebekből — <i>Autres</i>	34·4	33·9	30·4	17·3
Értékpapírok eladásából származó veszteség — <i>Perte résultant de la vente de valeurs</i>	0·0	—	0·0	—
Különféle (vesztések) költségek — <i>Différents (pertes) frais</i>	272·5	201·3	32·1	6·9
Előző évről áthozott veszteség — <i>Pertes reportées de l'année précédente</i>	1·3	16·4	1·2	1·0
Nyereség — <i>Profits</i>	¹⁾ 743·7	²⁾ 1.062·6	³⁾ 41·5	⁴⁾ 50·0
Kiadások összesen — <i>Dépenses totales</i>	9.582·1	11.376·0	686·8	723·9

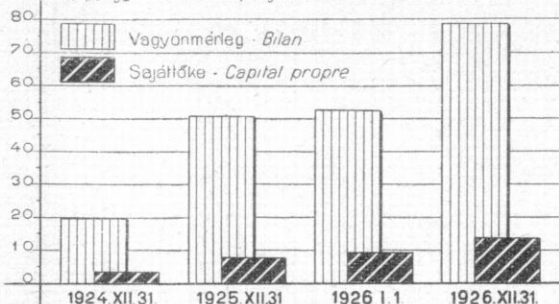
Ebből: ¹⁾ 187·4 ezer, ²⁾ 313·0 ezer, ³⁾ 24·3 ezer, illetőleg ⁴⁾ 20·8 ezer pengőt az O. K. H. szövetkezetek évközben fordítottak a tartalék és jótékonycélu alapok javadalmazására. — *Dont:* ¹⁾ 187,400, ²⁾ 313,000, ³⁾ 24,300, resp. ⁴⁾ 20,800 pengős ont été affectés, au cours de l'année, par les Coopératives apparten. à la Coopér. centrale de crédit, aux fonds de réserve et de bienfaisance.

HITELSZÖVETKEZETEK

Coopératives de crédit

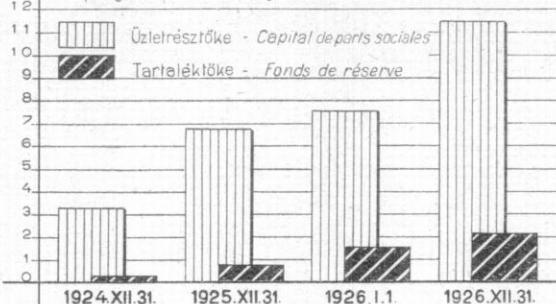
Váyonmérleg és sajáttőke *Bilan et capital propre.*

millió pengő - millions de pengős

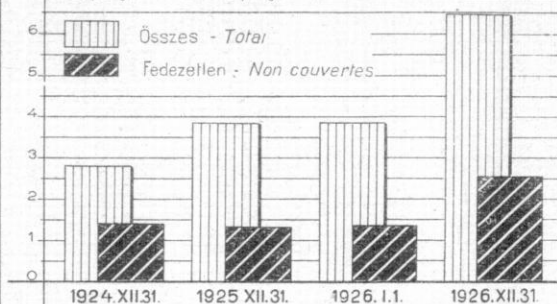
Üzletrésztőke és tartaléktőkek, *Capital de parts sociales et fonds de réserve.*

millió pengő - millions de pengős

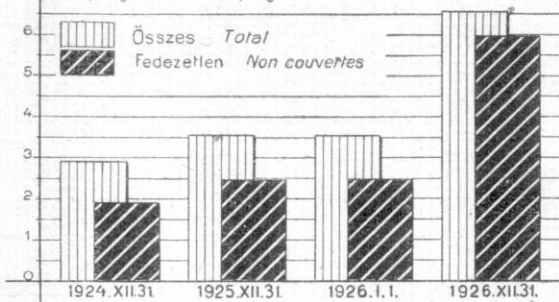
Folyószámla követelés, *Créances de comptes courants.*

> millió pengő - millions de pengős

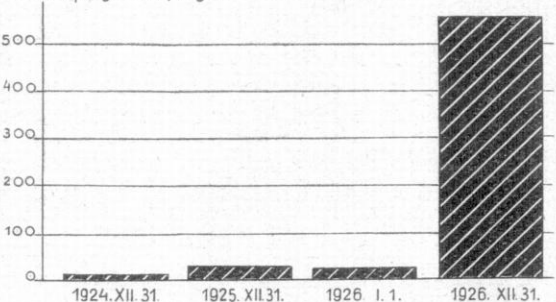
Folyószámla tartozás, *Dettes de comptes courants.*

> millió pengő - millions de pengős

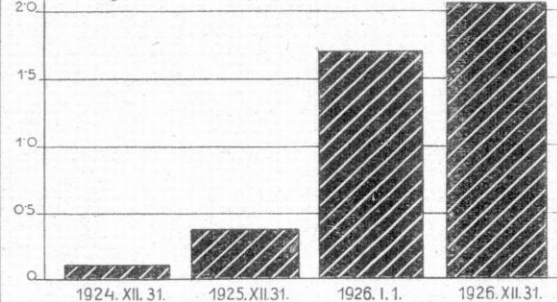
Jelzálogos kölcsönök (az átruházásokkal együtt), *Prêts hypothécaires (y compris les transferts).*

600 ezer pengő - mille pengős

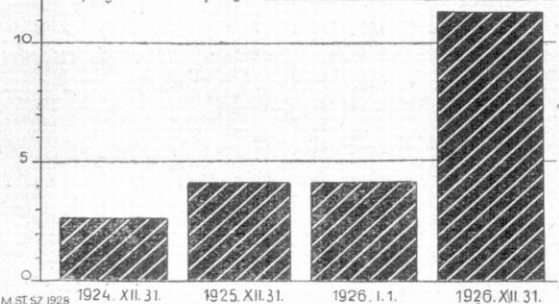
Ingatlanok értéke, *Valeur des immeubles.*

millió pengő - millions de pengős

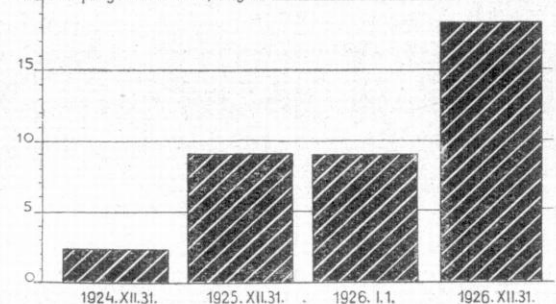
Kölcsönök kötelezvényre (kezeség mellett), *Prêts sur obligation (avec garantie).*

millió pengő - millions de pengős

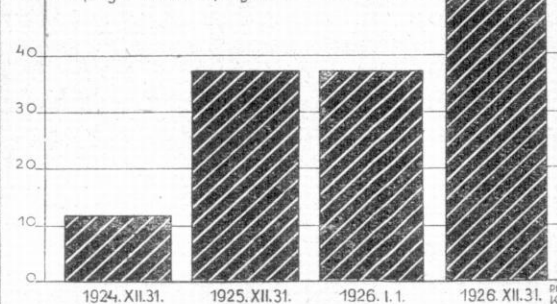
Takarékbetétek, *Dépôts d'épargne.*

20 millió pengő - millions de pengős

Váltóállomány, *Effectif des traites.*

50 millió pengő - millions de pengős

10. A hitelszövetkezetek nyereség- és veszteségszámlája s a tiszta nyereség felosztása az 1925 és 1926-ban.

Compte de profits et de pertes et répartition des profits nets aux coopératives de crédit, en 1925-1926.

c) A tiszta nyereség felosztása. — Répartition des profits nets.

T é t e l e k — P o s t e s	Magyarország Hongrie		Budapest	
	1925	1926	1925	1926
	1000 P.			
Az igazgatóság jutaléka — <i>Tantièmes de la direction</i>	45·2	46·8	1·0	2·1
A felügyelőbizottság átalánya — <i>Honoraires du comité d'administr.</i>	11·2	17·0	0·4	0·6
A hivatalnokok jutalmazása — <i>Rémunération des employés</i>	5·4	3·8	0·1	0·5
A nyugdíjtartalék javadalmazása — <i>Dotation de la réserve de p. de retraite</i>	9·0	2·5	1·2	—
A nyugdíjalap javadalmazása — <i>Dotation du fond de p. de retraite</i>	0·5	7·4	—	0·7
A tőketartalék javadalmazása — <i>Dotation de la réserve de capital</i>	126·7	133·9	2·5	4·9
Az értékesítkelési tartalékalap javadalmazása — <i>Dotation du fonds de réserve de diminut. de valeur</i>	0·5	0·1	—	—
Rendes tartalékalap — <i>Fonds de réserve ordinaire</i>	—	3·7	—	1·6
Rendkívüli tartalékalap — <i>Fonds de réserve extraord.</i>	—	1·7	—	0·4
Egyéb tartalékalap — <i>Autres fonds de réserve</i>	24·7	13·9	2·1	0·3
Kifizetett osztalék — <i>Dividendes payés</i>	297·2	442·5	9·0	16·4
Adakozás jótékony- és közcélra — <i>Dons pour bienfaisance et pour buts publics</i>	22·4	39·7	0·5	0·9
Átvitel a jövő év javára — <i>Report à l'année suivante</i>	13·5	34·5	0·4	0·7
A felosztott nyereség összesen — Total des profits répartis	556·3	747·5	17·2	29·1

3·5 millió pengővel. Az üzleti költségek 1925-ben 2·3 millió pengőt, 1926-ban közel 3 millió pengőt értek el. A takarékbetétek után fizetett kamatok a betétek nagy növekedése dacára 0·9 millió pengőről csak 1·2 millió pengőre növekedtek, a kamatláb le szállása következtében.

A tiszta nyereség 1925-ben 556 ezer pengő, 1926-ban 748 ezer pengő volt. Az utóbbinál a növekedés 34·5%-nak felel meg. A kifizetett osztalék az 1925. évi 297 ezer pengőről 1926-ban 443 ezer pengőre növekedett.

Szőnyi Gyula dr.

© KONZULI JELENTÉSEK ©

A Magyar Statisztikai Szemlében az egyes államokról megjelent utolsó konzuli jelentések:

Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.
Amerikai Egy. Áll.	1923	703	Cseh-Szlovákia	1928	433	Kanada	1926	110	Spanyolország	1928	798
Ausztria	1927	809	Esztország	1928	227	Mexiko	1928	787	Svájc	1928	622
Bajorország	1928	532	Finnország	1926	759	Németbirodalom	1928	321	Sz. H. Sz. állam	1928	524
Brazília	1927	708	Franciaország	1926	709	Olaszország	1928	923	Törökország	1928	798
Bulgária	1927	698	Görögország	1927	982	Románia	1928	626			

Nagy-Britannia.

Grande-Bretagne.

A londoni m. kir. követseg gazdasági jelentése az 1927. évről.

Az 1927. év általánosságban erős fellendülést mutat a súlyos csapások után, melyeket Nagy-Britannia gazdasági téren az 1926. évi sztrájkok következtében szenvedett. A font sterlingnek New-Yorkban való végleges stabilizálása, továbbá Olaszországnak és Argentínának az aranyvalutához való visszatérése, valamint az összes fontosabb konti-

nensi valutáknak stabilizálása oly események, melyek kedvezően befolyásolták az angol gazdasági életet. Belföldön a kereskedelem erősen fellendült, a munkanélküliség csökkent és ami különösen kiemelendő, az összkivitel emelkedése az 1926. évvel szemben 96 millió fontra becsülhető; a kivitel összértéke 1903. óta most érte el a legmagasabb pontot.

Az 1927. év első hónapjaiban a sztrájk utóhatása még erősen észlelhető volt. Az ipar teljes erővel igyekezett ugyan a termelésben előállott hiányt pótolni, azonban meg volt bénítva a sztrájk tartama alatt szén és más nyersanyagok behozatala céljából a külfölddel kötött szerződések által, melyeket csak lassankint lehetett felbontani. Politikai téren pedig a kínai zavarok okoztak az országban bizonyos nyugtalanságot. Nyilvánvaló volt az is, hogy pénzügyi téren Nagy-Britanniának a szén-sztrájkért még súlyosan kell majd fizetnie.

A kedvező fordulat április hónapban állott be. Az állami költségvetésnek voltak ugyan egyes hiányai, mégis sikerült az egyensúlyt helyreállítani anélkül, hogy az egyenes adóztatás terén újítást hoztak volna be. Ugyanezen hónapban a bankkamatlábat, amely 1925 óta 5%-on állott, 4½%-ra szállították le.

A nyár folyamán bevezetett szakszervezeti törvény alig befolyásolta a gazdasági helyzetet, de a genfi nemzetközi gazdasági konferencia sikere igen kedvezően hatott abban az értelemben, hogy bár a védvámokat nem sikerült eltörölni, legalább további vámfemelések megakadályozta. A Banque de France által a nyári hónapok alatt a londoni piacon eszközölt aranybevásárlás némi átmeneti pénzügyi idézett elő. Az őszi hónapokat illetőleg megemlítendő, hogy a New-Yorkban beállott pénzolesőbbodás az angol pénzpiacra is előnyösen hatott és lehetővé tette a bankoknak, hogy a szénsztrájk idejéből még fennmaradt régi kölcsönök dacára segítsék az ipart. Azonkívül a City ez által meg tudta erősíteni helyzetét a nemzetközi pénzpiacra.

A tőke és munka között létrejött egység volt az 1927. év legkedvezőbb eseménye. A múlt évben sztrájk és kizárás mondhatni egyáltalán nem fordult elő. A tárgyilagos bíráló nem kéteikkedhet abban, hogy mindkét fél tanult a múlt eseményeiből és az iparban a munkaadó és munkás között nagyobb a megértés.

Östermelés.

Az 1927. év gazdasági szempontból különösen kedvezőtlen volt. A termés mennyiségre nézve ugyan kielégítő volt, minősége azonban nem ütötte meg a kellő mértéket. A művelés alatt álló terület nagysága csökkent; a búza és cukorrépa termesztésére fordított területek nagysága emelkedett, míg a zabnál és árpánál csökkent a terület.

A szarvasmarhaállományban növekedés mutatkozott. A juhállomány szintén nagyobbodott és majdnem elérte háborúelőtti nagyságát. A sertés-tenyésztésben kb. 400.000 db. növekedés mutatkozott. A földművelésügyi minisztériumnak a mezőgazdasági termelésre vonatkozó jelentése szerint 225 millió font összjövedelemből 155 millió font az állatállomány és tejtermékek értékesítéséből

folyt be. Tej értékesítéséből egyedül 49 millió font volt az összjövedelem, míg az eladott búza értéke 12 millió fontot tett ki. Gyümölcs- és zöldségféle 25 millió fontot jövedelmezett.

A gazdasági termékek ára az 1927. év egész folyamán hanyatlást mutatott. Míg január elején az általános indexszám 49%-kal volt a háborúelőtti nívó felett, addig december végén már csak 38%-kal. 1926-ban a legmagasabb index 158, a legalacsonyabb 146 volt az 1911—13. évekhez viszonyítva.

A behozott gazdasági termények mennyisége az elmúlt évben a következő volt:

Termény neve	1926	1927
	1000 tonnában	
Búza	4.889	5.522
Zab	391	295
Liszt (búza)	542	548
Árpa	588	825
Tengeri	1.621	2.096
Hűtött marha	484	521
Fagyasztott marha	179	150
Fagyasztott juh	267	276
Szalonna	374	428
Sonka	60	45
Friss disznóhús	32	16
Vaj	296	291
Sajt	153	147

E táblázatból megállapítható, hogy a zab-, fagyasztott marha-, sonka-, friss sertés-, sajt- és vajbehozattól eltekintve a többi termékek 1927. évi behozatálánál emelkedés állott be az 1926. évvel szemben. A marhahús-, sonka- és sertésbehozatal csökkenése összefügg a belföldi szarvasmarha- és sertésállomány növekedésével. A vaj- és sajtbehozatal csökkenése pedig a fokozott belföldi tejtermelés következménye.

Ipar.

A széniparban talán sohasem volt oly zűrzavar, mint az 1927. évben. A különböző kerületekből beérkezett jelentések egyhangúlag csekély mennyiségű rendelésekről, alacsony árakról és nagyarányú munkanélküliségről panaszokotkadtak. Itt-ott kedvező jelenség is mutatkozott, amennyiben néhány tengerentúli rendelő, kiket a szénsztrájk alatt az angol piac elveszett, ismét a rendelők sorába léptek. Az a kedvező körülmény azonban, hogy az angol szénkivitel úgyszólván teljesen helyreállott, csak az árak tetemes leszállításával volt elérhető: egyes bányatulajdonosok igen kevés haszonnal vetették piacra a szenet, míg mások haszon nélkül, vagy éppen veszteséggel adtak rajta túl. A helyzet komolysága nyilvánvaló abból a tényből, hogy bár a south-walesi kikötőkből kivitt szén az 1927. év 11 hónapjában 1½ millió tonnával meghaladta az 1925. év ugyanezen időszaka alatt exportált menny-

nyiséget, a jövedelem egymillió fonttal volt kevesebb. A hazai fogyasztás tekintetében a gáz- és villanyfűtésnek mind nagyobb mérvben való bevezetése érezte kedvezőellen hatását.

A különböző bányakerületekben a helyzet 1927-ben a következő volt:

South-Wales: A walesi bányák különleges helyzeténél fogva a bérek magasak voltak. A tárnák javítása és a 8 órás munkaidő következtében a termelés fokozódott, a termelési költségek pedig csökkentek. Ennek dacára az árak esése nem állott arányban a termelési költségek csökkenésével s a veszteség növekedett. Azokat a tárnákat, melyekben a széntermelés legtökéletesebb, bezárták, ami a munkanélküliség növekedését vonta maga után. Állandóan több szenet termeltek, mint amennyit értékesíteni tudtak, úgyhogy a szünetelő bányáktól eltekintve, a működő bányákban is csak 3—4 napot dolgoztak a munkások.

Northumberland: A legjobb northumberlandi válogatott mozdonyszén ára 1927 január elejétől állandóan esett. Miután az árak csökkenése dacára az eladási lehetőség nem javult, a bányatulajdonosok limitálták a termelés mennyiségét, ami viszont kedvezően hatott az árra. Ez a javulás október közepétől kezdve mutatkozott.

A Durham-i bányatulajdonosoknak a northumberlandiekéhez hasonló veszteségei voltak, bár Durhamban az árak nem estek oly rohamosan. Az ezen bányákban termelt szénnek csak kis része kerül mint válogatott szén piacra s így aránylag kedvezőbb árakat értek el, ennek dacára azonban az eladási ár alatta maradt a termelési költségeknek. Sok esetben a bányatulajdonosok kénytelenek voltak a munkát beszüntetni, mások pedig nem voltak képesek elég rendelést szerezni ahhoz, hogy a teljes munkaidőt betartsák, úgyhogy számos esetben a tulajdonosok a walesi helyzethez hasonlóan csak 3—4 napot tudtak hetenkint dolgoztatni.

South-Yorkshire: Az 1927. év ebben a kerületben különösen nehéz volt. A bányatulajdonosok csaknem kivétel nélkül mind veszteséggel dolgoztak. A súlyos veszteséget a külföldi megrendelők számának tetemes csökkenése okozta, ami különösen a nagy bányatulajdonosokat sújtotta érzékenyen, akik a leszállított árak dacára sem tudtak a termelt szénnek piacot találni.

Vas- és acélipar. 1926-ban a szénhiány következtében a vas- és acélrendeléseknek a gyárosok nem tudtak azonnal eleget tenni, s így 1927-re maradt a rendelések jó részének leszállítása. Ennek tudható be, hogy az 1927. év kedvezően indult meg s néhány hónapon keresztül a vas- és acélgyárak teljes üzemben voltak. A hátrálékban levő rendeléseknek eleget téve azonban ismét hanyatlás állott be. Az öntöttvas termelése maximumát májusban érte el, míg az acélgyártás már áprilisban hanyat-

lást mutatott a márciusi maximumhoz viszonyítva. Bár a vas- és acélbehozatal az év végéig fokozatosan csökkent, az egész évi behozatal mégis több volt, mint bármely előző évben. Statisztikai kimutatás szerint az importált mennyiség 99%-kal haladja túl az 1913. évi behozatalt.

Az 1923. évtől eltekintve, amikor rendkívül nagymennyiségű vas és acél exportáltatott, az 1927. év 1913 óta e tekintetben rekordot ért el. 1913 óta az exportált öntöttvas és vasérc, továbbá vasrudak mennyisége a múlt év kezdetéig állandóan csökkent. Az egyik fő kiviteli cikket a *galvanizált lemezek* képezik, melyek mennyisége valamivel meghaladta az 1913. évit, míg a külföldre szállított *önözött lemezek* mennyisége valamivel alatta maradt az 1913. évinek.

A brit acélgyárosok minden igyekezetükkel azon voltak, hogy áraikat csökkentseék. Ennek köszönhető, hogy az 1913. évi árakhoz viszonyítva az acél ára csak 13,6%-kal volt magasabb, míg a többi áruknál az emelkedés 41%-ot ért el. A szeptember 1-én életbeléptetett ú. n. „rebate scheme”, — amely azon vevők részére, kik bizonyos meghatározott időre magukat szerződésileg lekötötték, 5—7½ shilling árengedményt biztosított tonnánként, — a brit vas- és acélkivitel fellendítését van hivatva előmozdítani. Bár csak négy hónap óta van gyakorlatban ez a tervezet, több oldalról sikeresnek bizonyult úgyanyira, hogy sok hajóépítő vállalat is magáévá tette.

Nagy-Britannián kívül az Amerikai Egyesült Államokban is lanyhulás állott be az acéliparban, s a francia piacon utóbbi időben észlelt fellendülés után is bizonyos hanyatlás következett. Németországban a vas- és acéltermelés lényegesen, Belgiumban kis mértékben emelkedett. Míg az Egyesült Királyság öntöttvastermelése 30%-kal volt kevesebb, mint 1913-ban, addig a fontosabb európai államok termelése 13%-kal növekedett.

A *műselyemgyártás* az 1927. év folyamán rendkívül fellendült. 1927-ben nagyobb mennyiségű és jobb minőségű műselyem került piacra s a fogyasztás fokozódott, az árakban pedig alig volt ingadozás észlelhető. Az 1927. év első 9 hónapjában 27,5 millió font súlyú műselymet gyártottak, ami 1926-tal szemben 50%-os növekedést jelent; 1927-ben háromnegyed év alatt több volt a termelés, mint az egész 1926. évben.

A kereslet a kínálattal nemcsak a műselyemfonál, hanem a műselyem-textiláruk terén is lépést tartott. Fonálban a kereslet általános volt az egész országban. Az utóbbi időben divatba jött tafetakelmék nagyrészt Lancashireban készülnek s ennek köszönheti Lancashire fellendült műselyemiparát, mely háttérbe szorítja Yorkshiret, a műselyem- és pamutbrokát gyártásának központját. Bár ezt a változást csupán a divat idézte elő, általános a vé-

lemény, hogy a műselyem feldolgozásában a vezetést Lancashire állandóan meg fogja tartani.

Az export nem áll arányban a belföldi fellendüléssel. Ez különösen kész gyártmányoknál tapasztalható, mert míg az exportált műselyemkészítmények mennyisége alig haladta meg az 1926. évi exportot, a behozatal ezen a téren sokkal felülmulat az előző évit. Műselyemfonalban úgy a behozatal, mint a kivitel fokozódott.

Itt említjük meg, hogy az 1927. év vége felé Nagy-Britannia részvételével megalakult a nemzetközi *műselyemkartell*. Bár a kartell közelebbi céljairól keveset lehet tudni, valószínű, hogy főcélja a műselyem gyártásának és piacrabocsátásának módosítása és az árak stabilizálása lesz.

A műselyemgyártás helyzete az 1928. év elején határozottan kedvező. A gyártás és fogyasztás mindenfelé fokozódik s az árak általában továbbra is állandóak. Tagadhatatlan azonban, hogy némi veszély fenyegeti a műselyemipart. A múltévi fellendülés nagyrészt a divatnak volt tulajdonítható, mely igen kedvezett ennek az iparágaknak. Műselyemkészítményeknél a kereslet a divatnak sokkal jobban van alávetve, mint pl. selyem- és pamutgyártmányoknál s így a divat változása nyilvánvalóan a műselyemipar hanyatlását vonhatja maga után.

Az ipar több ágában mutatkozó javulás nem vonatkozott a *gyapotiparra*. A gyapottermésről szóló, csupán művelés alatt álló területekre vonatkozó első jelentés júliusban jelent meg, mely egy 12·4%-os csökkenést helyezett kilátásba az 1926. évvel szemben. Ez úgy az amerikai, mint az egyiptomi gyapotban azonnali áremelkedést eredményezett. Az árak még tovább emelkedtek az augusztusi jelentés megjelenésekor, melyben az 1927. évi gyapottermés 13·5 millió bálra becsültetik az előző évi 15·6 millió bállal szemben. Lázás vásárlások és óriási fedezési kötések eszközöltettek. A gyapottermés beclslésében további csökkenést a szeptemberi jelentés hozott, amely szerint nem több, mint 12·7 millió bál volt remélhető. E jelentés katasztrófális hatását némileg enyhítette azonban a washingtoni földmívelésügyi minisztérium közleménye, mely később likvidációkra és áresésekre vezetett. Az utolsó jelentés, mely december 8-án tétetett közzé, a gyapottermést 13 millió bálra becsülte.

Január kezdetén a közepes amerikai gyapot ára 6·80 penny volt, melynél alacsonyabb árat azóta sem ért el, szeptember végén pedig 12·67 pennnyel a legmagasabb ponton állott. Ezután egy gyors reakció következett, úgyhogy az év végén 11·06 pennnyen állandósult a gyapot ára.

Az 1927. év a *gyapjúiparban* nem hozott fontosabb eseményeket. Dacára annak, hogy úgy Ausztráliában, mint Dél-Afrikában a gyapjúhozam 1926-ban rekordot ért el, az árak állandóak voltak. A hazai piac Nagy-Britanniában nem volt nagyon

kedvező, bár utóbbi időben némi javulás mutatkozott. A londoni piacon eszközölt vásárlásokra nézve az év kedvezően kezdődött, s a kereslet az egész év folyamán állandó és élénk volt. Az árakban némi javulás mutatkozott egész márciusig. Áprilisban a piac hanyatlott s májusban is lanyha maradt. A nyári kiárusítások közeledtével a kereslet ismét nagyobb lett, úgyhogy az árak júniusban majdnem elérték a márciusi magasságot. A javulás júliusban folytatódott részben az élénk belföldi forgalom, részben a németországi rendelkezések következtében. Tekintettel arra, hogy az 1927. évi gyapjúhozam kilátásai kedvezőtlenek voltak, a nagy-britanniai gyapjúárak — különösen a merinói és keresztezett fajtájú juhok gyapjúja — árban emelkedtek. Az év végével a merinói gyapjú ára 10, a keresztezett fajtájú juhoké 5, a középminőségű és durva gyapjúé 20%-kal volt magasabb, mint 1926 decemberében.

Az 1914 júliusi gyapjúárakkal összehasonlítva, a drágulás 1927-ben %-ban kifejezve a következő:

a legfinomabb gyapjúnál	80%
a finom gyapjúnál	65—70%
a középfinom gyapjúnál	60%
finom keresztezett fajtáknál	50%
középfinom keresztezett fajtáknál	40%
és a durva gyapjúfajtáknál	30%.

Ausztráliában az időjárás a gyapjúra az év kezdetétől kedvezőtlen volt s csak az év vége felé állott be javulás Új-Dél-Walesben és Queenslandben, bár egyes területek még ezen államokban is igen nélkülözték az esőt. Victóriában is a rendesen kedvezőtlenebb volt az időjárás, úgyszintén Dél-Ausztráliának is igen száraz éve volt, míg Nyugat-Ausztráliában elég gyakoriak voltak az esőzések. Ennek dacára a gyapjúhozam jóval nagyobb volt a remélnél. Ausztrália gyapjú hozama 334.000 bál, Dél-Afrikáé pedig 100.000 bál volt.

Hajóépítés. A világ kereskedelmi hajóépítése 1927-ben növekedett, amikor is 802 hajót bocsátottak vízre 2,286.000 tonna tartalommal, melyből 1,226.000 tonnatartalom brit hajógyárakban készült. A többlet az 1926. évvel egybevetve 611.000 tonna (36·5%) volt, melyből Nagy-Britanniára 586.000 tonna esik. Ez az eredmény azonban nem oly kedvező, mint első pillanatra látszik, tekintve, hogy az 1927-ben végzett munka egy részét még 1926-ban eszközölt rendelkezések teljesítése gyanánt kellett elkészíteni, melyeket akkor a szénsztrájk miatt nem lehetett foganatosítani. A helyzetet jobban megvilágítja a következő táblázat, mely az 1908—10. évi az 1913-as háború előtti, az 1919—20. évi háború utáni, végül az 1923—25. évi hajóépítést veti egybe az 1926. és 1927. évek eredményeivel:

É v e k	Hajóépítés 1000 tonnában	
	belföldön	külföldön
1908—10. átlaga	1.021	777
1913.	1.932	1.401
1919—20. átlaga	1.838	4.665
1923—25. átlaga	1.057	971
1926.	640	1.035
1927.	1.226	1.060

Kereskedelem és közlekedés.

Külkereskedelem. Az angol *kivitel* az 1927. évben csak a késő nyári hónapokban tudta elérni a normális nivót, mivel az év első felében a kereskedelem még erősen szenvedett az 1926. évi sztrájk következményeitől. Márciusig még nagymennyiségű szén importáltatott.

A *behozatal* összértéke az 1927. évben 1.219·4 millió font, míg az *összkivitel* értéke 832·2 millió font volt, ami 387·2 millió fontnyi behozatali többletet jelent. Ez a behozatali többlet az 1925. évinél 6·1 millió fonttal, az 1926. évinél pedig 75·6 millió fonttal volt kevesebb.

Ami a behozatal mennyiségét illeti, 1927-ben búzában, gyapjúban, gummiban, teában és dohányban növekedés, míg gyapotban és cukorban esés mutatkozott az 1925. évvel szemben. A kiviteli mennyiségeket illetőleg a vas, acél, pamut, gyapjúfonál, automobil és bőr kivitele az 1925. évvel szemben javult.

Az 1927. évi behozatal és kivitel összértéke alacsonyabb volt, mint az előző évi, ami egyes áruk áresésének tulajdonítható. Ez az áresés különösen a szénnél, gumminál, gyapotnál, jutánál, lennél, kendernél és búzánál volt szembeötlő. Legfeltűnőbb a változás a pamut és pamutkészítmények árában: az 1927-ben exportált pamut és pamutkészítmények értéke 52 millió fonttal volt alacsonyabb az 1925. évinél. A behozott nyersanyagok összértéke 1927-ben 72·8 millió fonttal volt kevesebb az 1925. évinél s ebből egyedül gyapotra 58 millió font esik.

A szén-, vas- és acélkereskedelemben, amely az 1926. évi sztrájktól legerősebben szenvedett, a három utolsó évben az alábbi változások állottak be:

Termék	1925.		1926.		1927.	
	Behozatal	Kivitel	Behozatal	Kivitel	Behozatal	Kivitel
millió fontokban						
Szén	0·02	50·5	42·9	19·1	6·6	45·5
Vas, acél	23·7	67·9	29·2	55·1	33·7	69·4

A Board of Trade kimutatása szerint az 1926. évi *fizetési mérleg* minimális deficittel zárult, míg az 1927. évi fizetési mérleg hivatalos becslések szerint 96 millió font többletet mutatott fel.

Közlekedés. Az 1921. évi vasúti törvény értelmében 1928 január 1-én új *vasúti tarifa* lépett életbe. Az 1927. év kezdetén a vasúti személyszállítási tarifák kb. 50%-kal multák felül a háború előttiéket, kész árunál és szénél pedig a háború előttiével szemben 60%-os emelkedés állapítható meg. A vasutaknak az automobilon eszközölt szállítás okozott komoly konkurenciát. A versenyt különösen a *személyszállítás* terén érezték erősen s ennek volt a következménye az, hogy a vasúti társaságok személyszállításból származó bevételei az 1925. évvel összehasonlítva, 6%-kal csökkentek. Az *áruszállításból* származó bevételek összege alig haladta felül az 1925. évi bevételt. Az összes áruszállítás 1927 január—októberig 274·5 millió tonnát tett ki, ami 1925-tel szemben 3·4% emelkedést jelent. Ebből a mennyiségből kész árukra 51·8 millió, élő szállítmányra 2·2 millió, szén és fűtőanyagokra 164·9 millió és más árukra 55·6 millió tonna esik.

A *raktározási* díjak változatlanul 60%-kal maradtak a háború előtti nivó felett.

A *hajószállítási* díjak 1927 februárban érték el a legmagasabb és júniusban a legalacsonyabb színvonalat, míg az őszy folyamán normális szinten maradtak. A hajószállítási díjak indexszáma az 1927. év átlagában 109·6 (1913 = 100) volt az 1925. évi 102·2 és az 1924. évi 113·4-del szemben. A szállított össztönmennyiség 1927-ben nagyobb volt, mint az előző években.

Pénzügy.

Államháztartás. Az 1926—27. *költségvetési év* 56·7 millió font deficittel végződött, ami elsősorban annak a körülménynek volt tulajdonítható, hogy a jövedelemadóból befolyt összeg a várt eredményen lényegesen alul maradt. Az a tény, hogy a sztrájkév az angol ipar jövedelmeire katasztrofális hatású volt, valamint az az elhatározás, hogy a jövőben a jövedelemadó kivételénél csak az előző év jövedelmei és nem — mint eddig volt — a három előző év jövedelmeinek átlaga szolgálhat alapul, alig nyújt reményt arra, hogy az új költségvetésben a jövedelemadóból remélt összeg növekedjék. A pénzügyminiszter az 1927—28. évi költségvetésben a jövedelemadót tényleg csak 232 millió fonttal állította be, — ami 2½ millió fonttal kevesebb, mint az előző év eredménye — és az 1927—28. évi összes állami *bevételeket* 796·9 millió fontra becsülte, míg az *összkiadásokat* 833·4 millió fontra, beleszámítva azt a 65 millió fontot, amelyet törlesztési alapnak szánt. A 36·5 millió font deficit mikénti fedezését illetőleg pedig javaslatot terjesztett elő, amelynek alapján a költségvetésben az összbevételek 834·8 millió fontot tesznek ki, ami a kiadásokkal szemben 1·4 millió fontnyi többletet jelentene. Ez a többlet az utólagosan engedélyezett póthitelek részbeni fedezésére lenne fordítandó.

1927-ben Nagy-Britannia lakosságának *fejenkinti adóterhe*: 18.12.6 font volt, míg 1913—1914-ben: 4.6.5 font. A 18.12.6 fontból 2.11.8 font tisztán a nemzeti véderő fenntartására esik, 5.6.4 font a közgazgatásra és 9.5.2 font az állami adósságok törlesztésére. Ezzel szemben az 1913—14. évi költségvetés megfelelő összegei: 1.13.9 font, 1.3.7 font és 0.16.4 font. A fejenkinti megterhelés 1928-ban valószínűleg még emelkedni fog.

Hitelélet. Az 1927. év azzal a reménnyel indult meg, hogy a *bankkamatláb*at, amely 1925 december hónapja óta változatlanul 5% volt, le fogják szállítani. De a fontnak a dollárhoz viszonyított, valamelyest kedvezőtlen értékaránya, valamint a kínai zavarok meghiusították ezt a reményt és a Bank of England csak április 21-én, — miután az aranyalapot megfelelő értékű aranyéremmel és rúddal emelte — tudta a bankkamatlábát 4½%-ra leszállítani. Általános volt az a nézet, hogy rövid időn belül a kamatláb egy további félésszázalékkal 4%-ra fog csökkenni, annál is inkább, mert a Banque de France bejelentette azon szándékát, hogy 33 millió fontnyi kölcsönét a Bank of Englandnak visszafizeti. E helyett azonban a Banque de France májusban aranyat kezdett vásárolni a Bank of Englandtól és azonkívül a londoni és new-yorki piacon nagyarányú aranyvásárlásokat eszközölt. A Bank of England ennek következtében nem tudta aranyalapját megfelelően emelni és így a pénz olcsóbodásába vetett remény meghiusult. Ősszel az angol fontnak a dollárral szemben mutatkozó szilárdsága, valamint a visszleszámitolási kamatlábnak a new-yorki Federal Reserve Bank által augusztusban való redukálása következtében, pénzügyi körökben az a vélemény alakult ki, hogy a bankkamatláb megint valamivel le lesz szállítva. A Bank of England heti kimutatásai azonban azt mutatják, hogy ez egyelőre még keresztülvihetetlen és így a kamatláb változatlanul 4½% marad.

Váltóleszámitolás. A helyzet a leszámítolási piacon az év első felében változóbb volt, mint a másodikban. A különbség az átlagos piaci kamatláb és bankkamatláb között az év második felében nagyon csekély, 100 fontnál 3 shilling 6 penny volt, míg az év első felében ugyancsak 100 fontnál 12 shilling 9 penny volt. Az egész év átlagában e különbség 100 fontnál 8 shilling 2 pennyt tett ki, az előző évi 9 shilling 9 pennyvel szemben. Rövidlejáratú kölcsönök után vett kamat általában valamivel alacsonyabb volt, mint 1926-ban, viszont az ily kamat és betétek után fizetett kamat közötti különbség az előző évinél valamivel nagyobb volt.

Az 1927. év, különösen annak utolsó negyede a londoni piacnak igen forgalmas időszaka volt új *tőke kibocsátások* terén. Az összes kibocsátások 355 millió fontot tettek ki, amely összegben bennfoglalatik az a 69 millió font, melyet az angol kormány

januárban 4%-os consolok kibocsátása ellenében vett fel. Így az egyéb célokra a londoni piacon igénybevett tőke 286 millió fontot tett ki, az 1926. év 226 millió fontjával és az 1914. év 200 millió fontjával szemben. Ennek az összegnek nagy részét a dominiumok vették igénybe, melyek az 1927. évben 48 millió fonttal többet vettek fel, mint az 1926. évben. A belföldi szükséglet fedezésére felvett összeg — nem számítva a kormány kölcsönét — 16 millióval emelkedett, míg a külföld által igénybevett tőkék összege 1926-hoz viszonyítva nem változott.

A külföldi kormányok által felvett kölcsönök között Brazília 64 millió fonttal, Lengyelország pedig 18 millió (stabilizálási kölcsön) fonttal szerepelt.

Az angol testületek közül 24 vett fel pénzt a londoni piacon az 1927. évben. Külföldi testületek kevesebbet vettek fel, mint 1926-ban. Itt említendő meg a Berlin városa által felvett 3½ millió fontnyi kölcsön.

Munkapiac.

Az 1926. évi gazdasági vihar után a munkások között bizonyos megnyugvás állott be, amely nemcsak azon körülménynek tulajdonítható, hogy a sztrájkpénztárak kiürültek, hanem részben arra is visszavezethető, hogy az év folyamán munkaadók és munkások között jobb egyetértés alakult ki.

Ez a jobb egyetértés hozta magával azt, hogy az elmúlt évben a *bérvizsgálatok* és az azok folytán *elvesztett munkanapok* száma az utolsó 20 évben tapasztalt legalacsonyabb színvonalra süllyedt le. Az alábbi összeállítás tartalmazza a Munkügyi Minisztérium által erre vonatkozólag közzétett adatokat:

Év	Bérvizsgálók száma	Bérvizsgálatokban résztvevő munkások száma		Bérvizsgálatok következtében elvesztett munkanapok száma
		közvetlenül	közvetve	
1924.	710	558.000	55.000	6.420.000
1925.	603	401.000	40.000	7.950.000
1926.	323	2.724.000	10.000	162.230.000
1927.	303	89.000	18.000	1.180.000

Az év elején az akkor befejeződött szénstrájk következményeként a *munkanélküliek* száma még igen magas volt, de azután az ipari élet újraerősödésével fokozatosan süllyedt, úgyhogy júliusra a legalacsonyabb színvonalat érte el. Ettől kezdve az év végéig irreguláris tendenciát mutat. Így a munkanélküliek száma januárban 1.375.000, júliusban 1.055.000 és decemberben 1.127.000 volt. A munkanélküliek ezen számából egyedül a szénbányászatra 200.000 esik. A biztosított munkásoknál a munka-

nélküliség az elmúlt év folyamán 230.000 fővel apadt.

A következő összeállítás az 1924—1927. évekről a biztosított munkások közötti munkanélküliséget mutatja ki százalékokban kifejezve:

1924 december 31 : 10·9%

1925 december 31 : 10·4%

1926 december 31 : 11·9%

1927 december 31 : 9·8%

A Munkaügyi Minisztérium által közzétett statisztikák szerint a *munkabérek* 1927-ben átlagban kevéssel sülyedtek. A bérek csökkenése főleg a szénbányászatban jelentkezett, míg a többi iparágakat csak kisebb mértékben érintette. A bányá-

szok munkabérei majdnem az összes szénbányász vidékeken a szénsztrájk befejezésekor létrejött egyezményben megállapított minimumra szállítottak le. A vas- és acéliparban a munkabérek az árak csökkenésével arányban estek. A munkabérek csökkenése majdnem kizárólag a jobban fizetett munkásokat érintette, míg a kisfizetésűek megtartották béreiket.

Az 1927. év végén a munkások heti bérei átlagban 70—75%-kal voltak magasabbak, mint 1914-ben.

Az 1927. évben a *munkaórákban* beállott változások nem lényegesek. A munkaórák növekedését tapasztalhatjuk főleg a bányaiiparban, ahol munkáscsoportonként a munkaidő 7 órától 8 órára emeltetett fel.

© IRODALMI SZEMLE ©

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Lesenyi Ferenc: A magyar erdőgazdaság.

François Lesenyi: La sylviculture hongroise.

Különlenyomat az „Erdészeti Kísérletek” 1927. XXIX. sz. kötetéből. Sopron. 64 oldal, 3 térképmelléklet.

Tirage à part du tome XXIX, 1927, des „Expériences forestières”. Sopron. 64 pages, 3 cartes.

Résumé. L'ouvrage est divisé en trois parties. La première traite la sylviculture hongroise jusqu'à la loi des forêts; la seconde les forêts actuelles, leur situation au point de vue du droit de propriété, l'aménagement et l'exploitation des forêts, la production et le commerce extérieur des bois, la question du boisement de l'Alföld. Dans la troisième partie, après avoir exposé les principales dispositions des lois forestières, l'enseignement technique forestier et les ouvrages parus sur la sylviculture, l'auteur indique les travaux dont la nécessité s'impose pour le développement de la sylviculture. En faisant connaître les cours d'eau de la Hongrie ancienne et leur connexion avec la région montagneuse et forestière enlevée au pays, l'auteur expose que l'excèsif déboisement de cette région pourrait avoir pour résultat de grossir trop les rivières allant vers le territoire hongrois actuel et d'y causer de désastreuses inondations, et cela d'autant plus que le traité de Trianon a disloqué le régime des eaux et forêts du bassin des Karpathes.

*

A szerző széleskörű áttekintést nyújtó, értékes tanulmányában a magyar erdőgazdaság múltjával, jelenével és jövő feladataival foglalkozik.

Az értekezés három részből áll. Az első rész az erdészet múltját ismerteti.

Régi Magyarország folyamrendszerét s annak az erdős hegyvidékekkel való összefüggését ismertetve, a szerző megállapítja, hogy a hegyvidékek erdőségeinek mértéktelen pusztítása az Alföld felé siető folyók medreinek egyenletes táplálását megzavarhatja. A mai határokon belül tehát könnyen árvízveszedelem származhatik, annál is inkább, mert az erdészeti és vízügyi igazgatás a Kárpátok medencéjében jelenleg nem egységes. Ugyancsak itt adja magyarázatát annak, hogy a megmaradt erdőségek gazdasági teljesítőképesége miért gyengébb viszonylagosan is, mint az elszakított területeken levő erdőkben. Szerinte ennek az az oka, hogy az alkotmányosság helyreállta után a kormányzat főleg hegyvidéki erdők megszerzésére fektette a főszűlyt, a fatermelés szempontjából számbajöhető alföldi, vagy dombos vidéken levő erdőt a kincstár nem igen vásárolta, úgyhogy a leggondosabban kezelt kincstári erdőbirtokoknak zöme a Kárpátokkal együtt elveszett, a mai területen még a régi kincstári erdőknek 5%-a sem maradt meg. Másik ok pedig az, hogy a sík területeken sok a mezőgazdasági birtokok közé beékelte, huzamosabb gazdálkodásra kevésbé alkalmas, kisebb erdőbirtok.

A második részben a szerző a jelenlegi erdőterületet, a fajokot, birtokviszonyokat, az erdőművelést, erdőrendezést; a külkereskedelmi forgalom alakulását statisztikai adatokkal megvilágítva részletesen ismerteti, majd rátér az alföldi szikes területek fásításának s a mezőgazdasági termelésre nem

alkalmas egyéb területek erdősítésének tárgyalására. Ezeket a területeket legmegfelelőbbben cserjékkel és alacsonyabbrendű fajokkal (pl. olajfűz, galagonya, kökény, vadkörte stb.) készítik elő a nemesebb fajok számára. Az értekezés adatai szerint az 1921. év közepétől 1926 tavaszáig a birtokosok az Alföldön 6.665·2 hektárt önként fásítottak, a kincstár pedig 1878—1910 között 8.325 hektár nyílt futóhomokot kötött meg fásítással. Az értekezés a továbbiakban leszögezi, hogy míg a régi területen 1913-ban 17,681.000 m³ fa termeltetett ki, addig a mai határokon belül évenként csak 1,627.800 m³ faanyagot tudunk termelni. A mostani terméseredmény tehát egy tizedrészét sem éri el a régieknek. A fatermelés viszonylag is igen nagymértékű hanyatlásának okát a szerző abban találja, hogy, amit már említettük, a legjobban berendezett és legvirágzóbb korlátolt forgalmú, főleg állami, erdőhirtokokban veszteségünk az átlagosnál jóval nagyobb, másrészt a megmaradt erdők között elég sok a rendszeres gazdálkodásra kevésbé alkalmas és a túlhasznált erdő.

A harmadik részben a szerző az 1879:XXXI. t.-cikknek, továbbá a később alkotott erdészeti törvényeknek főbb rendelkezéseit, valamint az erdészeti szakképzést, szakirodalmat ismerteti. Végeredményben azután oda konkludál, hogy az erdőgazdaság fejlesztése terén a jövő legfontosabb és mielőbb megvalósítandó feladatát a régi mulasztások helyrehozatala s a jelenlegi erdők teljesítőképességének fokozása képezi. Ennek a feladatnak sikeres megoldását egy generális új erdőtörvény megalkotásától reméli, mely törvény az erdők fenntartását és gazdaságos használatát minden erdőre kiterjedőleg biztosítani fogja. Sz. Z. dr.

Magyar Biztosítási Évkönyv XX. évfolyam 1927/28.

Annuaire hongrois des Assurances. Année XX, 1927/1928.

Kiadják: A Biztosítási és Közgazdasági Lapok. Budapest, 1928. 442 l.

Édíté par: *Biztosítási és Közgazdasági Lapok. Budapest, 1928. 442 pages.*

Résumé. Par le choix judicieux de ses matériaux, l'Annuaire comble une lacune. Le premier chapitre comprend les principales lois et ordonnances relatives aux assurances; le deuxième l'historique, la situation et les résultats des Compagnies d'assurance; le troisième, des études sur les questions actuelles des assurances.

*

A biztosításügy kérdése a háború után szép lendületnek indult közgazdasági irodalmunknak

még mindig eléggé mostohán kezelt gyermeke. A biztosítási kérdések egész komplexumát felölelő szakkönyvünk pl. még mindig nincs s az ország gazdasági életének szempontjából oly fontos biztosításügy az egyetemi stúdiumok közt sem foglalja el az őt megillető helyet. Kétségtelen, hogy a biztosítási szakirodalom fellendülésével szoros kapcsolatban van a szakképzés és utódnevelés eredményességének kérdése, másfelől a biztosítási eszme népszerűsítése és propagálása terén is az irodalmi tevékenységre hárul az a feladat, hogy a társadalom széles rétegeinek a biztosítással szemben még mindig tapasztalható közönyösségét vagy éppen anti-pátiáját eloszlassa. Hogy pedig gazdasági és szociális szempontból mit jelent az, hogy minél szélesebb rétegekben verjen gyökeret a biztosítás fontosságának és szükségességének tudata, bővebb fejtegetésre nem szorul.

Ezek a gondolatok vetődnek fel önkénytelenül előttünk, amikor a most megjelent Magyar Biztosítási Évkönyv 1927/28. évi kötetében lapozgatunk. A kiadvány gondosan és célszerűen megválasztott anyagával kétségkívül hézagpótló munkának tekinthető s szegényes biztosítási irodalmunkat értékes termékkel gyarapítja. Az Évkönyv három részre oszlik: az első fejezet a legfontosabb biztosítási törvényeket és rendeleteket tartalmazza. A második fejezet az egyes biztosítótársaságok helyzetét, üzleti eredményeit, működési körét ismerteti a történelmi fejlődés rövidre fogott praktikus vázolásával. A harmadik rész végül szakszerű tanulmányokat tartalmaz a biztosítás aktuális kérdéseiről. Mint látható, az Évkönyv gazdag anyaga nemcsak a szakemberek, hanem az érdeklődő nagyközönség számára is becses ismeretforrásokat tartalmaz. A magunk részéről kívánatosnak tartanánk, hogy az Évkönyv harmadik része, a propagandisztikus szempontot is honorálva, a jövőben a biztosítás egyes ágazatainak lényegét és jelentőségét példázó, a nagyközönség számára szánt, lexikonszerű ismertetésekkel bővítettessék. Jóllehet ez szorosan véve nem egy Évkönyv feladata, de a biztosítási eszme terjesztésére minden alkalmat meg kell ragadnunk. A kiadvány utolsó részében közölt összefoglaló adatok is kiegészíthetők volnának még néhány érdekes adattal (a biztosítottak száma, a biztosított összeg, a társulatok részvényeinek tőzsdei árfolyamalakulása stb.). Mindezek azonban olyan természetű kiegészítések, melyek az évek folyamán bizonyára pótolhatni fognak, s a jelen Évkönyv értékét nem csökkentik, melynek szerkesztőségét hasznos munkájáért elismerés illeti.

H. S. dr.

A m. kir. közp. statisztikai hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Aperçu des moyens directs et indirects mis dans les divers pays à la disposition des acheteurs étrangers pour s'assurer de la qualité des marchandises dont ils deviennent acquéreurs dans ces pays.* Société des Nations. Genève. 1928.

Elfte internationale arbeidsconferentie gehouden te Genève, 30 mai—16 juni 1928. Bureau centraal voor de statistiek. s-Gravenhage.

Ritter, Dr. Kurt: Weinproduktion und Weinhandel der Welt vor und nach dem Kriege. Berlin. 1928. (Veröffentlichungen der Preussischen Hauptlandwirtschaftskammer. 28.)

Hoffmann, Frederick L.: Cancer in Russia and Scandinavia. Newark. 1928.

Smutný, Dr. Pavel: Organisation internationale de la statistique tourisme. Tirage spécial du Bulletin statistique tchécoslovaque. VIIIe Année (1927.)

Nicholson, J. A.: Some aspects of the philosophy of L. T. Hobhouse. Urbana. 1926. (University of Illinois studies in the social sciences. XIV/4.)

Magyarország. (Hongrie.) — *Statistiques démographiques officielles du Royaume de Hongrie.* Société des Nations. Genève. 1927. (Manuels de statistique démographique. 10.)

Ausztria. (Autriche.) — *Statistik der Ernte in der Republik Österreich, 1927.* Bundesmin. für Land- und Forstwirtschaft. Wien.

Wirtschafts-Statistisches Jahrbuch, 1927. (Kammer für Arbeiter und Angestellte. Wien.)

Statistisches Taschenbuch für Wien. 2. Jg. (1927.) Statistisches Amt der Stadt. Wien.

Cseh-Szlovákia. (Tchéco-Slovaquie.) — *Les statistiques démographiques officielles de la République Tchécoslovaque.* Société des Nations. Genève. 1927. (Série de manuels de statistique. 8.)

Németbirodalom. (Allemagne.) — *Industrielle Produktionsstatistik. Sammlung produktionsstatistischer Nachkriegszahlen bis zum Jahre 1926 mit Ergänzungen bis zum Jahre 1927.* Statistisches Reichsamt. Berlin. (Sonderhefte zu Wirtschaft und Statistik. 4.)

Die deutsche Verbrauchsbesteuerung, 1926/7. Mit vorläufigen Angaben für 1927/8 und einen Rückblick auf die letzten zwanzig Jahre. Statistisches Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 350.)

Berufszählung, 1925. Die berufliche und soziale Gliederung der Bevölkerung in den Ländern und Landesteilen. Süddeutschland und Hessen. Statistisches Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 405.)

Die Krankenversicherung, 1926 nebst vorläufigen Ergebnissen, 1927. Statistisches Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 349.)

Statistisches Jahrbuch für die Frei- und Hansestadt Hamburg, 1927/8. Statistisches Landesamt, Hamburg.

Svájc. (Suisse.) — *Ehe, Geburt- und Tod in der schweizerischen Bevölkerung. 1901/1920.* Eidgenössisches statistisches Bureau. Bern. (Schweizerische statistische Mitteilungen. X. (1927.) 4.)

Die Bundessubventionen, 1927. Eidgenössisches statistisches Bureau. Bern. (Schweizerische statistische Mitteilungen. X. (1928.) 7.)

Landwirtschaftliche Statistik des Kantons Bern. 1926/1927. Kantonales statistisches Bureau. Bern. (Mitteilungen. 1928/II.)

Statistisches Jahrbuch des Kantons Basel Stadt, 1927. Statistisches Amt des Kantons. Basel.

Franciaország. (France.) — *Résultats statistiques du recensement général de la population. 1926.* I. Introduction. Population légale ou de résidence habituelle. Statistique générale de la France. Paris.

Statistiques démographiques officielles de la République Française. Société des Nations. Genève. 1927. (Manuels de statistique démographique. 9.)

Nagy-Britannia. (Grande-Bretagne.) — *The registrar-general's statistical review of England and Wales, 1927.* Tables. I: Medical II: Civil. General register office. London.

Németalföld. (Pays-Bas.) — *Statistique médicale de la marine royale, 1926.* Bureau central de statistique. La Haye.

Statistique criminelle, 1926. Bureau central de statistique. La Haye.

Dánia. (Danemark.) — *Annuaire statistique, 1928.* Département de statistique. Kopenhagen.

Loyer et logement en novembre 1927. Département de statistique. Kopenhagen.

Statistique de la production industrielle, 1927. Département de statistique. Kopenhagen.

Norvégia. (Norvège.) — *Annuaire des chemins de fer norvégiens 1926/27.* Hovedstyret for statsbanene. Oslo. (Norges offisielle statistikk. VIII. 55.)

L'industrie laitière de la Norvège, 1926. Bureau central de statistique. Oslo. (Norges offisielle statistikk. VIII. 58.)

Rapport sur l'état sanitaire et médical, 1925. Bureau central de statistique. Oslo. (Norges offisielle statistikk. VIII. 59.)

Statistique postale, 1927. Departementet for handel. Oslo. (Norges offisielle statistikk. VIII. 61.)

Salaires des ouvriers agricoles 1927/1928. Bureau central de statistique. Oslo. (Norges offisielle statistikk. VIII. 63.)

Service vétérinaire civil, 1926. Direktoren for det civile veterinærvesen. Oslo. (Norges officielle statistikk. VIII. 64.)

Svédország. (Suède.) — *Annuaire statistique de la Suède*, 1928. Bureau central de statistique. Stockholm.

Fattigvården, 1926. Statistiska centralbyrå. Stockholm.

Kooperativ verksamhet i Sverige, 1926. Socialstyrelse. Stockholm.

Statistisk undersökning av statstjänstemännens bisysslor. Socialstyrelse. Stockholm. 1928.

Riksstat för budgetåret 1928—1929.

Dödlighets — och livslängdstabeller för årtiondet 1911—1920. Statistiska centralbyrå. Stockholm.

Allmän hälso — och sjukvård, 1926. Kungl. medicinalstyrelse. Stockholm.

Majerihantering, 1926. Statistiska centralbyrå. Stockholm.

Orosország. (Russie.) — *Recensement de la population de l' U. R. S. S.*, 1926. Volume I: Région du Nord. Territoire de Leningrad et République aut. de Carélie. Groupes ethniques. Langues. Age. Instruction. U. R. S. S. de la Bélorussie. Központi statisztikai hivatal. Moszkva.

Finország. (Finlande.) — *Arbetsstatistik. — Olycksfallen i arbetet*, 1924. Finn közp. stat. hiv. Helsinki.

La banque de Finlande, les banques privées et les établissements hypothécaires, 1927. Finn közp. stat. hiv. Helsinki.

Poststatistik. Poststyrelsens berättelse, 1926. Finn közp. stat. hiv. Helsinki.

Bank of Finland, 1927. Year book compiled by the statistical department of the Bank of Finland. Helsinki.

Lengyelország. (Pologne.) — *Statistique du service postal télégraphique et téléphonique de la République Polonaise*, 1926. Office central de statistique, Varsovie.

Annuaire du commerce extérieur de la République Polonaise, 1926—1927. Office central de stat. Varsovie.

Le premier recensement général de la République Polonaise du 30 septembre 1921. Logements. Population. Professions. Département de Tarnopol — Exploitations rurales. Départements centraux. Office central de statistique. Varsovie. (Statistique de la Pologne. XXIX., XI/2.)

Rómánia. (Roumanie.) — *Statistique minière de la Roumanie*, 1927. Institutul de statistică generală. București.

Loi du classement des céréales. Min. de l'agriculture et des domaines. Bucarest. 1928.

Bulgária. (Bulgarie.) — *Résultats généraux du recensement de la population dans le Royaume de Bulgarie au 31 décembre 1920*. Tome IV. Population active. Direction générale de la statistique. Sofia.

Mouvement de la population dans le Royaume de Bulgarie en 1922. II. Partie. Naissances, décès et mariages. Direction générale de la statistique.

Statistique des élections des députés pour la XXI-ème Assemblée nationale ordinaire. Direction générale de la statistique. Sofia. 1928.

Görögország. (Grèce.) — *Statistique du mouvement de la navigation*, 1924. Statistique générale de la Grèce. Athènes.

Statistique annuelle agricole de la Grèce, 1926. Statistique générale de la Grèce. Athènes.

Holland-India. (Indes-Néerlandaises.) — *Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Nederlandsch-Indië*, 1926. III. Landen van herkomst en bestemming. IV. Gewestelijke en havenstatistik der Buitengewesten. Centraal kantoor voor de statistiek. Weltevreden.

Egyiptom. (Égypte.) — *Annuaire statistique*, 1926/1927. Département de la statistique générale. Le Caire.

Kanada. (Canada.) — *Vital statistics*, 1925. Dominion bureau of statistics. Ottawa.

Amerikai Egyesült Államok. (États-Unis.) — *Year book of the American bureau of metal statistics* 1927. New York.

Wages and hours of labor in the slaughtering and meat-packing industry, 1925. Bureau of labor statistics. Washington. (Bulletin. 421.)

Wages and hours of labor in foundries and machine shops, 1925. Bureau of labor statistics. Washington. (Bulletin. 442.)

Building permits in the principal cities of the United States, 1925. Bureau of labor statistics. Washington. (Bulletin. 424.)

Record of industrial accidents in the United States, 1925. Bureau of labor statistics. Washington. (Bulletin. 425.)

Wages and hours of labor in the motor vehicle industry, 1925. Bureau of labor statistics. Washington. (Bulletin. 438.)

Decisions of courts and opinions affecting labor, 1926. Bureau of labor statistics. Washington. (Bulletin. 444.)

Argentina. (Argentine.) — *Anuario estadístico de la ciudad de Santa Fe*, 1926. Dirección de estadística municipal. Santa Fe.

Uruguay. (Uruguay.) — *Anuario estadístico de la república oriental del Uruguay*. XXXV. évf. 1926. Parte 5., 6. Dirección general de estadística. Montevideo.

Nyugat-Ausztrália. (Australie Occidentale.) — *Statistical view of ninety-eight years' progress in Western Australia 1829 to 1926/7*. Government statistical office. Perth.

Statistical register, 1926/27. VIII. Law crime, etc., IX. Hospitals, charitable institutions, etc, X. Education, science, and art., XI/XII. Local government and miscellaneous. Government statistical office. Perth.

Folyóiratszemele.

Revue.

Allgemeines Statistisches Archiv (18. köt. 2. f., Jéna 1928, ném.). — *Thirring G.*: Lakásviszonyok és társadalmi rétegződés. — *Schwarz A.*: A statisztikai „lényegforma“ (Wesensform). — *Sommer L.*: A konjunktúraprognózis. (Észrevételek a gazdasági jóslás lehetőségének kérdéséhez.) — *Gumbel E. J.*: A koncentráció matematikai mértéke. — *Ferenczi I.*: A vándorlási statisztika és a nemzetközi munkásszervezet. — *Zahn F.*: A statisztika a német közgazdasági diplomavizsgán. — *Büchner R.*: Az állami kiadások közgazdasági elmélete. — *Zahn F.*: Munkastatisztika és birodalmi gazdasági ankét.

Archiv für Soziale Hygiene und Demographie (3. köt. 4. f., Berlin—Charlottenburg, ném.). — *Dobbernack W.*: Gyógyeljárás és egészségügyi gondozás a német társadalmi biztosításban. — *Mayer-Montfort B.*: A kis-járadékok mai helyzete különös tekintettel a freiburgi viszonyokra. — *Wolff G.*: A halandóság mérésének standardizálása a háború után. — *Roesle E.*: Oroszország 1923—1925. évi népmozgalma. — *Zurukzoglou S.*: Az eugenika története.

Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik (60. köt. 1. f., Tübingen, 1928, ném.). — *Kondratieff N. D.*: Ipari és mezőgazdasági cikkek árdinamikája. — *Elsas M.*: Jóléti index és társadalmi jólét. — *Croner F.*: Az alkalmazottak mozgalmái a valutastabilizáció után. — *Victor M.*: A német szociáldemokrácia álláspontja a külpolitikai kérdésekkel szemben (1869-1914.). — *Fehlinger H.*: Nemzetközi megegyezés a társadalmi biztosítást illetően.

Bolletino dell'Istituto Statistico Economico (1928. 7-8. sz., Trieszt, olasz). — *Chiaruttini A.*: Olasz érdekeltségek az indiai kereskedelemben. — *de Vergottini M.*: A bankok Románia közgazdasági életében. — A trieszti kikötőforgalom fejlődésének statisztikai analízise. — *Bradaschia G.*: A Sz. H. Sz. állam kikötőinek forgalma. — Cseh-Szlovákia folyamhajózási forgalma.

Buletin Statistică României (1928. 1. sz. Bukareszt, román). — Az állam statisztikai szervének beszámolója az 1927. évről. — Románia nagyipara a jövedelmezőség szempontjából 1926 végén. — Románia nyerspetróleumtermelése és a kőolajtermékek kivitele 1927-ben. — A román nagyipar 1926. évi helyzete. — Románia mezőgazdasága 1927-ben az 1920—1926. évekkel összehasonlítva. — Az árak és a megélhetési költségek statisztikája 1927-ben 1913-hoz viszonyítva. — (1928. 2. sz.). — *Teodorescu I.*: Románia 1927. évi bányászati termelése. — *Jonesco N. T.*: Románia népmozgalma 1926-ban. — A romániai szövethozók fejlődése. —

Árstatisztika 1928. I. és II. negyedében. — A Duna-delta hajózási statisztikája 1927-ben.

Bulletin de la Statistique générale de la France (17. köt. 4. f., Párizs, fr.). — Az 1924. évi brit ipari számlálás általános eredményei. — A francia belvízi járművek 1926. évi statisztikája. — Építkezések a Németbirodalomban a világháború után. — Munkabérek a Párizs-környéki vas- és fémiparban. — *Huber M.*: Franciaország népességének 1920-1923. évi halandósági táblázata.

Commerce Reports (1928. 32. sz., Washington, ang.). — Az Egyesült Államok külkereskedelme 1927-ben. — Az angol külkereskedelem fejlődése. — (1928. 33. sz.). — A Fülöpszigetek kereskedelme. — A Fülöpszigetek közgazdasági és kereskedelmi fejlődése. — Lettország külkereskedelmének iránya. — (1928. 34. sz.). — Salvador mezőgazdasága. — Japán várható gazdasági bizonytalansága. — (1928. 35. sz.). — A külkereskedelem földrajzi megoszlása 1927-28-ban. — Holland-Kelet-India pénzügyei. — A magyar textilipar fejlődése. — (1928. 36. sz.). — Az Egyesült Államok kereskedelme a közel Kelettel. — Palesztina gazdasági újjászervezése.

Deutsches Statistisches Zentralblatt (1928 szept., Lipcse, ném.). — *Meerwarth R.*: Würzburger Jenő. (70. születésnapja alkalmából). — *Tönnies F.*: Statisztika és szociográfia.

European Economic and Political Survey. (3. köt. 1. sz., Párizs 1927, ang.). — Külföldi bankok Romániában. — Törökország iparának fellendülése. — Az angol acélipar. — (2. sz.). — A francia-orosz adóssági tárgyalások. — (3. sz.). — Az Egyesült Államok és Franciaország közötti tarifaelentétek. — (4. sz.). — A német külföldi kölcsönök. — A francia petróleumpolitika. — Lengyelország pénzügyi újjáépítése. — (5. sz.). — Chappedalaine jelentése a francia pénzügyekről. — A német pénzügyek és a Dawes-tervezet. — (6. sz.). — Briand beszámolója a francia külpolitika irányáról. — (7. sz.). — A magyar optások. — A román petróleum. — (10. sz.). — A Francia Bank stabilitása. — Az angol bankárok nézete a világ gazdasági helyzetéről. — (11. sz.). — Poincaré pénzügyi politikája. — A görögországi pénzügyi reform. — (12-13. sz.). — Franciaország és a petróleumkérdés. — A lira stabilizációja. — A lengyel nemzeti bank jelentése az 1927. évről. — (14. sz.). — Spanyolország gazdasági talpraállása. — Németország érdekeltsége a Távol Keleten. — A belga pénz stabilizálása és a gazdasági helyzet. — A francia filmpolitika. — A német tulajdon a volt ellenséges államokban. — (15. sz.). — A német-orosz

gazdasági viszonylatok. — Svájc gazdasági és pénzügyi helyzete. — (16. sz.). — A rádió nemzetközi szabályozása. — Az 1928/29. évi angol budget. — A nemzeti bankok évi jelentése 1927-ről. — (17-18. sz.). — Cseh-Szlovákia gazdasági helyzete. — A Dawes-annuitások és a német magántulajdon. — A genovai gazdasági bizottság jelentése a világrekedelemlről. — A „Reichseisenbahngesellschaft” harmadik éve. — (19. sz.). — Olaszország külpolitikája. — A világ olajipara. — A jóvátétel és a német közgazdaság. — (20. sz.). — A frank stabilizációja. — (21. sz.). A belga nemzeti vasúttársaság. — (22. sz.). — A francia rádióleadási törvény. — A rádióleadás Oroszországban. — Az ottomán adósságok rendezése. — (23. sz.). — A francia költségvetési előirányzat. — A román valuta stabilizálása.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (1928 szept., Jéna, német.). — *Weddigen W.*: Teleológikus és technológikus gazdasági felfogás. — *Krebs W.*: A szövetkezeti ügy 1927-ben. — *Hennig R.*: A Rajna és a német belvizek 1927. évi hajóforgalma. — *Fehlinger H.*: A munkanélküliség statisztikája Nagy-Britanniában.

Journal de la Société Statistique de Paris (1928. jún., Párizs, fr.). — *Henry M.*: A csődbejutás veszélye foglalkozás szerint. — *Ricard P.*: A bankügyek és a pénzpiac krónikája. — (1928. júl.-aug.-szept.). — *Fleury E.*: A realitástól való eltérés a társadalmi biztosításban. — *Colson C.*: A gazdasági törvények és a világháború. — *Bunle H.*: Népesedési krónika.

Journal of the Royal Statistical Society (91. köt. 3. sz., London 1928, ang.). — *Macrosty H. W.*: A kereskedelem és az aranystandard. — *Edge G. W.*: Népmozgalmi adatgyűjtések Európában. — Nagykereskedelmi árak 1927-ben.

Közgazdasági Szemle (1928 jún.-júl., Budapest, m.). — *Neubauer F.*: Földbirtokmegosztás és többtermelés. — *Varga I.*: A jelentősebb budapesti pénzintézetek helyzete az 1927. évi mérlegek adatainak tükrében. — *Balogh T.*: A német hivatalos gazdaságstatisztika újjászervezése és tevékenysége. — *Buday Gy.*: Külföldi értékpapíremissziók a newyorki tőzsdén. — *Balogh T.*: A német birodalmi gazdasági tanács szervezete és tevékenysége. — *Zelovich L.*: Világgazdasági viszonyállás 1927-re.

Le Musée Social (1928 aug.-szept., Párizs, fr.). — *Risler G.*: Az olcsó lakások 1927-ben. — *Puon M.*: Idegen munkaerők a francia mezőgazdaságban.

Munkaügyi Szemle (1928. 9. sz., Budapest, m.). — *Clerici L.*: A tuberkulózis elleni küzdelem és a kötelező tuberkulózisbiztosítás Olaszországban.

Népegészségügy (9. évf. 14. sz., Buda-

pest, m.). — A Magyar Vörös-Kereszt Egylet szociális osztályának működése az 1927-28. évben. — *Micseh G.*: A berlini egyetemi rákkutatóintézet 25 éves jubileuma. — (9. évf. 15. sz.). — *Práger M.*: A hazánkban előfordulható ipari megbetegedésekről. — (9. évf. 16-17. sz., m., n., fr., a.). — *Dalmady Z.*: Magyarország balneológiai értékei. — *Gortvay Gy.*: Az öregségi, rokkantsági stb. biztosítás társadalomegészségügyi vonatkozásai. — *Váradi S.*: Egy magyar falu (Mocsa) egészségügyi rajza.

Pan-europa (4. évf. 1. f., Bécs-Lipcse-Párizs, német.). — *Coudenhove-Kalergi*: Európa nemzeti mozgalma. — *Endres C. F.*: A modern háború örülete. — (4. évf. 2. f.). — *Deutsch O.*: A pán-európai kémiai tröszt. — (4. évf. 4. f.). — *Coudenhove-Kalergi*: Világbéke? — (4. évf. 5. f.). — *Woytinsky W.*: Európa háborús adója. — (4. évf. 6. f.). — *Coudenhove-Kalergi*: Kína és Európa. — (4. évf. 7. f.). — *Coudenhove-Kalergi*: Az „Anschluss”.

Revue internationale contre l'alcoolisme (1928. 1. sz., Lausanne-Berlin, német-fr.-ang.). — *Jenny O. H.*: Halandósági mozgalom és alkoholhiány. — *Thiken J.*: Emlékirat az alkoholizmus terjedése és az ennek folytán szükséges intézkedések tárgyában. — (1928. 2. sz.). — *Koller A.*: Svéd munkásháztartások alkoholkiadásai. — *Bandel R.*: Specifikus férfihalandóság és alkoholhiány. — (1928. 3. sz.). — *Graf O.*: Különböző alkoholos italok hatása egyszerű munkateljesítményekre. — Halandóság és prohibíció az Egyesült Államokban.

Revue internationale du travail (1928 aug., Genf, fr.). — A 11. nemzetközi munkaügyi konferencia. — Az idénymunkanélküliség a ruházati iparban. — Az üzletzárásokra vonatkozó törvényhozás az európai államokban. — Az ipari munkaidő szabályozása Európában. — A szakoktatás Oroszországban 1924-1927. — A munkanélküliség a Skandináv államokban. — A munkabérek hullámzása Spanyolországban.

Rivista di Sociologia (2. évf. 1. f., Milano, olasz). — *Govi M.*: A történelem tárgya és feladata. — *Carli F.*: A társadalompolitika és a francia forradalom. — *Lemarié O.*: A szociológia egy század alatt.

Schmollers Jahrbuch (52. évf. 4. f., München és Lipcse, német.). — *Tönnies F.*: A házasságok termékenysége Németországban. — *Sommer L.*: Az exakt és a történeti nemzetgazdaságtan módszere. — *Lorenz Ch.*: A jelenkor gazdaságpolitikai irányzatai. — *Wehrle E.*: Európai vámunió.

Soziale Praxis (1928. 34. f., Jéna, német.). — *Wunderlich F.*: A munkások gazdasági helyzete Svájcban és a társadalompolitikai fejlődés 1927 fo-

lyamán. — (1928. 35. f.). — *Dierkes J.*: Munkanélküliség esetiére szóló biztosítás és mezőgazdaság. — (1928. 36. f.). — A brit liberalizmus gazdasági manifesztuma. — (1928. 37. f.). — *Wissel*: A szociálpolitika újabb feladatai. — *Curtius*: Gazdaságpolitika és szociálpolitika. — (1928. 38. f.). — *Polliqkeit W.*: Az öregségi gondozás jövő feladatai.

Statistische Nachrichten (6. évf. 6. sz., Bécs, 1928, ném.). — Ausztria idegenforgalma 1927-ben. — A segélyezett munkanélküliek nem, kor és a segélyezés tartama szerint. — Tanoncok Bécsben 1926-1928. — (6. évf. 7. sz.). — A szövetségi színházak az 1923-1927. években. — Az osztrák szövetségi vasutak 1927-ben. — A nyersanyagok 1920-1926. évi világtermelése. — A természetes népmozgalom 1927. évi előzetes eredményei. — Ausztria 1926. évi népmozgalma (születések). — (6. évf. 8. sz.). — A munkások 1928. I. félévi bérvizsgálata a bécsi ipari területen. — Ausztria 1926. évi népmozgalma (halálozások).

Társadalomtudomány (8. évf. 3-5. sz., Budapest 1928, m.-fr.). — *Hornyánszky Gy.*: Az európai kultúra. — *Angyal P.*: A haladás problémája az emberi gondolkodás történetében. — *Michélics V.*: A szakszervezkedés elmélete és iránya. — *Horváth B.*: Természetjog és pozitívizmus. — *Hartyáni Z.* és *Benisch R.*: Falurendszer-tanya-rendszer. — *Pfeiffer M.*: A munkásbiztosítás reformjához. — *Bobula I.*: A nemzetközi Munkaügyi Hivatal kezelési reformjai.

The Economist (107. köt. 4.435. sz., London, ang.). — A tengerentúli kereskedelem irányítása. — (4.436. sz.). — A nemzetközi acélkereskedelem. — (4.437. sz.). — Az ipar történelmének új korszaka. — A tanoncügy és a jövő tanult munkása. — (4.438. sz.). — A gazdák és a termés. — (4.439.). — A brit termelés 1924-ben.

Városi Szemle (1928 szept.-okt., Budapest, m.). — *Némethy K.*: A köztisztviselők alkalmaztatása. — A Majna-melletti Frankfurt közigazgatása az 1926/27. évben. — Városok és községek Nemzetközi Szövetsége.

Weltwirtschaftliches Archiv (28. köt. 1. f., Jéna 1928, ném.). — *Sombart W.*: Produktivitás. — *Burchardt F.*: A monetáris konjunktúraelmélet fejlődéstörténete. — *Diehl K.*: Cassel elméleti társadalomgazdaságtana. — *Pappenheim M.*: A tengeri hajók utasainak kényszerbiztosítása és a hajózási vállalatok felelőssége. — *Ghertschuk J. P.*: Az értékemelkedés kimutatása a produkció-

statisztikában. — *Freund R.*: A nemzetközi cukorgazdaság alkatváltozásai. — *Woytinsky W.*: A foglalkoztatottság foka és az élelmi cikkek ára. — *Marty H.*: A francia kereskedelmi politika háború utáni krónikája. — *Roschler M.*: A nemzetközi posta- és táviróforgalom krónikája. — *Held J. H.*: A kereskedelmi szerződések krónikája 1925-1927.

Wirtschaftsdienst (1928. 34. f., Hamburg, ném.). — *Wesemann H. O.*: A német automobilipar. — *Berkowicz H.*: A német gyapotipar. — Németország 1928. I. félévi külkereskedelme. — (1928. 35. f.). — *Koch E. F.*: Kartellreform. — *Larsen W.*: A csokoládéipar válsága. — *Weisflog R.*: Afrika mint fogyasztóterület. — Oroszország hajózása és hajóépítései. — (1928. 36. f.). — *Wesemann H. O.*: Az amerikai automobilipar. — *Bandmann E.*: Egy szocialista világgazdasági program. — *Haerecke F.*: A statisztika és a vámnomenklátúra egységesítése. — (1928. 37. f.). — *Erdmann R.*: A német hajóépítés válsága. — *Rath W.*: A községi pénzügyek a birodalmi statisztika szerint. — *Wesemann O. H.*: Az amerikai automobilipari mérlegek. — (1928. 38. f.). — *Bandmann E.*: A szakszervezeti kongresszus után. — *Jasny N.*: A gabonavilágpiac helyzete. — *Wesemann H. O.*: Az európai államok automobilipara (Németország nélkül). — *Polak R.*: Az új holland részvényjog.

Wirtschaft und Statistik (8. évf. 15. sz., Berlin 1928, ném.). — A német villamosenergiagazdaság 1926-ban. — Németország szerepe a Sz. H. Sz. állam külkereskedelmében. — A német vasutak és belvízi utak 1927. évi teheráruforgalma. — Az 1928. márciusi faipari német bérfelvétel főeredményei. — A német részvénytársaságok 1927 dec. 31-i mérlegei. — A záloglevélforgalom 1928 első felében. — Németország 1928 első félévi tengerentúli ki- és visszavándorlása. — (8. évf. 16. sz.). — Az ipari közép- és nagyüzemek 1926-ban és 1927-ben a német iparfelügyelőhatóságok statisztikája szerint. — Hajózási balesetek 1927-ben. — A vágóállatárak statisztikája. — A részvényindex új számítása. — Franciaország 1920-1924. évi népmozgalma.

Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft (85. köt. 2. f., Tübingen 1928, ném.). — *Davidsohn R.*: A firenzei posztóipar virágzása és lehanyatlása. — *Salz A.*: Észrevételek Sombart W. „Hochkapitalismus“ c. munkájáról. — *Liermann*: Faj és jog.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

Személyi hírek. — *Nouvelles personnelles.*

Kitüntetés. Herz Lajos kereskedelmi tanácsost, a Herz Ármin Fiai r.-t. elnökvezérigazgatóját a Kormányzó Úr Ó Főméltósága m. kir. kormányfőtanácsossá nevezte ki.

Szakosztályi ülések. — *Séances de section.*

A Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság megkezdte az 1927. évi külkereskedelmi forgalomban szereplő áruk egységértékeinek megállapítását. 1928 szeptember hó 19-én délelőtt a XV. szakosztály tartotta meg ülését, Dischka Győző dr. szakosztályelnök elnöklete alatt. Jelen voltak: Holzer Sándor, Kovacevics Milenkó, Magyar Bertalan, Márkus Zsigmond, Stern Alfréd, Willerstorfer József kereskedelmi tanácsosok és Lajtha Rezső szakértő. Napirend előtt Konkoly Thege Gyula dr., min. tan., a bizottság alelnöke üdvözölte Dischka Győző dr.-t, mint a szakosztály új elnökét. Az elnök ezután a gyapjúipar körébe tartozó árucikkek 1927. évi termelési, forgalmi és árviszonyairól a következő jelentést terjesztette elő:

Az 1927. évben a gyapjúárak piaca általában bizonyos árstabilitást mutatott, szemben a pamutárak piacával, melyen a nyers pamut nagy árhulámizásával kapcsolatban az összes cikkek ára nagy változásoknak volt alávetve. A nyers gyapjú ára az év elejétől az év végéig lassú, fokozatos emelkedést mutatott ugyan, ez azonban csupán a fésűsfonál áremelkedésében jutott kifejezésre, míg a gyapjuszövetek ára csak lényegtelenül emelkedett, mivel egész Európában a gyapjuszövőipar nagy erőfeszítéseket tett, hogy üzemeit jobban foglalkoztassa. Az erős verseny folytán tehát a gyapjuszövetek ára nem követhette a nyersanyag áralakulását. Az európai államok között a francia, német, olasz gyapjúipar aránylag jól volt foglalkoztatva, míg a többi államok gyapjúfonó- és szövőipara redukált üzemmel dolgozott. Az év második felében előrelőtt a cseh gyapjúipar és olcsóbb áraival fokrólfokra kiszorította a német gyapjúipart exportpiacairól.

A magyar gyapjúáru-piacot illetőleg mindenekelőtt meg kell említeni, hogy a francia és cseh kereskedelmi szerződések által eszközölt vámsökkenetés kedvezett az importnak. Részben a cseh kereskedelmi szerződésnek tulajdonítható, hogy behozatalunk gyapjúáru cikkekben igen nagy mértékben megnövekedett. Sajnos, ezen kereskedelmi szerződések nem hoztak kereskedelmi mérlegünk aktív

oldalán semmi lényeges többletet, vagyis nem eredményezték mezőgazdasági exportunk megnövekedését és így kereskedelmi mérlegünk deficitje az 1927. évben erősen növekedett. Azonban nem lehet a gyapjúcikkek behozatalának emelkedését kizáróan a cseh kereskedelmi szerződés terhére írni, egyéb körülmények is hozzájárultak ehhez, úgymint a kereskedelem szükséglete külföldi áruhitel iránt, melyet a magyar gyapjúipar nem tudott kielégíteni, mivel az ezzel járó kockázatot nem tudta vállalni. A túlméretezett hazai textilkereskedelem egyrészt kedvező áruhitelért favorizálta a külföldi árut, másrészt nagyobb hasznot remélt a külföldi cikkek után, — melyek beszerzésére sokszáz külföldi gyár állott rendelkezésre és így sokkal nagyobb változatokban szerezhette be onnan szükségletét, mint a hazai ipartól. A nagy behozatal jelentékeny része felesleges importnak bizonyult, amennyiben az 1927. év végén a kereskedőknél nagy raktárkészletek maradtak vissza. Igaz, hogy a téli üzlet tényleg nem váltotta be azokat a nagy reményeket, melyeket a kedvező mezőgazdasági jelentések után úgy az ipar, mint a kereskedelem az 1927. évi üzlethez fűzött. Végeredményben az 1927. év a magyar gyapjúiparra és kereskedelemre nézve kielégítő eredménnyel zárult. A termelési és forgalmi viszonyok alakulására a következő szám adatok nyújtanak felvilágosítást:

Árú megnevezése	Termelés		Behozatal		Kivitel	
	q	1000 P	q	1000 P	q	1000 P
Gyapjú, mosott alapon	22.000	23 000	7.470	5.466	13 922	14 217
Gyapjúhulladék	—	—	7 285	2.835	2 585	790
Gyapjúfonal	21.000	18.000	43.237	22.582	625	673
Gyapjuszövet	25.000	40.000	38.368	62.877	551	1.326

A magyar gyapjúipar 1927. évben már csak kis mértékben bővült és pedig oly módon, hogy egyes vállalatok kiegészítették berendezésüket. Így a gyapjuszövőgépek száma 1700-ra emelkedett, míg 1926-ban csupán 1500 volt. A magyar gyapjuszövőipar legnagyobb részében teljes üzemmel dolgozott és csak az év vége felé vált szükségessé kisebb üzemredukció, amely azonban nem lépte túl a normális mértéket. A magyar gyárak egész termelésüket úgy-

szólván a magyar piacon helyezték el, az export, amint fenti adatokból látható, nem volt lényeges. Rossz kereskedelmi mérlegünk javítására legfontosabb feladat volna a magyar gyapjúipar exportképességének előmozdítása. A belső piacon ugyanis egyelőre a hazai ipar nem terjeszkedhetik, mivel az eddigi hitelezési keret kiterjesztése túlságos kockázatot jelentene reá nézve, így tehát a magyar gyapjúszövő iparnak egyik legkomolyabb feladata az export megszervezésének kérdése, melyet meg fog oldani az esetben, ha a kormány részéről megfelelő támogatásban részesül.

A szakosztály ezután a gyapjú és gyapjúvatta, gyapjúfonál és gyapjúáru, a textilanyagokból konfekcionált cikkek, a szövethulladék és a rongy egysegértékének megállapításával foglalkozott.

Az értékmegállapító bizottság **X. szakosztálya** szeptember hó 25-én délelőtti tartotta ülését *Wolffner József* m. kir. kereskedelmi főtanácsos elnöklése alatt. Jelen voltak: *Augenfeld Lajos* kereskedelmi főtanácsos, *Acél Rezső dr.*, *Dán Leó*, *Grünwald Albert*, *Hirsch A. Jakab*, *Lajtha Pál*, *Mauthner Zoltán*, *Schön Géza*, *Weisz Miksa* tanácsosok, *Kelemen Lajos* és *Robitsek Géza* szakértők.

Lajtha Pál a nyersbőrkereskedelem helyzetéről a következő jelentést terjesztette be:

A nyersbőrkereskedelem 1927. évi külkereskedelmi forgalma a rendes békebeli méretek között nem fejlődhetett ki, mert a forgalom nagy részét képező nyersbőrökben a nemzetközi forgalom még nem tétetett szabadabbá. Hazai viszonyainkat, a hazai ipart és annak teljesítőképességét szem előtt tartva, a még szabadabbá nem tett nemzetközi nyersbőrforgalomban elfoglalt magyar álláspontot mindenben helyeselhetem, mert ez megfelelő kifejezése úgy az állam gazdasági érdekeinek, mint a hazai ipar követelményeinek. A jelenleg is a kivitelől eltiltott vagy pedig külön engedélyhez kötött nyersbőr-fajták, mint marhabőr, borjúbőr, ló bőr kivitelét addig nem lehet szabadabbá tenni, amíg a Magyarország feldarabolásában részes szomszédállamok ugyanezen bőrök kivitelét minden feltétel nélkül szabadabbá nem teszik és a kiviteli illetéket nem törlik. Az év folyamán Genfben volt néhány nemzetközileg szervezett tárgyalás és egyes államok hozzájárulása dacára ezek a nyersbőrforgalom felszabadítását célzó tárgyalások teljesen hasonlóak voltak a népszövetség egyéb tárgyalásainak, amelyek csakis az írásbeli határozatokkal tömkelegében, folytonos halasztásban és egyéb ily értelmű doktriner határozatok hozatalában csúcsosodtak ki. A magyar börtgyártás, sajnos, nem képes szükségletét hazai nyersbőranyagból az országban fedezni és ezért kénytelen a magyar külkereskedelmi forgalmat súlyosan terhelő behozatalra, főleg az év utolsó szakában, amidőn az orosz szovjet-állam főleg a délamerikai piacokon a keletázsiai

állapotok következtében bekövetkezett háborús kényszerülések folytán a bőrt igen nagy mértékben drágította. Ezen drágulás 60—100%-ig terjedt és természetesen áthatott a világ összes piacaira.

A termelési viszonyok, tekintettel az ország csökkentett területére, semmiképen sem kielégítők. A Csonka-Magyarországon megmaradt börtgyárak termelőképességüknek körülbelül csak egyharmad részét aknázhatják ki és ezen egyharmad kapacitáshoz szükségelt marhabőr, borjúbőr és ló bőrnek kb. kétharmad részét külföldről kellett behozni.

Ha az évi átlagos vágást a budapesti közbághídon 400.000 darabra tesszük, úgy ebből az következik, hogy a vidéken e mennyiségnek kétszeresét vágthatják, tehát 800.000 darabot, ami évente összesen mintegy 1.200.000 sertésnek felel meg. Ezen 1.200.000 drb. sertés bőre jelenleg teljesen elvész. Ha ezen nagymennyiségű bőrt az ország számára meg óhajtanánk menteni, szükséges lenne, hogy a közbághídon a bőrt az egyéb állatok vágási módzataihoz hasonlóan lenyúzzák. Ebben az esetben 1.000.000 nyers disznóbőrt nyernénk, amely óriási mennyiség az ország iparának és kereskedelmének felbecsülhetetlen mennyiségű anyagot és munkaalkalmat nyújtana. A nagyipar, valamint a kisipar egy új gyártási ágat vehetne fel programjába, tehát egy bizonyos importot feleslegessé tenne, azonkívül azonban a kivitel számára nagy és széleskörű munkaalkalmat teremtene. Tudjuk, hogy a cseres disznóbőrt jelenleg leginkább Stájerországban és Jugoszláviában készítik, a nyersanyagot pedig nagyrészt Romániából hozzadják és a román kereskedelmi mérleget ez nagymértékben javítja. Hiszen onnan évenként legalább 400.000 drb disznóbőr, kerül nyers állapotban kivitelre.

Az egyéb bőrneműeknél csakis a szörme, tehát az úgynevezett „vadbőrök“ termelési viszonyait óhajtom megemlíteni. A nemes szörme, úgymint a nyest, róka, görény, vadmacska, hód, vidra az országban feltűnően fogy. Ha Oroszországban, Szibériában be tudták vezetni a több évi vadászati tilalmat az ilyen vadakra, meg lehet azt tenni Magyarországon is. A termelési viszonyokra való tekintettel megjegyzem továbbá, hogy igen célszerű lenne az erdélyi és bánáti juh-, valamint bárányszőrök, továbbá a rackajuh tenyésztését az országban lehetőleg fejleszteni, illetve ezen állatfajták tenyésztését lehetőleg növelni, mert ezen bőrök jelenleg behozatali cikket képeznek és mindenkor igen jól értékesíthetők lennének.

A forgalmi viszonyokról a statisztikai hivatal kimutatásai bő tájékoztatást nyújtanak és erre nézve azt vagyok bátor jelenteni, amint már egyébként bővebben is kifejtettem, hogy az ország nyersbőrben nagy behozatalra szorul és ennek folytán a behozatalt felesleges behozatali engedélyekkel, ha-

tárvizsgálati engedélyekkel, kijárással és egyéb ilyen nehézségekkel megterhelni nem szabad.

Hogy marhabőrökben, borjúbőrökben és ló-bőrökben a kivittelt csak akkor engedélyezik, ha a belföldi iparnak erre szüksége nincs, az mindenképpen helyes.

Így láttuk, hogy az 1927. év folyamán több ízben vittek ki túlnehéz, sózott bikabőrt, amelyet az osztrák, német és tengerentúli ipar dolgozott fel.

Az 1927. év folyamán, az év elején az árakban depresszió mutatkozott, 4—6%-os áresés adódott elő, az év vége felé azonban az árak emelkedtek és a nemzetközi verseny folytán 10—15%-kal emelkedtek. Ezen áremelkedés kiindulási pontja a dél-amerikai piac volt, melyen az orosz szovjet hadi célokra több 100.000 nyersbőrt naponként emelkedő árakon vásárolt. A szovjet ezen ténykedése csakhamar a németországi nyersbőraukciókra is bekövetkezett, miáltal a nyersbőrhausa világszerte elterjedt.

Az országban termelt nyersbőrmennyiség minden nehézség nélkül talált elhelyezésre.

Augenfeld Lajos a bőr- és cipőüzemek évi üzletmenetét a következőkben ismertette:

Az 1927. év folyamán a fogyasztás felszívta azokat a nagy bőr- és cipőkészleteket, amelyek a háborús időkben Amerikában és részben Németországban is jelentékeny mértékben felszaporodtak és hirtelen nagyszabású aktivitásba ment át az Egyesült Államokban az addig tengődő bőripar. Folytatlagosan igen nagy nyersbőrvásárlásokat eszközölt a délamerikai, ausztráliai és indiai piacokon, amelyekkel szinte párhuzamosan alábbszállott mindenütt a kereslet az ezen piacokról addigélé szállított fagyasztott hús iránt. Ugyancsak ezekben az időkben indult meg az elhanyagolt orosz bőripar reorganizálása is, úgyhogy Oroszország is állandó és nagy vevőként jelentkezett az összes mértékadó nyersbőrpiacon. Ezen ténykörülmenyek az 1927. évben lényegesen megdrágították a nyersbőr-árakat, amelyek az év elejétől az év végéig 56—80%-ig terjedő emelkedést mutatnak fel. Nagyon természetes, hogy a nyersproduktum drágulásával felfelé szabályozódtak a készbőrök árai is, ha nem is a nyersbőrdrágulással teljesen megfelelő arányban. Oka annak, hogy a készbőr nem drágult ugyanolyan mértékben, mint a nyersbőr, főleg az volt, hogy Oroszország magasabb árakat fizetett a nyersbőrökért, hogy azoknak nagy részét teljesen kifogyott, régi készleteinek felrészítésére magához ragadhassa, amit annál könnyebben tehetett, mert a maga óriási gazdasági körzete részére a nyersbőr-árak alapján állapíthatta meg és szedhette be a készbőrök árait, míg egyebütt a világpiacon ily önkényes árszabályozás teljesen lehetetlen volt. Hazánkban a marhahús-fogyasztás óriási mértékben visszafejlődött s jelenleg a békebeli fogyasztásnak kevesebb,

mint egyharmad részét teszi ki. Budapesten a békebeli heti 4000 drb. marhavágással szemben jelenleg kb. 1000 drb-ot vágnak hetenként. A nyers marhabőr, amely 1927. év január elején P 1:40-be került, az év végéig kb. P 2:40-re emelkedett, ami kb. 70% emelkedésnek felel meg. A világpiacon az 1927. évben beállott 56—80% nyersbőr-áremelkedéssel szemben a készbőr-árak Magyarországon az év végéig csak 35%-kal emelkedtek. Oka ennek lakosságunk elszegényedése, amely az emelkedett árak mellett kénytelen volt beszerzéseit a lehető legcsekélyebb mértékre leszorítani. Miután így nálunk az áremelkedés lényegesen mögötte maradt a nyugati államokban bekövetkezett áremelkedéseknek, lehetőségessé vált, hogy az őszi hónapoktól kezdve jelentékeny mennyiségű készbőröket vihettünk ki a nyugati piacokra, különösen talpneműekben.

A készbőr-üzlet az 1927-es év folyamán az ezen évben a világpiacon bekövetkezett nagy nyersbőrhausa jegyében állott.

A belföldi fogyasztás nagyon szűk keretek közt mozgott és ha az áralakulás csakis a belföldi piactól függött volna, nem emelkedésnek, hanem ár-csökkenésnek kellett volna bekövetkeznie. Az üzletmenet tekintetében hazánkban elsősorban a vidék szükségele mérvadó. Ha nincs nedves ősz, akkor nincs bőrfogyasztás. Tekintve, hogy az 1927-es ősz is meglehetősen rossz volt, tulajdonképeni őszi készbőr-üzlet nem fejlődhetett ki. Úgy, mint az előző években, az 1927-es év folyamán sem volt őszi szükséglet. A helyzet tehát merőben ellentétesen alakult hazánkban és a külföldön; míg itten a fogyasztás igen szűk keretek közt mozgott, addig a külföldön általános rohamos áremelkedés állott be. Ez a helyzet híven visszatükröződik az árak alakulásánál. A kedvezőtlen fogyasztási viszonyok következtében eleinte nem volt lehetséges a nyersbőrdrágulást a fogyasztásra áthárítani, csak később, október hótól kezdve, emelkedtek csekélyebb mértékben a készbőr-árak. A külföldi árakból adódó vonal ezzel szemben az év első negyedétől kezdve gyors emelkedést mutat. Miután itt a készbőr-árak huzamos ideig világparitás alatt voltak, a hazai ipar abba a helyzetbe került, hogy nagyobb mennyiségeket exportálhasson külföldre és pedig főképp a nyugati államokba. A Balkán és egyéb keleti államok, amelyek különben a hazai bőriparnak természetes piacai volnának, az ottani prohibítív vámok miatt az 1927. év folyamán is zárva maradtak részünkre, miután a bolgár, román és jugoszláv piacokat a folytonos vámemelések miatt szukcesszíve elvesztettük. Az 1927. év folyamán nagyon összezsugorodott a lengyelországi forgalom is a folytonos vámemelések következtében.

Grab Alajos a viaszosvászon és műbőr termelési és értékesítési viszonyairól tájékoztatta az alábbiakban a szakosztályt:

A viaszosvászon és műbőr kivitelénél komoly eredményeket óhajtanánk elérni, annak dacára, hogy ezen cikknek az amerikai, angol, de legfőképpen a német versennyel kell megküzdenie. Legelső sorban export törekvéseinknél a legnagyobb akadályozó okot ott kell keresnünk, hogy a német viaszosvászon- és műbörgyárak, melyek saját országukban hatalmas ipartelekkel bírnak, nagy termelésük folytán üzemüket a legnagyobb mértékben kihasználva, dumping árakon is, a legolcsóbb exportra képesek. A mi általunk teljesített exportnál, csak a felhasznált nyersanyagokat tudjuk megfizettetni, de semmi esetre sem a munkabéreket és üzemköltséget. A legutóbbi időkben a német exportáru minősége nagy mértékben javult és momentán az a helyzet, hogy szerény áráért a német gyárak feljavult minőségű áruja miatt, ma már a belföldi piacon forgalomba hozott minőségű árut kell szállítanunk, hogy exportpiacunkat megtarthassuk és munkásainkat foglalkoztathassuk. A Magyarországra beszállított importáru, minőség szempontjából, teljesen másodrangú. Természetesnek tartjuk, hogy exportunkat, már munkásaink állandó foglalkoztatása érdekében is, továbbra is iparkodni fogunk emelni és műbörgyártmányaink számára új, felvevőképes piacot keresni.

Kelemen Lajos a gummiipar helyzetéről nyújtott felvilágosítást:

A gummiipar helyzetét 1927-ben kedvezően befolyásolta az a körülmény, hogy a nyersgummi világpiacon áralakulása nem volt olyan nagy ingadozásokra kitéve, mint az előző években.

A nyersgummi, guttapercha és azok hulladékai 1926. és 1927. évi adatait összehasonlítva, szembeötlő, hogy az 1927-es évben 10.920 q volt a behozatal az 1926-ban behozott 6020 q-ával szemben, ami nagyrészt az iparban beállott jelentékeny termelési többletnek tudható be. Az a körülmény azonban, hogy ezen kb. 40%-ot kitevő mennyiségbeli többletet nem kísérte az értékarányok megfelelő emelkedése (1926-ban P 3,268.000, 1927-ben P 4,157.000), annak köszönhető, hogy az 1927-es évnek meglehetősen magas árbázisa folytán az ipar a fenti tétel szám alatt kimutatott behozatali mennyiségnek kb. 15%-át hulladékban, melynek átlagára q-ként P 100 körül mozgott, kb. 12%-át regenerátban, melynek átlagára P 128 körül mozgott, hozta be és így a behozott mennyiségnek csupán 73%-a volt nyersgummi, melynek átlagára 440 P-öt tett ki q-kint.

Élénken szembeötlő, hogy az 1927-es évben behozott kész gummiárunknak majdnem 50%-át pneumatikok teszik ki. A behozott hatalmas mennyiség az 1926-os évvel szemben is több, mint 40%-os emelkedést mutat — mindez a Franciaországgal kötött kereskedelmi szerződés következményeképpen. A szerződést revideáló és 1927 július 6-án életbe léptetett pótegyezmény az autópneumatikok vámját korrigálta ugyan, miután azonban a pneumatik-behozatalnak főszezonja az év első felére esik, ez a korrekció az 1927-es évben még alig érezte hatását. Míg a romló külkereskedelmi mérlegünk szempontjából a nagy behozatali többlet pneumatikokban szomorú képét mutatja egy elhibázott gazdasági intézkedésnek, addig örvendetes tényképpen állapítható meg, hogy a kaucsukból készült játékszerek kivitele az 1926-os évvel szemben 1357 q-ról 2313 q-ra emelkedvén, 73½%-os kiviteli többletet eredményezett. Ugyancsak jelentékeny többletet ért el az ipar a műszaki cikkek kivitelénél, amely az 1926-os évvel szemben 1395 q-ról 2583 q-ra emelkedvén, 85%-os többletet eredményezett. A játékarúk kivitelében tekintélyes rész esik a Dorco felfújható játékszerekre, amelyek ára egységesen q-ként 400 dollár körül mozgott. A kivitt mennyiségnek több, mint 30%-a Nagy-Britanniába, kb. 20%-a az Egyesült Államokba, 25%-a Németországba irányult, míg az egyéb országokba exportált kb. 8%-ot kitevő mennyiség a legexotikusabb országokba is exportált magyar játékarúkat foglalja magában. A műszaki árunknak több, mint 50%-a Romániába vitetett ki, az időközben azonban életbe léptetett magas vámok folytán az ezen államba való kivitel lényegesen csökkenni fog. Az ipar ezen cikkei számára új piacot keres a Levanteban, hová 1927-ben a kivitt mennyiségnek majdnem 25%-át exportálta.

A szakosztály ezek után a nyersbőrök, cserzőanyagok és kivonatok, a bőrpar termékei, nyers kaucsuk, a kaucsukipar termékei, szörme- és szűcsárúk, viaszosvászon és az ezekből készült áruk értékelésével foglalkozott.

Az elnökség részéről az ülésen *Konkoly Thege Gyula dr.* és *Farkas János dr.* alelnökök vettek részt. Előadó *Sibelka-Perleberg Artur dr.* miniszteri segédfoglalmazó volt.

Kisebb közlemények.

Petites communications.

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal. — *Office central royal hongrois de statistique.*

Statisztikai Szakvizsgáló Bizottság. — *Commission d'examen pour la statistique.* A m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr *Illyefalvi* I. Lajost, a székesfővárosi statisztikai hivatal igazgatóját és *Vasváry* Ferencet, a pécsi egyetem nyilv. r. tanárát a Statisztikai Szakvizsgáló Bizottság tagjává nevezte ki.

Kinevezés. — *Nomination.* A m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr *Janik* Gyula dr. szakdíjnokot min. segédfogalmazóvá, *Feketits* József stat. ellenőrt stat. főtitkáré, *Tiprovácz* Gyula dr. stat. tisztet stat. ellenőrré, *Várady* Pál stat. gyakornokot stat. tiszté nevezte ki.

A m. kir. Közp. Statisztikai Hivatal igazgatója *Ohmann* János díjnokot stat. gyakornokká nevezte ki.

Jellegadóományozás. — *Promotion.* A Kormányzó úr Ó Főméltósága *Kádas* Károly dr. min. titkári címmel felruházott min. s. titkárnak a min. titkári jelleget adományozta.

Berendelés. — *Rattachement.* *Kádas* Károly dr. min. titkár szolgálatátételre a m. kir. közgazdasági miniszter úr mellé rendeltetett be.

Nyugdíjazás. — *Mise à la retraite.* A m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr *Benyovszky* Imre statisztikai főtanácsost május hó végével nyugalmába helyezte.

Vitézzéavatás. — *Ordre des braves.* A Kormányzó úr Ó Főméltósága *Pap* László dr. min. fogalmazót a legutóbb megtartott vitézi avatáson vitézzé avatta.

Nemzetközi Statisztikai Intézet. — *Institut International de Statistique.*

Tagválasztás. — *Election de membres.*

• *Pour compléter l'effectif de ses membres, l'Institut International de Statistique procéda cette année à de nouvelles élections dont le résultat fut établi le 17 septembre 1928 par le Secrétariat général de la Haye. Sur 172 membres 128 avaient envoyé à la Haye leur bulletin de vote jusqu'au délai fixé. On élut tous les 5 candidats proposés aux sièges de membres honoraires, mais en raison de l'éparpillement des suffrages relatifs aux places de membre titulaire, lesquels se divisent ordinairement trop parmi les candidats dans cette première période de l'élection, des 47 candidats deux obtinrent seulement la majorité des voix ($\frac{2}{3}$) cette fois exigée.*

Les nouveaux membres honoraires sont:

M. Béla Földes, ministre en retraite, ancien député, ancien professeur de la statistique, de l'économie politique et des finances à l'Université de Budapest, membre ordinaire de l'Académie Hongroise des Sciences, membre honoraire de la Société Hongroise de Statistique, membre de l'Institut depuis 1886. Les nombreuses conférences et rapports qu'il fit aux Sessions de l'Institut, ont été publiés dans la série du Bulletin: De ses travaux très variés, qui pourraient remplir presque une bibliothèque, travaux parus en plusieurs langues au sujet de nombreux problèmes théoriques et pratiques de la statistique, de l'économie politique, des finances et de la sociologie, nous mentionnons les plus connus (parus en partie en plusieurs éditions): De la question sociale (1870), La récente tendance du mouvement ouvrier (1873), Traité d'économie politique et de finances (1882), Papier-monnaie etagio (1883), Sta-

A Nemzetközi Statisztikai Intézet taglétszámának kiegészítése céljából a folyó évben új választások folytak le, melyek eredményét 1928 szeptember 17-én állította össze az Intézet hágai főtitkársága. A 172 tag közül 128 küldte be szavazatát a megállapított terminusig Hágába. A választások eredményeképpen a tiszteletbeli tagságra ajánlott 5 jelölt kivétel nélkül megválasztott, a rendes tagsági helyekre javaslatba hozott 47 jelölt közül azonban a választás első periódusa alkalmával rendszerint, s így most is erősen megoszló szavazatok folytán csak kettő nyerte el az ezúttal szükséges $\frac{2}{3}$ többséget.

Az Intézet új tiszteletbeli tagjai a következők:

Földes Béla ny. miniszter, v. képviselő, a budapesti tudományegyetem v. statisztika, közgazdaságtan és pénzügytan tanára, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Magyar Statisztikai Társaság tiszteletbeli tagja. **Földes** a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek 1886 óta tagja, akinek az Intézet ülészeit tartott több statisztikai előadása és jelentése a „Bulletin“-sorozat kötetiben jelent meg. Rendkívül kiterjedt és a statisztika, közgazdaságtan, pénzügytan, társadalompolitika számos elméleti és gyakorlati problémájával több nyelven foglalkozó, szinte könyvtárszámba menő irodalmi munkásságából, a következő néhány legismertebb, részben több kiadásban is közreadott művét emeljük ki: A szociális kérdéstről (1870). A munkásmozgalom legújabb iránya (1873). Bevezetés a gazdaság történetébe (1878). A nemzetgazdaságtan és pénzügytan kézikönyve (1882). Papírpénz ésagio (1883). Nemzetgazdasági és statisztikai évkönyv (1883,

tistique de la Hongrie (1885), La statistique criminelle (1889), Économie sociale (1893—1894), Etudes sur la quote-part (1899), Traité d'économie d'Etat (1900), Conférences statistiques (1904), Le socialisme (1910), Contribution à la théorie du commerce international (1915), Finanzwissenschaft (1920).

M. Herbert Clark Hoover, secrétaire d'Etat du Commerce des Etats-Unis. Chef des Bureaux du Recensement et du Commerce intérieur et extérieur, il a beaucoup développé et élevé à un haut niveau, la statistique officielle des Etats-Unis. M. Hoover a été membre et président de plusieurs Conseils créés pour résoudre pendant la guerre les problèmes d'alimentation publique de l'Amérique et ceux de l'Europe d'après-guerre. Auteur de nombreuses études économiques et techniques.

M. Victor Mataja, ancien ministre de la Prévoyance Sociale, ancien président de l'Office fédéral de Statistique de l'Autriche, professeur à l'Université de Vienne. En dehors de ses travaux officiels de statistique, il a écrit de nombreuses études statistiques. Auteur de plusieurs éminentes oeuvres traitant l'économie politique, les finances et les questions du travail. Membre de l'Institut International de Statistique depuis 1897, M. Mataja prit, de 1923 à 1927, comme vice-président, part aussi dans la direction de l'Institut.

M. Conrad Alexandre Verrijn Stuart, professeur d'économie politique et de statistique à l'Université d'Utrecht, ancien directeur du Bureau Central de Statistique des Pays-Bas, ancien président, pendant près de deux décades, de la Commission Centrale de Statistique des Pays-Bas. Membre de l'Institut International de Statistique depuis 1899, il en a été secrétaire général de 1907 à 1911 et a participé à presque toutes les Sessions, présentant de précieux rapports et des études de grand intérêt. A déployé une activité scientifique très large et d'une valeur durable dans le domaine de la statistique et de l'économie politique. Rédacteur du périodique „De Economist“.

M. Eugène Würzburger, conseiller intime, professeur en retraite de l'Université de Leipzig, ancien directeur des Offices de statistique de Saxe et de Dresde. Quoiqu'il ne soit membre de l'Institut International de Statistique que depuis 1903, M. Eugène Würzburger a pris part dans l'activité de l'Institut presque depuis sa fondation, ne cessant d'y collaborer comme membre de Commissions, ou comme rapporteur. Ses travaux scientifiques s'étendent sur presque toutes les branches de la statistique. Fondateur et éditeur de la „Deutsches Statistisches Zentralblatt“.

Ainsi, par l'élection de M. Béla Földes, savant remarquable et apprécié à l'étranger,

1884, 1885). Magyarország statisztikája (1885). A bűnügy statisztikája (1889). Társadalmi gazdaságtan (1893—1894). Quótatanulmányok (1899). Államháztartástan (1900). Statisztikai előadások (1904). A szocializmus (1910). A nemzetközi kereskedelem elméletéhez (1915). Finanzwissenschaft (1920).

Hoover Herbert Clark, az Egyesült Államok kereskedelmi államtitkára, aki mint a népszámlálási és a bel- és külkereskedelmi hivatalok vezetője rendkívül kifejlesztette az amerikai hivatalos statisztika munkateljesítményét. Ezenkívül Amerika háborús és Európa háború utáni közéletelmzési problémáinak megoldására alakult több tanácsnak volt tagja és elnöke. Számos gazdasági és technikai tanulmány szerzője. A Nemzetközi Statisztikai Intézet újonnan megválasztott tagja.

Mataja Viktor ny. népjóléti miniszter, az osztrák szövetségi statisztikai hivatal v. elnöke, a bécsi egyetem tanára. Hivatalos statisztikai munkássága mellett számos önálló statisztikai tanulmányt írt. Több jeles közgazdasági, pénzügyi és munkaügyi mű szerzője. Mataja a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek 1897-ben lett tagja s a háború utáni első ülészakon, Brüsszelben alelnökké választatván, 1923-tól 1927-ig az Intézet vezetésében is résztvett.

Verrijn Stuart Konrád Sándor, az utrechti egyetem közgazdaságtan és statisztika tanára, Németalföld központi statisztikai hivatalának v. igazgatója, a németalföldi közp. statisztikai bizottságnak közel két évtizeden át volt elnöke. A Nemzetközi Statisztikai Intézetnek 1899-ben választott tagjává s 1907-től 1911-ig mint főtitkár vezette az Intézet ügyeit, de egyébként is a legtöbb ülészakon résztvett és azokon értékes referátumokat, tanulmányokat terjesztett elő. Irodalmi munkássága úgy a statisztika, mint a közgazdaságtan terén igen kiterjedt és maradandóbecsű. A „De Economist“ c. folyóirat szerkesztője.

Würzburger Jenő titkos tanácsos, a lipcei egyetem ny. tanára, a szász, valamint a drezdai statisztikai hivatalok v. igazgatója. A Nemzetközi Statisztikai Intézetnek 1903 óta tagja, de annak működésében már több, mint egy évtizeddel előbb, szinte megalapítása óta vett részt s mint bizottságok tagja, vagy előadója azóta és ma is kitűnő munkása. Irodalmi működése a statisztikának csaknem minden ágára kiterjedt. A nagy szaktudással szerkesztett „Deutsches Statistisches Zentralblatt“ megalapítója és kiadója.

A választások eredményeképpen tehát Magyarország ismét képviseletet nyert a Nemzetközi Sta-

la Hongrie est de nouveau représentée parmi les membres honoraires de l'Institut International de Statistique. M. Földes est le troisième savant hongrois dont l'Institut a, par cette distinction rare et hautement estimée, récompensé les mérites. Avant lui, seuls deux personnalités renommées du monde scientifique hongrois, Jules Kautz et le baron Louis Láng, furent élus membres honoraires, tandis que ni Charles Keleti, quoique ayant pendant longtemps eu un rôle de premier plan dans la vie statistique internationale, ni Joseph Kőrösy, qui prit part par de nombreuses conférences de grande valeur aux travaux de l'Institut et participa, avec Keleti, à la fondation de celui-ci, n'ont pu, en raison de l'effectif limité des membres honoraires, avoir cette distinction.

Les nouveaux membres titulaires de l'Institut sont:

M. Jean Maynard Keynes (Cambridge), éditeur du „The Economic Journal“, secrétaire de la „Royal Economic Society“, président de la Société Nationale d'Assurance sur la vie. Il a publié plusieurs études et livres de haute valeur sur des questions de finances, de monnaie, de problème bancaire, et sur le calcul des probabilités. Ses ouvrages relatifs aux traités de paix sont surtout connus.

M. Bertil Nyström, directeur du Bureau du Travail et de la Prévoyance sociale de la Suède, vice-président de la Société de Statistique de la Suède. Ses nombreuses études statistiques ont trait surtout aux questions du travail et de la statistique sociale.

A Német Statisztikai Társaság első tiszteletbeli tagjai.

Les premiers membres honoraires de la Société Statistique d'Allemagne.

Dans sa séance du 6 septembre 1928, à Hambourg, dont nous rendrons compte au prochain numéro, la Société Statistique d'Allemagne a décidé, sur la proposition de M. Frédéric Zahn, président, de conférer le titre de membre honoraire à ses membres ayant acquis des mérites particuliers dans la statistique. Les cinq premiers membres honoraires ont été aussitôt élus, à l'unanimité. En premier lieu, a été élu M. Eugène Würzburger, conseiller intime, un des fondateurs de la Société, ancien professeur à l'Université de Leipzig, auparavant directeur de l'Office de statistique de la Saxe, dont le 70e anniversaire fut naguère célébré par les savants de l'Allemagne. Aux autres places de membre honoraire, furent élus des statisticiens universellement reconnus de quatre pays: Autriche, Hongrie, Pays-Bas et Suisse. Ce sont: MM. Victor Mataja, ministre en retraite, professeur d'Université, ancien président de l'Office autrichien de

tisztikai Intézet tiszteletbeli tagjai sorában Földes Béla, a kimagasló tudású, Európaszerte nagybecsült tudós személyében. Földes a harmadik magyar tudós, akinek érdemeit ezzel a ritka, rendkívül sokra értékelendő elismeréssel jutalmazta a statisztikusok nemzetközi testülete. Előtte csupán Kautz Gyula és báró Láng Lajos, tudományos életünk két nagyhírű jelese választatott az Intézet tiszteletbeli tagjává, míg a tiszteletbeli tagok korlátozott létszáma következtében a nemzetközi statisztikai életben hosszú időn át vezérlő szerepet játszó Keleti Károly és az Intézet kongresszusainak tudományos munkásságában sok nagybecsű előadással közreműködő Kőrösy József — mindketten az Intézet megalapításának részesei — ennek a megtisztelő kitüntetésnek osztályosai nem lehettek.

Az intézet új rendes tagjai a következők:

Keynes Maynard János (Cambridge) a „The Economic Journal“ kiadója, a „Royal Economic Society“ titkára, a Nemzeti Életbiztosító Társaság elnöke. Több értékes értekezése és könyve jelent meg pénzügyi, valuta- és bankkérdésekről, valamint a valószínűségszámításról. A békeszerződésekkel foglalkozó, objektív tudással megírt művei is közismertek.

Nyström Bertil, a svéd munkaügyi és népjóléti hivatal igazgatója, a Svéd Statisztikai Társaság alelnöke. Számos statisztikai tanulmányában főleg a munkáskérdésekkel és a munkásügy mezőgazdasági vonatkozásaival, továbbá a szociális statisztika több más problémájával foglalkozott.

A Német Statisztikai Társaság, melynek 1928 szeptember 6-i hamburgi üléséről Szemlénk a következő számban hoz részletesebb beszámolót, ülésén Zahn Frigyes elnök javaslatára elhatározta, hogy tiszteletbeli tagsággal tünteti ki a statisztika mezején különös érdemeket szerzett kiválóbb tagjait. A taggyűlés ezután egyhangú határozattal megválasztotta az első öt tiszteletbeli tagot, és pedig elsőnek a Társaság egyik megalapítóját, Würzburger Jenő titkos tanácsos, ny. lipcei egyetemi tanárt, a szász statisztikai hivatal volt igazgatóját, a német és a nemzetközi statisztika világszerte ismert jeles művelőjét, akit 70. születésnapja alkalmából az egész német tudományosság legutóbb melegen ünnepelt. A többi négy helyre négy külállam, Ausztria, Magyarország, Svájc és Németalföld statisztikai életének nemzetközileg elismert jelessége választatott be, ú. m.: Mataja Viktor ny. miniszter, egyetemi tanár, Ausztria statisztikai hivatalának v. elnöke;

statistique; *Gustave Thirring*, professeur titulaire d'Université, ancien directeur du Bureau de statistique de la ville de Budapest, président de la Société Hongroise de Statistique qui, seul présent des nouveaux membres honoraires, a exprimé leurs remerciements; *Edmond Guillaume Milliet*, professeur à l'Université de Berne, directeur général de la Régie de l'alcool, ancien directeur de l'Office fédéral de statistique, président honoraire de la Société Statistique de Suisse; *Conrad Alexandre Verriijn Stuart*, l'excellent professeur de l'Université d'Utrecht, ancien directeur de la Statistique centrale des Pays-Bas. L'élection de *M. Gustave Thirring* couronne dignement sa longue activité statistique déployée particulièrement dans l'intérêt des statistiques hongroise et internationale des villes; elle montre à la fois l'estime dont la statistique hongroise jouit parmi les statisticiens d'Allemagne.

Svájci Statisztikai Társaság. — Société Statistique de Suisse.

La 48e Assemblée générale de la Société Statistique de Suisse a été tenue à Zurich, les 18 et 19 mai 1928, sous la présidence de *M. le professeur E. W. Rappard*, au milieu d'une grande affluence. À l'ordre du jour figuraient les conférences d'actualité et de haut niveau de *M. Charles Pribram*, chef de la section de statistique du Bureau International du Travail, sur la recherche des conjonctures et de *M. M. Saitzew*, professeur d'Université, sur la politique de conjonctures. Les deux conférences ont été suivies de substantielles observations, présentées par plusieurs membres. Puis *M. Rappard* a été réélu président. Ont été, en partie par réélection, élus membres du Bureau: *MM. Marcel Ney*, directeur de la Statistique fédérale, décédé subitement entre temps (questeur); *Charles Brüscheweiler*, directeur de l'Office de statistique de Zurich (actuaire); *E. Grossmann*, *E. Meyer*, *H. Schneebeli* et *W. Stauffacher*. *M. Frédéric Mangold*, professeur à l'Université de Bâle, a été de nouveau chargé, pour trois ans, de la rédaction du Bulletin de la Société, „Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft“.

Az angol Királyi Statisztikai Társaság. — Royal Statistical Society (Londres).

On sait que les Présidents de l'illustre Royal Statistical Society sont ordinairement élus pour deux ans. En 1928 c'est *M. Alfred Guillaume Flux*, chef de la section statistique du Board of Trade qui a été élu pour le cycle suivant, en remplacement de *M. le vicomte D'Abernon*, président pour 1926—1928. *M. Flux* a pris constamment une part active aux Sessions de l'Institut In-

Thirring Gusztáv egyet. c. ny. rk. tanár, Budapest székesfőváros statisztikai hivatalának ny. igazgatója, a Magyar Statisztikai Társaság elnöke, aki az ülésen az új tiszteletbeli tagok közül egyedül volt jelen és a megválasztottak köszönetét tolmácsolta; *Milliet* Ödön Vilmos berni egyetemi tanár, szeszjövédéki főigazgató, a szövetségi statisztikai hivatal v. igazgatója, a Svájci Statisztikai Társaság tb. elnöke; *Verriijn Stuart* Konrád Sándor, az utrechti egyetem nagynevű tanára, a holland központi statisztikai hivatal v. igazgatója. — *Thirring* Gusztáv tiszteletbeli taggá választása méltó elismerése hosszú statisztikai — különösen a hazai és a nemzetközi városi statisztika érdekében kifejtett — munkásságának, de egyúttal azt is megmutatja, hogy a magyar statisztika milyen értékelésben és megbecsülésben részesül a német szakkörök részéről.

A Svájci Statisztikai Társaság nagy érdeklődéssel kísérte 48. évi közgyűlése 1928 május 18—19-én Zürichben zajlott le *Rappard* E. W. professzor elnöklete alatt. A látogatott ülésen két magasszínvonalú, aktuális előadás hangzott el: *Pribram* Károly, a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal vezető statisztikusa a konjunktúrakutatásról, *Saitzew* M. egyetemi tanár pedig a konjunktúrapolitikáról adott elő. Mindkét előadást több tartalmas, előadás-számamennő hozzászólás követte.

Az üléssel kapcsolatos választások eredményeképpen a Svájci Statisztikai Társaság elnöke továbbra is *Rappard* E. W. maradt. A tisztikar többi tagjai — részben újválasztással — *Ney* Marcel, az időközben váratlanul elhunyt szövetségi statisztikai igazgató (quaestor), *Brüscheweiler* Károly, a zürichi statisztikai hivatal igazgatója (aktuárius), továbbá *Grossmann* E., *Meyer* E., *Sneebeli* H. és *Stauffacher* W. lettek. A Társaság folyóiratának, a „Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft“-nak szerkesztésével újabb három évre *Mangold* Frigyes bázeli egyetemi tanárt bízták meg.

A Londonban székelő angol Királyi Statisztikai Társaság elnöki tisztségét rendszerint két évig viselik a szigetország statisztikai életének jelességei. Az 1926—1928. évi ciklusban *Vicomte D'Abernon* állott a Társaság élén, mely egyike a világ legrégebbi statisztikai társulatainak. 1928-ban a következő ciklus tartamára *Flux* Alfréd Vilmos, a Board of Trade statisztikai osztályának vezetője lett elnök. *Flux* a Nemzetközi Statisztikai Intézet kongresszusainak

International de Statistique. — Les vice-présidents de la Royal Statistical Society sont MM. J. Bonar, M. Greenwood, D. Heron et C. P. Sanger.

is állandó és tevékeny résztvevője. — A Társaság alelnökei Bonar J., Greenwood M., Heron D. és Sanger C. P.

Személyi hírek. — Nouvelles personnelles.

M. Eugène Würzburger, l'éminent professeur de statistique de l'Université de Leipzig, ayant atteint dans la première moitié de 1928 la limite d'âge légale, a pris sa retraite. Son successeur est M. Rodolphe Meerwarth, un des représentants les plus distingués de la littérature statistique allemande.

M. Erik Schumann, directeur du Bureau de statistique de la ville de Cassel, a été nommé directeur de la Statistique municipale de Dresde, dont le directeur précédent a été M. Schäfer.

M. F. Stabel, adjoint scientifique, devint directeur du Bureau de statistique et économique de la ville de Ludwigshafen, en remplacement de M. A. Zwick, nommé à Cologne.

Marcel Ney †. Le 11 septembre 1928 mourut, à l'âge de 54 ans, M. Marcel Ney, le distingué directeur de l'Office de statistique fédéral de la Suisse. Questeur de la Présidence de la Société de Statistique de la Suisse, M. Ney a toujours pris une part active dans les travaux de cette Société dont il était un des rapporteurs en 1927 à l'Assemblée de Luzerne. Membre de l'Institut International de Statistique depuis 1924, il assistait, en représentant la Suisse, aux Sessions de Bruxelles, de Rome et du Caire. De ses travaux, il faut faire ressortir ses études concernant les questions de la statistique officielle et ses nombreux articles publiés dans „Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft“, les précieux ouvrages qu'il a écrits sur la mortalité et l'application dans l'assurance des tables de mortalité, ainsi que sur la population de la Suisse. La Société Hongroise de Statistique a perdu en la personne de M. Marcel Ney un éminent membre honoraire, élu à l'Assemblée générale de 1927.

A lipesei egyetem kiváló statisztika tanára, Würzburger Jenő. a folyó év első felében a törvényes korhatárt betöltötte és nyugalomba vonult; utóda Meerwarth Rudolf, a német statisztikai irodalom egyik legjelesebb művelője lett.

Drezda város statisztikai hivatalának igazgatójává Schumann Erik kasseli statisztikai igazgató nevezetett ki. A hivatal előző igazgatója Schäfer F. volt.

Ludwigshafen város statisztikai és gazdasági hivatalának Zwick A. igazgató Kölnbe távozása folytán megüresedett igazgatói székét Stabel F. tudományos asszisztenssel töltötték be.

Ney Mareel †. 1928 szeptember 11-én 54 éves korban váratlanul elhunyt Ney Marcel, a svájci Szövetségi Statisztikai Hivatal érdemes igazgatója. Ney mint a Svájci Statisztikai Társaság elnökségének tagja (quaestora) a Társaság életében tevékeny munkásságot fejtett ki, így egyik előadója volt a Társaság 1927. évi luzerni gyűlésének. A Nemzetközi Statisztikai Intézetnek 1924-ben választott tagjává; mint Svájc hivatalos statisztikájának vezetője, hazája képviseletében résztvett az Intézet brüsszeli, római és kairói kongresszusain. Irodalmi munkásságából a hivatalos statisztika kérdéseit érintő és annak ügyköréből fakadó tanulmányain s a „Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft“ hasábjain megjelent számos cikkén kívül a halandóságról és a halandósági táblázatoknak biztosításügyi alkalmazásáról, továbbá Svájc népesedési viszonyairól írott értékes műveit emeljük ki. A Magyar Statisztikai Társaság Ney Marcelben 1927. évi közgyűlésén megválasztott tiszteletbeli tagját gyászolja.

A legújabb görög népszámlálás. — Le récent recensement de la population en Grèce.

Görögország lakossága 1839—1920-ig 823.773-ról 5,536.275-re emelkedett. E tekintélyes emelkedés csak kis mértékben tulajdonítható a természetes szaporodásnak és oka inkább abban keresendő, hogy az ország területe az elmúlt évtizedekben igen gyakran változott, kiterjedése egyre nagyobbodott s alig volt két népszámlálás, amely ugyanarra a területre vonatkozott. A legutóbbi népszámlálás (1920. évi) eredményei is nagyon hamar elavultakká váltak, mert az új, nemzeti alapokon felépülő Törökország egy-két éven belül visszaszerezte a sèvres-i békeszerződésben tőle a görögök javára elszakított területeket és ezzel Görögország újabb te-

rületi változást szenvedett. Másrészt — és ez már sokkal fontosabb körülmény — a törökök száz-ezerszámra üldözték ki a kisázsiai görögöket, akik kénytelenek voltak hazájukba menekülni, miáltal Görögország lakossága 1922 júliusától 1925 januárjáig terjedő időközben becslések szerint kb. 1,400.000 bevándorlóval gyarapodott. Így szükségessé vált egy újabb népszámlálásnak még 1930 előtti megtartása, amelyre nézve az előkészületeket 1928 tavaszáig be is fejezték.

Az 1928. évi népszámlálással kapcsolatban a görög köztársaság az ugyanezen év február 10-én szentesített 3.445. sz. törvénnyel kiegészítette a nép-

számlálásokra vonatkozó 490. sz. törvényt. Az új törvény szerint ezentúl minden tizedik, 0-ával végződő esztendőben a közgazdasági miniszter által megjelölt napon általános népszámlálás tartandó. Kivételes esetekben a minisztertanács a számlálást rövidebb időközökben is elrendelheti. A népszámlálás családi és egyéni lapok kitöltése útján történik, amely lapokkal a nomarchiák (tartományok) vezetősége tartozik a városokat és községeket ellátni. A minisztertanácsnak joga van a már említett 10 évnél rövidebb időn belül elrendelt népszámlálásokat határozni a felől, hogy az összeírás családi, vagy egyéni lap útján történjék.

A számlálókerületek beosztását az egyes községekben a démarchos (a község feje) vagy a községi tanács elnöke állapítja meg, a számlálóbizottság közreműködésével. A számlálóbizottság áll a városi bizottságból (községi tanácsból) és azon tisztviselőkből, akiket a démarchos, vagy a községi tanács elnöke e célra kinevez. A démarchosok a számlálás kezdete előtt legalább 20 nappal átadják a községi számlálóbizottságoknak a részletes körzetbeosztást, az utaknak és tereknek nomenklaturáját és a házak számáról készült kimutatást.

Megemlítendő, hogy az írni-olvasni tudásnál a számlálólapon csak igennel vagy nemmel lehet válaszolni, mert a csak olvasni tudókat külön nem kérdezik. Első helyen tudakolják az anyanyelvet és második helyen az otthoni társalgási nyelvet.

A felvétel költségeit az állampénztár előlegezi, ahová azok a Nemzeti Banknál fennálló „statisztikai

illetékek” című számla révén fognak idővel megtérülni. A fedezet biztosítására és a statisztikai felvétel nagy költségeire való tekintettel, a statisztikai illetékeket egyidejűleg felemelték.

A felvétel megbízhatósága céljából elengedhetetlenül szükséges, hogy exakt topográfiai térképek álljanak rendelkezésre. Athén és Pireus fejlődése azonban a menekültek beözönlése folytán oly nagyméretű volt és az építkezési tevékenység rövid idő alatt annyira fellendült, hogy a meglévő térképek teljesen használhatatlannokká váltak. Ezért, Velentzas közgazdasági miniszter javaslatára, elhatározták, hogy Athénról és Pireusról repülőgépről megejtett felvételek útján fognak topográfiai térképet készíteni. A tervet végre is hajtották és bizonyára az egész világon ez az első eset, midőn a repülőgép ilyen szolgálatot végzett a népszámlálásnak. A repülőgépeket Mester-féle fotokinematográfiai készülékekkel látták el, amelyekkel a németek már a háborúban bámulatos eredményeket értek el. A teljesen önműködő készüléket a légszavár által felkavart levegő erejével hajtott dinamó útján fejlesztett elektromos árammal mozgatták. A felvételeket a tenger színe fölött 900 méter magasságban ejtették meg; 8 filmet vettek fel 150 km² területről. Az ebből készített térképnek az az előnye, hogy tökéletes pontossággal veszi fel a helyzet képét, közvetlenül a népszámlálást megelőző időpontban.

Az 1928. május 15-én megkezdődött legújabb görög népszámlálás eredményeiről adatok még nem állnak rendelkezésre.

A Genfben székelő Nemzetközi Munkaügyi Hivatal pályázati hirdetménye.

Concours du Bureau International du Travail à Genève.

1. A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal (Nemzetek Szövetsége) Genfben (Svájc) nemzetközi pályázatot nyit statisztikai szakosztályának főnöki állására.

2. A pályázaton a Nemzetközi Munkaügyi Szervezethez tartozó tagállamokból való mindkét nembeli jelöltek részt vehetnek. (A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal tisztviselőinek jogukban áll résztvenni a pályázaton.)

3. A betöltendő állás évi javadalma 28.000 svájci frank, amely évi 1000 frankos emelkedéssel 33.000 franknyi legmagasabb összegig növekszik. Ez a fizetés a genfi életfenntartási költségek alakulásának megfelelő változásnak van alávetve. (Jelenleg az összeg ebből kifolyólag 2-6%-os csökkenést szenved.) Az összegből 5%-os járulékot vonnak le a Személyzet Jóléti Pénztárához való hozzájárulás címén, amelyhez a Nemzetek Szövetsége a maga részéről ugyanennyivel járul hozzá.

4. Csupán azok a jelöltek vehetnek részt a pályázaton, akik 1928 december 31-ig legalább 30.

és legfeljebb 45. életévüket töltik be és akik tökéletes egészségnak örvendenek.

5. A jelöltektől megkívánt képességek a következők:

a) Képesség általában a gazdasági jellegű, úgy elméleti, mint gyakorlati kérdések tárgyalására, főleg a statisztika és különösen a munkaügyi statisztika körében.

b) Képesség a fentemlített kérdésekkel foglalkozó külön csoport munkájának rendszerbe foglalására és tanulmányai előkészítésének, valamint azok szerkesztésének irányítására.

c) A hivatal két hivatalos nyelve (angol és francia) egyikének tökéletes ismerete és kielégítő tudása a másiknak. Más nyelveken való olvasás képességét figyelembe veszik.

6. A pályázaton résztvenni óhajtó jelölteknek kérvényeiket a Bureau International du Travail à Genève-hez kell címezniök, hol is azokat legkésőbb 1928. évi december 31-ig fogadják el.

7. A pályázathoz a következő okmányokat és adatokat kell mellékelni:

Születési bizonyítványt vagy ilyen természetű anyakönyvi okiratot. (A jelölteknek meg kell jelölnie, nős-e, vagy nőtlen, megfelelő esetben a gyermekek számát és korát is.)

A jelölt állampolgárságát tanúsító okiratot.

Erre jogosított hatósági orvosnak bizonyítványát a jelölt kifogástalan egészségi állapotáról.

Minden egyetemi vagy tudományos okmányt, valamint a tudományos és közigazgatási világ kiválóságaitól származó ajánlásokat.

8. A jelölteknek minden szükséges felvilágosítást meg kell adniok pályafutásukra és tapasztalataikra vonatkozólag. Különösen fel kell sorolniok:

a) ha könyvek, cikkek, általában bárminő közgazdasági vagy statisztikai kérdésekkel foglalkozó munkáik vagy közleményeik jelentek meg;

b) ha szerepet játszottak a statisztikai és különösen a munkaügyi statisztikai kérdésekkel foglalkozó nemzeti vagy nemzetközi tudományos szervezetekben;

c) ha igazgatási, vagy végrehajtási munkakört töltöttek be valamely, akár magán, akár nyilvános közigazgatási szervezetben.

Általános alkalmazási feltételek a Nemzetközi Munkaügyi Hivatalnál.

Kinevezés előtt az elfogadott jelöltet a Hivatal által kijelölt orvos megvizsgálja. Az elfogadott jelöltnek joga lesz az állásának elfoglalása céljából Genfben tett útja költségének megtérítésére. Egy évi próbaidőnek kell magát alávetnie. A próbaidő leletével új orvosi vizsgálatnak vetik alá. Amennyiben a próbaidő és az orvosi vizsgálat eredménye megfelelő, kinevezik és 21 évre szóló szerződést kap a 60 éves korhatáron belül.

A kinevezett tisztviselőnek joga van a családja áthelyezésével és saját személyes ingóságainak átszállításával felmerült szükséges költségek megtérítésére.

A próbaidős tisztviselőnek évenként 24 munkanapnyi, a kinevezettnek 36 munkanapnyi szabadsága van joga.

A kinevezett tisztviselőnek, amennyiben szabadságának eltöltésére saját államába utazik, a távollás szerint évente vagy két évenként vagy minden három évben joga van útiköltségeinek megtérítésére és az útra megfelelő időt részére külön engedélyeznek.

Németalföld gazdasági adatai.

Données économiques des Pays-Bas.

Németalföldnek a háború előtt 6 milliót meghaladó népessége ma 7 és félmillió fölül van. A házasságkötések arányszáma a háború utáni kiugrás után állandóan csökkent, míg az 1913. évinél is kisebb arányszámban, 7·4-ben állapodott meg. Az *élveszületések* arányszáma is, mely 1913-ban s még 1920-ban is 28-on felül volt, fokozatosan alásiet 23·1-re. A *halálozások* arányszáma némi javulást mutat s 10 körül mozog a régebbi 12-ös arányszámmal szemben. Végeredményben a *természetes szaporodás* szintén gyengült, az arányszám 1927-ben 12·8, míg korábban a 16-ot is meghaladta.

A *munkanélküliek* száma tízezres kilengésekkel 35—45 ezer körül ingadozott az utolsó években. Maximális adat az 1921. évi 65 és félezer munkanélküli.

A *bevetett terület* a gabonaneműeknél a háború előtti állapothoz képest némileg növekedett a *búzánál* és a *zabnál*, míg a *roz*s vetésterülete csökkent. A *burgonyát* és *cukorrépát* is nagyobb területen termelik. A *búzatér*més adatai általában jobbak, mint az 1909—13. évi átlag. A *rozster*més ellenben a vetésterület csökkenésének megfelelően gyengébb adatokat mutat az újabb években. Az *árpatermelés* stagnálni, a *zabtermelés* javulni látszik. A *burgonya-*

termés évi adatai mindig nagyobbak, mint a világháború előtti átlag, a *cukorrépa* terméseredményei is rendszerint túlszárnyalják a régi átlagot.

A *kőszéntermelés* a háború után jelentősen megnövekedett: míg 1913-ban a 2 millió tonnát sem érte el, a háború utáni években 4 millió tonnára ugrott fel, 1927-ben pedig már a 9 millió tonnát is meghaladja.

A *külkereskedelmi forgalom* jóval kisebb a háború utáni években, mint 1913-ban. A külkereskedelmi mérleg állandóan jelentős passzívummal zárult.

A *közlekedési adatok* sorában feltűnő a *telefonkészülékek* számának jelentős emelkedése évről-évre és a *kereskedelmi hajóforgalomnak* az utolsó másfél évtized alatti megkétszereződése. A *gépjármű-állomány* is rohamosan nő s jelenleg a 100 ezer járművet meghaladja.

A *nagykereskedelmi index* mintegy 50%-os drágulást mutat 1913 óta. Átmenetileg igen magas volt az 1920. évi index (292). A *pénzügyi adatokból* is kiolvasható, hogy az ország nagyobb megrázkódtatás nélkül élte át az utóbbi idők viszonyosságait és válságait.

Németalföld gazdasági jelzőtáblája. — *Tableau économique des Pays-Bas.*

Megnevezés — <i>Désignation</i>	Egy-ég Unité	1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
Népesség — Population		Terület — Territoire 34.222 km²								
Lélekszám — <i>Population</i>	1.000	6.213	6.926	6.977	7.087	7.213	7.315	7.416	7.527	7.626
Házasságkötés — <i>Mariages</i>	‰	7.8	9.5	9.1	8.6	8.0	7.7	7.4	7.4	7.4
Élvesztület — <i>Nés-vivants</i>	"	28.1	28.3	27.4	25.9	26.0	25.1	24.2	23.8	23.1
Halálozás — <i>Décès</i>	"	12.3	12.0	11.1	11.4	9.9	9.8	9.8	9.8	10.3
Természetes szaporodás — <i>Accroissem. naturel</i>	"	15.8	16.3	16.3	14.5	16.1	15.3	14.4	14.0	12.8
Munkanélküliek — Chômeurs	szám nombre			65.635	50.320	44.620	34.910	44.660	35.689	44.848
Mezőgazd. — Agriculture										
Bevetett terület <i>Superficie ensemencée</i>										
		1909/13 átlag moy.								
Búza — <i>Froment</i>	1.000 ha	56	61	73	61	62	48	53	53	61
Rozs — <i>Seigle</i>	" "	226	199	202	202	210	198	201	197	195
Árpa — <i>Orge</i>	" "	28	23	25	25	24	25	30	27	27
Zab — <i>Avoine</i>	" "	140	160	155	159	154	152	148	154	148
Burgonya — <i>Pomme de terre</i>	" "	166	173	178	193	161	167	170	170	172
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i>	" "	58	67	74	56	67	74	66	62	69
Termés — Production										
Búza — <i>Froment</i>	1.000 q	1.313	1.569	2.293	1.650	1.663	1.260	1.518	1.493	1.387
Rozs — <i>Seigle</i>	" "	4.076	3.618	4.500	4.289	3.646	3.952	4.165	3.466	3.453
Árpa — <i>Orge</i>	" "	712	597	722	692	649	775	774	775	659
Zab — <i>Avoine</i>	" "	2.821	3.220	3.242	2.888	3.022	3.031	2.949	3.270	3.320
Burgonya — <i>Pomme de terre</i>	" "	23.834	27.834	24.589	37.183	25.422	27.885	31.564	29.735	24.500
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i>	" "	17.940	19.056	27.083	18.180	17.202	24.265	22.238	21.108	17.678
Ipar — Industrie										
		1913								
Kőszén — <i>Houille</i>	1.000 t	1.873	3.941	3.921	4.570	5.281	5.882	6.849	8.650	9.324
Barnaszén — <i>Lignite</i>	" "		1.396	122	29	54	191	208	211	
Cink — <i>Zinc</i>	" "	24.3	2.0	6.4	13.0	16.4	18.2	21.1	24.8	
Keresk. és közlekedés <i>Commerce et communication</i>										
Behozatal — <i>Importations</i>	mill.holl. frt. millions de fr. b.	3.903	3.336	2.240	2.028	2.009	2.364	2.455	2.442	2.549
Kivitel — <i>Exportations</i>	"	3.065	1.701	1.370	1.221	1.303	1.661	1.808	1.749	1.900
Vasútvonalhossz — <i>Longueur des chemins de fer</i>	km.	3.724	3.655	3.657	3.659	3.663	3.645	3.645	3.642	
Postahivatalok — <i>Nombre des bureaux de poste</i>	száma	1) 1.494	1.711					1.452	1.421	
Telegráfvonalhossz — <i>Lon- gueur des lignes télégr.</i>	km.	2) 7.526		8.775						
Telefonkészülékek — <i>Nom- bre des appar. de téléphone</i>	száma		70.633	81.599	88.035	93.556	99.109	102.862	119.279	
Beléptett hajók — <i>Navires entr.</i>	1.000 reg. t.	18.198	11.351	17.070	18.785	19.329	23.770	27.303	36.602	
Ki épített — " <i>sortis</i>	" t. reg.	18.027	11.443	16.454	18.833	19.233	23.728	27.129	36.589	
Gépjárműállomány — <i>Effectif des véhicules à moteur</i>	" szám nombre					44.697		96.900	112.614	102.859
Pénz és hitel <i>Monnaie et crédit</i>										
Nagykeresk. indexszám — <i>Indice des prix de gros</i>	index indice	100	292	182	160	151	156	155	145	148
Megélhetési indexsz. — <i>Indice du coût de la vie</i>	"	100	219	208	187	174	173	179	171	167
Bankamatláb — <i>Taux en banque</i>	‰	4.52	4.50	4.50	4.27	4.03	4.94	3.90	3.50	3.72
Állami bev. — <i>Recettes de l'Etat</i>	millió holl. frt. millions de fr. b.	227	919	848	780	781	710	723	700	
" kiad. — <i>Dépenses</i>	"	239	988	1.096	1.179	863	794	782	728	
Érkekészlet — <i>Encaisse métal.</i>	" " "	171	695	665	720	635	672	644	593	546
Aranykészlet — <i>Encaisse d'or</i>	" " "	151	636	606	582	582	505	443	414	400
Jegyforgalom — <i>Billets de banque en circulation</i>	" " "	313	1.123	1.046	1.044	1.098	958	892	830	809

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

Népmozgalom. — Munkanélküliség. — Gépjárműállomány. — Áralakulás. — Pénzüneti betétek. — A részvények értéke. — Fizetéképtelenségek. — Váltóóvások. — Gazdasági jelzőtábla.

Mouvement de la population. — Chômage. — Effectif des véhicules à moteur. — Formation des prix. — Dépôts en banque. — Indice des actions. — Insolvabilités. — Lettres de change protestées. — Tableau économique

Mouvement de la population. En août dernier, le nombre des nouveaux mariés (3919, 5·4⁰/₁₀₀) a été inférieur de 4·9% au mois correspondant de l'année dernière et supérieur de 29·7% à juillet 1928. Les naissances vivantes (19.658, 27·1⁰/₁₀₀) ont augmenté par rapport au mois d'août 1927 (2·2%) et au mois précédent (2·6%). Le nombre des décès (13.229, 18·2⁰/₁₀₀) a été supérieur de 7·5% au mois d'août 1927 et de 4·2% à juillet 1928. La mortalité infantile (4730, soit 22·8 pour 100 nés-vivants) a également dépassé de 11·3% le mois d'août 1927 et de 10·6% juillet dernier. L'accroissement de la population a diminué de 8·9⁰/₁₀₀ par rapport au mois d'août 1927 (9·6⁰/₁₀₀).

Chômage. En août 1928 les Syndicats socialiste-chrétien et social-démocrate ont enregistré 13.355 chômeurs (dont 84·4% d'hommes et 15·6% de femmes) soit 7·5% de plus qu'au mois correspondant de l'année dernière et 1·8% de plus qu'en juillet dernier. Le nombre des hommes a augmenté de 0·7% et celui des femmes de 8·6% par rapport à juillet 1928. 56·1% des chômeurs habitaient Budapest; le nombre de ceux-ci a diminué de 2·1% comparativement au mois dernier, tandis que le nombre des sans-travail de province s'est accru de 7·4%. Le nombre des chômeurs a augmenté parmi les employés d'hôtels et de restaurants (+ 33·1%), dans l'alimentation (+ 12·2%) et dans l'industrie de la reproduction (+ 11·7%); il a diminué considérablement dans les industries du cuir (— 15·8%) et du bois (— 12·6%).

A Budapest, sur 100 offres on a enregistré 186 demandes; en province 118. A Budapest on a pu placer 34% des chômeurs et en province 54·7%.

Effectif des véhicules à moteur. En août 1928, déduction faite des véhicules à moteur retirés de la circulation, l'effectif a augmenté de 803 voitures, de sorte qu'à la fin du mois il y avait 22.290 véhicules à moteur en circulation. L'augmentation a été de 3·7%, contre 4·1 au mois précédent. C'est le nombre des automobiles pour personnes (+ 285) et des motocyclettes (+ 377) qui a augmenté le plus.

Formation des prix. En août, l'indice des prix de gros s'est élevé de 133 à 134 (+ 1 point) en Hongrie. En raison surtout de l'augmentation du prix de gros de l'oeuf, de la graisse et des espèces de viande, la hausse de l'indice des articles d'alimentation n'a pu être

compensée par la légère baisse des matières premières d'industrie et des objets fabriqués. L'indice du coût de la vie, y compris le loyer, est monté de 117·8 à 120·1 principalement à cause de l'augmentation des loyers du 3e trimestre, ainsi que du prix de détail de quelques denrées alimentaires. Sans le loyer, l'indice a moins augmenté (de 129·7 à 131·1).

Dépôts en banque. Aux 13 principales banques budapestoises et à la Caisse d'épargne postale, les dépôts d'épargne se sont élevés en août de 452·2 à 457·3 millions de pengős (+ 5·1 millions), atteignant 45·6% de l'effectif de 1913. Les dépôts sur comptes courants y sont montés à 799·9 millions de pengős (+ 47·2 millions), atteignant 93·4% de l'effectif d'avant-guerre.

L'indice des actions, qui montre la formation de la valeur des actions cotées à la Bourse de Budapest, s'est élevé en août de 19·8 à 19·9. L'augmentation a été très légère, car la hausse de la plupart des catégories d'actions fut presque complètement compensée par une baisse survenue dans quelques catégories d'actions (établissements d'industrie textile, forges, ateliers de construction mécanique, compagnies d'assurance, etc.). Les actions de banque sont demeurées stationnaires.

Insolvabilités. Comme il n'a été enregistré que 67 insolvabilités en août, le nombre des nouvelles insolvabilités a été inférieur de 42% à celui de juillet (115).

A Budapest il y en a eu 22, avec 1·3 million de pengős d'actif et 2·2 millions de passif.

Le nombre des insolvabilités terminées a été de 139, avec 5·7 millions de p. d'actif et 10·2 millions de passif.

Lettres de change protestées. Tant pour le nombre que pour la valeur, les lettres de change protestées en août présentent une augmentation sur le mois précédent. La valeur totale s'en est élevée à 6,732.836 de p., (à Budapest 3503, avec une valeur de 2,791.582 p.).

*

Népmozgalom. 1928 augusztus havában a házasságkötések száma (3.919, 5·4⁰/₁₀₀) 4·9%-kal csökkent a múlt év ugyanezen hónapjához viszonyítva és 29·7%-kal emelkedett 1928 július hónapjával szemben. Az élveszületések száma (19.658, 27·1⁰/₁₀₀) emelkedést mutat, úgy az 1927. év augusztusához (2·2%) mint ugyanezen év előző hónapjához képest

(2·6%). A *halálozások* száma (13.229, 18·2⁰/₁₀₀) mindkét viszonylatban emelkedett, 1927 aug.-nál 7·5%-kal és 1928 júliusánál 4·2%-kal. Az *egy éven aluli elhaltak* száma (4.730, 100 éveszülöttre 22·8 csecsemőhalott) szintén emelkedett, úgy a múlt év augusztusához (11·3%), mint ugyanezen év júliusához viszanyítva (10·6%). A szaporodási ezrelék esett, 8·9⁰/₁₀₀ a múlt évi augusztusi 9·6⁰/₁₀₀-kel szemben.

Munkanélküliség. A keresztényszociálista és szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek száma 1928 augusztus havában 13.355 volt, 7·5% több, mint az előző év ugyanezen hónapjában és 1·8%-kal több, mint ugyanezen év júliusában. Az összes munkanélküliek közül 84·4% férfi és 15·6% nő volt. A férfi munkanélküliek száma 0·7%-kal, a nőké 8·6%-kal emelkedett 1928. júliusával szemben. Budapesti volt a munkanélküliek 56·1%-a, számuk a múlt hónaphoz viszonyítva 2·1%-kal esett, a vidéki munkanélküliek száma viszont 7·4%-kal emelkedett. A foglalkozási megoszlás szerint a munkanélküliek száma emelkedett a szállodai és éttermi alkalmazottaknál 33·1%-kal, az élelmezési iparnál 12·2%-kal és a sokszorosító iparnál 11·7%-kal. Nagyobb csökkenés látható a bőr- és papíriparnál 15·8% és a faiparnál 12·6%.

Budapesten 100 munkahelyre 186, vidéken 118 munkakereső esett. Munkához jutott a fővárosban a munkakeresők 34%-a, vidéken 54·7%-a.

Gépjárműállomány. Magyarország gépjárműállománya augusztus hó folyamán a forgalomból kivont gépek leszámításával 803 darabbal növekedett és ezzel a hó végén 22.290 gépjármű volt forgalomban az ország területén. A növekedés 3·7%, az előző havi 4·1%-kal szemben. A legnagyobb emelkedést a személykocsik (285) és a motorkerékpárok (377) mutatják.

Gépjárműállomány a hónap végén.

Effectif des véhicules à moteur en Hongrie, à la fin du mois.

Megnevezés Désignation	1928		Ebből Dont Budapest
	VII.	VIII.	
Személykocsik — <i>Aut. p. personnes</i>	9.150	9.435	5.129
Bérrautók — <i>aut. de louage</i>	1.132	1.150	847
Autóbuszok — <i>autobus</i>	451	463	155
Teherkocsik — <i>autocamions</i>	3.134	3.233	1.785
Egyéb gépkocsik — <i>autres autos</i>	532	544	392
Gépkocsik összesen — <i>automobiles au total</i>	14.399	14.825	8.308
Motorkerékpárok — <i>motocyclettes</i>	7.088	7.465	4.449
Gépjárműállomány összesen — <i>Automob. et motocycl. au total</i>	21.487	22.290	12.757

Áralakulás. A magyar *nagykereskedelmi indexszám* augusztus hó folyamán 133-ról 134-re, vagyis

egy ponttal emelkedett. Az élelmezési cikkek indexének növekedését — főleg a tojás-, zsír- és hús-félék nagybani árának emelkedése folytán — az ipari nyersanyagok és termékek indexeinél mutatózó némi csökkenés nem tudta ellensúlyozni.

A nagykereskedelmi árak indexszámai.

Indices des prix de gros en Hongrie.

(1913 = 100)

Megnevezés Désignation	1924	XII	1925	XII	1926	XII	1927	XII	1 9 2 8				
	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.			
a hó végén — fin du mois													
Élelmezési cikkek és mezőgazd. termékek — <i>Produits agricoles et alimentaires</i>	156	120	120	127	132	132	131	129	132				
Ipari anyagok és termékek — <i>Matières nécessaires à l'industrie, produits d'industrie</i>	163	138	130	141	139	138	139	137	136				
Nyersanyagok — <i>Matières premières</i>	166	128	125	141	138	139	140	139	142				
Gyártmányok — <i>Objets fabriqués</i>	154	132	128	130	134	132	131	128	127				
Belföldi árak — <i>Marchandises de Hongrie</i>	157	120	120	134	136	136	135	134	136				
Külföldi árak — <i>Marchandises étrangères</i>	166	150	139	138	135	134	135	133	132				
Összes árak — <i>Ensemble des marchandises</i>	160	130	126	135	136	135	135	133	134				

A *létfenntartási költségek* indexszáma lakbérrel együtt számítva 117·8-ról 120·1-re emelkedett, főleg néhány élelmezési cikk kicsinybeni árának, valamint az augusztusi negyedévi lakbérnek emelkedése következtében. A lakbér nélkül számított index valamivel kisebb emelkedést — 129·7-ről 131·1-re — mutat.

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres, en nombres-indices.

(1913 = 100).

Megnevezés Désignation	1924	XII	1925	XII	1926	XII	1927	XII	1 9 2 8				
	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.			
a hó végén — fin du mois													
Élelmezés — <i>Alimentation</i>	145	115	115	123·2	126·1	129·9	131·7	130·5	132·8				
Ruházat — <i>Habillement</i>	166	131	124	129·2	134·7	133·9	133·9	133·9	134·3				
Fűtés és világítás — <i>Chauffage, éclair.</i>	123	125	134	128·0	118·6	118·6	119·3	122·2	120·7				
Lakás — <i>Logement</i>	25	46	60	75·0	75·0	80·0	80·0	80·0	85·0				
Összes hetiköltség — <i>Frais hebdomadaires totaux</i>	116	102	105	113·0	114·1	117·1	118·2	117·8	120·1				
Összes hetiköltség a lakásbér nélkül — <i>Frais hebdomadaires totaux, sans le loyer</i>	149	119	119	124·9	126·3	128·8	130·1	129·7	131·1				

Pénzintézeti betétek. A budapesti 13 legnagyobb pénzintézetnél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett taktarékbetétek álladéka jú-

lius 31-től augusztus 31-ig 452·2 millió pengőről 457·3 millió pengőre — vagyis 5·1 millió pengővel emelkedett s ezzel a takarékbetétek álladéka elérte az 1913. évinek 45·6%-át. A folyószámlabetétek álladéka ugyanezeknél a pénzügyintézetnél augusztus folyamán 47·2 millió pengővel növekedve 799·9 millió pengőre emelkedett, minek folytán a folyószámlabetétek augusztus 31-én a háború előtti álladéknak 93·4%-át érték el.

A betétek alakulása.¹⁾

Formation des dépôts.¹⁾

Betétek Dépôts	1924		1925	1926	1927	1928			
	VI.	XII.		XII.		V.	VI.	VII.	VIII.
	1,000,000 P								
Takarékbetétek — Dépôts d'épargne	3·7	30·6	143·0	231·9	364·8	419·1	428·6	452·2	457·3
Folyószámlabetétek — Dépôts sur comptes courants	85·2	237·5	378·2	502·3	682·2	720·3	750·3	752·7	799·9

¹⁾ A budapesti 13 legnagyobb pénzügyintézetnél és a postatakarékpénztárnál. — Aux 13 principaux établissements de crédit de Budapest et à la Caisse d'épargne postale.

A részvények értéke. A tőzsdeindex, mely a budapesti tőzsdén jegyzett részvények érték-alakulását mutatja, augusztus folyamán 19·8-ről 19·9-re emelkedett. A jegyzés szerinti részvénykategóriák többségénél mutatkozott bizonyos árfolyamemelkedés, mely azonban sehol sem öltött nagyobb arányokat és az átlagos indexre gyakorolt hatásukat csaknem teljesen kiegyenlítette néhány részvénycsoportnál jelentkező lanyhulás. Így csökkent a textilipari vállalatok, vasművek, gépgyárak és a biztosítótársaságok részvényeinek az árfolyama. A bankrészvények árfolyama változatlan maradt.

Részvényindex

Indice d'actions.

(1913 = 100)

Megnevezés Désignation	1924		1925	1926	1927	1928			
	VI.	XII.		XII.		V.	VI.	VII.	VIII.
Részvényes-index — Indice d'actionnaires	11·4	13·3	10·2	15·6	20·8	20·4	19·9	19·8	19·9
Vállalat-index Indice d'entreprises	—	18·0	14·0	22·4	30·5	30·9	30·7	30·5	30·7

Fizetéseképtelenségek. Az előfordult új fizetéseképtelenségek száma az előző hónaphoz viszonyítva 42%-os csökkenést mutat, amennyiben júliusban 115, augusztusban pedig csak 67 fizetéseképtelenségi eset fordult elő.

Az összes fizetéseképtelenségekből 22 esett Budapestre 1·3 millió P aktívával és 2·2 millió P passzívával.

A lebonyolított fizetéseképtelenségek száma 139 volt, 5·7 millió P aktívával és 10·2 millió P passzívával.

Fizetéseképtelenségek.

Insolvabilités.

Év, hó Année, mois	Az új fizetéseképtelenségek Nouv. insolvable.			A bef. fizetéseképtelenségek — Insolv. termin.		
	száma nombre	aktívái- nak actifs	passzí- vainak passifs	száma nombre	aktívái- nak actifs	passzí- vainak passifs
		összege P-ben en pengős			összege P-ben en pengős	
Összes. Total						
1928. I.	180	10,540.408	15,866.036	55	1,181.429	2,769.304
II.	156	7,656.758	11,368.123	69	6,841.247	10,605.769
III.	171	6,078.971	9,869.785	87	2,509.263	4,312.354
IV.	153	2,913.928	5,046.152	110	2,589.839	4,786.843
V.	176	5,295.772	9,233.534	108	3,651.270	6,294.076
VI.	164	6,250.859	11,248.040	83	2,192.097	4,136.203
VII.	115	3,376.188	5,419.582	85	2,777.133	4,917.539
VIII.	67	2,360.503	3,741.368	139	5,691.183	10,227.488

Váltóúvasok. Az óvatolt váltók augusztus havi adatai úgy számbelileg, mint az értéket tekintve, emelkedést mutatnak az előző hónaphoz viszonyítva. Az ország területén az óvatolt váltók értéke 6,732.836 P-re emelkedett. Az augusztusban óvatolt váltók közül 3.503 darab 2,791.582 P-vel Budapesten került bemutatásra.

Óvatolt váltók.

Lettres de change protestées.

Időszak — Epoque	Összesen — Total	
	drb. pièces	P pengős
1928. I.	10.062	7,814.254
II.	9.243	6,949.589
III.	9.641	6,853.364
IV.	10.549	6,756.663
V.	10.863	7,021.418
VI.	9.335	5,837.878
VII.	9.789	6,354.609
VIII.	10.286	6,732.836

Gazdasági jelzőtábla.

Tableau économique.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1926. év havi átlaga Moyen. mens. de 1926	1 9 2 7					1 9 2 8											
			VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.				
			szám nombre																
1. Népmozgalom — Mouvem. de la population.																			
Házasságkötés — Mariages ..		6.404	4.123	4.917	8.877	12.746	5.388	6.851	9.452	3.911	5.442	8.061	4.581	3.021	3.919				
1000 lélekre — Pour 1000																			
âmes		9.1	5.7	7.1	12.3	18.3	7.5	9.5	14.0	5.6	7.8	11.1	6.6	4.2	5.4				
Élvezülött — Nés-vivants ..		19.124	19.234	18.484	16.625	15.089	15.589	18.817	18.023	19.157	18.045	18.680	17.714	19.164	19.658				
1000 lélekre — Pour 1000																			
âmes		27.3	26.7	26.7	23.1	21.7	21.6	26.0	26.8	27.4	25.8	25.8	25.3	26.4	27.1				
Halálozás — Décès		11.659	12.306	10.457	10.806	10.171	11.681	11.964	10.964	12.905	12.396	12.447	11.739	12.700	13.229				
1000 lélekre — Pour 1000																			
âmes		16.6	17.1	15.1	15.0	14.6	16.2	16.5	16.3	18.5	17.7	17.2	16.8	17.5	18.2				
Egy éven aluli elhalt — Décédés au-dessous de un an ..		3.203	4.250	3.347	2.806	2.383	2.526	2.593	2.311	2.934	2.994	3.008	3.126	4.275	4.730				
100 élveszülöttre — Pour 100																			
nés-vivants		16.7	22.1	18.1	16.9	15.8	16.2	13.8	12.8	15.3	16.6	16.1	17.7	22.3	22.8				
Gümőkórban elhalt — Décès causés par la tuberculose		1.695	1.338	1.102	1.166	1.178	1.316	1.594	1.649	2.019	2.031	2.013	1.782	1.559	1.296				
1000 lélekre — Pour 1000																			
âmes		2.41	1.86	1.59	1.62	1.70	1.82	2.20	2.45	2.89	2.91	2.78	2.55	2.15	1.79				
Természetes szaporodás — Accroissement naturel ..		7.465	6.928	8.027	5.819	4.918	3.908	6.853	7.059	6.252	5.649	6.233	5.975	6.464	6.429				
1000 lélekre — Pour 1000																			
âmes		10.7	9.6	11.6	8.1	7.1	5.4	9.5	10.5	8.9	8.1	8.6	8.5	8.9	8.9				
Kivándorolt — Émigrés		286	119	161	98	127	93	162	286	799	1.150	784	500	718	395				
Visszavándorolt — Emigrés																			
revenus dans le pays		57	78	67	61	49	161	70	41	47	76	83	54	57	76				
2. Munkapiac. — Marché du travail.																			
Hatósági munkaközvetítők. — Offices publics de placement																			
Munkahelyek — Offres d'emploi		5.968	9.341	10.154	9.118	6.678	5.359	5.470	5.271	6.188	6.406	7.231	7.180	9.561	9.488				
Munkakeresők — Demandes d'emploi		13.309	14.160	14.609	14.509	15.442	14.231	14.821	14.614	15.187	14.638	14.979	13.469	15.177	14.837				
100 munkahelyre esett munkakereső — Proportion des demandes d'emploi pour 100																			
offres d'emploi		223	151	143	159	231	265	271	277	245	228	207	187	158	156				
Munkaközvetítés — Placements		3.520	5.281	5.881	5.475	4.314	3.526	3.686	3.415	4.091	4.210	4.806	4.618	6.122	6.086				
100 munkahelyre esett közvetítés — Proportion des placements pour 100																			
offres d'emploi		59.0	56.5	57.9	60.0	64.6	65.7	67.3	64.8	66.1	65.7	66.5	64.3	64.0	64.1				
Munkanélküliek — Chômeurs ¹⁾																			
Keresztényszocialista szakszervezetek — Syndicats socialistes-chrétiens		1.558	1.172	1.233	1.228	1.375	1.323	1.093	1.029	1.054	1.016	955	1.001	875	832				
Szociáldemokrata szakszervezetek — Syndicats social-démocrates		24.440	11.247	10.332	9.960	11.063	13.045	16.337	16.215	15.194	14.027	13.275	12.860	12.242	12.523				
Munkabérek — Salaires ²⁾																			
Bádogos — Ferblantiers ..	órabér P	0.78	0.73	0.87	0.88	0.90	0.70	0.80	0.91	0.75	0.72	0.70	0.78	0.73	0.76				
Asztalos — Menuisiers ..	P	0.61	0.70	0.74	0.77	0.70	0.68	0.74	0.73	0.69	0.71	0.63	0.70	0.70	0.67				
Szabó — Tailleurs		0.66	0.67	0.71	0.73	0.61	0.68	0.61	0.55	0.60	0.61	0.61	0.55	0.55	0.60				
Kőműves — Maçons		0.76	0.90	0.91	0.95	0.89	0.82	0.89	0.94	0.83	0.86	0.87	0.83	0.83	0.95				
Napszámos — Journaliers ..		0.47	0.49	0.48	0.50	0.50	0.48	0.49	0.45	0.45	0.50	0.47	0.47	0.45	0.42				
Gyári munkásnő — Ouvrières de fabry		0.30	0.35	0.32	0.32	0.27	0.27	0.28	0.31	0.27	0.29	0.34	0.23	0.28	0.39				
Napszámosnő — Journalières ..		0.44	0.40	0.49	0.41	0.36	0.44	0.57	0.46	0.38	0.39	0.49	0.40	0.30	0.46				
Társadalmi biztosítás — Assurance sociale																			
Kötelezőleg biztosított tagok száma — Nombre des membres assurés obligatoirement	havi átl. moy. mens.	1000	929.6	1.098.2	1.081.7	1.093.9	1.084.5												

¹⁾ A hó végén. — A la fin du mois. — ²⁾ A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak budapesti adatok. — Moyenne pondérée des salaires offerts aux Offices de placement. Données de Budapest.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1926. évi Moyen. mens. de 1926	1 9 2 7					1 9 2 8							
			VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
			3. Termelés — Production												
Kőszén — Houille ¹⁾	1000 q	689	665	679	672	664	688	669	648	684	576	610	626	715	645
Barnaszén — Lignite ¹⁾	"	4.852	5.007	5.474	6.117	6.524	6.351	6.348	5.137	5.310	4.306	4.522	4.781	4.727	5.155
Szesz — Alcool	1000 hl	26·8	8·3	26·5	48·0	69·2	71·9	55·9	39·0	45·5	29·7	16·9	5·2	3·1	—
Cukor — Sucre	1000 q	148·2	4·3	149·2	674·4	697·3	304·9	36·8	0·2	0·1	0·1	0·0	0·0	0·0	4·4
4. Kereskedelem és közlekedés — Commerce et communic.															
Behozatal — Importations	1,000,000 P	79·3	107·5	115·0	111·8	104·3	103·5	85·0	96·2	107·8	94·3	92·1	91·2	85·9	96·7
Kivitel — Exportations	"	72·5	75·9	82·1	80·7	81·9	79·9	54·2	60·5	73·1	59·1	61·9	59·1	57·5	75·1
Gépjárműállomány — Véhicules à moteur	szám nombre	10.641	16.339	16.997	17.471	17.731	17.906	18.121	18.446	18.819	19.347	19.985	20.640	21.487	22.290
Rádióengedélyesek — Abonnés du Radio	1000	46·8	73·7	74·6	76·3	79·4	83·3	87·9	92·1	95·4	98·0	102·7	108·2	113·4	117·9
5. Pénz és hitel — Monnaie et crédit²⁾															
A pengő zürichi árfolyama — Cours du pengő à Zurich	100 P = s.fr.-fr.s. 100 s. fr. fr. s. = P		90·78	90·70	90·73	90·75	90·60	90·88	90·83	90·70	90·60	90·60	90·50	90·54	90·56
Részvényindex — Indice d'actions	1913 = 100	16·4	22·0	21·3	20·2	20·3	20·8	20·9	20·0	19·8	19·8	20·4	19·9	19·8	19·9
Nagyker. index — Indice de prix de gros	"	124	134	133	133	133	135	135	134	135	136	135	135	133	134
Megélhetési index — Indice du coût de la vie	"	111	112	113	113	112	113	112·3	112·1	113·5	114·1	117·1	118·2	117·8	120·1
Postatakarékpénztári betétek — Dépôts à la Caisse d'épargne post.	1,000,000 P	107·4	143·0	132·7	156·2	152·8	142·6	149·5	140·5	146·7	158·8	142·7	146·1	159·1	162·6
13 legnagyobb pénzügyi intézmény — Dépôts des 13 établis. de crédit les plus importants	"	604·2	820·7	840·3	862·9	874·9	904·4	926·0	921·5	949·5	957·9	996·7	1.032·8	1.045·8	1.094·7
Az új fizetési képtelenségek — Nouvelles insolvabilités	szám nombre	209	49	60	83	88	134	180	156	171	153	176	164	115	67
Óvatolt váltók értéke — Valeur des lettres de change protestées	1000 P		5.878	5.488	7.615	7.236	7.166	7.814	6.950	6.853	6.757	7.021	5.838	6.355	6.733
Állami bevételek bruttó eredménye — Recettes de l'Etat, résultat brut ³⁾	1,000,000 P	66·4	80·9	84·4	81·7	97·3	94·4	80·9	81·8	68·8	61·7	83·5	80·4	59·4	90·1
Állami kiadások bruttó előirányzata — Dépenses brutes prévues de l'Etat	"	55·5	78·6	69·3	63·9	82·4	73·5	64·7	80·9	75·0	67·5	83·1	67·5	70·0	87·3
<i>Magyar Nemzeti Bank Banque Nationale de Hongrie</i>															
Érckészlet — Encaisse métall. (devizák és valuták — devises et monnaies)	"	254·5	291·6	295·2	305·0	309·4	317·5	311·3	311·5	306·5	291·4	301·4	289·6	264·9	272·6
Leszámlított váltók és előlegek — Traités escomptés et avances	"	170·6	287·2	309·7	329·3	316·2	332·1	313·2	304·5	301·3	319·5	306·8	314·0	335·6	368·9
Jegyforgalom — Billets de banque en circ.	"	422·5	472·1	477·3	508·0	456·4	486·8	467·5	442·1	454·9	479·0	450·9	478·5	496·0	497·0
Kamatláb — Taux en banque	%	6·5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6

¹⁾ Bruttó termelés. — Production brute. ²⁾ Az állami bevételekre és kiadásokra vonatkozó adatok kivételével hó-, illetve évvégi adatok. — Ces chiffres se rapportent à la fin du mois, respectivement de l'année, à l'exception de ceux relatifs aux recettes et aux dépenses de l'Etat. ³⁾ A sőjvédéknek és a külügyi tárcának közvetlenül kiadásokra felhasznált bevételei nélkül. — A l'exception des recettes du monopole du sel et du ministère des Affaires étrangères, employées directement par eux.

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK

BUDAPEST, V., JÓZSEF-TÉR 3.

ALAPÍTATOTT 1867-BEN • SÜRGÖNYCÍM: HITEL

Alaptőke és tartalékok: 66 millió pengő.

GANZ-féle VILLAMOSSÁGI RT.

BUDAPEST,
II., LOVÓHÁZ-UTCA 39

Elektromos világító- és erőátviteli berendezések minden áramrendszer szerint és minden teljesítményre. Wattóra-számlálók. Meglévő berendezések átalakítása. Elektromos üzemű szivattyúk, emelőgépek, ventilátorok. Bányavasutak, iparvasutak, közúti és nagyvasutak

Költségvetésekkel szívesen szolgálunk

TELEFON: AUT. 501—70

Minden idők legjobb tetőfedőanyaga az

UJLAKI

asbestpala és az ujlaki
tetőcserép.

Ujlaki Téglá- és Mészégető Rt.

Budapest, Vilmos császár-út 28.

Telefon: T. 274—30, T. 274—36, L. 909—42.

Címre ügyelni!

HORVÁTH MIKSA SZŐNYEGIPAR R.-T.

MAXMILIAN HORVÁTH TEPPICHINDUSTRIE A.-G.

(MAGYAR VACUUM CLEANER)

BUDAPEST, V. KERÜLET, VISEGRÁDI-UTCA 62. SZÁM.

TELEFON: LIPÓT 906—98 és 906—99.

MECHANIKAI FUTÓSZŐNYEGEK GYÁRTÁSA.
PERZSA ÉS SMYRNA SZŐNYEGEK KÉSZITÉSE.
SAJÁT FESTŐDE.

Központi iroda : Telefon Aut. 827—28.
825—19.

Gyár-iroda : Telefon J. 438—86.

HUNGÁRIA JAQUARD- SZÖVŐGYÁR R.-I.

Központi iroda és raktár:

BUDAPEST
V., HARMINCAD-UTCA 3.

Selyemszövőgyár : KISPEST.

Táviratcím : JAQUARD BUDAPEST.

Telefon : J. 391—90. Táviratcím : Textilgutmann.

GYÁRTMÁNYAI:

munkásruha, munkásfehér-
nemű, munkaruha, kötény,
köpeny, sapka.

KÜLÖN OSZTÁLYOK:

Mértékszerinti ruhaosztály.
Libéria-osztály.
Közszállítási osztály.
Készruha-osztály.
Bakancs- és cipőosztály.

Az ország legrégebb munkásruha-gyára!

KÖZPONTI TELEFON : 250 66 és 120—99.

Magyar Pamutipar Részvénytársaság UJPEST.

Fonó-, cérnázó-, szövő-, fehé-
rítő-, festő-, appretura- és kon-
fekció-intézet Ujpesten.

Gyárt: szövőfonalat csomagokban (Bün-
delgarne) nyers, fehérített és festett
állapotban, mindennemű a szövéshez
alkalmas nyers pamutfonalat (cops) 42.
számig, 2, 3, 4-szeres cérnát, bányamécs-
belet és kötszervattát.

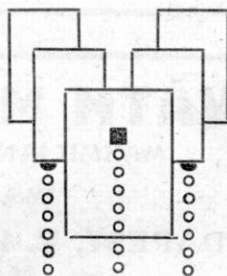
Gyárt továbbá: legtartósabb munkás-
öltönyöket, mollinót, kalikót, pamutvásznat,
chiffont, inledet, kanavászt, oxfordot,
zephirt, ponyvavásznat, higienikus pelen-
kát, asztalterítőt, szalvétát, zsebkendőt
és tarkán szövött cikkeket.

KÖZPONTI IRODA ÉS GYÁRI RAKTÁR:
Budapest, V., Arany János-utca 31.

Telefon : Aut. 885—27.

Mössmer József

vászonnagykereskedő

Budapest,

IV. ker., (Koronaherceg-utca)
Petőfi Sándor-utca 12. szám.

Szőnyegek,

TERÍTŐK, POKRÓCOK,
MATRAC - CSINVATOK,
KOCSIGYÁRTÓ- ÉS
KÁRPITOS-KELLÉKEK
stb.

Neumayer Fülöp r.-t.

**BUDAPEST, V.,
DEÁK FERENC-TÉR
1.**

ALAPÍTTATOTT 1899. ÉVBEN.

TELEFON :
211-21.

TELEFON :
211-21.

Alapított 1868-ban.

Gross és Weiss

KALAP- ÉS TOMPGVÁR,
KALAPFELSZERELÉSI
CIKKEK RAKTÁRA

Budapest, III., Bécsi-út 100. szám.

VÁROSI RAKTÁR :
VI., Podmaniczky-utca 14. szám
(saját ház).

Gyári telefon : 201-76.
Városi telefon : 988-74.
Sürgőny cím : Groweiss Budapest.

Első Magyar

Mech. Hordógyár

*Herrmann János
és Fiai Rt.*

BUDAPEST-KŐBÁNYA
X., LIGET-UTCA 6-8.

Gróf Csáky László

»Ajax« Acélművek

Részvénytársaság

*

Acélmű, acélöntőde,
szerszámgyár,
reszelőgyár.

*

Igazgatóság és gyártelep :
VI., Erzsébet királyné-út 114. szám.

*

Telefon : L. 922-89 és L. 922-12.